

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain, kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annettua lakia, kotoutumisen edistämisestä annettua lakia ja työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettua lakia. Hyvinvointialueesta annetulla lailla ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetulla lailla sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy vuoden 2023 alussa kunnilta hyvinvointialueille. Tämän johdosta muutettavaksi ehdotettuihin lakeihin on tarpeen tehdä ne muutokset, jotka johtuvat kyseisestä järjestämisvastuun muutoksesta.

Työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetussa laissa säädetään yhteistoimintamallista, jonka toimijoita ovat työ- ja elinkeinotoimisto, kunta ja Kansaneläkelaitos. Yhteistoimintamallissa mukana olevat toimijat yhteen sovittavat niiden järjestämisvastuulla olevia julkisia työvoimapalveluja sekä sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja työttömän palvelutarpeen mukaisesti. Kunta on työllistymistä edistävässä monialaisessa yhteispalvelussa sosiaali- ja terveyspalveluista vastaava viranomainen. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi mainittua lakia edellä mainitusta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun siirtymisen muutoksesta johtuen siten, että hyvinvointialue tulisi yhteistoimintamallin toimijaksi sosiaali- ja terveyspalveluista vastaavana tahona. Työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettuun lakiin tehtäisiin lakitekkinen muutos.

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaan valtio korvaa kunnalle laissa määritellyjä kotoutumisen edistämisestä aiheutuneita kustannuksia. Kustannuksia syntyy kunnalle muun muassa sellaisten palveluiden järjestämisestä, jotka sisältyvät kunnan tarjoamiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi mainittua lakia siten, että mahdollistettaisiin hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä aiheutuneiden kustannusten korvauksien hakeminen sekä maksettaisiin osa kansainvälistä suojelua saavista henkilöistä kunnille maksettavista laskennallisista korvauksista hyvinvointialueille. Lisäksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että hyvinvointialue vastaisi alaikäisinä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tuesta ja asumisen järjestämisestä esimerkiksi perheryhmäkohteissa. Lisäksi mahdollistettaisiin hyvinvointialueiden osallistuminen alkukartoitusten ja kotoutumissuunnitelmien laadintaan silloin, kun maahanmuuttajan palvelutarve edellyttää eri viranomaisten järjestämisvastuulla olevien palveluiden yhteensovittamista.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi.....	6
2.1 Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta.....	6
2.2 Laki kotoutumisen edistämisestä	8
3 Tavoitteet	15
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	15
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	15
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	17
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	17
4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	17
4.2.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset	19
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	20
6 Lausuntopalaute.....	22
6.1 Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta.....	24
6.2 Laki kotoutumisen edistämisestä	26
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	29
7.1 Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta.....	29
7.2 Laki kotoutumisen edistämisestä	32
7.3 Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta.....	55
8 Lakia alemman asteinen sääntely	55
9 Voimaantulo	56
10 Toimeenpano ja seuranta	56
11 Suhde muihin esityksiin.....	56
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	57
12.1 Yhdenvertaisuus.....	57
12.2 Liikkumisvapaus	58
12.3 Henkilötietojen suoja	58
12.4 Omaisuuden suoja.....	70
12.5 Oikeus sosiaaliturvaan	71
12.6 Kunnallinen ja muu alueellinen itsehallinto.....	71
LAKIEHDOTUKSET	73
Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain muuttamisesta.....	73
Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta.....	77
Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta	88
LIITTEET	89
RINNAKKAISTEKSTIT	89
Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain muuttamisesta.....	89
Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta.....	96
Laki työllisyyden kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta.....	115

ASETUSLUONNOKSET	116
Valtioneuvoston asetus työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta	116
Valtioneuvoston asetus kotoutumisen edistämiseen liittyvien kunnan kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun valtioneuvoston asetuksen nimikkeen ja 1 §:n muuttamisesta.....	118

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelma sisältää sosiaali- ja terveyspalveluiden rakenneuudistuksen. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa tarkoituksena on ollut koota sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäminen kuntaa suuremmille itsehallinnollisille alueille. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus toteutui kesällä 2021 annetulla lainsäädännöllä koskien uusia hyvinvointialueita sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä.

Lakia sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) sovelletaan hyvinvointialueesta annetussa laissa (611/2021) tarkoitetun hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen, kehittämiseen, ohjaukseen ja valvontaan, jollei muussa laissa toisin säädetä.

Lain sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulosta (616/2021) 1 §:n 1 momentin mukaan laki hyvinvointialueesta (611/2021) tuli voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2021. Kyseisen voimaantulon koskevan lain 1 §:n 3 momentin mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettu laki (612/2021) tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että vuoden 2023 alusta alkaen hyvinvointialueilla on järjestämisvastuu aiemmin kunnalle kuuluneista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävien siirtyessä kunnilta hyvinvointialueille, siirtyy myös henkilöstö tehtäviensä mukana hyvinvointialueille.

Uudet hyvinvointialueet aloittavat toimintansa käytännössä aluevaalien jälkeen vuonna 2022 hallinnon ja organisaation pystyttämällä. Järjestämisvastuu sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävissä siirtyy 1.1.2023 lukien. Tällä hallituksen esityksellä on tarkoitus toteuttaa työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annettuun lakiin (1369/2014, jäljempänä *TYP-laki*) ja kotoutumisen edistämisestä annettuun lakiin teknisluontoiset muutokset, jotka liittyvät hyvinvointialueiden toiminnan aloittamiseen ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuun siirtoon. Lisäksi kotoutumisen edistämisestä annetulla lailla säädettäisiin hyvinvointialueille uusi tehtävä liittyen alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tuen ja asumisen järjestämiseen esimerkiksi perheryhmäkodeissa sekä tukitoimenpiteistä, joiden piirissä lapsi tai nuori voi olla, kunnes hän täyttää 25 vuotta tai kunnes hänellä on huoltaja Suomessa.

Esitys on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä.

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisen osalta esitystä on käsitelty useissa sidosryhmätilaisuuksissa marraskuusta 2021 alkaen. Tilaisuuksien ja kokousten pääasiallisena aiheena on ollut kotoutumisen edistämisestä annetun lain kokonaisuudistus, mutta myös nyt käsitellä olevaa esitystä on käsitelty. Tilaisuuksissa on ollut mukana ministeriöiden, virastojen, kuntien ja Kuntaliiton sekä kolmannen sektorin, kuten järjestöt, edustajia.

Muiden ministeriöiden kanssa on keskusteltu kotouttamisen yhteistyöryhmässä 26.11.2021, 17.12.2021, 20.1.2022, 18.2.2022, 18.3.2022 ja 22.4.2022 sekä erillisissä kokouksissa. Muun muassa muiden viranomaisten kanssa on keskusteltu seuraavasti: 25.11.2021 ja 16.12.2021 Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen järjestämässä tilaisuuksissa, 26.11.2021 työ- ja elinkeinotoimistojen ja kuntakokeilujen verkostossa, 29.11.2021, 9.12.2021, 9.2.2022, 21.3.2022 ja 20.4.2022 työ- ja elinkeinoministeriön ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen välissä kokouksissa, 8.12.2021 työ- ja elinkeinotoimistojen johdon kuukausikokouksessa,

8.12.2021 ja 20.12.2021 elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten elinkeinot, työvoima ja osaaminen -vastuualueiden johdon kokouksissa, 8.12.2021 Palvelut, etuudet ja osallisuus -alatyöryhmässä, 9.12.2021 Kotoutumisen osaamiskeskuksen seurantaryhmässä, 11.1.2022 Työvoimapolitiikan palvelurakenne alatyöryhmässä, 26.1.2022 Ohjaus- ja neuvontahankkeiden ajankohtaistapaamisessa, 23.3.2022 Lapin maahanmuuttoa ja kotoutumisen edistämistä koskevan kumppanuusverkoston kokouksessa, Kansaneläkelaitoksen valtakunnallisen yhteistyöryhmän kokouksessa, 6.4.2022 Nuorisotakuu-ryhmän kokouksessa, 11.4.2022 Varsinais-Suomen Maahanmuuton ja kotoutumisen yhdyspinnan valmistelukokouksessa, 28.4.2022 Pakolaisesta kuntalaiseksi -päivässä, 5.5.2022 Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen järjestämässä tilaisuudessa sekä 31.5. nettikyselytunnilla. Lisäksi Maahanmuuttoviraston ja Kansaneläkelaitoksen kanssa on käyty keskusteluja uudistukseen liittyen erityisesti järjestelmäpäivitysten- ja tiedonsaannin näkökulmasta sekä aluehallintovirastojen kanssa perheryhmäkotien valvonnan näkökulmasta tammi-maaliskuun 2022 aikana.

Eräiden kuntien edustajien kanssa keskusteltu 10.12.2021, 20.1.2022 ja 25.1.2022 järjestetyissä tilaisuuksissa liittyen valmistelun erityiskysymyksiin. 20.1.2022 pidetty tilaisuus oli suunnattu esimerkiksi niille kunnille, joissa on perheryhmäkoteja tai muita alaikäisten asuinyksiköitä. Kaikille kunnille ja hyvinvointialueille järjestettiin keskustelutilaisuus 26.1.2022. Keskustelua on käyty myös 30.11.2021, 1.2.2022 ja 21.3.2022 Kuntaliiton järjestämissä tilaisuuksissa.

Laskennallisten kustannusten jakautumista kunnan ja hyvinvointialueen välille on arvioitu yhdessä Suomen Kuntaliiton, sosiaali- ja terveysministeriön sekä joidenkin kuntien ja hyvinvointialueiden kanssa käydyissä keskusteluissa helmi-maaliskuussa 2022. On kuitenkin syytä huomioida, että tarkemmista korvauksista säädetään vasta valtioneuvoston asetuksella, josta laadittu luonnos on tämän esityksen liitteenä.

Järjestöjä ja yhteisöjä on kuultu seuraavissa tilaisuuksissa: 18.11.2021 kumppanuusohjelman kokouksessa, 9.12.2021 Etnisten suhteiden neuvottelukunnan (ETNO) Kotoutumisen lainsäädännön uudistamisen seurantatyöryhmän kokouksessa, 2.2.2022 kumppanuusohjelman ja neuvottelukunnan järjestämässä webinaarissa, 28.2. Suomen Punaisen Ristin järjestöverkoston kokouksessa sekä 9.3.2022 Kirkkohallituksen vertaismentorointi-tilaisuudessa.

Laaja, kaikille avoin sidosryhmätilaisuus kotoutuslain uudistuksista järjestettiin 2.5.2022, jonne osallistui satoja osallistujia kaikista edellä mainituista tahoista sekä muun muassa oppilaitoksista. Vastaava tilaisuus järjestettiin ruotsiksi 17.5.2022.

Lisäksi lainvalmistelun tueksi on perustettu erillinen työryhmä oleskeluluvan saaneiden alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten palveluiden uudistamiseksi. Työryhmässä ovat edustettuna työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö, Uudenmaan, Pirkanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Espoon ja Tampereen kaupungit sekä Kuntaliitto. Työryhmä on kokoontunut 17.11.2021, 30.11.2021, 14.12.2021, 11.1.2022, 25.1.2022, 16.2.2022, 16.3.2022, 31.3.2022 sekä 7.4.2022.

TYP-lain muuttamisen osalta esitystä on käsitelty syyskaudella 2021 työ- ja elinkeinoministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteisissä työkokouksissa, monialaisen yhteispalvelun valtakunnallisen ohjausryhmän ja sen työjaoston kokouksissa, 9.11.2021 elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksien työllisyysasioista vastaavien päälliköiden ja työ- ja elinkeinoministeriön kohtaanto- ja kasvu -ryhmän yhteisessä kokouksessa, 11.11.2021 palvelut, etuudet ja osallisuus -alatyöryhmässä ja Työvoimapolitiikan palvelurakenne alatyöryhmässä.

Esitysluonnoksesta järjestettiin lausuntokierros 22.2.–5.4.2022.

Hallituksen esityksestä on käyty kuntalain (410/2015) 11 §:ssä tarkoitettu mukainen neuvottelu ja asia on käsitelty kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa 26.4.2022.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat saatavilla julkisessa palvelussa osoitteessa valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksella TEM075:00/2021.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta

TYP-lain 1 §:n 1 momentin mukaan työllistymistä edistävällä monialaisella yhteispalvelulla tarkoitetaan yhteistoimintamallia, jossa työ- ja elinkeinotoimisto, kunta ja Kansaneläkelaitos yhdessä arvioivat työttömien palvelutarpeet, suunnittelevat työttömien työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaiset palvelukokonaisuudet sekä vastaavat työllistymisprosessin etenemisestä ja seurannasta siten kuin kyseisessä laissa säädetään. TYP-laissa ei säädetä uudesta itsenäisestä organisaatiosta, vaan verkostomaisesta yhteistoimintamallista, jossa mukana olevat toimijat toimivat kukin omien toimivaltuuksiensa puitteissa.

TYP-lain 1 §:n 2 momentin mukaan monialaisen yhteispalvelun tavoitteena on edistää työttömien työllistymistä tarjoamalla heille heidän palvelutarpeensa mukaisia julkisia työvoimapalveluja sekä sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja. TYP-laissa ei säädetä uusista työttömille tarjottavista palveluista. Palvelut, joita toimintamallissa mukana olevat tahot ovat velvoitettuja yhteen sovittamaan, ovat julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) tarkoitettut julkiset työvoimapalvelut sekä sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalvelut, joista säädetään erikseen palveluita koskevista laeissa. TYP-lain mukaan työttömällä on monialaisen yhteispalvelun tarve, jos hänen työllistymisensä edistäminen edellyttää työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan ja Kansaneläkelaitoksen järjestämisvastuulle kuuluvien edellä mainittujen palvelujen yhteensovittamista. Nykytilassa kunnan järjestämisvastuulle kyseisistä palveluista kuuluvat sosiaali- ja terveyspalvelut.

Kunnan järjestämisvastuulle kuuluvien sosiaali- ja terveyspalvelujen lisäksi kunnat ovat tarjonneet monialaisessa yhteispalvelussa myös järjestämiään erilaisia muita palveluja, kuten yksilö- ja työvalmennusta sekä työhönvalmennusta, joiden tavoitteena on työllistymisen edistäminen. Kunnilla ei ole lakisääteistä velvollisuutta järjestää mainittuja palveluja, mutta jos kunta niitä järjestää, on lakia säädettyä pidetty tarkoituksenmukaisena, että kunta tarjoaisi niitä myös osana työllistymistä edistävää monialaista yhteispalvelua (HE 183/2014). Nykytilassa TYP-asiakas voi siis saada työ- ja elinkeinotoimiston työvoimapalvelujen, kunnan sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutuspalvelujen lisäksi yhteispalvelusta esimerkiksi kunnan vapaaehtoisesti järjestämiä palveluja.

TYP-lain 2 §:ssä säädetään ohjauksesta monialaiseen yhteispalveluun, 3 §:ssä kartoitusjaksosta, jonka aikana arvioidaan työttömän palvelutarve, 4 §:ssä monialaisen työllistymissuunnitelman laatimisesta, seurannasta ja tarkistamisesta ja 5 §:ssä monialaiseen työllistymissuunnitelmaan liittyvistä velvollisuuksista. Monialainen yhteispalvelu päättyy lain 6 §:n mukaan silloin, kun työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan ja Kansaneläkelaitoksen yhteisen arvion mukaan työttömällä ei ole enää monialaisen yhteispalvelun tarvetta. Kyseisissä pykälissä säädetään yhteistoimintamallin toimijoille yhteistoimintamallin mukaisia tehtäviä. Kunnille säädetyt tehtävät liittyvät kunnan rooliin sosiaali- ja terveyspalveluista järjestämisvastuussa olevana tahona.

Monialainen yhteispalvelu järjestetään toimintamallissa mukana olevien tahojen verkostomaisella yhteistyöllä. TYP-lain 7 §:ssä säädetään monialaisen yhteispalvelun järjestämisestä ja valtakunnallisesta ohjauksesta. Pykälän 1 momentin mukaan jokaisen työ- ja elinkeinotoimiston

alueella on tarvittava määrä monialaisen yhteispalvelun johtoryhmiä. Työ- ja elinkeinotoimiston toimialueen kunnat nimeävät henkilöt, jotka johtavat monialaisen yhteispalvelun järjestämistä johtoryhmän asettamissa puitteissa. Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa ohjausryhmän monialaisen yhteispalvelun valtakunnallista ohjausta varten.

Pykälän 2 momentissa säädetään monialaisen yhteispalvelun järjestämiseksi tarkoitetuista toimipisteistä. Työ- ja elinkeinotoimistolla, sen toimialueeseen kuuluvilla kunnilla ja Kansaneläkelaitoksella on työllistämistä edistävän monialaisen yhteispalvelun järjestämiseksi vähintään yksi yhteinen toimipiste kullakin monialaisen yhteispalvelun johtoryhmään kuuluvien kuntien muodostamalla alueella. Lisäksi momentin mukaan Työ- ja elinkeinotoimisto, kunnat ja Kansaneläkelaitos osoittavat monialaiseen yhteispalveluun riittävän määrän henkilöstöä.

Monialaisen yhteispalvelun johtoryhmän ja ohjausryhmän asettamisesta, kokoonpanosta ja tehtävistä sekä monialaisen yhteispalvelun järjestämistä johtavan henkilön ja tämän varahenkilön nimeämisestä sekä tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvon asetuksella. Asetuksenantovaltuus on TYP-lain 7 §:n 3 momentissa ja sen nojalla on annettu valtioneuvoston asetus työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta (1377/2014).

TYP lain 8 §:ssä säädetään monialaisesta yhteispalvelusta aiheutuvien henkilöstö- ja muiden kustannusten jakautumisesta monialaisen yhteispalvelun toimijoiden kesken. Voimassa olevan TYP-lain mukainen kustannustenjakautumismalli perustuu toimijoiden järjestämisvastuiden mukaisiin rooleihin yhteispalvelussa.

Lain 9–11 §:ssä säädetään työtöntä koskevista tiedoista ja niiden käyttötarkoituksesta, monialaisen asiakastietoineistosta ja –järjestelmästä, rekisterinpitäjistä, työtöntä koskevien tietojen tallettamisesta monialaiseen yhteispalveluun osallistuvan viranomaisen rekisteriin ja salassa pidettävien tietojen saamisesta palvelun järjestämistä varten. Oikeus käsitellä henkilötietoja perustuu toimijoille TYP-laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseen.

Laissa työllistymisen edistämisen kuntakokeiluista (1269/2020, jäljempänä *kuntakokeilulaki*), säädetään määräaikaisesta kokeilusta, jonka aikana kunnat järjestävät alueellaan eräitä palveluja tvö- ja elinkeinotoimiston asemasta. Työllisyyden kuntakokeilut käynnistyivät 1.3.2021 ja päättyvät 31.12.2024.

Lain 4 §:n 1 momentin mukaan kokeilun alueen kunnan asiakkaita ovat työttömät työnhakijat, työllistettynä olevat ja työllistymistä edistävissä palveluissa olevat työnhakijat, joiden kotikunta on kyseisessä kunnassa ja jotka eivät täytä työttömyysturvalain ansiopäivärahan saamisen edellytyksiä tai ovat alle 30 vuotiaita, maahanmuuttajia tai vieraskielisiä henkilöitä. Toisin sanoen kuntakokeilulain nojalla kokeiluihin ohjataan kokeilun alueella ne työttömät ja työvoimapaalveluissa olevat työnhakijat, jotka eivät ole oikeutettuja ansiopäivärahaan. Lisäksi kohderyhmään kuuluvat kaikki alle 30-vuotiaat työnhakijat sekä kaikki maahanmuuttajat ja vieraskieliset, jotka ovat joko työttömänä tai työvoimapaalveluissa kokeilun alueiden työ- ja elinkeinotoimistoissa.

Kuntakokeilulain 8 §:n 3 momentin mukaan kokeilun alueen kunta arvioi asiakkaansa TYP-lain 2 §:ssä tarkoitetun monialaisen yhteispalvelun tarpeen työ- ja elinkeinotoimiston sijaan. Jos kokeilun alueen kunnan asiakas täyttää mainitun lain 2 §:n 2 momentissa säädetty edellytykset ja hänellä on monialaisen yhteispalvelun tarve, kokeilun alueen kunta vastaa mainitun lain 3 §:ssä tarkoitetuista kartoitusjakson toimenpiteistä työ- ja elinkeinotoimiston sijaan ja arvioi mainitun lain 6 §:ssä tarkoitetun monialaisen yhteispalvelun päättymisen työ- ja elinkeinotoimiston sijaan. Mitä lain 2 §:n 4 momentissa säädetään Kansaneläkelaitoksen oikeudesta antaa tietoja työ- ja elinkeinotoimistolle monialaisen yhteispalvelun tarpeen arvioimiseksi, sovelletaan tietojen antamiseen kokeilun alueen kunnalle sen asiakkaasta.

Kuntakokeilulain 9 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan kokeilualueen kunta hoitaa asiakkaidensa osalta työ- ja elinkeinotoimiston tehtävät, joista säädetään TYP-laissa monialaisen työllistymissuunnitelman laatimiseksi. Toisin sanoen kokeilualueen kunta hoitaa kuntakokeilulain nojalla TYP-laissa monialaisen työllistymissuunnitelman laatimisesta työ- ja elinkeinotoimistolle säädetty tehtävät niiden henkilöiden osalta, jotka eivät täytä työttömyysturvalain ansiopäivärahan saamisen edellytyksiä tai ovat alle 30-vuotiaita, maahanmuuttajia tai vieraskielisiä.

Suuri osa kokeilualueiden kuntien asiakkaita on myös TYP-asiakkaita, jolloin monialaisen työllistymissuunnitelman laativat kunta ja Kansaneläkelaitos yhdessä asiakkaan kanssa. Jokaisen kuntakokeilun alueella on kuitenkin myös asiakkaita, joiden monialaisen työllistymissuunnitelman laatimiseen osallistuu työ- ja elinkeinotoimisto. Näiden asiakkaiden työllistymissuunnitelman laativat työ- ja elinkeinotoimisto, kunta sosiaali- ja terveystalvetaista järjestämisvastuussa olevana yhteistoimintamallin toimijana ja Kansaneläkelaitos. Kansaneläkelaitos osallistuu työllisyysuunnitelman laatimiseen TYP-lain 4 §:n 3 momentin mukaisesti vain, jos työttömän palvelutarve edellyttää Kansaneläkelaitoksen tarjoamia kuntoutuspalveluja.

Kaikki kunnat eivät ole kuntakokeilualuiden kuntia. Tästä syystä kuntakokeilualueiden kuntien ja kokeilualueisiin kuulumattomien kuntien asema julkisten työvoimapalvelujen järjestäjänä on erilainen. Kuntakokeilulaissa vain kokeilualueiden kunnille on siirretty osa työ- ja elinkeinotoimistojen tehtävistä. TYP-laissa puolestaan ei säädetä uusista palveluista, vaan velvollisuudesta julkisista työvoimapalveluista, sosiaali- ja terveystalvetaista sekä kuntoutuspalveluista järjestämisvastuussa olevia viranomaisia yhteensovittaa kyseisiä palveluja. Siksi myös TYP-lain mukaisissa tehtävissä kuntakokeilualueen kunnan ja kokeilualueeseen kuulumattoman kunnan rooli on erilainen.

Sosiaali- ja terveystalvetaista järjestämisvastuun siirtyessä 1.1.2023 kunnilta hyvinvointialueille, kunta ei siis enää ole TYP-lain mukainen toimija sosiaali- ja terveystalvetaista järjestäjänä. Työllisyyden kuntakokeilualueen kunta hoitaa kuntakokeilulain nojalla eräitä TYP-laissa tarkoitettuja tehtäviä TE-toimiston asemasta. Nykytilassa sekä kuntakokeiluun kuuluvat kunnat että kokeilun ulkopuolella olevat kunnat tarjoavat yhteistalvetaista myös muita kuin TYP-laissa yhteensovitettavaksi säädettyjä lakisääteisiä sosiaali- ja terveystalvetaista. Sosiaali- ja terveystalvetaista järjestämisvastuun siirtyminen ja siten kuntien roolin poistuminen yhteistalvetaista sosiaali- ja terveystalvetaista järjestäjänä ei vaikuta kuntien muiden työllistymistä tukevien palvelujen järjestämiseen. Tällä esityksellä ei myöskään ole tarkoitus heikentää kuntien mahdollisuutta tarjota näitä muita palveluita vapaaehtoisesti TYP-asiakkaille.

2.2 Laki kotoutumisen edistämisestä

Voimassa olevan kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010, jatkossa *kotoutumislaki*) tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken. Kotoutumisen edistämässä useilla viranomaisilla on roolia: muun muassa ministeriöillä, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilla, työ- ja elinkeinotoimistoilla sekä kunnilla.

Kotoutumislain 2 §:n mukaan lakia sovelletaan henkilöön, jolla on ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettu voimassa oleva oleskelulupa Suomessa. Lakia sovelletaan myös henkilöön, jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty oleskelukortti ulkomaalaislain mukaisesti. Maahanmuuttajat ovat kuitenkin hyvin heterogeeninen ryhmä ja heillä on erilaisia elämäntilanteita, jonka johdosta heillä voi olla tai olla olematta erilaisia tarpeita kotoutumislain mukaisille palveluille.

Vuonna 2020 myönnettiin 20 757 ensimmäistä oleskelulupaa Suomeen ja vuonna 2019 myönnettiin 25 412 lupaa. Työ, perhe ja opiskelu ovat yleisimpiä syitä muuttaa Suomeen. Työn perusteella vuonna 2020 myönnettiin 8 508 ensimmäistä oleskelulupaa ja vuonna 2019 yhteensä 9461 lupaa. Kun mukaan lasketaan kausityötodistuksella Suomeen töihin saapuvat työntekijät, työn perusteella myönnettiin vuonna 2020 yhteensä 20 117 lupaa ja vuonna 2019 yhteensä 19 380 lupaa. Perhesiteen perusteella vuonna 2020 myönnettiin 8 592 oleskelulupaa ja vuonna 2019 yhteensä 10 251 lupaa. Opiskelun perusteella vuonna 2020 myönnettiin 3 225 lupaa ja vuonna 2019 yhteensä 5 246 lupaa. Kansainvälisellä suojelulla tarkoitetaan Euroopan unionin direktiivien ja Suomen ulkomaalaislain mukaan pakolaisasemaa tai toissijaista suojeluasemaa. Kansainvälisen suojelun perusteella (mukaan lukien turvapaikan hakijat) oleskelulupa myönnettiin vuonna 2020 yhteensä 2066 kertaa (josta turvapaikan saaneita 1500, toissijaista suojelua saavia 252 ja muita 314), vuonna 2019 yhteensä 2 959 kertaa (josta turvapaikan saaneita 2 073, toissijaista suojelua saavia 452 ja muita 434). (Lähde: Maahanmuuttoviraston vuositilastot).

Kotoutumista edistävät palvelut

Kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään osana kunnallisia peruspalveluja ja työ- ja elinkeinohallinnon palveluja sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä (kotoutumislaki 6 §). Jatkossa kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluita järjestävien toimijoiden joukkoon on tarpeen lisätä hyvinvointialue, joka vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 1.1.2023 lukien. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen ei vuoden 2023 alusta ole enää kunnallinen peruspalvelu. Kunnan peruspalveluihin kuuluu kuitenkin edelleen muun muassa varhaiskasvatuksen ja koulutuksen sekä kulttuuri-, liikunta-, vapaa-aika- ja nuorisopalveluiden järjestäminen. Maahanmuuttajan oikeus työttömyysetuuteen määräytyy työttömyys-turvalain (1290/2002) mukaisesti ja oikeus toimeentulotukeen toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaisesti.

Kotoutumislain 10 §:n mukaan työ- ja elinkeinotoimisto käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka on julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) tarkoitettu työtön työnhakija ja kunta käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain mukaista toimeentulotukea. Työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta voi käynnistää alkukartoituksen myös sitä pyytäneelle muulle maahanmuuttajalle, jos tämän arvioidaan sitä tarvitsevan. Alkukartoitus on tällöin väline työ- ja elinkeinotoimistolle ja kunnalle tunnistaa jo varhaisessa vaiheessa maahanmuuttajien palvelutarpeet. Alkukartoituksessa selvitetään maahanmuuttajan aikaisempi koulutus, työhistoria, kieli-taito sekä tarvittaessa muut työllistymiseen ja kotoutumiseen vaikuttavat seikat. Alkukartoituksen perusteella työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta arvioi, tarvitseeko maahanmuuttaja lain 11 §:ssä tarkoitetun kotoutumissuunnitelman, jossa sovitaan tarkemmin toimenpiteistä ja palveluista, joihin maahanmuuttaja osallistuu.

Sosiaali- ja terveystalvet tukevat osaltaan maahanmuuttajien kotoutumista. Sosiaali- ja terveystalveluiden järjestämisestä säädetään niitä koskevassa yleis- ja erityislainsäädännössä. Jatkossa näiden talveluiden järjestämisestä vastaa hyvinvointialue.

Kotoutumislain 27–28 §:ssä säädetään alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren tuesta ja erityisesti heidän asumisestaan perheryhmäkodeissa. Kunta voi perustaa lapsille ja nuorille tarkoitettun perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön ja sopii yksikön perustamisesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa. Perheryhmäkoteja on tällä hetkellä Suomessa noin 10 kunnassa, joista kolme on niin sanottuja hybridiyksiköitä. Hybridiyksikössä asuu sekä oleskelulupaa hakeneita että luvan saaneita alaikäisiä. Oleskeluluvan saaneiden ala-

ikäisten palveluista säädetään kotoutumislaisissa. Oleskelulupaa hakeneiden turvapaikanhakijoiden palveluista säädetään puolestaan lailla kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta (746/2011). Osa perheryhmäkodeista on kunnan tuottamia palveluita, kun osa taas on ulkopuolisen palveluntuottajan tuottamia palveluita. Lisäksi 27 §:ssä säädetään, että lapsi tai nuori voi olla tuen piirissä, kunnes täyttää 25 vuotta tai kunnes hänellä on huoltaja Suomessa. Itsenäistyvien nuorten tuen sisällössä ja sen toteutumisessa on paljon alueellista vaihtelua.

Itsenäistyvien nuorien tuen on tarkoitus olla kokonaisvaltaista tukea nuorelle. Sen tarkoituksena on auttaa aikuistuvaa nuorta saavuttamaan riittävät valmiudet itsenäisen elämän aloittamiselle. Valtio maksaa kunnille näiden järjestämästä tuesta korvauksia siihen saakka, kunnes nuori täyttää 25 vuotta.

Kattavia tilastoja siitä, mitä palveluja kotoutumislain mukaisena aikuistumisen tukena järjestetään, ei ole saatavissa. Aiheesta vuonna 2019 laaditun selvityksen (Lepola Outi (2019). ”Kriisituesta kuntosalikorttiin, Yksintulleiden nuorten jälkihuolto kunnissa” Turku: Siirtolaisuusinstituutti) mukaan tuen järjestämistavat, sisältö ja kustannukset vaihtelevat kunnittain. Tuki voidaan toteuttaa kunnan omana toimintana tai ostettuna palveluntuottajilta, ja se kattaa usein perhetyöntekijän, sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan työpanoksen. Palveluiden taajuus vaihtelee ja palvelu voi kattaa muutamia tapaamisia kuukaudessa tai runsaampaa, viikoittain tarjottavaa tukea. Nuoren saaman tuen laajuuteen ja sisältöön vaikuttavat ensisijaisesti nuoren yksilöllinen tuen tarve, arjessa selviämisen taidot sekä psyykinen ja fyysinen terveys. Moniammatillisesti tehty palvelutarpeen arviointi on tuen suunnittelun pohjana. Nuorta tuetaan itsenäisessä asumisessa ja häntä ohjataan koulutukseen ja työelämään, harrastuksiin ja vapaa-ajan toimintaan. Lisäksi nuoren kanssa harjoitellaan virallisten asioiden hoitamista ja nuorille annetaan tukea psyykkisestä ja fyysisestä terveydestä huolehtimiseen. Nuorta tuetaan myös elämänhallinnassa, kotoutumisessa, lupa-asioissa ja yhteydenpidossa perheeseen.

Suurin tuen kustannuserä ovat yleensä sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien palkkamenot. Palkkakustannusten lisäksi menoja aiheutuu muun muassa ehkäisevästä tai täydentävästä toimeentulotuesta, palvelujen ostoista sekä tulkkauspalveluista. (Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain 27 ja 49 §:n muuttamisesta, HE 79/2020 vp).

Perheryhmäkotien toiminta perustuu kotoutumislakiin eikä siten nykyisellään ole sosiaalihuollon toimintaa, koska siitä ei säädetä sosiaalihuoltolaisissa. Käytännössä perheryhmäkotien henkilöstö työskentelee monissa kunnissa sosiaali- ja terveystoimen alaisuudessa. Ympärivuorokautisena hoivan, huolenpidon ja kasvatuksen toimintayksikkönä perheryhmäkotitoiminta on myös sisällöltään varsin lähellä sosiaalihuollon toimintaa. Valtioneuvoston kotoutumisen uudistamistarpeita käsittelevässä selonteossa (Valtioneuvoston julkaisuja 2021:62) nostetaan esiin, että alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden palveluiden järjestämisen uudistamista tulisi valmistella siten, että näille lapsille ja nuorille turvattaisiin yhdenvertaiset palvelut suhteessa muihin sosiaalihuoltolain mukaan erityistä tukea tarvitseviin ryhmiin sekä tarkastella ryhmän asumisen järjestämistä ja järjestämisvastuita ja tulevien hyvinvointialueiden roolia. Työ- ja elinkeinoministeriössä valmistellaan parhaillaan kyseisen selonteon eduskuntakäsittelyn sekä toimintaympäristön muutoksien perusteella kotoutumislain kokonaisuudistusta. Kokonaisuudistuksessa selvitetään mahdollisuutta, että perheryhmäkotitoiminnasta tulisi sosiaalihuoltolain mukaista toimintaa. Kyseinen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2022.

Kotoutumislain 29 §:n 2 momentin mukaan maahanmuuttajaväestön tarpeet ja kotoutumisen edistäminen on otettava huomioon kunnan ja muiden paikallisten viranomaisten yleisessä suunnittelussa, toiminnassa ja seurannassa. Nämä tarpeet on jatkossakin huomioitava.

Osassa kunnissa on järjestäytytty niin, että sosiaalihuolto suorittaa kotoutumislain mukaisten palveluiden toimeenpanoa joltain osin. Osassa kunnista puolestaan kotoutumispalvelut järjestetään muulla tavoin. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain myötä hyvinvointialueiden toiminnan käynnistyessä niille siirtyvät vain niille lainsäädännössä säädetty tehtävät. Tämä tarkoittaa siis sitä, että sosiaalihuolto ei voi enää 2023 jälkeen hoitaa esimerkiksi kotoutumislain mukaisten alkukartoitusten tai kotoutumissuunnitelmien toimeenpanoa. Näissä kunnissa, missä kotoutumista edistävä toiminta on organisoitu sosiaalitoimeen, tulee huomioida tämä hallinnollisesti, organisatorisesti ja henkilöstöresurssien osalta. Erityisesti henkilöstöresurssien osalta kunnan tulee kiinnittää huomioita siihen, että kuntaan jää resursseja hoitamaan kotoutumislain mukaisia tehtäviä siitä huolimatta, että hyvinvointialueille siirtyy sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu. On keskeistä huomioida, että sosiaali- ja terveydenhuolto edistää jatkossakin maahanmuuttajien kotoutumista, samoin kuin kunnan yleisen palvelujärjestelmän mukaiset palvelut sekä työ- ja elinkeinotoimistojen palvelut. Kotoutumislaisissa säädetään kuitenkin tietyistä vain maahanmuuttajille suunnatuista palveluista, joiden järjestämisvastuun osalta kuntien on huolehdittava riittävät resurssit. Edellä mainitun alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman laatimisen ohella kunnan on jatkossakin sovittava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa maahanmuuttajan kuntaan osoittamisesta sekä huolehdittava siihen liittyvistä toimenpiteistä, kuten asunnon järjestämisestä. Eri viranomaisten välinen yhteistyö onkin tärkeää myös jatkossa.

Kotoutumislain mukaan maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelmaa laadittaessa tulee huomioida esimerkiksi terveydentilasta ja muista henkilökohtaisista olosuhteista johtuvat palvelutarpeet. Maahanmuuttajien sosiaali- ja terveydenhuollon tarpeeseen vastataan pääosin peruspalveluilla, mutta tarpeen mukaan myös erityispalveluilla, kuten lastensuojelun palveluilla. Erityisen tuen tarvetta voi esiintyä etenkin kiintiöpakolaisina ja turvapaikanhakijoina maahan tulleiden joukossa. Pakolaisuuteen johtaneet tapahtumat ovat saattaneet aiheuttaa eritasoisia traumatisoitumista, jolloin trauman tunnistamiseen ja hoitamiseen tarvitaan osaamista sekä perus- että erityispalveluissa. Olisi syytä mahdollistaa jatkossa hyvinvointialueen osallistuminen alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman laadintaan niiden maahanmuuttajien osalta, joiden palvelutarve edellyttää kunnan tai työ- ja elinkeinotoimiston sekä hyvinvointialueen palveluiden yhteensovittamista.

Palveluiden rahoitus ja valtion korvaukset

On keskeistä huomioida, että kuntien rahoitus muodostuu useista lähteistä. Ensinnäkin niiden tuloista suunnilleen puolet on erilaisia verotuloja: kunnallisveroa, yhteisöveroa ja kiinteistövero. Valtionosuudet muodostavat myös merkittävän osan kuntien tuloista. Kunnan peruspalvelujen valtionosuus on merkittävin osa valtionosuusjärjestelmää. Peruspalvelujen valtionosuus on yleiskatteellista ja laskennallista, ja se perustuu kunnan asukkaiden palvelutarpeeseen ja olosuhdetekijöihin. Järjestelmän laskennallisuudesta johtuen kunnalle myönnetyn valtionosuuden suuruuteen ei vaikuta se, miten kunta palvelutoimintansa järjestää ja miten paljon rahaa se niihin käyttää. Kunnan peruspalvelujen valtionosuus kattaa muun muassa varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen, kirjastot sekä yleisen kulttuuritoimen. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa (618/2021) säädetään peruspalveluiden valtionosuuksista. Sen 2 luvussa säädetään valtionosuusperusteista, laskennallisista kustannuksista ja lisäosista. Kyseisen lain 8 §:ssä säädetään vieraskielisyydestä. Sen mukaan vieraskielisyyden perusteella määräytyvät kunnan laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla vieraskielisyyden perushinta kunnan vieraskielisten määrällä. Kun maahanmuuttajille on määrätty väestörekisterissä kotikunta, he ovat mukana peruspalvelujen valtionosuuden laskennassa, esimerkiksi asukasluvun ja vieraskielisyyskertoimen kautta. Valtionosuudet määräytyvät kuitenkin noin kahden vuoden viiveellä.

Lisäksi työnhakijana olevien maahanmuuttajien palvelut rahoitetaan osana julkisia työvoimapalveluita, jotka ovat työ- ja elinkeinotoimiston vastuulla.

Lisäksi valtionosuuksia maksetaan esi- ja perusopetuksen kotikuntakorvauksina sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain (1705/2009) mukaisena rahoituksena. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetään esi- ja perusopetuksen sellaisten toimintojen rahoituksesta, joita ei rahoiteta valtiovarainministeriön hallinnoimalla ikäluokkapohjaisella valtionosuudella. Opetus- ja kulttuuriministeriö hallinnoi perusopetuksen rahoitusta esimerkiksi maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavan opetuksen osalta. Kunnat voivat myös hakea valtionavustusta vieraskielisten oppilaiden ja opiskelijoiden suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaiseen opetukseen sekä oman äidinkielen opetukseen. Lisäksi erilaiset toimintatulot, kuten myyntitulot ja maksut, muodostavat osan kuntien ja kuntayhtymien tuloista.

Hyvinvointialueiden rahoituksesta säädetään lailla hyvinvointialueiden rahoituksesta (617/2021). Hyvinvointialueiden rahoitus perustuu suurelta osin valtion rahoitukseen sekä osin asiakas- ja käyttömaksuihin. Hyvinvointialueilla ei ole verotusoikeutta ainakaan toistaiseksi, mutta asiaa selvitetään. Hyvinvointialueiden toiminta perustuu pääosin valtion rahoitukseen, joka on laskennallista ja yleiskatteellista. Rahoitus jaetaan kullekin hyvinvointialueelle sen asukkaiden laskennallisten sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävien palvelutarvetta ja olosuhdetekijöitä kuvaavien tekijöiden perusteella. Osa hyvinvointialueiden rahoituksesta määräytyy asukasmäärän mukaisesti sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kriteerin perusteella. Yleiskatteisesta rahoituksesta kohdennetaan suurin osa, noin 80 prosenttia sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kautta. Muita kohdennusperusteita ovat muun muassa asukasluku, asukastiheys, vieraskielisyys ja kaksikielisyys.

Onkin syytä huomioida, että kotoutumislain nojalla maksettavat laskennalliset tai erikseen haettavat korvaukset ovat vain pieni osa kuntien ja hyvinvointialueiden palveluiden rahoitusta. On myös syytä huomioida, että edellä kuvatut yleiskatteelliset ja laskennalliset korvaukset sekä tässä laissa säädetty laskennalliset korvaukset eivät ole ”korvamerkittyjä” johonkin tiettyyn käyttötarkoitukseen, vaan ne ovat osa kunnan tai hyvinvointialueen kokonaistuloja ja on kuntien tai hyvinvointialueiden päätettävissä, miten rahoitus käytetään niiden lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen.

Kotoutumislain 6 luvussa säädetään kustannusten korvaamisesta. Kunnalle aiheutuu kustannuksia 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden, eli erityisesti kansainvälistä suojelua saavien sekä heidän perheenjäsentensä, vastaanotosta ja kotoutumista edistävien palvelujen ja toimenpiteiden järjestämisestä. Valtio korvaa kunnille maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi järjestettyjen toimien aiheuttamia kustannuksia kotoutumislain mukaisesti. Kunnat ovat oikeutettuja valtion maksamiin korvauksiin siten kuin kotoutumislain 6 luvussa säädetään. Kustannusten korvaamisen edellytyksenä on, että kunta on laatinut kotoutumislain 32 §:ssä tarkoitettua kunnan kotouttamisohjelman ja tehnyt lain 41 §:ssä tarkoitettua sopimuksen kansainvälistä suojelua saavien kuntaan osoittamisesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa. Jatkossa myös hyvinvointialueilla olisi tarvetta saada korvauksia niille syntyviin kustannuksiin.

Kotoutumislain 2 §:n 2 momentin mukaan lain 5 luvun säännöksiä kuntaan osoittamisesta ja 6 luvun 45–49 §:n säännöksiä kustannusten korvaamisesta sovelletaan henkilöön: 1) joka saa ulkomaalaislaissa tarkoitettua kansainvälistä suojelua; 2) jolle on hänen haettuaan kansainvälistä suojelua myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain 51, 52 tai 89 §:n perusteella; 3) joka on otettu Suomeen erityisellä humanitaarisella perusteella tai kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi ulkomaalaislain 93 §:n perusteella; ja 4) jolle on myönnetty jatkuva oleskelulupa ulkomaalaislain 52 a §:n 2 momentin tai 54 §:n 5 momentin perusteella. Lisäksi 2 §:n 3 momentin mukaan kyseisiä säännöksiä sovelletaan 2 momentissa tarkoitettua henkilön perheenjäseneseen tai muuhun

omaiseen, jos tällä on ollut perheside 2 momentissa tarkoitettuun henkilöön ennen tämän Suomeen tuloa.

Kunnalle siis korvataan valtion talousarvon rajoissa kotoutumislain 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden, eli erityisesti kansainvälistä suojelua saavien tai heidän perheenjäsentensä, vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä aiheutuneita kustannuksia kotoutumislain 45 §:n mukaan laskennallista korvausta 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanotosta, ohjauksesta ja neuvonnasta sekä muusta kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä. Lisäksi kunta voi hakea kotoutumislain 50 §:n mukaan laskennallista korvausta alkukartoituksen järjestämisestä muulle kuin työttömänä työnhakijana olevalle henkilölle, myös muulla perusteella maahan muuttaneen alkukartoituksen järjestämisestä. Todellisten kustannusten mukaan kunnalle korvataan toimeentulotuesta aiheutuneita kustannuksia (46 §), sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksia (49 §), tulkittamisen kustannuksia sekä paluumuuton tukemisesta aiheutuneita kustannuksia (47 §). Lisäksi kunnalle korvataan ilman huoltajaa maahan tulleiden alaikäisten hoivasta ja huolenpidosta aiheutuneita kustannuksia (49 §) sekä ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista aiheutuneita kustannuksia (53 §).

Lain 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä maksettavien kustannusten korvaamisen lisäksi kotoutumislain 51 §:n mukaan säädetään entisen Neuvostoliiton alueelta muuttaneiden henkilöiden toimeentulotuesta ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta (51 ja 52 §). Käytännössä Suomessa 51 §:n mukaisten korvausten piirissä on enää hyvin vähän tämän pykälän mukaisia henkilöitä, sillä paluumuuttojono suljettiin 1.7.2011. Paluumuuttojonoon määräaikaan mennessä ilmoittautuneille oli vielä mahdollisuus muuttaa Suomeen viiden vuoden siirtymäajan sisällä 1.7.2016 mennessä. Siirtymäaika ei kuitenkaan koskenut Inkerin siirtoväkeen kuuluneita eikä Suomen armeijassa vuosina 1939–1945 palvelleita. Kunta voi saada korvauksia myös entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevan henkilön toimeentulotuesta ja edellä mainituista palveluista aiheutuneista kustannuksista, kun henkilö on saanut oleskeluluvan ulkomaalaislain (301/2004) 49 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella. Kyseessä olevan kohdan mukaan oleskelulupa myönnetään ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle, joka on ollut Suomen kansalainen tai ainakin toinen hänen vanhemmistaan tai yksi hänen isovanhemmistaan on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen.

Toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaan toimeentulotukeen kuuluu Kansaneläkelaitoksen toimeenpanema perustoimeentulotuki sekä kunnan sosiaalihuollon toimeenpanema täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki. Toimeentulotuesta annetun lain 5 b §:n mukaan kunnan rahoitusosuus perustoimeentulotuen kustannuksista on 50 %. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa (1704/2009) säädetään valtionosuudesta kunnan maksamaan toimeentulotukeen. Kyseinen laki (1704/2009) on kumottu lailla kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta (618/2021), joka on voimassa 1.1.2023 alkaen. Kunta maksaa nykyisin Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemasta perustoimeentulotuen kustannuksista puolet. Kansaneläkelaitos saa rahoituksen sosiaaliturvan yleisrahastosta valtiolta ja kunnan peruspalvelujen valtionosuuksia vähennetään jälkikäteen sen osuudella. Maahanmuuttajien osalta valtion korvaus on 100 %, joten siksi heidän saamansa perustoimeentulotuki on sellainen, johon kunnan 50 % rahoitusta ei kohdisteta. Perustoimeentulotuen rahoitusratkaisu liittyy kunnan yleiseen toimialaan ja mahdollisuuteen edistää monilla tavoilla työllisyyttä ja hyvinvointia. Parhaillaan valmistellaan muutosta kunnan vastuuseen perustoimeentulotuen menoista. Jatkossa hyvinvointialue vastaisi täydentävästä ja ehkäisevästä tuesta.

Valtioneuvoston asetus kotoutumisen edistämiseen liittyvien kunnan kustannusten korvaamisesta valtion varoista (1393/2011) säättää laskennallisen korvauksen määrästä sekä alkukartoituksen järjestämisestä maksettava korvauksesta. Työ- ja elinkeinoministeriö on antanut ohjeen kotoutumisen edistämistä koskevan lain mukaisten kustannusten korvaamisesta kunnille (01.04.2021 VN/9190/2021-TEM-1).

Korvaukset jakautuvat laskennallisiin korvauksiin ja toteutuneiden kulujen mukaan maksettaviin korvauksiin. Kunnalle korvaukset maksaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintopalveluja tuottava kehittämis- ja hallintokeskus. Kehittämis- ja hallintokeskuksen vastuulla on kuntakorvaushakemusten käsittely, maksatus ja valvonta. Mikäli kunta ei täytä laissa mainittuja edellytyksiä, keskus voi määrätä kunnan palauttamaan valtion maksaman korvauksen tai osan siitä kotoutumislain 55 §:n mukaisesti.

Vuonna 2020 työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan 32 Valtion korvaukset kotouttamisesta -momentin (32.50.30) määrärahasta, noin 185 miljoonaa euroa, maksettiin kunnille korvauksia yhteensä 159 668 127 euroa. Vuonna 2020 kunnille korvattiin sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia lähes 30 miljoonaa euroa ja lastensuojelun kustannuksia lähes 18 miljoonaa euroa. Vuoden 2021 valtion talousarviossa kyseiselle momentille oli varattu noin 171 miljoonaa euroa ja vuoden 2022 talousarviossa noin 157 miljoonaa euroa. Korvaus perustoimeentulotuesta on maksettu Kansaneläkelaitokselle.

Lisäksi kuntia tuetaan kansainvälistä suojelua saavien vastaanotossa ja kotoutumisen edistämisessä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnoiman pakolaisten kuntiin ohjaamisen ja kotoutumisen tuen toimintaohjelman lisäetuilla, jotka katetaan sisäministeriön momentin 26.01.26 (EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan ohjelmakaudella 2021–2027) Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (Asylum, Migration and Integration Fund, AMIF) uudelleensijoittamisen erillismäärärahasta. Budjettisäännösten vuoksi toimintaohjelman tukia ei voida lisätä työ- ja elinkeinoministeriön momentilta maksettavaan lakisääteiseen laskennalliseen korvaukseen. EU:n AMIF-rahaston ohjelmakaudella 2021–2027 työ- ja elinkeinoministeriön pakolaisten kuntiin ohjaamisen ja kotoutumisen tuen toimintaohjelman toimeenpanossa kunnille maksettavan laskennallisen korvauksen lisäosan tasoa korotetaan. Lisäosan soveltamisalaa on laajennettu vuonna 2022. Kunnat voivat käyttää toimintaohjelman lisätukia kotoutumislain mukaisia korvauksia vastaaviin tarkoituksiin kansainvälistä suojelua saavien vastaanoton ja kotoutumispalvelujen järjestämiseksi sekä kehittämiseksi.

Hyvinvointialueet vastaavat jatkossa sosiaali- ja terveystalvakuista siten kuin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa ja hyvinvointialueesta annetussa laissa säädetään. Tämän johdosta vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä siirtyy hyvinvointialueille. Kotoutumislaille on mahdollistettu korvaukset muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksista kunnalle. Kuitenkin jatkossa hyvinvointialueelle syntyy kustannuksia näiden palveluiden järjestämisestä, jotka voimassa olevan kotoutumislain mukaan olisivat kunnan kustannuksia, joihin kunta voisi hakea valtion korvausta siten kuin luvussa 6 säädetään. Olisi tarkoituksenmukaista, että hyvinvointialueella olisi mahdollisuus hakea näitä korvauksia valtiolta sille 1.1.2023 jälkeen syntyviin kustannuksiin sekä saada osuutensa laskennallisista korvauksista.

Kuntien ja hyvinvointialueiden henkilöstöjärjestelyissä on huomioitava se, että henkilöstö siirtyy tehtäviensä mukana kunnasta hyvinvointialueelle. Kunnalla on kuitenkin oltava myös jatkossa henkilöstöä sen kotoutumislain mukaisiin kotoutumisen edistämisen tehtäviin, kuten alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman laatimiseen sekä kuntaan osoittamiseen liittyviin tehtäviin. Nykyisin kunnissa kotoutumisen edistämistä ja sosiaalihuollon tehtäviä on saatettu toteuttaa saman yksikön toimesta. Jatkossa maahanmuuttaja voi saada palveluja samanaikaisesti

useammalta eri järjestämisvastuulliselta taholta, esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista vastaavalta hyvinvointialueelta tai alkukartoituksesta ja kotoutumissuunnitelmasta vastaavalta kunnalta. Nykyisinkin on mahdollista, että henkilöllä on useampi asiakkuus, esimerkiksi työllisyyspalveluiden sekä sosiaalihuollon asiakkuus. Jatkossakin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita tarjotaan maahanmuuttajille samoin kuin muillekin tarpeeseen perustuen kuten nykyisinkin, vaikka järjestämisvastuu siirtyykin hyvinvointialueille. Lisäksi jatkossakin kunnan yleisen palvelujärjestelmän mukaiset sekä kotoutumislaisissa säädetty kotoutumisen edistämisen tehtävät säilyvät kunnilla.

3 Tavoitteet

Ehdotettujen TYP-lain muutosten tavoitteena on päivittää lainsäädäntö vastaamaan uutta toimintakenttää ja järjestämisvastuuta. Ehdotuksen tavoitteena ei ole puuttua lainsäädäntöön sisällöllisesti. Tavoitteena on päivittää lakia siten, että sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisvastuun siirtyessä kunnilta hyvinvointialueille, hyvinvointialueet tulevat laissa säädettyjen sosiaali- ja terveyspalvelujen uutena järjestäjänä mukaan yhteistoimintamalliin.

Kotoutumislain muutosten osalta tavoitteena on säilyttää kotoutumislain soveltamisalaan kuuluville maahanmuuttajille yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut myös jatkossa, kun sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille, mahdollistamalla valtion korvausten hakeminen syntyviin kustannuksiin. Tavoitteena on myös säätää alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten tai nuorten asumisen ja tuen järjestämisvastuun siirrosta kunnalta hyvinvointialueelle. Esityksen tavoitteena ei ole muuttaa tai tarkentaa ilman huoltajaa maassa olevien lasten ja nuorten palveluiden sisältöä tai niiden järjestämisen juridisia perusteita. Asiakasryhmän palveluiden laajempia muutostarpeita ja mahdollisuutta siirtää toiminta kotoutumislaisista sosiaalihuollon lainsäädäntöön selvitetään osana kotoutumislain kokonaisuudistusta.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta

Hyvinvointialueesta annetulla lailla ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislailla sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy vuoden 2023 alussa kunnilta hyvinvointialueille. TYP-laissa säädetyn monialaisen yhteispalvelun tavoitteena on edistää työllistymistä tarjoamalla työttömille heidän palvelutarpeensa mukaisia julkisia työvoimapalveluja sekä sosiaali-terveys- ja kuntoutuspalveluja. Ehdotetaan tehtäväksi sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuun siirtymisestä johtuvat pääasiassa teknisluonteiset muutokset. Hyvinvointialueesta annetulla lailla ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislailla sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy vuoden 2023 alussa kunnilta hyvinvointialueille. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaavat hyvinvointialueet, Helsingin kaupunki ja osaltaan HUS-yhtymä. Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin osalta sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain 2 §:n 2 momentin mukaan Uudenmaan hyvinvointialueisiin ja Helsingin kaupunkiin sovelletaan lisäksi, mitä hyvinvointialueista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä säädetään Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa. Edellä mainitun lain 2 §:n 5 momentissa säädetään muun ohella, että HUS-yhtymään sovelletaan lisäksi mitä muualla laissa säädetään terveydenhuollon järjestämisestä. Edellä mainitusta sääntelystä johtuen, esityksessä muutettavissa sään-

nöksissä viitataan vain hyvinvointialueeseen, jolla tarkoitetaan myös Uudenmaan hyvinvointialueita, Helsingin kaupunkia ja HUS-yhtymää, siltä osin, kun niiden järjestämistä vastuulle kuuluvat tässä laissa säädetty tehtävät.

Laki kotoutumisen edistämisestä

Kotoutumislain osalta ehdotetaan, että valtion korvauksia kunnille koskevassa luvussa 6 mahdollistettaisiin myös hyvinvointialueille korvausten hakeminen niiden kotoutumislain nojalla nykyisin kunnille korvattavien kustannusten osalta, joita hyvinvointialueille syntyy 1.1.2023 alkaen. Koska kunnalla on voimassa olevan kotoutumislain nojalla mahdollisuus hakea korvauksia takautuvasti kaksi vuotta kustannuksen syntymisen jälkeen, esitetään mahdollistettavan jatkossa kuitenkin myös se, että kunta voisi hakea vielä vuoden 2022 loppuun mennessä sille syntyneistä kustannuksista valtiolta korvauksia. Tällöin sekä kunta että hyvinvointialue voisivat hakea valtiolta korvauksia niille syntyneisiin kustannuksiin, jotka olisivat kotoutumislain nojalla korvattavia. Myös laskennallinen korvaus esitetään jaettavan kunnan ja hyvinvointialueen välillä. Lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja kuntien väliset sopimukset siirtyisivät tarpeellisilta osin hyvinvointialueille ja ehdotetaan, että jatkossa uusien sopimusten sijaan tehtäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten päätöksiä hallinnollisen taakan vähentämiseksi.

Ehdotetaan myös säädettävän, että 1.1.2023 lähtien hyvinvointialue vastaisi kunnan sijaan kotoutumislain 27 ja 28 §:ssä tarkoitetusta alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tuen järjestämisestä, mukaan lukien perheryhmäkotien ja muiden asuinyksiköiden perustamisesta. Asiaan liittyvä yksityiskohtainen säätäminen sosiaalihuollon lainsäädännön osalta on tarkoitus tehdä myöhemmin osana kotoutumislain kokonaisuudistusta.

Lisäksi ehdotetaan, että kunnan ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen väliset voimassa olevat sopimukset, jotka ovat edellytyksenä perheryhmäkotitoiminnalle sekä osalle korvausten saamista, siirtyisivät kunnilta hyvinvointialueille vuoden 2023 alusta alkaen niiltä osin kuin ne koskisivat hyvinvointialueiden järjestämiä palveluita. Tämän johdosta hyvinvointialueen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ei tarvitsisi sopia erikseen kunkin maahanmuuttajan osalta syntyvistä sopimusta edellyttävistä kustannuksista, jotta hyvinvointialue voisi hakea niihin valtion korvauksia. Lisäksi säädettäisiin hyvinvointialueiden tiedonsaantioikeudesta sekä henkilöstösiirroista liittyen perheryhmäkotitoimintaan.

Ehdotetaan säädettävän myös mahdollisuudesta laatia alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma monialaisesti silloin kun maahanmuuttajan palvelutarve edellyttää kunnan tai työ- ja elinkeinotoimiston sekä hyvinvointialueen palveluiden yhteensovittamista. Hyvinvointialue lisätäisiin myös muihin tarvittaviin säännöksiin laissa. Hyvinvointialueen ja muiden viranomaisten välisestä tiedonsaannista säädettäisiin myös lakiehdotuksessa.

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta

Tässä esityksessä TYP-lakiin ehdotettavien muutosten johdosta kuntakokeilulakiin tehtäisiin teknisluontoinen muutos siten, että kuntakokeiluihin kuuluvien kuntien oikeudesta asiakastietojen käsittelyyn säädettäisiin TYP-lain sijaan kuntakokeilulaissa. Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta on voimassa 1.3.2021–30.6.2023. Sääntely olisi tarkoituksenmukaista siirtää, koska sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen järjestämistä vastuu siirron johdosta kunnalla ei olisi laakisäateistä roolia monialaisessa yhteispalvelussa sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen järjestäjänä, vaan

kuntien rooli perustuisi kuntakokeilulaissa säädettyyn tehtävään, jossa kunta hoitaa eräitä työllistymistä edistävistä monilaisesta yhteispalvelusta annetussa laissa tarkoitettuja tehtäviä työ- ja elinkeinotoimiston asemasta. Sääntelyn asiasisältöön ei ehdoteta muutoksia.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen johdosta TYP-lakiin esitetyillä muutoksilla ei olisi itsenäisiä taloudellisia vaikutuksia. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen taloudellisia vaikutuksia on arvioitu laajasti sosiaali- ja terveystaloutta sekä pelastustoimen uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 241/2020 vp). TYP-laissa kunnille on säädetty tehtäviä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista järjestämisvastuussa olevana tahona. Kyseisten palvelujen järjestämisvastuu siirtyy sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusten myötä 1.1.2023 hyvinvointialueille ja TYP-laki päivitetään vastaamaan tätä muutosta.

Myöskään kotoutumislakiin esitettävillä muutoksilla ei arvioida olevan vaikutusta julkisen talouden määrärahan yleistason. Osa voimassa olevan lain mukaan kunnalle 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä sekä muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksista, paluumuuttajista ja perheryhmäkohteista aiheutuvista kustannuksista maksettaisiin uudistuksen jälkeen hyvinvointialueelle vastaavasti kuin niitä on nyt maksettu kunnalle johtuen siitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy vuoden 2023 alusta alkaen hyvinvointialueiden vastuulle. Myös 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuista henkilöistä maksettava laskennallinen korvaus jaettaisiin kunnan ja hyvinvointialueen välillä. Laskennallisen korvauksen jakautumisesta säädetäisiin valtioneuvoston asetuksella, jota koskeva luonnos on tämän esityksen liitteenä ja josta järjestetään erillinen lausuntokierros syksyllä 2022.

Valtion talousarviossa kotoutumista edistävät määrärahat on budjetoitu usean ministeriön pääluokkaan. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa kotouttamispolitiikan yleisestä kehittämisestä, suunnittelusta ja ohjauksesta sekä kotoutumisen edistämispolitiikan ja hyvien etnisten suhteiden edistämisen yhteensovittamisesta, valtakunnallisesta arvioinnista ja seurannasta sekä ohjaa vastaavissa tehtävissä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia. Sen pääluokasta kohdennetaan määrärahat muun muassa kunnille 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä aiheutuviin kustannuksiin ja alkukartoitukseen sekä muihin laissa määriteltäviin kustannuksiin. Kunnille korvataan näitä kustannuksia momentilta 32.50.30 (Valtion korvaukset kotouttamisesta, arviomääräraha). Määrärahan määrään vaikuttaa oleskeluluvan saavien turvapaikanhakijoiden, kiintiöpakolaisten ja muiden kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden ja heidän perheenjäsentensä määrät. Jatkossa myös hyvinvointialueelle voitaisiin korvata tiettyjä kustannuksia, jotka siirtyvät kunnalta hyvinvointialueen järjestämisvastuulle. Ehdotetuilla muutoksilla ei ole vaikutusta momentin määrärahaan. Esityksellä ei siten arvioida olevan vaikutusta julkisen talouden määrärahan yleistason, sillä määrärahan taso ei uudistuksen myötä muutu, vaan määräraha jakautuu sekä kunnille että hyvinvointialueille korvattaviin eri kustannuksiin. Korvausten maksatukseen liittyvät järjestelmien kehittämis- ja toteutuskustannukset toteutetaan hankerahoituksella eikä niillä ole vaikutusta valtiontalouteen.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksella on merkittäviä vaikutuksia kuntien ja hyvinvointialueiden tehtäviin, mikä heijastuu myös kuntien kotoutumisen edistämiseen sekä monialaiseen yhteispalveluun liittyviin tehtäviin. Uudistuksessa sosiaali- ja terveystaloutta järjestämisvastuu ja kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon lähes koko henkilöstö siirtyy hyvinvointialueille.

Järjestämisvastuun siirtymisen ja sen johdosta TYP-lakiin ehdotettujen teknisten muutosten myötä esimerkiksi monialaisen yhteispalvelun asiakasrekisterin käyttöoikeudet tulevat muuttumaan. Käyttöoikeuksien myöntämisestä vastaa Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus (jatkossa kehittämis- ja hallintokeskus), jonka työmäärään muutos vaikuttaa. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen johdosta TYP-lakiin esitettävillä muutoksilla ei kuitenkaan olisi itsenäisiä vaikutuksia viranomaisten toimintaan, vaan vaikutukset johtuvat siitä, että sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäjä vaihtuu.

Kun kunnan lakisääteinen rooli sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäjänä monialaisessa yhteispalvelussa poistuu, olisi silti tarkoituksenmukaista, että kunnan järjestämiä muita palveluita voitaisiin jatkossakin tarjota myös osana monialaista yhteispalvelua, jos kunta sellaisia palveluita järjestää. Kunnan muiden palveluiden tarjoamista TYP-asiakkaille osana monialaista yhteispalvelua olisi tarkoituksenmukaista edistää TYP-toimijoiden ja kuntien välisellä yhteistyöllä.

Lakiehdotuksen mukaan monialaiseen työllistymissuunnitelmaan voitaisiin sisällyttää myös työttömän palvelutarpeen mukaisia muita osaamista, työmarkkinavalmiuksia ja toimintakykyä parantavia palveluita ja työnhakuun liittyviä toimia. Mainitut palvelut voisivat olla esimerkiksi kunnan tai palveluntuottajan järjestämiä työllistymistä tukevia tai toimintakykyä parantavia palveluita, kuten kunnan yleisen toimivallan puitteissa järjestämiä työllisyyspalveluita. Vastaavista palveluista voidaan sopia julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaan myös kyseisen lain tarkoittamassa työllistymissuunnitelmassa. Nykytilassa palveluista on sovittu myös monialaisessa työllistymissuunnitelmassa.

Kotoutumislaila hyvinvointialueille esitetään uutta tehtävää perheryhmäkotien toiminnan järjestämiseen liittyen. Perheryhmäkoteja on tällä hetkellä Suomessa noin 10 kunnassa, joten tehtävän ei arvioida lisäävän merkittävästi hyvinvointialueiden tehtäviä. Järjestämisvastuun siirrostä ei aiheutuisi hyvinvointialueelle uuden henkilöstön rekrytointitarpeita.

Lakiehdotuksen mukaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain 6 luvun mukaisia korvauksia voitaisiin jatkossa maksaa myös hyvinvointialueille. Laskennallinen korvaus voitaisiin maksaa hyvinvointialueelle myös ilman erillistä hakemusta. Hyvinvointialueen tulisi sopia elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa 28 §:n mukaisen perheryhmäkodin ja muun asuinyksikön perustamisesta ja kustannusten korvaamisesta, 49 §:n mukaisten erityiskustannusten korvaamisesta sekä 52 §:n mukaisesta sodissa vapaaehtoisina palvelleista henkilöistä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta. Kuntien ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten välisten sopimusten siirtymisestä säädettäisiin uudessa 90 a §:ssä. Koska sopimukset siirrettäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja hyvinvointialueiden välisiksi sopimuksiksi, ei tästä aiheutuisi hyvinvointialueille hallinnollista työtä. Jatkossa sopimuksien sijaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekisi kustannusten korvaamisesta päätöksiä kunnan tai hyvinvointialueen hakemuksen perusteella. Hallinnollisen taakan säästämiseksi, sopimuksia ei tarvitsisi muuttaa päätöksiksi 1.1.2023 alkaen, vaan vasta sitten kun niitä olisi tarve päivittää. Myös uudet korvauspäätökset tehtäisiin nimenomaan päätösinä 1.1.2023 jälkeen.

Lisäksi hyvinvointialue voisi hakea kehittämis- ja hallintokeskukselta 46 §:n mukaista korvausta toimeentulotuen kustannuksista, 47 §:n mukaista korvausta paluumuuttoavustuksesta aiheutuneista kustannuksista, 48 §:n mukaista korvausta tulkitsemisen järjestämisestä aiheutuneista kustannuksista, 51 §:n mukaista korvausta entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevista henkilöistä aiheutuvista kustannuksista sekä 53 §:n mukaisista ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuvista kustannuksista. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä ilman huoltajaa maassa olevien lasten ja nuorten palveluiden järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia on kunnissa haettu voimassa olevan kotoutumislain mukaisten hyvinvointialueelle siirtyvien korvausten osalta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon

henkilöstöä siirtyy hyvinvointialueille, jolloin viranomaisia siirtyy myös tältä osin kunnasta hyvinvointialueelle, joten tehtävä ei olisi uusi.

Lakiehdotuksen mukaan hyvinvointialue voisi osallistua monialaisesti laadittavaan alkukartoitukseen tai kotoutumissuunnitelmaan. Kyseessä olisi mahdollisuus, ei velvoite. Jo nykyisin kunta ja työ- ja elinkeinotoimisto ovat laatineet alkukartoituksia ja kotoutumissuunnitelmia yhdessä, joten tehtävä ei olisi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöille uusi. Monialaisesti laadittava alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma voi myös vähentää tarvetta laatia erillisiä sosiaalihuollon suunnitelmia tai asiointitarvetta eri viranomaisten luona, mikäli asiakkaan sosiaalihuollon tarpeisiin saadaan kattavasti vastattua jo kotoutumissuunnitelmalla tai muuten yhteisessä tapaamisessa. Kunnan ja hyvinvointialueen tulisi laatia yhdessä alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen lapsen kotoutumissuunnitelma. Koska hyvinvointialueelle säädettäisiin tässä laissa perheryhmäkotitoiminnan järjestämisvastuu ja sen henkilöstön siirtyminen, olisi luonteavaa, että alaikäisen kotoutumissuunnitelma laadittaisiin viranomaisyhteistyössä. Suomeen on saapunut vuosittain keskimäärin noin 150–300 alaikäisenä ilman huoltajaa tulevaa lasta, joten kyseessä olisi vähäinen määrä suunnitelmia vuodessa. Edellä kuvatuista perusteista johtuen tehtävistä ei syntyisi lisäresurssitarpeita hyvinvointialueille.

Kotoutumisen edistäminen olisi jatkossakin useamman viranomaisen vastuulla oleva tehtävä. Edellä kuvatusti kotoutumista edistävät työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan ja hyvinvointialueen yleisen palvelujärjestelmän mukaiset palvelut sekä kotoutumislaisia maahanmuuttajille suunnatut erityiset palvelut, kuten alkukartoitus, kotoutumissuunnitelma sekä kotoutumiskoulutus. Viranomaisten välinen yhteistyö olisi tärkeää jatkossakin, kun hyvinvointialueesta tulee kolmas toimija sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta johtuen. Lakiehdotuksessa säädetään monialaisesta yhteistyöstä ja eri viranomaisten tulisi kehittää toimivia yhteistyökäytäntöjä lainsäädännön puitteissa.

Vuoden 2023 jälkeen kunnalla ei olisi oikeutta käyttää sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojärjestelmiä, ellei toisin säädetä. Tästä johtuen niissä kunnissa, joissa alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelmatiedot on kirjattu sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmiin, tulisi ratkaista, miten asiakastietoa käsitellään kotoutumislain mukaisten palvelujen toteuttamisessa 1.1.2023 alkaen. Kunnan tulisi jatkossakin kotoutumispalveluissa hyödyntää järjestelmää, jossa asiakastietoja käsitellään tietoturvasääntöjen ja tietosuojavaatimusten mukaisesti. Parhaillaan valmisteltavan kotoutumislain kokonaisuudistuksen yhteydessä on tarkoitus säätää uudesta valtakunnallisesta kotoutumisen edistämisen asiakastietojärjestelmästä, jonka kehitys ja ylläpito rahoitettaisiin valtion budjetista eikä sen käyttöönotto siten aiheuttaisi kunnille lisäkustannuksia. Kyseisen uudistuksen voimaantuloon asti kunnille voisi kuitenkin syntyä jonkin verran kustannuksia tietojärjestelmien käyttöönotosta johtuen. Muutos liittyy kuitenkin sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen, ei tähän esitykseen. Kuntia kehoitetaan ottamaan käyttöön muissa kunnissa toimivaksi havaittuja järjestelmiä siihen saakka, kunnes uusi valtakunnallinen järjestelmä tulee käyttöön. Tilapäisenä ratkaisuna kunnissa voidaan hyödyntää myös muuta ratkaisua kuin erillistä asiakastietojärjestelmää, kuten sähköistä tai paperista arkistointia. Henkilötietojen käsittelyssä kunnan tulee kuitenkin noudattaa EU:n yleistä tietosuoja-asetusta, tietosuojalakia (1050/2018) ja muuta soveltuvaa henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä.

4.2.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

TYP-laissa säädetyn monialaisen yhteistoimintamallin tavoitteena on edistää työttömien työllistymistä tarjoamalla heidän palvelutarpeen mukaisia julkisia työvoimapalveluja sekä sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja. TYP-lailla ei säädetä työttömille tarjottavista uusista palveluista, vaan toimintamallissa mukana olevat toimijat on velvoitettu sovittamaan nykyisin tarjolla olevat palvelut työttömän työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaiseksi kokonaisuudeksi.

TYP-lakiin ehdotetaan tehtäväksi ne välttämättömät muutokset, jotka aiheutuvat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisvastuun siirrosta. Koska 1.1.2023 järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille, tulee kyseisistä palveluista järjestämisvastuussa oleva taho päivittää tätä vastaavasti myös TYP-lakiin. TYP-lakiin tässä esityksessä esitettävillä muutoksilla ei siten olisi itsenäisiä yhteiskunnallisia vaikutuksia. Tässä esityksissä ehdotetuissa muutoksissa ei esitetä sisällöllisiä muutoksia työllistymistä edistävään monialaiseen yhteispalveluun, vaan päivitetään se vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen johdosta tapahtuvaa toimijamuutosta.

Kotoutumislain osalta esityksellä turvattaisiin maahanmuuttajien kotoutumisen edistämisestä annetun lain nojalla saamien sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden järjestäminen jatkossa, kun sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelut siirtyvät kunnilta hyvinvointialueille. Mikäli uudistusta ei tehtäisi, hyvinvointialueet eivät voisi hakea valtiolta korvauksia ja kyseisten palveluiden järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia voisi olla haastavaa kattaa muuten. Uudistuksella mahdollistetaan jatkossa yhdenvertaiset ja laadukkaat palvelut kotoutumislain palveluiden parissa oleville maahanmuuttajille.

Alaikäisten osalta esityksellä pyritään turvaamaan perheryhmäkotien toiminnan jatkuvuus ja lasten hoiva, huolenpito ja kasvatus. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun siirtyessä pois kunnalta on perusteltua, että hyvinvointialue vastaisi näistä ympärivuorokautisen hoivan palveluista 1.1.2023 lähtien. Voidaan arvioida, että hyvinvointialueella on paremmat valmiudet esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä muodostuvan perheryhmäkotien henkilöstön osaamisen kehittämiseen ja lasten tarpeisiin vastaamiseen.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

Koska ehdotettavissa TYP-lain muutoksissa on kyse sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisvastuun muutoksista ja tehtävät ovat vuoden 2023 alusta säädetty lailla hyvinvointialueelle, muita toteuttamisvaihtoehtoja ei sen osalta ole. Muiden toteuttamisvaihtojen laajempi arviointi tässä vaiheessa ei ole mahdollista, ja TYP-lain laajempi uudistus on valmistelussa osana työvoimatalvelujen siirtoa koskevaa kokonaisuudistusta.

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain muutoksen valmistelussa arvioitiin, olisiko ollut mahdollista jättää esittämättä tällä esityksellä hyvinvointialueille tehtäviä perheryhmäkotien järjestämisestä. Tällöin vastuu niistä olisi jäänyt kunnalle. Perheryhmäkotien henkilöstö työskentelee nykytilanteessa monissa kunnissa sosiaali- ja terveydenhuollon alaisuudessa ja yksiköiden tehtävä on edellä kuvatun mukaisesti sisällöltään lähellä sosiaalihuollon toimintaa, joten on tarkoituksenmukaista säätää niitä koskevasta tehtävästä hyvinvointialueelle. Kuntaan ei jää toimialaa, joka voisi perustellusti vastata ympärivuorokautisen hoivan järjestämisestä 1.1.2023 lähtien.

Valmistelun aikana selvitettiin myös mahdollisuutta kunnan ja hyvinvointialueen sopia toiminnan järjestämisestä kuten hyvinvointialueesta annetun lain 8 §:ssä säädetään. Sen mukaan hyvinvointialue voi sopimuksen perusteella hoitaa sellaisia kuntien tehtäviä, joita ei ole laissa erikseen säädetty kunnan tehtäväksi. Tällaisten tehtävien hoitamisen edellytyksenä on, että sopimuksen tekemiseen osallistuvat kaikki hyvinvointialueen alueen kunnat, kunnat ovat osoittaneet hyvinvointialueelle tehtävien hoitamiseen rahoituksen ja että hoidettavat tehtävät liittyvät hyvinvointialueen tehtävälään. Todettiin kuitenkin, etteivät sen mukaiset edellytykset täyttyisi ja siten sopiminen ei olisi mahdollista.

Lisäksi arvioitiin mahdollisuutta muuttaa lakia sosiaali- ja terveydenhuoltoja ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannpanosta. Sen 65

§:ssä säädetään ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirtäminen hyvinvointialueille eräissä tapauksissa. Sen mukaan kunnat ja hyvinvointialue voivat sopia, että hyvinvointialue ottaa nämä kuntien tehtävät hoitaakseen. Vastaavaa muotoilua selvitettiin myös perheryhmäkotitoiminnan järjestämisen osalta, mutta todettiin selkeämmäksi säätää suoraan tehtävä hyvinvointialueelle. Tällöin myöskään rahoituksen ei tarvitsisi kiertää kunnan kautta.

Vaihtoehtoisena toteutustapana arvioitiin mahdollisuutta säätää alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tuen ja asumisen järjestämisestä säätämistä sosiaalihuollon tai lastensuojelun lainsäädännössä. Vaihtoehdon todettiin vaativan tarkempaa arviointia ja kyseistä mahdollisuutta on syytä arvioida kotoutumislain kokonaisuudistuksessa.

Valmistelun aikana on arvioitu myös ehdotuksia muuttaa kotoutumislakia laajemmin. Valmistelussa on arvioitu vaihtoehtoja liittyen siihen, kuka vastaa alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman laatimisesta 2023 alkaen sekä siitä, miten kiintiöpakolaisten sekä turvapaikanhakijoiden kuntaan muuton alkuvaihe järjestetään. Tarkemmin arvioitiin mahdollisuutta hyvinvointialueen ottaa vastuu näistä tehtävistä. Eduskunta on edellyttänyt (Eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietintö (TrVM 6/2018 vp – O 10/2017 vp) kotouttamisen toimivuudesta) kotoutumisen kokonaisvastuun siirtoa kunnille. Valtioneuvoston selonteossa kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista (Valtioneuvoston julkaisuja 2021:62) on myös pidetty tätä lähtökohtana. Ei olisi näiden linjausten mukaista siirtää kotoutumislain mukaisia alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelmien tehtäviä hyvinvointialueiden vastuulle. Myöskään hyvinvointialuetta koskevassa lainsäädännössä ei säädetä kotoutumisen edistämistä hyvinvointialueen tehtäväksi. Myöskään hyvinvointialueita koskevassa valmistelussa tämän tehtävän siirtäminen hyvinvointialueille ei ollut esillä eikä hyvinvointialueita koskevassa lainsäädännössä säädetä kotoutumisen edistämiseen liittyviä tehtäviä hyvinvointialueiden tehtäviksi. Kotoutumislain muutoksen valmistelun aikana onkin arvioitu, ettei ole syytä muuttaa voimassa olevaa kotoutumislakia näiltä osin. Maahanmuuttajien monialaisten palvelutarpeiden kokonaisvaltaisen huomioinnin ja niin sanotun yhden luukun -periaatteen mahdollistamiseksi esitetään kuitenkin, että hyvinvointialue voisi osallistua kunnan tai työ- ja elinkeinotoimiston toteuttamaan alkukartoitukseen tai kotoutumissuunnitelmaan silloin, kun maahanmuuttajan palvelutarve edellyttäisi kunnan tai työ- ja elinkeinotoimiston sekä hyvinvointialueen palveluiden yhteensovittamista.

Voimassa olevan kotoutumislain mukaisesti kunta vastaa vuoden 2023 jälkeenkin alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman laatimisesta toimeentulotukea muuten kuin tilapäisesti saaville maahanmuuttajille, joihin sovelletaan kotoutumislakia. Tätä tarkoitusta varten kunta saa jatkossakin tiedon Kansaneläkelaitokselta näistä maahanmuuttajista. Lisäksi kunta voi jatkossakin laatia alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman myös muulle maahanmuuttajalle, jonka arvioidaan sitä tarvitsevan. Käytännössä kunnissa näitä on laadittu erityisesti kansainvälistä suojelua saaville ja muille kotoutumislain 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuille henkilöille. Työ- ja elinkeinotoimisto vastaa jatkossakin alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman laatimisesta työnhakijaksi ilmoittautuneille maahanmuuttajille. Alkukartoituksessa arvioidaan erityisesti maahanmuuttajan osaaminen, aiempi koulutus- ja työhistoria, kielitaito. Kotoutumissuunnitelmalla sovitaan kotoutumiskoulutukseen tai muihin opintoihin osallistumisesta sekä erityisesti työllistymistä edistävistä toimenpiteistä ja palveluista. Jos alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma toteutetaan monialaisesti, siinä voidaan sopia myös sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista tai kuntoutuksesta.

Maahanmuuttaja voi luonnollisesti olla samanaikaisesti sekä kunnan tai työ- ja elinkeinotoimiston järjestämissä kotoutumispalveluissa että hyvinvointialueen järjestämissä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa, jos hänellä on sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tarvetta. Sosiaalihuoltolain 35 §:n mukaan jos terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa

(559/1994) tarkoitettu terveydenhuollon ammattihenkilö, sosiaalikirjuri tai sosiaalitoimen, opetustoimen, liikuntatoimen, lasten päivähoidon, pelastuslaitoksen, Hätäkeskuslaitoksen, Tullin, poliisin, Rikosseuraamuslaitoksen, työ- ja elinkeinoviranomaisen, Kansaneläkelaitoksen tai ulosottoviranomaisen palveluksessa oleva on tehtävässään saanut tietää henkilöstä, jonka sosiaalihuollon tarve on ilmeinen, hänen on ohjattava henkilö hakemaan sosiaalipalveluja tai henkilön antaessa suostumuksensa otettava yhteyttä kunnallisesta sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen, jotta tuen tarve arvioitaisiin. Jos suostumusta ei voida saada ja henkilö on ilmeisen kykenemätön vastaamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään tai turvallisuudestaan, tai lapsen etu sitä välttämättä vaatii, 1 momentissa tarkoitettujen henkilöiden on tehtävä ilmoitus sosiaalihuollon tarpeesta salassapitosäännösten estämättä viipymättä. Myös kunnan virkailijan on tehtävä ilmoitus siten kuin edellä on kuvattu.

Valmistelun aikana on arvioitu myös sitä, voidaanko kunnan kotoutumisen edistämisen tehtäviä järjestää kilpailuttamalla niitä esimerkiksi yritykselle tai järjestölle toteutettavaksi. Perustuslain 124 §:n mukaan julkista hallintotehtävää ei voi antaa muulle kuin viranomaiselle, jollei lailla niin erikseen säädetä. Merkittävää julkisen vallan käyttöä ei voi siirtää lainkaan muulle kuin viranomaiselle. Julkisella hallintotehtävällä viitataan perustuslain perusteluiden (HE 1/1998) mukaan hallinnollisten tehtävien kokonaisuuteen, johon kuuluu esimerkiksi lakien toimeenpääntöön sekä yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen oikeuksia, velvollisuuksia ja etuja koskevaan päätöksentekoon liittyviä tehtäviä. Valtiosääntöoikeudellisen virkamieshallintoperiaatteen mukaan julkista valtaa voivat Suomessa käyttää vain viranomaiset ja viranomaisten nimissä vain laillisesti virkoihinsa nimitetyt virkamiehet. Perustuslain perusteluiden (HE 1/1998) mukaan muu kuin viranomainen voi olla esimerkiksi valtion liikelaitos ja yksityisoikeudellinen yhteisö.

Kotoutumislainsäädäntöön työ- ja elinkeinotoimiston ja kunnan tehtäviä muun muassa ohjauksesta ja neuvonnasta (8 §), alkukartoituksesta (9–10 §), kotoutumissuunnitelmasta (11–19 §) sekä kotoutumiskoulutukseen ohjaamisesta (21 §). Valmistelun aikana on arvioitu, että alkukartoituksessa, kotoutumissuunnitelmassa ja kotoutumiskoulutukseen tai muihin kotoutumissuunnitelman mukaisiin palveluihin ohjaamisessa kyseessä on julkisen vallankäytöstä, jolla on liittymiä yksilön oikeuksiin, velvollisuuksiin ja etuuksiin. Täten näitä tehtäviä kunta tai TE-toimisto ei voisi ulkoistaa kolmannelle osapuolelle ja näitä tekemässä tulee kunnassa olla virkavastuullinen kunnan virkailija. Muutoksenhausta säädetään kotoutumislain 10 luvussa. Lain 83 §:n mukaan kotoutumissuunnitelmasta tehtyyn päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Laissa säädetään myös kotoutumiskoulutuksen toteuttamisesta, mikä ei ole julkinen hallintotehtävä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaa työvoimakoulutuksena toteutettavan kotoutumiskoulutuksen järjestämisestä toimialueellaan. Kunta voikin ohjata maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelmassa sovitusti joko itse toteuttamaansa taikka oppilaitoksen tai muun tahon toteuttamaan koulutukseen. Lain 8 §:ssä tarkoitettua ohjausta ja neuvontaa kunta voi täydentää hyödyntämällä palveluntuottajan tai järjestön palveluita, mutta pääosin ohjaus ja neuvonta olisi kunnan tehtävä. Sääntelyä ei ole tarpeen muuttaa näiltä osin.

6 Lausuntopalaute

Hallituksen esitysluonnos oli lausunnoilla 22.2.–5.4.2022. Lausuntoja pyydettiin muun muassa muilta ministeriöiltä, keskeisiltä viranomaisilta, kunnilta, hyvinvointialueilta, järjestöiltä, yhdistyksiltä ja yhteisöiltä. Lausuntoja annettiin yhteensä 164 kappaletta. Muutama lausunnoista oli usean tahon yhteinen lausunto ja muutama taho antoi useamman kuin yhden lausunnon. Eri tahoja oli myös yhteensä 164. Osa lausunnoista koski molempia lakiehdotuksia, osa vain jompaakumpaa ehdotusta. Lausunnoista 120 kappaletta koski työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain muuttamista ja 104 kappaletta kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamista.

Lausunnon antoivat seuraavat tahot:

Ministeriöistä lausunnon antoivat oikeusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja valtiovarainministeriö. Maa- ja metsätalousministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, puolustusministeriö, sisäministeriö ja ulkoministeriö ilmoittivat, että niillä ei ollut lausuttavaa.

Valtion virastoista lausunnon antoivat Kansaneläkelaitos KELA, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, Maahanmuuttovirasto, Oikeuskanslerinvirasto, Tasa-arvovaltuutetun toimisto, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL, Tietosuojavaltuutetun toimisto, Valtiontalouden tarkastusvirasto sekä Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto. Lausunnon antoivat myös Hämeen, Kainuun, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset sekä Hämeen, Kaakkois-Suomen, Kainuun, Keski-Suomen, Pirkanmaan, Pohjois-Karjalan, Pohjanmaan, Satakunnan, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen työ- ja elinkeinotoimistot.

Lausunnon antoivat myös seuraavat 81 kuntaa: Askolan kunta, Espoon kaupunki, Forssan kaupunki, Hankasalmen kunta, Hausjärven kunta, Helsingin kaupunki, Hollolan kunta, Hyvinkään kaupunki, Hämeenkyrön kunta, Hämeenlinnan kaupunki, Iisalmen kaupunki, Imatran kaupunki, Isojoen kunta, Janakkalan kunta, Joensuun kaupunki, Joroisten kunta, Juvan kunta, Jyväskylän kaupunki, Järvenpään kaupunki, Kajaanin kaupunki, Kalajoen kaupunki, Kangasniemen kunta, Kankaanpään kaupunki, Kemijärven kaupunki, Kemin kaupunki, Keravan kaupunki, Keuruun kaupunki, Kokkolan kaupunki, Kotkan kaupunki, Kouvolan kaupunki, Kristiinankaupungin kaupunki, Kuhmon kaupunki, Kuopion kaupunki, Kurikan kaupunki, Lahden kaupunki, Lappeenrannan kaupunki, Lempäälän kunta, Lieksan kaupunki, Lohjan kaupunki, Loimaan kaupunki, Loviisan kaupunki, Maalahden kunta, Miehikkälän kunta, Mikkelin kaupunki, Mustasaaren kunta, Oulun kaupunki, Paltamon kunta, Pertunmaan kunta, Pietarsaaren seudun kunnat (Pietarsaari, Pedersöre, Uusikaarlepyy, Kruunupyö ja Luoto), Porin kaupunki, Porvoon kaupunki, Pudasjärven kaupunki, Pyhtään kunta, Pyhäjärven kaupunki, Rauman kaupunki, Riihimäen kaupunki, Rovaniemen kaupunki, Sipoon kunta, Sodankylän kaupunki, Sonkajärven kunta, Sotkamon kunta, Sulkavan kunta, Tampereen kaupunki, Teuvan kunta, Tohmajärven kunta, Tornion kaupunki, Turun kaupunki, Tuusulan kunta, Uuraisten kunta, Vantaan kaupunki, Vieremän kunta, Vihdin kunta, Viitasaaren kaupunki, Virtain kaupunki, Vöyrin kunta, Ylivieskan kaupunki ja Äänekosken kaupunki.

Lausunnon antoivat Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri, Essote ky (Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymä), Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymä Soite, Keski-Suomen hyvinvointialue, Keski-Uudenmaan sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymä, Kymenlaakson sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymä Kymysote, Österbottens välfärdsområde – Pohjanmaan hyvinvointialue sekä Satakuntaliitto ja Uudenmaan liitto.

Järjestöt antoivat yhteensä 26 lausuntoa seuraavilta tahoilta: Akava ry, Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry, Bildningsallianssen rf, Edustat Turvapaikanhakijalapsille ETU ry, Erikoiskaupan liitto Etu ry, Into etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry, Kansalaisopistojen liitto KoL ry, Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry, Kunta- ja hyvinvointialue-työnantajat KT, Kuntoutussäätiö, Lastensuojelun Keskusliitto, Miessakit ry, Paremmiin Yhdessä ry, Sininauhaliitto ry, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia, SOSTE ry, STTK ry, Suomen Kuntaliitto, Suomen Pakolaisapu ry, Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö ry, Suomen Yrittäjät ry, Svenska Finlands folkting, Tehy ry, Työttömien Keskusjärjestö ry, Yhteiset Lapsemme ry sekä Yhteiskunta-alan korkeakoulutetut ry.

Edellä mainittujen lisäksi muita lausuntoja saatiin 13 kappaletta seuraavilta lausunnonantajilta: Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia, Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö sr, Helsingin hallinto-oikeus, Joutsenon vastaanottokeskus, Jyväskylän yliopisto, Kansallisen koulutuksen arviointikeskus, Keski-Suomen pohjoinen TYP-verkosto, Oulun yliopisto, Pietarsaaren seudun TYP-johtoryhmä, Tilastokeskus, TYP-johtajien verkosto, Varsinais-Suomen TYP-verkosto sekä Vasanejdens och Sydösterbottens sektorsövergripande samservice som främjar sysselsättningen (TYP).

Lausuntoyhteenvedo on saatavilla julkisessa palvelussa osoitteessa valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksella [TEM075:00/2021](http://tem075:00/2021).

Lausuntoja ja niiden pohjalta tehtyjä muutoksia on kuvattu jäljempänä kummankin lakiehdotuksen osalta erikseen.

6.1 Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta

Kaikissa TYP-lakia koskevissa lausunnoissa todettiin, että sosiaali- ja terveystyöpalvelujen järjestämisvastuun siirtyessä kunnilta hyvinvointialueille TYP-lakiin on välttämätöntä tehdä tätä koskevat muutokset.

Suurella osalla lausuntoja tuotiin esille, että ehdotetussa lakimuutoksessa ei oteta huomioon kuntien järjestämiä muita palveluita. Kuntien tehtävistä ja muista palveluista nostettiin esiin kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelut, kuten liikuntapalvelut, kuntien rooli toisen asteen koulutuksen ja vapaan sivistystyön järjestäjänä, sivistyspalveluihin kuuluvat nuorten palvelut, kuten etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta, velvoitetyöllistäminen ja palkkatukityöllistäminen. Kunnat viittasivat lausunnoissaan myös kuntalain säännöksiin siitä, että kunta hoitaa itsehallinnon nojalla itselleen ottamansa tehtävät ja järjestää sille laissa erikseen säädetty tehtävät.

Velvoitetyöllistäminen on julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa säädetty palvelu, jossa työttömällä työnhakijalla tulee sellaisessa tilanteessa, jossa hän ei työllisty avoimille työmarkkinoille eikä hänelle voida järjestää soveltuvaa työttömyysturvalaissa tarkoitettua työllistymistä edistävää palvelua, kuntoutusta tai palkkatuetta työtä, on hänen kotikuntansa työ- ja elinkeinotoimiston osoituksesta järjestettävä hänelle työntekomahdollisuus kuuden kuukauden ajaksi. Tässä hallituksen esityksessä TYP-lakiin ehdotettavilla muutoksilla ei ole vaikutusta julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa säädettyyn velvoitetyöllistämiseen.

Myös palkkatuesta säädetään julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa. Palkkatuki on työttömän työnhakijan työllistymiseksi tarkoitettu tuki, jonka työ- ja elinkeinotoimisto voi myöntää työnantajalle palkkauskustannuksiin. Palkkatuen myöntää työ- ja elinkeinotoimisto ja sitä voidaan myöntää myös kunnalle tai kuntayhtymälle. TYP-lakiin ehdotettavilla muutoksilla ei ole vaikutusta palkkatukisääntelyyn.

Nuorten työpajatoiminnasta säädetään nuorisolaissa (1285/2016), jonka mukaan nuori tulee työpajalle pääsääntöisesti viranomaisen tai julkista tehtävää hoitavan ohjaamana. Nuori voi myös oma-aloitteisesti hakeutua työpajalle. Tässä esityksessä ei ehdoteta TYP-lakiin sellaisia muutoksia, jotka vaikuttaisivat nuorten työpajatoimintaan. Myös etsivästä nuorisotyöstä säädetään nuorisolaissa. Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, jolla häntä edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivä nuorisotyö perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa

tehtävään yhteistyöhön. TYP-lakiin ei ehdoteta sellaisia muutoksia, joilla olisi vaikutusta myöskään nuorisolain mukaiseen etsivään nuorisotyöhön.

Useissa lausunnoissa esitettiin, että kunta ja kunnan järjestämät palvelut tulisi lisätä TYP-toimijoiden joukkoon lain eri pykäliin. Lausuntojen mukaan lain 4 §:ssä pitäisi säätää, että työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue ja työtön työnhakija laatisivat TYP-lain 3 §:ssä tarkoitetun kartoitusjakson aikana yhdessä monialaisen työllistymissuunnitelman, jossa sovittaisiin työttömän palvelutarpeen mukaisista työvoima-, sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista, terveyden, hyvinvoinnin ja elinvoiman edistämisen palveluista sekä koulutus- ja sivistyspalveluista ja niiden toteutumisen seurannasta. Kunta ja Kansaneläkelaitos osallistuisivat asiakkaan suunnitelman laadintaan, seurantaan ja tarkistamiseen työnhakija palvelutarpeen edellyttämällä tavalla. Lausuntojen perusteella lakiehdotuksen 4 §:n 1 momenttiin lisätään, että monialaiseen työllistymissuunnitelmaan voitaisiin tarvittaessa sisällyttää muita työttömän osaamista, työmarkkinavalmiuksia ja työ- ja toimintakykyä lisääviä palveluja ja työnhakuun liittyviä toimia. Vastaavista palveluista voidaan sopia myös julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa tarkoitetussa työllisyysuunnitelmassa ja nykytilassa palveluista on sovittu myös monialaisessa työllistymissuunnitelmassa. Mainituilla palveluilla tarkoitetaan esimerkiksi kunnan yleisen toimivallan puitteissa järjestämiä työllisyyspalveluita.

Lakiehdotuksessa kunnalla säilytetään mahdollisuus osallistua johtoryhmätyöhön ja nimetä henkilö, joka johtaa monialaisen yhteispalvelun järjestämistä johtoryhmän asettamissa puitteissa. Lisäksi myös muissa laeissa säädetään jo yhteistyöstä. Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2022) säädetään kunnan ja hyvinvointialueiden yhteistyöstä koskien hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Siinä hyvinvointialueiden on toimittava yhteistyössä kuntien kanssa. Myös sosiaalihuoltolaissa säädetään monialaisesta yhteistyöstä eri toimijoiden kanssa. Sosiaali- ja terveysministeriö piti lausunnossaan asianmukaisena, että TYP-toiminnassa vastuu perustuu kunkin toimintamallissa mukana olevan viranomaisen lakisääteisiin tehtäviin. Monialaisessa yhteispalvelussa kyseessä on pitkälti julkisen vallan käyttöä sisältävistä tehtävistä, joita koskevan toimivallan tulee perustua lakiin. Esimerkiksi monialainen työllistymissuunnitelma on asiakasta velvoittava suunnitelma. Vaikka monet kunnat tarjoavat työttömille erilaisia työllistymistä edistäviä palveluja, kunnilla ei ole lakisääteistä velvoitetta niiden järjestämiseen. Lakiehdotuksen 1 §:n perusteluja on täydennetty siten, että kunnan muiden palveluiden tarjoamista TYP-asiakkaille osana monialaista yhteispalvelua olisi tarkoituksenmukaista edistää TYP-toimijoiden ja kuntien välisellä yhteistyöllä.

Lausunnoissa kannatettiin ehdotettuja muutoksia lain 7 §:ään, joka koskee monialaisen yhteispalvelun järjestämistä ja sen valtakunnallista ohjausta. Toisaalta kuntien roolia organisoitumisessa pidettiin epäselvänä tai epäloogisena. Muutamissa lausunnoissa pidettiin ehdotettua 7 §:ää ristiriitaisena, koska kunnalla ei olisi enää järjestämisvastuuta asiakkaille tarjottavista palveluista. Hyvänä esitystä piti kaksi kuntakokeilun ulkopuolista kuntaa, joiden mielestä esitys huomioi jatkossakin kunnan mahdollisuudet toimia verkostoyhteistyössä. Valtiontalouden tarkastusvirasto toi esille, että ehdotettu muutos voi käytännössä merkitä käytännössä sitä, että sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisestä vastaavilla hyvinvointialueilla ei ole sanavaltaa johtavan henkilön valinnassa. Tarkastusvirasto totesi myös jäävän nähtäväksi, onko riittävää, että hyvinvointialueiden roolista säädetään tarkemmin asetuksella. Noin puolet lausuneista kunnista ei lausunut kunnan roolista nimetä monialaisen palvelua johtava henkilö. Lausuneiden kuntien näkemykset jakautuivat jonkin verran. Suurin osa johtamisesta lausuneista kunnista sekä Suomen Kuntaliitto ja lausuneet TYP-verkostot näkivät esitetyn kaltaisessa verkostajohtamisessa haasteita, mutta eivät esittäneet luopumista siitä, että kunta jatkossakin nimeäisi johtavan henkilön ja toimisi johtoryhmän puheenjohtajana. Muutamissa lausunnoissa tuotiin esille myös toimeenpanon haasteita, joiksi nimettiin muun muassa se, että kunnan osallistuminen johtoryhmä-

työskentelyyn voi jäädä alhaiseksi ja kunnan kiinnostus monialaiseen työhön voi hiipua. Haastetta nähtiin aiheutuvan myös siitä, jos järjestämistä johtavalla henkilöllä ja sen edustamalla organisaatiolla ei ole roolia työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun asiakastyössä. Lausuntojen perusteella lakiehdotuksen 7 §:n 1 momenttia on täydennetty siten, että työ- ja elinkeinotoimisto asettaa johtoryhmän neuvoteltuaan toimialueensa kuntien, hyvinvointialueen ja Kansaneläkelaitoksen kanssa. Lisäksi pykälän säännöskohtaisia perusteluja on täydennetty.

Useat lausunnonantajat nostivat esiin kuntien työmarkkinatuen maksuosuuden ja kuntien mahdollisuuden vaikuttaa siihen. Sosiaali- ja terveystieteiden järjestämisvastuun siirron jälkeen kunnille ei jää TYP-lain mukaiseen monialaiseen yhteispalveluun kuuluvia palveluita. Voimassa olevan TYP-lain mukaan Kansaneläkelaitoksella on salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä oikeus antaa kunnan sosiaalihuollon tehtäviä hoitavalle viranomaiselle monialaisen yhteispalvelun tarpeen arvioimiseksi tieto työttömälle maksettua 300 työmarkkinatukipäivästä. Tiedonsaantiin on siten oikeutettu kunnan sosiaalihuollon tehtäviä hoitava viranomainen ja tiedon käyttötarkoitus on monialaisen yhteispalvelun tarpeen arviointi. Tiedonsaantioikeus siirtyy hyvinvointialueen sosiaalihuollon tehtäviä hoitavalle viranomaiselle. Sen sijaan työttömyysturvalain mukaan Kansaneläkelaitoksella on salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä edelleen oikeus antaa kunnalle tietoa työttömistä maksettujen työmarkkinatukipäivien perusteella. Kyseisen oikeuden puitteissa kunnilla on myös mahdollisuus vaikuttaa työmarkkinatuen maksuosuuteen. Tällä esityksellä ei ehdoteta muutoksia työttömyysturvalakiin. Lausuntojen pohjalta esityksen perusteluja on täydennetty.

Osa kunnista sekä Suomen Kuntaliitto toivat lausunnoissaan esille, että esityksestä puuttuvat siirtymäsäännökset ja niiden tarve tulisi arvioida. Siirtymäsäännöksiä esitettiin, jotta turvattaisiin nykyisin TYP-toiminnassa mukana olevan asiakaskunnan palvelujen jatkuvuus hyvinvointialueiden käynnistäessä toimintansa. TYP-laissa ei säädetä erityisistä sosiaali- ja terveystieteiden palveluista, vaan asiakkaille tarjottavista sosiaali- ja terveystieteiden palveluista säädetään näitä palveluja koskevilla laeilla. Hyvinvointialueet vastaavat 1.1.2023 alkaen sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen järjestämisestä myös monialaisen yhteispalvelun asiakkaille. Muutokseen ja palvelujen järjestämiseen liittyen työ- ja elinkeinotoimiston on käynnistettävä hyvissä ajoin neuvottelut toimialueensa hyvinvointialueiden, kuntien ja Kansaneläkelaitoksen kanssa monialaisen yhteispalvelun johtoryhmien kokoonpanon päivittämiseksi. Johtoryhmien määrää voidaan myös muuttaa, jos osapuolet päätyvät neuvottelussa sellaiseen ratkaisuun. Koska johtoryhmän tehtäviin kuuluu myös monialaisen yhteispalvelun yhteistyösopimuksen laatiminen, neuvotteluissa on tarpeen keskustella myös voimassa olevien yhteistyösopimusten muutostarpeista.

Muutamassa lausunnossa tuotiin esille, että 4 §:ssä säädetty työllistymissuunnitelman tarkistamisvälin muuttuminen kuudesta kuukaudesta kolmeen kuukauteen olisi sisällöllinen muutos. Pykälän tekstimuotoilun arvioitiin myös muuttavan asiakaspalveluprosessia. Kyseessä ei ole tämän lakiehdotuksen mukainen muutos. Tarkistamisvälin muutos on osa julkisesta työvoimaja yrityspalvelusta annetun lain muutosta (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli). Lakimuutos velvoittaa työ- ja elinkeinotoimistoa ja sitä sovelletaan myös monialaiseen työllistymissuunnitelmaan. Muutokset on perusteltu hallituksen esityksessä 167/2021 vp. Lakimuutos tuli voimaan 2.5.2022.

6.2 Laki kotoutumisen edistämisestä

Yleisesti kotoutumislakia koskevissa lausunnoissa kannatettiin esitettyjä muutoksia kunnan ja hyvinvointialueen välillä tehtävän rahoituksen jaon osalta. Suomen Kuntaliitto ry ja muutamat kunnat pitivät kuitenkin kunnan nykyisiä korvauksia, erityisesti laskennallinen korvaus, liian

matalina. Esityksen perusteluja täydennetään lausuntojen pohjalta. Hallituksen esityksen perusteluissa on pyritty kuvaamaan kattavammin, miten kotoutumisen edistämisen rahoitus muodostuu. Esityksen liitteeksi on lisätty luonnos valtioneuvoston asetuksesta, joka koskisi laskennallisen korvauksen jakautumista kunnan ja hyvinvointialueen välillä. Jako perustuisi arvioihin siitä, miten nykyisin korvaukset ovat kohdentuneet. Asetusluonnoksesta on tarkoitus järjestää lausuntokierros syksyllä 2022 tämän esityksen sisältämien lakiehdotusten hyväksymisen jälkeen. Esityksen yhteydessä ei ole mahdollista nostaa laskennallisen korvauksen tasoa. Työ- ja elinkeinoministeriössä valmistellaan parhaillaan tämän käsillä olevan hallituksen esityksen lisäksi kotoutumislain kokonaisuudistusta, jota koskeva hallituksen esitys kotoutumista edistäväksi laiksi on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2022. Kokonaisuudistuksessa on tarkoitus säätää kattavammin kotoutumisen edistämisen rahoituksen kokonaisuudesta sekä esittää lisärahoitusta myös kunnille.

Lausunnoissa nousi huomioita myös erityiskustannuksia koskevista korvauksista, niiden maksamisajankohdasta, niitä koskevien sopimusten siirtymisestä sekä korvausjärjestelmän yksinkertaistamisesta. Esityksessä kuvastui, erityiskustannuskorvaukset maksettaisiin sille viranomaiselle, jolle ne syntyvät. Perheryhmäkotitoiminnan ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kustannukset syntyisivät vuoden 2023 alusta alkaen hyvinvointialueelle, kunnalle vuoden 2022 loppuun saakka. Lisäksi erityisestä syystä syntyviä muita kustannuksia voisi syntyä vuoden 2023 jälkeen molemmille, esimerkiksi kunnalle varhaiskasvatuksen avustajasta johtuen. Valmistelun aikana on arvioitu mahdollisuuksia yksinkertaistaa kotoutumislain rahoitusjärjestelmää, mutta laskelmien mukaan todellisiin kustannuksiin perustuvien sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannusten korvaaminen hyvinvointialueille niiden yleisten rahoituskriteerien pohjalta johtaisi korvausten epätarkoituksenmukaiseen jakautumiseen alueiden välillä. Uudelleen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausunnon johdosta eräiden kustannusten osalta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja kunnan (tai jatkossa hyvinvointialueen) välinen sopimus muutettaisiin päätökseksi, mikä vähentäisi hallinnollista taakkaa. Lisäksi lausuntojen perusteella lakiehdotusta on selkeytetty sen osalta, että erityiskustannuskorvauksista vain 49 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohtia koskevat sopimukset siirtyisivät. Lakiehdotusta on täydennetty lausuntojen pohjalta lisäämällä uusi pykälä pakolaisten vastaanottoon varautumisen kustannusten korvaamisesta, mikä selkeyttää kunnan tehtäviin aiheutuvien kustannusten korvaamista. Myös korvausten maksamisajankohtaa on täsmennetty lausuntojen perusteella.

Suurella osalla lausuntoja kannatettiin myös alaikäisten ilman huoltajaa tulleiden lasten asuminen järjestämisvastuun siirtoa kunnalta hyvinvointialueelle. Useat tahot kannattivat myös, että perheryhmäkotitoiminnasta tulisi sosiaalihuoltolain mukaista toimintaa. Lisäksi pidettiin tärkeänä, että kuntaa kuullaan perheryhmäkotien perustamisesta ja että hyvinvointialuetta kuullaan, kun alaikäinen tai kiintiöpakolainen osoitetaan kuntapaikalle. Suomen Kuntaliitto ry nosti esiin voimassa olevan kotoutumislain mukaiset perheryhmäkotien rajoitustoimenpiteet. Kuntaliitto ja muutamat kunnat kommentoivat myös alaikäisen edustajia koskevaa sääntelyä. Osassa lausuntoja nostettiin esiin myös hybridiyksiköt, joita säännellään sekä kotoutumislain että vastaanottolain mukaisesti.

Lausuntojen pohjalta esitetään, että kunta ja hyvinvointialue laatisivat yhdessä alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen lapsen kotoutumissuunnitelman. Lausuntojen pohjalta lakiehdotukseen on lisätty hyvinvointialueen velvollisuus kuulla kuntaa ennen perheryhmäkodin perustamista sekä kunnan velvollisuus kuulla hyvinvointialuetta ennen kuntaan osoittamista koskevaa sopimusta ja henkilön kuntaan osoittamista, jos henkilöllä on ilmeisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun tarpeita. Lausuntojen pohjalta esityksen perusteluja on täydennetty hybridiyksiköiden osalta. Perheryhmäkotien ohjausta ja valvontaa koskeva kehittämishanke on tarkoituksena käynnistää työ- ja elinkeinoministeriön hankkeena vuoden 2023 alusta. Vastaanottolain mukais-

ten alaikäisten asumisesta ei säädetä kotoutumislaila, mutta sisäministeriössä valmistellaan parhaillaan vastaanottolain muutosta. Työ- ja elinkeinoministeriössä valmistellaan parhaillaan tämän käsillä olevan hallituksen esityksen lisäksi kotoutumislain kokonaisuudistusta, jota koskeva hallituksen esitys kotoutumista edistäväksi laiksi on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2022. Kyseisessä esityksessä on tarkoitus muuttaa sosiaalihuoltolakia niin, että perheryhmäkotoitointi olisi jatkossa sosiaalihuoltolain 14 §:ssä tarkoitettu sosiaalipalvelu. Uudistuksen sisältämissä kotoutumislakia ja sosiaalihuoltolakia koskevissa lakiehdotuksissa säädettäisiin myös perheryhmäkotien valvonnasta, rajoitustoimenpiteistä sekä edustajatoiminnasta.

Sosiaali- ja terveysministeriön sekä Helsingin kaupungin lausuntojen perusteella esitykseen on lisätty uusi pykälä, joka koskee ilman huoltajaa tulleiden lasten asumista ja edustajan nimeämistä koskevien pykäliden soveltamista Helsingin kaupunkiin.

Useissa lausunnoissa viranomaisten yhteistyötä pidettiin tärkeänä. Lausunnoissa pyydettiin selkeyttämään kunnan kotoutumisen edistämisen ja hyvinvointialueen sosiaalihuollon välistä työnjakoa. Kuntien lausunnoissa esitettiin toisistaan poikkeavia näkemyksiä siitä, mikä on kunnan ja mikä hyvinvointialueen tehtävää. Osan mukaan hyvinvointialueen tulisi vastata kiintiöpakolaisten kotoutumisen edistämisestä, kun taas osan mukaan kunta voisi vastata myös sellaisista tehtävistä, mitä voidaan perinteisesti pitää myös sosiaalihuollon tehtävinä. Esityksen perusteluissa pyritään kuvaamaan selkeämmin kunnan ja hyvinvointialueen välistä työnjakoa. Kotoutumislaisissa ei kuitenkaan voida säätää siitä, mikä on sosiaalihuoltoa, vaan sitä koskeva sääntely sisältyy sosiaalihuollon lainsäädäntöön. Yhteistyö eri viranomaisten välillä on tärkeää jatkossakin, samoin kuin henkilöiden ohjaaminen niihin palveluihin, joihin hänellä on tarvetta. Lausuntojen pohjalta esitetään, että hyvinvointialue voisi osallistua alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman tekemiseen silloin, kun maahanmuuttajan palvelutarpeesta johtuen olisi tarve yhteensovittaa työ- ja elinkeinotoimiston tai kunnan sekä hyvinvointialueen vastuulla olevia palveluita. Lausuntojen pohjalta hyvinvointialue on lisätty myös monialaista yhteistyötä koskevaan 31 §:ään. Kotoutumislain kokonaisuudistuksessa säädettäisiin laajemmasta kotoutumispalveluiden kohderyhmästä, jolle laadittaisiin perusmuotoinen tai monialainen kotoutumissuunnitelma.

Osassa lausuntoja kysyttiin, mikä ammattiryhmä kunnassa vastaisi kotoutumisen edistämisestä. Nykyisinkään kotoutumisen edistämistä tekeviltä kunnan virkailijoilta ei ole edellytetty tiettyä koulutusta eikä se olisi jatkossakaan tarkoituksenmukaista. Myöskään työ- ja elinkeinotoimiston työntekijöiltä ei edellytetä erityisiä pätevyysvaatimuksia. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset vastaisivat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen arvioinnista ja palveluiden tuottamisesta hyvinvointialueella.

Kuntaliitto ja useat muut lausunnonantajat nostivat esiin käynnissä olevat henkilöstön siirrot ja sen, että saadaan sekä kuntiin että hyvinvointialueille riittävät resurssit. Esityksen mukaan on tärkeä varmistaa kunnissa riittävä henkilöstö kotoutumista edistäviin tehtäviin. Esityksestä säädetään valtion korvauksista sekä kunnille että hyvinvointialueille. Henkilöstösiirtoihin liittyvät kysymykset johtuvat sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta, ja työ- ja elinkeinoministeriö on kotoutumislain muuttamisesta koskevan valmistelun aikana pyrkinyt tuomaan esiin myös tarpeen varmistaa kunnissa resurssit kotoutumista edistäviin tehtäviin. Henkilöstö siirtyy vain sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien osalta ja jos sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä on hoitanut kotoutumislain mukaisia tehtäviä, jotka jäävät kuntaan, nämä henkilöt eivät siirry hyvinvointialueille.

Lausunnoissa eri viranomaisten välistä tiedonsaantia pidettiin tärkeänä ja siitä esitettiin täydennysehdotuksia. Lausunnoissa nousi esiin myös kunnan ja hyvinvointialueiden korvausten hake-

miseen liittyvät tiedonsaantitarpeet. Useat tahot toivoivat kotoutumisen omaa asiakastietojärjestelmää. Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto ry eivät kannattaneet ehdotettua 87 c §:ää, jonka mukaan Kansaneläkelaitos toimittaisi toimeentulotukitiedot hyvinvointialueelle. Sosiaali- ja terveysministeriön perusteluna oli se, että hyvinvointialueen tulisi heidän mukaansa laatia kotoutumislain mukaiset alkukartoitukset ja saada tieto näistä henkilöistä sitä varten, mikä poikkeaa merkittävästi eduskunnan edellytyksistä sekä valtioneuvoston selonteon linjauksista ja säätäisi hyvinvointialueille täysin uuden tehtävän, joten muutosta ei toteuteta esityksessä. Kompromissina esitetään, että hyvinvointialue voisi osallistua monialaisesti tehtävään alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman laadintaan. Lausuntojen pohjalta tiedonsaantisääntelyä täydennettäisiin liittyen sekä edellä mainittuun monialaisen alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman laatimiseen sekä korvausten hakemiseen liittyen. Kotoutumisen edistämisen omaa asiakastietojärjestelmää selvitetään parhaillaan työ- ja elinkeinoministeriön toimesta ja siitä on tarkoitus esittää säädettävän kotoutumislain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Lisäksi osa lausunnoista koski valmisteilla olevaa kotoutumislain kokonaisuudistusta ja ne huomioidaan sen valmistelussa. Esityksen perusteluja on täydennetty kattavasti lausunnoissa nousseiden huomioiden perusteella.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta

1 §. *Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu.* Pykälä vastaisi muutoin voimassa olevaa pykälää, mutta 1 momenttia, jossa määritellään työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu, muutettaisiin siten, että viittaus kuntaan muutettaisiin viittaukseksi hyvinvointialueeseen. Palvelun sisällöllinen määritelmä ei muuttuisi tämän esityksen johdosta, vaan jatkossakin monialaisella yhteispalvelulla tarkoitetaan yhteistoimintamallia, jossa siihen velvoitetut toimijat yhdessä arvioivat työttömien palvelutarpeet, suunnittelevat työttömien työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaiset palvelukokonaisuudet sekä vastaavat työttömien työllistymisprosessin etenemisestä ja seurannasta. Muutos tehtäisiin, koska kunnan lakisääteisten sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille. Määritelmästä muuttuisi siten yksi toimijoista vastaamaan mainittua järjestämisvastuun muutosta.

Voimassa olevan 2 momentin mukaan monialaisen yhteispalvelun tavoitteena on edistää työttömien työllistymistä tarjoamalla heille heidän palvelutarpeensa mukaisia julkisia työvoimapalveluja sekä sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja. Palvelujen tarjoamisesta säädetään erikseen. Momenttia ei muutettaisi. Tässä esityksessä ei ehdoteta säädettäväksi uusista monialaisessa yhteispalvelussa tarjottavista palveluista, vaan jatkossakin palvelut olisivat edellä mainitut eri toimijoiden lakisääteiset palvelut. Momentin nykyisten yksityiskohtaisten perustelujen mukaan tavoitteen toteutumisen kannalta keskeisiä kunnan palveluja ovat kunnan lakisääteiset sosiaali- ja terveyspalvelut. Kyseisten palvelujen järjestämisvastuu siirtyy 1.1.2023 alkaen kunnilta hyvinvointialueille. Voimassa olevan momentin perusteluissa huomioidaan myös monien kuntien tarjoamat muut kuin lakisääteiset palvelut, joiden tavoitteena on työllistymisen edistäminen. Perusteluissa todetaan, että kunnalla ei ole lakisääteistä velvoitetta näiden palvelujen järjestämiseen, mutta jos kunta niitä tarjoaa, olisi tarkoituksenmukaista, että niitä olisi tarjolla myös osana työllistymistä edistävää monialaista yhteispalvelua. Kun kunnan lakisääteinen rooli sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäjänä monialaisessa yhteispalvelussa poistuu, olisi silti tarkoituksenmukaista, että kunnan järjestämiä muita palveluita voitaisiin jatkossakin tarjota myös osana monialaista yhteispalvelua, jos kunta sellaisia palveluita järjestää. Kunnan muiden palveluiden tarjoamista TYP-asiakkaille osana monialaista yhteispalvelua olisi tarkoituksenmukaista edistää TYP-toimijoiden ja kuntien välisellä yhteistyöllä.

2 §. Ohjaus monialaisen yhteispalveluun. Voimassa olevassa 3 momentissa säädetään työttömän ohjaamisesta monialaiseen yhteispalveluun. Momentin mukaan työ- ja elinkeinotoimisto, kunta tai Kansaneläkelaitos ohjaa monialaiseen yhteispalveluun 2 momentissa säädetty edellytykset täyttävän työttömän. Pykälässä viittaukset kuntaan muutettaisiin viittaukseksi hyvinvointialueeseen.

Momentin säännöskohtaisten perustelujen mukaan aloite yhteispalveluun voisi tulla myös muulta kuin pykälässä ohjaukseen velvoitetulta taholta, esimerkiksi palveluntuottajalta. On syytä huomioida, että jatkossa aloite monialaiseen yhteispalveluun voisi tulla myös kunnalta. Näissäkin tilanteissa työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue tai Kansaneläkelaitos arvioi monialaisen yhteispalvelun asiakaskriteerien täytymisen. Jos asiakaskriteerit täyttyvät, työttömälle tarjotaan monialaista yhteispalvelua TYP-lain mukaisesti.

Lisäksi 4 momentin viimeinen virke, jonka mukaan Kansaneläkelaitos voi luovuttaa tiedot konekielellisessä muodossa tai teknisen käyttöyhteyden avulla poistettaisiin tarpeettomana. Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (*tiedonhallintalaki*, 906/2019) 22 ja 23 §:ssä säädetään tiedon luovuttamisen tavoista.

3 §. Kartoitusjakso. Pykälässä säädetään monialaisen yhteispalvelun alussa olevasta kartoitusjaksosta. Pykälässä viittaukset kuntaan muutettaisiin viittaukseksi hyvinvointialueeseen.

4 §. Monialaisen työllistymissuunnitelman laatiminen, seuranta ja tarkistaminen. Pykälän 1 momentissa säädetään monialaisesta työllistymissuunnitelmasta ja sen sisällöstä. Momentin viittaus kuntaan muutettaisiin viittaukseksi hyvinvointialueeseen. Lisäksi momenttiin lisättäisiin, että monialaiseen työllistymissuunnitelmaan voitaisiin sisällyttää myös työttömän palvelutarpeen mukaisia muita osaamista, työmarkkinavalmiuksia ja toimintakykyä parantavia palveluita ja työnhakuun liittyviä toimia. Mainitut palvelut voisivat olla esimerkiksi kunnan tai palveluntuottajan järjestämiä työllistymistä tukevia tai toimintakykyä parantavia palveluita, kuten kunnan yleisen toimivallan puitteissa järjestämiä työllisyyspalveluita. Vastaavista palveluista voidaan sopia julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaan myös kyseisen lain tarkoittamassa työllistymissuunnitelmassa. Nykytilassa palveluista on sovittu myös monialaisessa työllistymissuunnitelmassa.

Pykälän 2 momentin viittaus kuntaan muutettaisiin viittaukseksi hyvinvointialueeseen.

5 §. Monialaiseen työllistymissuunnitelmaan liittyvät velvollisuudet. Pykälän 3 momentissa säädetään työ- ja elinkeinotoimiston ja kunnan velvollisuudesta informoida työtöntä niistä velvollisuuksista, joita hänelle monialaisesta työllistymissuunnitelmasta seuraa. Pykälän 3 momentissa viittaus kuntaan muutettaisiin viittaukseksi hyvinvointialueeseen.

6 §. Monialaisen yhteispalvelun päätyminen. Pykälässä viittaus kuntaan muutettaisiin viittaukseksi hyvinvointialueeseen.

7 §. Monialaisen yhteispalvelun järjestäminen ja valtakunnallinen ohjaus. Pykälän 1 momentissa säädetään, että jokaisen työ- ja elinkeinotoimiston alueella on monialaisen yhteispalvelun järjestämistä varten tarvittava määrä monialaisen yhteispalvelun johtoryhmiä. Työ- ja elinkeinotoimiston toimialueen kunnat nimeävät henkilöt, jotka johtavat monialaisen yhteispalvelun järjestämistä johtoryhmän asettamissa puitteissa. Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa ohjausryhmän monialaisen yhteispalvelun valtakunnallista ohjausta varten. Momenttiin lisättäisiin, että työ- ja elinkeinotoimisto asettaa johtoryhmän neuvoteltuaan toimialueeseensa kuuluvien hyvinvointialueiden ja kuntien sekä Kansaneläkelaitoksen kanssa. Koska monialaisen yhteis-

palvelun toimijaverkosto muuttuu, olisi laissa tarkoituksenmukaista säätää niistä tahoista, joiden kanssa työ- ja elinkeinotoimiston on neuvoteltava ennen johtoryhmän asettamista. Nykytilassa neuvottelusta säädetään 3 momentin nojalla annetulla valtioneuvoston asetuksella. Jatkosakin 3 momentin mukaisen asetuksenantovaltuuden nojalla valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin monialaisen yhteispalvelun johtoryhmän ja ohjausryhmän asettamisesta, kokoonpanosta ja tehtävistä sekä monialaisen yhteispalvelun järjestämistä johtavan henkilön ja tämän varahenkilön nimeämisestä. Kunnalla säilyisi edelleen oikeus nimetä monialaista yhteispalvelua johtava henkilö ja rooli monialaisen yhteispalvelun johtoryhmässä. Tällä edistettäisiin kuntien ja TYP-toimijoiden yhteistyötä ja kunnan mahdollisuutta monialaisen yhteispalvelun ja yhteistyökäytäntöjen rakentamiseen. Johtavan henkilön nimeämisestä voitaisiin kuitenkin sopia toimialueella myös toisin.

Pykälän 2 momentissa säädetään palvelupisteistä monialaisen yhteispalvelun tarjoamiseksi. Lisäksi momentissa säädetään henkilöstöresurssien osoittamisesta monialaiseen yhteispalveluun. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että työ- ja elinkeinotoimistolla, sen toimialueeseen kuuluvilla hyvinvointialueilla ja Kansaneläkelaitoksella olisi työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tarjoamiseksi vähintään yksi yhteinen toimipiste kullakin monialaisen yhteispalvelun johtoryhmään kuuluvien kuntien muodostamalla alueella. Momentin toisessa virkkeessä säädetään henkilöstöresurssien osoittamisesta monialaiseen yhteispalveluun. Siinä viittaus kuntiin muutettaisiin viittaukseksi hyvinvointialueisiin.

8 §. *Monialaisesta yhteispalvelusta aiheutuvien kustannusten jakautuminen.* Pykälässä säädetään monialaiseen yhteispalveluun liittyvien henkilöstö- ja muiden kustannusten jakautumisesta työ- ja elinkeinotoimiston, sen toimialueeseen kuuluvien kuntien ja Kansaneläkelaitoksen kesken. Pykälässä viittaukset kuntaan muutettaisiin viittauksiksi hyvinvointialueeseen.

9 §. *Työtöntä koskevat tiedot ja niiden käyttötarkoitus.* Pykälän 1 momentissa säädetään oikeudesta käsitellä työtöntä koskevia tietoja. Pykälän 1 momentin viittaus kuntaan muutettaisiin viittaukseksi hyvinvointialueeseen.

9 a §. *Monialaisen yhteispalvelun asiakastietoaineisto ja -järjestelmä.* Pykälän 2 momentissa säädetään työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan ja Kansaneläkelaitoksen velvollisuudesta tallettaa 9 §:ssä tarkoitetut tiedot monialaisen yhteispalvelun asiakastietojärjestelmällä asiakastietoaineistoon. Momentin viittaus kuntaan muutettaisiin viittaukseksi hyvinvointialueeseen.

Pykälän 4 momentissa säädetään asiakastietojärjestelmän käyttöoikeuksista. Momentin viittaukset kuntaan muutettaisiin viittaukseksi hyvinvointialueeseen.

9 b §. *Rekisterinpitäjät.* Pykälän 1 momentissa säädetään Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskusten, työ- ja elinkeinotoimistojen, kuntien ja Kansaneläkelaitoksen yhteisrekisterinpitäjyydestä. Momenttia muutettaisiin siten, että viittaus kuntaan muutettaisiin viittaukseksi hyvinvointialueeseen.

Pykälän 3 momentissa säädetään, että työ- ja elinkeinotoimistot, kunnat ja Kansaneläkelaitos vastaavat muista kuin 2 momentin mukaisista yleisessä tietosuojasetuksessa tarkoitetuista rekisterinpitäjän velvollisuuksista asiakastietoaineistoon tallettamiensa tietojen osalta. Momentin viittaus kuntaan muutettaisiin viittaukseksi hyvinvointialueeseen.

10 §. *Työtöntä koskevien tietojen tallettaminen monialaiseen yhteispalveluun osallistuvan viranomaisen rekisteriin.* Muutettaisiin pykälän 1 ja 2 momentteja siten, että viittaukset kuntaan muutettaisiin viittaukseksi hyvinvointialueeseen.

11 §. *Salassa pidettävien tietojen saaminen palvelun järjestämistä varten.* Pykälän 2 momentissa viittaus kuntaan muutettaisiin viittaukseksi hyvinvointialueeseen. Lisäksi momentin viimeinen virke mahdollisuudesta antaa tiedot teknisen käyttöyhteyden avulla poistettaisiin tarpeettomana. Tiedonhallintalain 22 ja 23 §:ssä säädetään tiedon luovuttamisen tavoista.

11 a §. *Lain soveltaminen Helsingin kaupunkiin.* Esitetään lisättäväksi uusi pykälä. Sen mukaan mitä tässä laissa säädetään hyvinvointialueesta, sovellettaisiin myös Helsingin kaupunkiin. Helsingissä ei ole hyvinvointialueita eikä Helsinki kuulu mihinkään hyvinvointialueeseen, joten se mitä tässä laissa säädetään hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain 2 § koskee soveltamisalaa ja eri lakien soveltamista. Sen 2 momentin mukaan ” Uudenmaan hyvinvointialueisiin ja Helsingin kaupunkiin sovelletaan lisäksi, mitä hyvinvointialueista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa (612/2021) tai muualla laissa, jollei tässä laissa toisin säädetä.”

7.2 Laki kotoutumisen edistämisestä

2 §. *Soveltamisala.* Pykälässä säädetään lain soveltamisalasta. Sen 1 momenttiin ei ehdoteta muutosta. Sen 2 ja 3 momentteihin ehdotetaan lakitekniisiä muutoksia, jotka liittyvät lain sisäisiin säännösviittauksiin. Voimassa olevan kotoutumislain mukaan 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuihin henkilöihin sovelletaan 6 luvun säännöksiä kuntiin osoittamisesta sekä 5 luvun 45–49 §:ää kustannusten korvaamisesta. Tällä lakiehdotuksella lakiin esitetään kuitenkin lisättävän uudet 45 a ja 47 a § eikä lakiteknisesti viittaus 45–49 §:ään sen johdosta ole enää toimiva. Tämän johdosta 2 ja 3 momentissa on täsmennettävä, että niissä tarkoitettuihin henkilöihin sovellettaisiin 45, 45 a, 46, 47, 47 a, 48 ja 49 §:ssä tarkoitettuja säännöksiä kustannusten korvaamisesta.

6 §. *Kotoutumista edistävien toimenpiteiden järjestäminen.* Pykälässä säädetään siitä, miten kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään. Ehdotetaan, että niitä järjestettäisiin osana kunnallisia peruspalveluja, työ- ja elinkeinohallinnon palveluja, hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä. Muutostarve johtuu siitä, että sosiaali- ja terveystalouden palveluiden järjestämisvastuu siirtyy 2023 alkaen hyvinvointialueille, kun voimassa olevan kotoutumislain mukaan sosiaali- ja terveystalouden palvelut ovat olleet kunnallisia peruspalveluja. Muutos vastaisi sosiaali- ja terveystalouden palveluiden järjestämistä koskevan uudistukseen säilyttäen nykytilan sen osalta, että myös sosiaali- ja terveystalouden palveluilla edistetään kotoutumista. Muut kotoutumista edistävät toimenpiteet ovat etenkin kotoutumislainsäädäntä alkukartoitus, kotoutumissuunnitelma ja kotoutumiskoulutus. Lisäksi muita kotoutumista edistäviä palveluita voivat olla esimerkiksi maahanmuuttajalapsen ja -nuoren kotoutumista edistäviä palveluja sekä palveluja, jotka kannustavat maahanmuuttajaa omatoimisesti hankkimaan yhteiskunnassa tarvittavia tietoja ja taitoja esimerkiksi kolmannen sektorin toimintaan osallistumalla.

On syytä huomioida, että työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain (1269/2020, jatkossa *kuntakokeilulaki*) 10 §:ssä säädetään kokeilualueen kunnan julkisista työvoima- ja yrityspalveluista. Siinä säädetään, mitä kotoutumislainsäädäntä työ- ja elinkeinotoimistosta, työ- ja elinkeinoviranomaisesta koskee kokeilualueen kuntaa sen hoitaessa kuntakokeilulaissa tarkoitettuja tehtäviä tietyin poikkeuksin.

10 §. *Alkukartoituksen järjestäminen.* Pykälässä säädetään työ- ja elinkeinotoimiston sekä kunnan käynnistämästä alkukartoituksesta. Pykälän 1, 3 tai 4 momentteja ei esitetä muutettavan.

Pykälään esitetään lisättävän uusi 2 momentti, joka mahdollistaisi sen, että hyvinvointialue voisi osallistua alkukartoituksen laatimiseen silloin kuin maahanmuuttajan kotoutumisen edistäminen edellyttää kunnan tai työ- ja elinkeinotoimiston sekä hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien 6 §:ssä tarkoitettujen palvelujen yhteensovittamista.

Tuolloin maahanmuuttajan palvelutarpeita arvioitaisiin kokonaisvaltaisemmin ja hän saisi yksilöllisesti ohjausta hänelle tarpeellisiin palveluihin viranomaisyhteistyönä toteutetusti. Maahanmuuttajan, erityisesti kiintiöpakolaisen tai ilman huoltajaa maahan tulleen alaikäisen, kunnalta voi olla hämmentävää tutustua suomalaiseen palvelujärjestelmään ja käydä samoja keskusteluja eri viranomaisten kanssa. Jo nykyisin kunta ja työ- ja elinkeinotoimisto ovat voineet laatia 13 §:ssä säädetysti yhdessä laatia maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelman. Tällöin kunta on voinut tarkoittaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöä ja suunnitelmassa on voitu yhteensovittaa työllisyyden edistämisen ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita. Ehdotetulla 10 §:n 2 momentilla ja jäljempänä ehdotetulla 13 §:n 2 momentilla mahdollistettaisiin, että tällainen monialainen yhteistyö olisi myös jatkossa mahdollista, vaikka sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy hyvinvointialueille. Viranomaisten välisestä tiedonsaannista säädetäisiin lakiehdotuksen 87 b §:ssä.

Palveluiden yhteensovittamisen tarpeita on esimerkiksi kiireellistä uudelleensijoitusta tarvitsevilla kiintiöpakolaisilla tai niillä kiintiöpakolaisilla, joiden Suomeen vastaanottopäätöksen yhteydessä on tullut tieto sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tarpeista. Voidaan myös olettaa, että esimerkiksi sota-alueelta tai muusta traumaattisesta tilanteesta Suomeen vastaanotetuilla henkilöillä voi olla tarvetta sosiaalihuollon keskusteluavulle tai terapialle. Lähtökohtaisesti kiintiöpakolaisista suuri osa voisi olla sellaisia henkilöitä, joiden osalta monialaista alkukartoitusta on syytä harkita. Harkinta on kuitenkin yksilöllinen.

Alkukartoitus tulisi kuitenkin aina tehdä monialaisesti, kun sen kohteena olisi alaikäisenä ilman huoltajaa tullut lapsi, jolle laadittaisiin 15 §:ssä tarkoitettu kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyössä tekemä alaikäisen kotoutumissuunnitelma.

Pykälän 2 ja 3 momentteja ei muutettaisi, mutta niistä tulisi uudet 3 ja 4 momentit.

13 §. Kotoutumissuunnitelman laatiminen. Pykälässä säädetään siitä, että kunta ja työ- ja elinkeinotoimisto laativat yhdessä tai erikseen maahanmuuttajalle kotoutumissuunnitelman. Pykälän 1 momenttia ei muutettaisi.

Pykälään ehdotetaan lisättävän uusi 2 momentti, jonka mukaan hyvinvointialue voisi osallistua kotoutumissuunnitelman laatimiseen vastaavasti kuin edellä 10 §:n 2 momentin perusteluissa on kuvattu. Olisi luontevaa, että jos hyvinvointialue osallistuu alkukartoitukseen, se osallistuisi myös kotoutumissuunnitelman laatimiseen, ellei käy ilmeiseksi, ettei henkilöllä olekaan eri viranomaisten palveluiden yhteensovittamistarvetta. Kotoutumissuunnitelma on myös mahdollista laatia alkukartoituksen yhteydessä.

Pykälän 3 momenttia ei muutettaisi, mutta siitä tulisi uusi 4 momentti.

Pykälän nykyisestä 4 momentista tulisi uusi 5 momentti ja sen mukaan kotoutumissuunnitelmaan, jonka laatimiseen työ- ja elinkeinotoimisto osallistuu, sovelletaan lisäksi, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 7 §:ssä säädetään. Edellä mainitun lain 2 luvun 7 §:ssä säädetään nykyisin työllistymissuunnitelman sisällöstä. Lailla 1379/2021 muutetaan kyseistä lakia siten, että 2.5.2022 voimaan tulevien muutosten jälkeen työllistymissuunnitelman sisällöstä säädetään kyseisen lain 2 luvun 12 §:ssä. Esitetään, että muutettaisiin lakiviitatus pykälän 4 momentissa vastaamaan muuttunutta lainsäädäntöä. Muutos on tekninen.

Pykälän 5 momenttia ei muutettaisi, mutta siitä tulisi uusi 6 momentti.

Esityksessä ei esitetä muutettavan perheen kotoutumissuunnitelmaa koskevaa 16 §:ää, sillä sen 3 momentissa säädetään jo nykyisin, että perheen kotoutumissuunnitelma laaditaan monialaisena yhteistyönä, mikä mahdollistaisi yhteistyön myös hyvinvointialueen kanssa.

14 §. Kotoutumissuunnitelman laativan viranomaisen tehtävät. Pykälässä säädetään kunnan ja työ- ja elinkeinotoimiston tehtävistä. Pykälän 1 ja 2 momenttia ei muutettaisi.

Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan maahanmuuttajan kanssa sovitaan kotoutumista edistävistä hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevista palveluista, jos kotoutumissuunnitelma on laadittu monialaisesti.

Pykälän 3 momenttia ei muutettaisi, mutta siitä tulisi uusi 4 momentti.

15 §. Alaikäisen kotoutumissuunnitelma. Pykälässä säädettäisiin siitä, milloin kunta laatii alaikäisen kotoutumissuunnitelman. Suunnitelma on laadittava, jos siihen on alaikäisen yksilöllisistä olosuhteista johtuva tarve tai jos kyseessä on ilman huoltajaa tullut alaikäinen. Koska jatkossa alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten hoiva, huolenpito ja kasvatus sekä asuminen olisivat 28 §:ssä säädetysti hyvinvointialueen järjestämisvastuulla, jatkossa kunnan tulisi laatia alaikäisen kotoutumissuunnitelma näille lapsille yhdessä hyvinvointialueen kanssa. Jatkossa kunnalla on kuitenkin keskeinen rooli järjestää varhaiskasvatus-, koulutus-, kulttuuri-, nuoriso-, vapaa-aika- ja liikuntapalvelut lapsille ja nuorille.

17 §. Kotoutumissuunnitelmasta ja sen laatimisesta aiheutuvat velvollisuudet. Pykälän 1 ja 2 momentissa säädetään kunnan ja työ- ja elinkeinotoimiston velvollisuuksista selvittää maahanmuuttajalle suunnitelmasta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä aiheutuvat oikeudet ja velvollisuudet sekä tarjota maahanmuuttajalle tämän kotoutumissuunnitelmaan sisältyviä toimenpiteitä ja palveluja käytettäväksi osoitettujen määrärahojen rajoissa. Näihin momentteihin esitetään lisättävän myös hyvinvointialue, sillä nämä velvollisuudet tulisivat myös hyvinvointialueelle, kun kotoutumissuunnitelma tai alaikäisen kotoutumissuunnitelma olisi laadittu monialaisesti sen kanssa yhteistyössä.

Pykälän 3 ja 4 momentti koskevat maahanmuuttajat velvollisuuksia ja niitä ei esitetä muutettavan.

18 §. Kotoutumissuunnitelman seuranta ja tarkistaminen. Pykälän 1 momentissa säädetään, että kunnan ja työ- ja elinkeinotoimiston on seurattava kotoutumissuunnitelman toteutumista. Esitetään lisättävän, että tarvittaessa hyvinvointialueen on myös seurattava sitä, silloin kun kyseessä on monialaisesti laadittu suunnitelma.

Pykälän 2 momentissa säädetään siitä, miten kunnan ja työ- ja elinkeinotoimiston on tarkistettava kotoutumissuunnitelma. Esitetään, että myös hyvinvointialue voisi osallistua suunnitelman tarkistamiseen, jos maahanmuuttajan kotoutumisen edistäminen edellyttää eri viranomaisten järjestämisvastuulle kuuluvien 6 §:ssä tarkoitettujen palvelujen yhteensovittamista.

28 §. Perheryhmäkoti ja muu asuinyksikkö. Tämän pykälän mukaan kunta on voinut perustaa lapsille ja nuorille tarkoitettun perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön. Kotoutumislain 27 §:ssä säädetään ilman huoltajaa maassa asuvien lasten tai nuorten tuesta. Kyseisen pykälän mukaan ilman huoltajaa olevan lapsen tai nuoren, jolle on myönnetty oleskelulupa hänen haettuaan Suomessa alaikäisenä kansainvälistä suojelua tai joka on otettu Suomeen ulkomaalaislain 90

§:ssä tarkoitetussa pakolaiskiintiössä, hoiva, huolenpito ja kasvatus järjestetään perheryhmäkodissa tai tuetun perhesijoituksen avulla taikka muuten tarkoituksenmukaisella tavalla. Lapsella tarkoitetaan tässä alle 18-vuotiaasta ja nuorella 18–24-vuotiaasta. Mikäli henkilö on tullut alaikäisenä Suomeen ilman huoltajaa, hän voi olla tukitoimenpiteiden piirissä, kunnes hän täyttää 25 vuotta tai kunnes hänellä on huoltaja Suomessa. Tässä 28 §:ssä säädetään tarkemmin näiden lasten ja nuorten asumisen järjestämisestä perheryhmäkodissa tai muussa asuinyksikössä.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun (KHO:2019:45) mukaan perheryhmäkoti ei ole sosiaalihuoltolain mukainen yksikkö, sillä kotoutumislaki ja sen nojalla tehtävät toimenpiteet kuuluvat työ- ja elinkeinoministeriön toimialaan ja toimintaa valvovat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, joita ei voida pitää sosiaaliviranomaisina. Lisäksi verotus- ja oikeuskäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että arvonnisäveroista vapautettujen sosiaalihuoltopalvelujen edellytyksenä olevaa sosiaaliviranomaisen valvontaa osoittaa se, että palvelun tuottaja on merkitty yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa tarkoitettuun rekisteriin ja että toimintaa varten on ympärivuorokautisen hoidon ollessa kysymyksessä sosiaaliviranomaisen myöntämä lupa. Tämä ilmenee muun muassa korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisusta (KHO 2016:101). Korkein hallinto-oikeus kuitenkin toteaa, että perheryhmäkotitoimintaan liittyy myös lastensuojelullisia piirteitä ja aluehallintovirasto, joka on sosiaaliviranomainen, valvoo toimintaa joiltain osin. Nykyisin perheryhmäkoteja on kunnissa järjestetty sekä osana sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita, että osana muita palveluita. Perheryhmäkotitoimintaa on myös hankittu palveluntuottajilta.

On myös huomioitava, että 28 §:n 2 momentin mukaan perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön toimitiloista ja kasvuoloista, yhdessä hoidettavien lasten ja nuorten määrästä ja henkilöstöstä on voimassa, mitä lastensuojelulain 58–60 §:ssä säädetään. Lastensuojelulain 60 §:n mukaan lastensuojelulaitoksessa on oltava lasten ja nuorten tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen nähdén riittävä määrä sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 3 §:ssä tarkoitettuja sosiaalihuollon ammattihenkilöitä sekä muuta henkilöstöä ja laitoksen hoito- ja kasvatustehtävistä vastaavan johtajan tulee täyttää sosiaalihuoltolain 46 a §:n 3 momentissa säädetyt edellytykset. Perheryhmäkotien henkilöstöön ja johtajaan sovelletaan siten lastensuojelulain säännöksiä ja kyseisellä henkilöstöllä on oltava sosiaalihuollon ammattipätevyydet. Tästäkin johtuen perheryhmäkotitoiminta on jo nykyisin sisällöltään hyvin lähellä sosiaalihuollon tai lastensuojelun asuinyksikköä.

Vuoden 2023 alusta alkaen hyvinvointialueille siirtyy sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu ja myös kyseinen henkilöstö siirtyy kunnilta hyvinvointialueille. Koska perheryhmäkodit perustuvat kotoutumislakiin eivätkä ole sosiaalihuollon yksiköitä, ei niiden järjestämisvastuu siirtynyt suoraan hyvinvointialueille osana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta.

Ehdotetun uuden 1 momentin mukaan hyvinvointialue voisi perustaa lapsille ja nuorille tarkoitettun perheryhmäkodin tai muun ilman huoltajaa olevalle oleskeluluvan saaneelle lapselle tai nuorelle tarkoitettun 27 §:n mukaiseen asumiseen tarkoitettun asuinyksikön. Hyvinvointialue sopisi jatkossa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön perustamisesta. Hyvinvointialue sopisi kunnan ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa lasten ja nuorten sijoittamisesta näihin yksiköihin sekä kotoutumista edistävien palvelujen järjestämisestä. Hyvinvointialueen olisi kuultava kuntaa ennen perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön perustamista, sillä kunta järjestää lapsella tai nuorelle koulutus-, vapaa-aika-, liikunta- ja kulttuuripalvelut yleisen palvelujärjestelmänsä puitteissa. Lisäksi kunta vastaa myös alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren kotoutumisen edistämisestä, esimerkiksi alaikäisen kotoutumissuunnitelman laatimisesta yhdessä hyvinvointialueen kanssa.

Hyvinvointialueen, kunnan ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen olisi neuvoteltava lasten ja nuorten sijoittamisesta, sillä hyvinvointialueella olisi vastuu alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen tuesta ja asumisesta, ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa tehty sopimus olisi myös kunnan kustannusten korvauksen edellytys. Kuitenkin kunta ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sopivat kuntaan osoittamisesta, jonka myötä lapsesta tai nuoresta tulisi kuntalainen. Ehdotetun 43 §:n muutoksen myötä kunnan tulisi kuulla hyvinvointialuetta ennen kuntaan osoittamista.

Lisäksi olisi tarkoituksenmukaista, että nykyiset perheryhmäkodit siirtyisivät hyvinvointialueiden vastuulle. Olemassa olevien sopimusten siirtymisestä säädettäisiin uudessa 90 a §:ssä.

Pykälän 2 momenttiin ei esitetä muutoksia. Pykälän 3 momenttiin esitetään tekninen muutos, että toimenpiteiden käytöstä ilmoitettaisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lisäksi hyvinvointialueelle kunnan sijaan.

Lain 27 §:ssä ei säädetä tällä hetkellä erikseen millä viranomaisella on vastuu alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren tuesta. Kyseisen pykään 1 momentin mukaan alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren hoiva, huolenpito ja kasvatusta järjestetään perheryhmäkodissa tai tuetun perhesijoituksen avulla taikka muuten tarkoituksenmukaisella tavalla. Kyseisen pykälän 2 momentin mukaan lapsi tai nuori voi olla tukitoimenpiteiden piirissä, kunnes hän täyttää 25 vuotta tai kunnes hänellä on huoltaja Suomessa. Lain 28 §:ssä säädetään, että kunta voi perustaa perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön sovittuaan siitä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa. Kunnalla on ollut vastuu alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren tuen kokonaisuudesta kotoutumislain nojalla. Lakiehdotuksen 28 §:ään ehdotetulla muutoksella myös 27 §:n mukainen vastuu siirtyisi hyvinvointialueelle ilman erillistä muutosta siltä osin kun kyse olisi asumiseen liittyvästä tuesta taikka sosiaali- ja terveydenhuollon palveluina toteutettavasta tuesta. Siltä osin kuin nuorta voitaisiin tukea kunnan vastuulla olevilla nuoriso-, kulttuuri-, liikunta- tai vapaa-ajan palveluilla, niiden vastuu olisi yleisen palvelujärjestelmän vastuujaon mukaisesti kunnalla. Kunnan ja hyvinvointialueen välinen yhteistyö olisi keskeistä myös alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten palveluiden järjestämisessä.

Oleskeluluvan saaneille 18–24-vuotiaille nuorille tarjottu tuki olisi sisällöltään saman tyyppistä aikuistumista tukevaa toimintaa kuin lastensuojelun jälkihuolto, vaikka kyse ei sinänsä olisi lastensuojelulain mukaisesta toiminnasta. Nuorille tulisi tarjota tukea yksilöllisen palvelutarpeen nojalla. Hyvinvointialue ja kunta vastaisivat tuen ja palveluiden tarjoamisesta sekä tarjoamiensa palveluiden yhteensovittamisesta keskenään. Ilman huoltajaa maassa olevilla lapsilla ja nuorilla on usein monialaisia palvelutarpeita ja suurin osa heistä on sosiaalihuoltolain mukaisesti erityistä tukea tarvitsevia henkilöitä, joille tulee nimetä sosiaalihuoltolain 42 §:ssä tarkoitettu oma-työntekijä, jonka tehtävänä on osaltaan koordinoita ja yhteensovittaa palveluita. Nuoren näkökulmasta on tärkeää, että tuki toteutuu konkreettisesti ja matalalla kynnyksellä tarjottavana aikuistumisen tukena, jota on saatavissa nuoren arjessa myös virka-ajan ulkopuolella.

Tuella tarkoitetaan kokonaisvaltaista tukea nuorelle. Tuen tarkoituksena on auttaa aikuistuvaa nuorta saavuttamaan riittävät valmiudet itsenäisen elämän aloittamiselle. Tuki voitaisiin toteuttaa viranomaisen omana toimintana tai ostettuna palveluntuottajilta. Nuoren saaman tuen laajuuteen ja sisältöön vaikuttaisivat ensisijaisesti nuoren yksilöllinen tuen tarve, arjessa selviämisen taidot sekä psyykkinen ja fyysinen terveys. Moniammatillisesti tehty palvelutarpeen arviointi olisi tuen suunnittelun pohjana. Yksilöllinen tuki voisi sisältää esimerkiksi sosiaalihuoltolain ja kotoutumislain nojalla tarjottavia palveluita, jotka tukevat nuoren kotoutumista ja itenäistymistä. Tuki voisi kattaa perhetyöntekijän, sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan työ-

panoksen. Nuorta tuettaisiin itsenäisessä asumisessa ja häntä ohjattaisiin koulutukseen tai työ-elämään sekä harrastuksiin ja vapaa-ajan toimintaan. Lisäksi harjoiteltaisiin virallisten asioiden hoitamista ja nuorille annettaisiin tukea psyykkisestä ja fyysisestä terveydestä huolehtimiseen. Nuorta tuettaisiin myös elämänhallinnassa, kotoutumisessa, lupa-asioissa ja yhteydenpidossa perheeseen sekä tarvittaessa perheenyhdistämisprosessissa. Koska alaikäisenä ilman huoltajaa saapuneen nuoren sosiaalinen verkosto koostuu pääasiassa samassa tilanteessa olevista nuorista, olisi olennaista tarjota hänelle pysyviä aikuiskontakteja. Tuki voisi sisältää myös taloudellisen tuen. Tuen piirissä olevat nuoret on nykyisellään vapautettu opintolainan nostamisvelvoitteesta vastaavalla tavalla kuin lastensuojelun jälkihuollon piirissä olevat nuoret.

On myös huomioitava, että kotoutumislain 56 §:ssä säädetään alaikäisen ilman huoltajaa olevan lapsen edustajan määräämisestä. Sen 2 momentin mukaan hakemuksen edustajan määräämisestä tekee lapsen oleskelukunnan sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin. Jatkossa tämäkin tehtävä on hyvinvointialueella. Viittausta hakemisesta vastaavaan tahoon esitetään kuitenkin muutettavan siten kuin jäljempänä on kuvattu.

On syytä huomioida, että Suomessa sijaitsee kolme hybridiyksikköä, joita säännellään sekä kotoutumislain että kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain nojalla. Jälkimmäisen lain 17 §:n nojalla ilman huoltajaa oleva lapsi majoitetaan ryhmäkotiin. Sen nojalla ryhmäkodin toiminnan ohjaus ja valvonta sekä alaikäisten edustajien nimeäminen on Maahanmuuttovirastolla. Hybridiyksikössä onkin sekä perheryhmäkoti- että ryhmäkotitoimintaa. Kotoutumislain muutoksilla ei ole vaikutusta kyseisen lain sääntelyyn. Sisäministeriössä valmistellaan parhaillaan kyseisen lain muutosta, jonka yhteydessä on tarkoitus ottaa kantaa myös ryhmäkotien ohjaukseen ja valvontaan.

31 §. Monialainen yhteistyö paikallistasolla. Pykälässä 1 momentissa säädetään, että paikallisten viranomaisten on kehitettävä kotouttamista monialaisena yhteistyönä. Yhteistyöhön osallistuvat kunta, työ- ja elinkeinotoimisto ja poliisi sekä kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestävät järjestöt, yhdistykset ja yhteisöt. Listaukseen esitetään lisättäväksi hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos. Pykälän 2 momenttiin ei esitetä muutosta. Pykälän 3 momentin mukaan kunta ja työ- ja elinkeinotoimisto vastaavat yhdessä kotoutumista edistävien ja tukevien toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisestä, niihin ohjaamisesta sekä niiden seurannasta. Ne voivat lisäksi laatia paikallisia tai seudullisia yhteistyösopimuksia toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisestä alueellaan. Tähänkin pykälään esitetään lisättävän hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos, jotta niiden sekä kunnan tai työ- ja elinkeinotoimiston välinen yhteistyö olisi sujuvaa jatkossa.

41 §. Sopimus kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä. Pykälän 1 momentin mukaan kunta voi tehdä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa sopimuksen 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä. Pykälän 2 momentin mukaan sopimus on monivuotinen ja sitä tarkistetaan vuosittain. Pykälän 1 tai 2 momenttiin ei esitetä muutoksia.

Esitetään lisättävän uusi 3 momentti, jonka mukaan kunnan olisi kuultava hyvinvointialuetta ennen sopimuksen laatimista tai tarkistamista. Pakolaisten vastaanottoa ja kotoutumista tuetaan myös hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevilla sosiaali- ja terveydenhuollon palveluilla, joita erityisesti kuntaan osoitettavat henkilöt usein tarvitsevat kotoutumisensa tueksi. Kuulemisen tarkoituksena olisi välittää hyvinvointialueelle tieto valmisteilla olevasta kunnan ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen välillä tehtävästä sopimuksesta sekä varmistaa hyvinvointialueen varautuminen ja tarvittaessa osallistuminen sopimuksen perusteella tapahtuvaan vastaanottoon. Kunnan tulisi pitää hyvinvointialue informoituna ja osallisena vastaanoton käytännön suunnittelussa.

43 §. Kuntaan osoittaminen. Pykälän 1 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus osoittaa 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetun henkilön kuntaan, jonka kanssa 41 §:ssä tarkoitettu sopimus on tehty.

Esitetään lisättävän pykälään uusi 2 momentti, jonka mukaan ennen kuntaan osoittamista elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen olisi sovittava kuntaan osoittamisesta kunnan kanssa. Tämä vastaa nykyistä käytäntöä. Kunnan tulisi ennen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tekemää kuntaan osoittamista kuulla hyvinvointialuetta, jos kuntapaikalle ohjattavalla henkilöllä on ilmeisiä sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden tarpeita. Erityinen ryhmä, jonka vastaanoton toimeenpanossa hyvinvointialueen kuuleminen on tarpeen jo ennen kunnan valintapäätöksen tekemistä, on kiireellistä uudelleensijoitusta tarvitsevat kiintiöpakolaiset. Heidän uudelleensijoittamisensa kiireellisyyteen on usein vakava terveydellinen syy, johon vastaanottavan kunnan ja erityisesti sen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen on pystyttävä vastaamaan kiireelliselläkin aikataululla, jopa heti vastaanottovaiheessa. Kunnan ja hyvinvointialueen on tehtävä yhteistyötä jo ennen kuntaan saapumista vastaanotto- toimien suunnittelemiseksi ja yhteensovittamiseksi.

Ilmeisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun tarpeita on myös niillä kiintiöpakolaisilla, joiden Suomeen vastaanottopäätöksen yhteydessä on tullut tieto tällaisista palvelutarpeista. Voidaan myös olettaa, että esimerkiksi sota-alueelta tai muusta traumaattisesta tilanteesta Suomeen vastaanotetuilla henkilöillä voi olla tarvetta sosiaalihuollon keskusteluavulle tai terapialle. Lähtökohtaisesti kiintiöpakolaisista suuri osa voisi olla sellaisia henkilöitä, joiden osalta hyvinvointialuetta olisikin syytä kuulla.

Myös alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten kuntaan osoittamisessa tulisi kuulla hyvinvointialuetta, sillä hyvinvointialue vastaisi jatkossa heidän asumisensa järjestämisestä esimerkiksi perheryhmäkodissa tai perhesijoituksessa tai muuten tarkoituksenmukaisella tavalla. Hyvinvointialue vastaisi myös osaltaan nuorten tuesta 25-ikävuoteen saakka.

44 §. Valtion korvaus kunnalle tai hyvinvointialueelle. Tämä pykälä sisältää yleissäännöksen lain mukaisten toimenpiteiden järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnille valtion varoista. Voimassa olevan lain 44 §:n 1 momentin mukaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus (jatkossa *kehittämis- ja hallintokeskus*) korvaa kunnalle valtion talousarvion rajoissa toimenpiteiden järjestämisestä aiheutuvat kustannukset sen mukaan kuin luvussa säädettäisiin. Ehdotetaan, että jatkossa kehittämis- ja hallintokeskus voisi maksaa korvauksia myös hyvinvointialueille.

Pykälän 2 momentin mukaan kustannukset korvataan laskennallisen perusteen tai todellisten kustannusten mukaan. Laskennallisesta korvauksesta kuntaan osoitetuista henkilöistä säädetään tarkemmin 45 §:ssä ja alkukartoituksesta 50 §:ssä. Kunnalle aiheutuneiden todellisten kustannusten korvaamisesta säädetään erikseen 46–49 sekä 51–53 §:ssä. Momenttiin ei esitetä muutoksia, vaikka jatkossa olisi todellisten kustannusten mukaan korvattava myös 47 a §:n mukainen vastaanottoon varautuminen.

Korvausta maksetaan kunnalle pykälän 3 momentin mukaan siitä alkaen, kun henkilölle, jonka kunnassa asumisen perusteella korvaus maksetaan, on rekisteröity ensimmäinen kotikunta väestötietojärjestelmään. Ehdotetaan, että momenttiin lisättäisiin kunnassa asumisen lisäksi myös hyvinvointialueen piirissä oleminen. Muutoksen taustalla on se, että hyvinvointialueesta annetun lain 3 §:n mukaan hyvinvointialueen jäsen on muun muassa henkilö, jonka kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta sijaitsee hyvinvointialueen alueella (hyvinvointialueen asukas). Tarkoituksena on, että kunta ja hyvinvointialue tarjoavat myös kotoutumislain mukaisia

palveluita asukkailleen, ja voivat laissa säädetyn mukaisesti hakea korvauksia nimenomaan niiden asukkaille tarjotuista kotoutumislain mukaisista palveluista aiheutuneista kustannuksista.

Pykälässä on mukana vielä momentit 4–6, joita ei ole tarkoitus muuttaa tällä hallituksen esityksellä. Pykälän 4 momentin mukaan, jos henkilöllä, jonka kunnassa asumisen perusteella korvaus maksetaan, ei ole oleskelulupaa vielä maahan tullessaan, eikä hän voi oleskeluluvan saatuaan saada kotikuntalain mukaista kotikuntaa, korvausta maksetaan kuitenkin siitä alkaen, kun hänelle on myönnetty oleskelulupa. Pykälän 5 momentissa säädetään 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuista henkilöistä aiheutuneiden kustannusten korvaamisen edellytykseksi, että kunta on laatinut lain 32 §:ssä tarkoitetun kunnan kotouttamisohjelman. Lisäksi korvauksen maksamisen edellytyksenä on, että kunta on tehnyt elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa lain 41 §:ssä tarkoitetun sopimuksen. Hyvinvointialueilta ei edellytettäisi omaa kotouttamisohjelmaa eikä hyvinvointialueen olisi sovittava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa kuntiin osoittamisesta.

Pykälän 6 momentti sisältää asetuksenantovaltuuden, jonka mukaan valtion korvauksista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella säädettäisiin esimerkiksi kunnalle maksettavan laskennallisen korvauksen suuruudesta. Valtioneuvoston asetuksella kotoutumisen edistämiseen liittyvien kunnan kustannusten korvaamisesta valtion varoista (1393/2011) säädetään kotoutumislain 45 §:ssä tarkoitetun laskennallisen korvauksen määrästä sekä alkukartoituksen järjestämisestä maksettavasta korvauksesta. Asetusta on tarpeen muuttaa, koska ehdotettavan 45 a §:n mukaan osa laskennallisista korvauksista maksettaisiin jatkossa hyvinvointialueelle.

45 a §. *Laskennallinen korvaus hyvinvointialueelle.* Pykälässä säädettäisiin hyvinvointialueelle maksettavasta laskennallisesta korvauksesta 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetun henkilön kotoutumista edistävien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä. Pykälä vastaisi voimassa olevan kotoutumislain 45 §:ää, joka koskee laskennallisia korvauksia kunnalle. Kyseistä pykälää ei ehdoteta muutettavan tällä esityksellä.

Helsingin kaupungille maksettaisiin erikseen tämän pykälän sekä 45 §:n mukainen laskennallinen korvaus, jotta Helsingin kaupunki voi eriyttää taloudenpidossa muun toiminnan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoituksesta.

Koska maahanmuuttajien kotoutumisen edistäminen ei ole hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) mukaan hyvinvointialueen järjestämisvastuulla oleva tehtävä, olisi sille tässä hallituksen esityksessä ehdotetut kotoutumisen edistämisen tehtävät korvattava tämän lain säädösten mukaisesti. Arvion mukaan 5 % alle 7-vuotiaan osalta ja 30 % 7 vuotta täyttäneen osalta maksettavasta nykyisestä laskennallisesta korvauksesta kohdentuisi hyvinvointialueen järjestämiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Vastaavasti nykyisistä laskennallisista korvauksista 95 % alle 7-vuotiaan ja 70 % 7 vuotta täyttäneen osalta maksettaisiin 45 §:n nojalla kunnalle laskennallisina korvauksina. Tarkemmista korvauksista säädetään nykyisin valtioneuvoston asetuksella kotoutumisen edistämiseen liittyvien kunnan kustannusten korvaamisesta valtion varoista (1393/2011), jota olisi tarpeen muuttaa.

Maahanmuuttaja, jolla on voimassa oleva oleskelulupa ja kotikunta Suomessa, on oikeutettu kaikkiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin yhdenvertaisesti, jolloin myös maahanmuuttajien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut järjestetään hyvinvointialueella ja rahoitetaan hyvinvointialueiden rahoituslain mukaisesti. Hyvinvointialueiden rahoitukseen sisältyy erillinen vieraskielisyyden lisä.

Ehdotetun 2 momentin mukaan laskennallista korvausta maksettaisiin kolmen vuoden ajan 44 §:n 3 tai 4 momentissa säädetystä ajankohdasta. Ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitetussa pakolaiskiintiössä Suomeen otetusta henkilöstä laskennallista korvausta maksetaan kuitenkin neljän vuoden ajalta. Säännös olisi vastaava kuin 45 §:n 2 momentti. Korvausta ei voitaisi maksaa kolmea tai neljää vuotta pidemmältä ajalta, vaikka viranomaiset jatkaisivat 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden kotoutumisaikaa yli kolmen vuoden. Koska lakia ei sovellettaisi Suomen kansalaisiin, myöskään laskennallista korvausta ei maksettaisi sen jälkeen, kun henkilö on saanut Suomen kansalaisuuden. Laskennallinen korvaus voitaisiin maksaa hyvinvointialueelle ja Helsingin kaupungille ilman erillistä hakemusta siten kuin 54 §:ssä säädettäisiin. Ahvenanmaalla ei ole hyvinvointialueita, joten Ahvenanmaan maakunnan kunnille laskennallinen korvaus maksettaisiin vain 45 §:n nojalla, mutta saman suuruisena kuin nykyisinkin.

46 §. *Korvaus kunnan tai hyvinvointialueen maksamasta toimeentulotuesta.* Pykälässä säädetään valtion varoista maksettavasta korvauksesta niihin kustannuksiin, jotka kunnalle on aiheutunut sen maksamasta toimeentulotuesta. Korvaus toimeentulotuesta maksetaan kunnalle aiheutuneiden todellisten kustannusten perusteella enintään kolmen vuoden ajalta.

Ehdotetaan, että pykälään lisättäisiin korvausten saajiin hyvinvointialue, sillä jatkossa ehkäisevä ja täydentävä toimeentulotuki esitetään toimeentulotukilain uudistuksessa siirrettävän hyvinvointialueen vastuulle. Toimeentulotuesta annetun lain 1 §:n mukaan toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki. Sosiaalihuolto on jatkossa hyvinvointialueen tehtävä. Täten näitä kustannuksia ei syntyisi enää 2023 alusta lähtien kunnille. Toimeentulotukea koskevan sääntelyn uudistusta valmistellaan parhaillaan.

Kuntakorvauksia käsittelevällä ja myöntävällä kehittämis- ja hallintokeskuksella tulee olla korvausten maksamista varten saatavilla tieto siitä, ketkä kotoutumislain 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöt ovat saaneet toimeentulotukea. Kunnan tulee toimittaa kehittämis- ja hallintokeskukselle pyydettäessä luettelo 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuista henkilöistä, joiden toimeentulotukikustannuksista kunta hakee korvausta. Jatkossa tätä edellytettäisiin myös hyvinvointialueilta.

Kuntien ja hyvinvointialueiden korvausten hakemista on tarkemmin kuvattu 54 §:n säännös-kohtaisissa perusteluissa.

47 §. *Korvaus paluumuuttoavustuksesta.* Pykälässä säädetään 85 §:ssä tarkoitetun paluumuuton tukemisesta kunnalle aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta. Kunta voi 85 §:n mukaan korvata 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettulle henkilölle, joka palaa vapaaehtoisesti koti- tai lähtömaahansa muuten kuin tilapäisessä tarkoituksessa, kohtuulliset matka- ja muuttokustannukset. Kunta voi mainitun lainkohdan mukaan tukea paluumuuttoa myös maksamalla paluumuuttoavustusta. Kunnalle korvataan paluumuuton tukemisesta aiheutuneet kustannukset.

Ehdotetaan, että pykälään lisättäisiin korvausten saajiin hyvinvointialue, sillä jatkossa myös hyvinvointialue voisi maksaa edellä 46 §:n säännös-kohtaisissa perusteluissa kuvatun mukaisesti toimeentulotukea asukkaalleen ja paluumuuttoavustus on käytännössä myönnetty toimeentulotukena. Vuoden 2023 alusta alkaen kunnille ei siis syntyisi paluumuuttoavustuksesta kustannuksia.

Kunnan tulee toimittaa kehittämis- ja hallintokeskukselle pyydettäessä luettelo 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuista henkilöistä, joiden paluumuuttoavustuksesta aiheutuneista kustannuksista kunta hakee korvausta. Jatkossa tämä koskisi myös hyvinvointialueita.

Kuntien ja hyvinvointialueiden korvausten hakemista on tarkemmin kuvattu 54 §:n säännös-kohtaisissa perusteluissa.

47 a §. *Korvaus vastaanottoon varautumisesta.* Lakiin lisättäisiin uusi pykälä vastaanottoon varautumisesta. Sen mukaisesti maksettavat korvaukset eivät kuitenkaan olisi uusia. Ehdotetun 1 momentin mukaan kunnalle voitaisiin korvata ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitettussa pakolaiskiintiössä Suomeen otetun henkilön vastaanottoon varautumisesta aiheutuneita välttämättömiä kustannuksia enintään neljän kuukauden ajalta ennen henkilön Suomeen tuloa tai kuntaan muuttoa. Perustellusta syystä kustannukset voitaisiin korvata enintään kahdeksalta kuukaudelta. Perusteltu syy voisi olla esimerkiksi kunnan asuntotilanne tai henkilön maahantulon viivästyminen ennalta arvaamattomista syistä. Ehdotettu säännös tärkeä erityisesti kiintiöpakolaisten kuntiin muuton varmistamiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan korvaamisen edellytyksenä olisi lisäksi, että siitä on erikseen sovittu kunnan ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kesken.

Vuoden 2023 jälkeenkin kunta vastaisi kiintiöpakolaisten vastaanotosta, ja sopisi 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetun henkilön kuntaan osoittamisesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa. Kunta hankkisi tällöin kuntaan osoitetulle henkilölle asunnon. Kotoutumislain 49 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan kunnalle korvataan 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden osalta erityisistä syistä muut kunnalle aiheutuneet kustannukset. Työ- ja elinkeinoministeriössä on laadittu Ohje kotoutumisen edistämisestä koskevan lain (1386/2010) mukaisen kustannusten korvaamisesta kunnille (VN/9190/2021-TEM-1). Ohjeen 5.5. kohdan mukaan kotoutumislain 49 §:n perusteella voidaan kuluja korvata esimerkiksi kansainvälistä suojelua saaville varattavien asuntojen odotusajan välttämättömiä kustannuksia, esimerkiksi vuokria tai sähkölaskuja tai välttämättömiä asunnon kalustamiskuluja silloin, kun asunnon varaamista ennen henkilön tai perheen Suomeen tuloa tai kuntaan muuttoa ei ole voitu välttää. Tämä tarkoittaa, että tehdessään päätöksen henkilön kuntaan osoittamisesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa, kunta varaa henkilölle asunnon. Henkilön maahantulo voi kuitenkin kestää joitain kuukausia, ja tästä johtuen näitä asunnon varaamisesta syntyneitä kustannuksia voitaisiin korvata kunnalle. Kunnan nimissä oleva vuokrasopimus siirrettäisiin henkilön nimiin tämän muuttaessa kuntaan. Sen jälkeen vuokra kustannettaisiin henkilön saamista etuuksista, kuten toimeentulotuesta tai asumistuesta. Lisäksi kunnan tulisi ennen henkilön maahantuloa järjestää hänelle varattuun asuntoon sähkö-, vesi- ja muut tarvittavat sopimukset jotka siirrettäisiin henkilön nimiin tämän saavuttuaan Suomeen. Asumisesta syntyvät kustannukset siirtyvät henkilön itsensä maksettavaksi maahantulon jälkeen Kunta voisi myös kalustaa asunnon välttämättömillä osin ja hakea siihen valtiolta korvausta tämän pykälän nojalla.

Kunnan on myös tarjottava maahanmuuttajille kotoutumislain mukaista ohjausta ja neuvontaa. Maahanmuuttajalle annetaan asianmukaista ohjausta ja neuvontaa kotoutumista edistävästä toimenpiteistä ja palveluista sekä työelämästä. Kunta voi avustaa henkilöä esimerkiksi perheenyhdistämiseen liittyvien asiakirjojen täyttämisestä. Lähtökohtana on jatkossakin, että asunnon kalusteiden ja käyttötavaroiden hankinta toteutettaisiin pääasiassa sen jälkeen, kun henkilö on kunnassa ja voi itse osallistua näihin hankintoihin. Kunnan tulisikin jatkossa avustaa henkilöä muiden kalusteiden, käyttötavaroiden ja elintarvikkeiden ostossa, mikäli sille on tarvetta. Tällöin kunnan virkailija, esimerkiksi maahanmuutto-ohjaaja, voisi osallistua henkilön kanssa asiointiin eri liikkeissä. Nämä hankinnat voitaisiin rahoittaa maksusitoumuksella, joka liittyisi henkilölle hyvinvointialueen hakemaan toimeentulotukeen. Kunta voisi myös tehdä yhteistyötä tässä esimerkiksi paikallisten järjestöjen kanssa, ja kalusteita voitaisiin hankkia myös lahjoituksilla, kuten nykyisinkin. Kunnan tulisi myös avustaa henkilöä asuntoon ja kuntaan tutustumisessa. Mikäli henkilöllä olisi ilmeisistä sosiaali- ja terveydenhuollon tarpeista johtuva alentunut toimintakyky tai muu erityisen tuen tarve, voisi olla kuitenkin tarpeen, että hyvinvointialueen

sosiaalihuollon ammattipätevyys omaava henkilö tulisi tukemaan myös tällaisissa toimenpiteissä.

Kunta vastaisi lähtökohtaisesti myös kiintiöpakolaisen vastaanottamisesta lentokentältä. Mikäli henkilöllä olisi merkittäviä sosiaali- tai terveydenhuollon tarpeita, joista johtuen vastaanottolanteessa olisi oltava myös hyvinvointialueen sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilöitä, kunnan tulisi yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa varmistaa, että tällainen henkilö on mukana vastaanottamassa henkilöä.

Tällä hetkellä kunta vastaa ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen myöntämisestä. Toimeentulotukilakiin valmistellaan kuitenkin muutosta, jonka myötä vastuu olisi hyvinvointialueella. Perustoimeentulotuen myöntää Kansaneläkelaitos. Jatkossa hyvinvointialue hakisi kiintiöpakolaiselle tai muulle kuntaan osoitettavalle henkilölle tarvittaessa ennakoivasti toimeentulotukea. On keskeistä, että kiintiöpakolaiselle tai muulle kuntaan osoitetulle kotoutumislain 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettulle henkilölle järjestetään heti ensimmäisinä päivinä tapaamisia sosiaalihuollon kanssa, joka voi kuvata miten Suomen sosiaaliturvajärjestelmä toimii ja antaa etuuksiin liittyvää neuvontaa. On hyvinvointialueen vastuulla tarjota etuuksiin liittyvä ohjaus ja neuvonta sekä dokumentoida käydyt keskustelut siten kuin laissa säädetään. Kunnan ja hyvinvointialueen niin sopiessa, voitaisiin asuntoa vaihtoehtoisesti kalustaa etukäteen myös henkilölle haettavalla etuudella henkilön puolesta. Mikäli henkilö ei olisi vielä Suomessa, kun etuuksilla tulisi tehdä hankintoja, vastaisi hyvinvointialue henkilön puolesta asioinnista. Tällöin hyvinvointialue voisi hankkia asuntoon ensimmäisten päivien välttämättömiä tarvikkeita, esimerkiksi sängyn.

Hyvinvointialue vastaisi pakolaisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista sekä kiintiöpakolaisten alkuvaiheen terveystarkastuksesta. Kunta puolestaan vastaisi varhaiskasvatuksen, koulutuksen, liikunta-, nuoriso-, kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluiden järjestämisestä sekä kotoutumislainsäädetyistä tehtävistään. Kunnan ja hyvinvointialueen välinen yhteistyö ja käytäntöjen määrittely olisi edellä kuvatusta johtuen keskeistä. Esimerkiksi osallisuuden edistäminen on sekä kotoutumis- että sosiaalihuoltolain mukainen tavoite, jonka edistämiseen liittyvien toimien ja palvelujen järjestämisessä ja yhteensovittamisessa on tehtävä yhteistyötä kolmannen sektorin tarjoamat palvelut ja mahdollisuudet huomioiden.

Pykälän 2 momentin mukaan korvaamisen edellytyksenä olisi lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös kustannusten korvaamisesta. Voimassa olevan kotoutumislain tiettyjen korvausten, kuten 49 §:n mukaisten korvausten, osalta edellytetään sopimusta kunnan ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen välillä. Käytännössä prosessi kuitenkin vastaa joltain osin enemmän päätösmenettelyä, sillä kunta tekee hakemuksen, jonka jälkeen kyseiset viranomaiset keskustelevat keskenään ja sen jälkeen päädytään usein sopimukseen ja jossain tapauksessa ei. Kun sopimukseen ei päädytä, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ovat laatineet kielteisiä päätöksiä, vaikkei siitä laissa säädetäkään. Viranomaisen tekemä hallintopäätös on hallintolain nojalla oikaisu- ja valituskelpoinen. Oikeustilan selkeyttämiseksi on syytä säätää, että kyseessä olisi aina elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös kustannusten korvaamisesta. Viranomaisten olisi kuitenkin mahdollista nykyistä sopimusmenettelyä vastavasti keskustella siitä, mitä päätökseen kirjattaisiin ja päätyä sitä kautta myönteiseen päätökseen. Muutos säästäisi hallinnollista taakkaa niissä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa, joissa sopimuksia laaditaan paljon. Lisäksi muutos lisäisi oikeusturvaa tuomalla esiin päätöksen oikaisu- ja valitusmahdollisuuden nykyistä sopimusmenettelyä selvemmin.

48 §. Korvaus tulkittamisen järjestämisestä. Pykälässä säädetään kunnalle tulkittamisen järjestämisestä aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta. Kunnalle korvataan 2 §:n 2 ja 3 momen-

tissa tarkoitetuille henkilöille järjestetystä tulkittamisesta aiheutuneet kustannukset. Kustannusten korvaamiselle ei ole enimmäisaikaa. Tulkittamiseen liittyvät kustannukset korvataan nykyisin kunnalle, kun käytettävät tulkkauspalvelut liittyvät esimerkiksi 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettulle henkilölle järjestetyn sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin, kotoutumissuunnitelman laatimiseen sekä maahantulon alkuvaiheeseen liittyvään kotoutumista edistävien palvelujen käyttöön, perehdyttämiseen kunnassa sekä koulun tai päiväkodin ja kodin väliseen yhteistyöhön. Edellä kuvatuista esimerkeistä jatkossa hyvinvointialueelle syntyviä kustannuksia olisivat 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuille henkilöille järjestetystä tulkittamisesta aiheutuneet kustannukset, jotka liittyvät sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin.

Tulkittamisen kustannukset korvataan kunnalle täysimääräisinä palvelun tuottajan kunnalle esittämän laskutuksen perusteella. Tulkittamisen tarve on suurin kotoutumisen alkuvuosina. Tarve vähenee kielitaidon kehittyessä ja muun kotoutumisen edetessä. elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset seuraavat säännöllisesti alueen tulkkipalveluiden käyttöä ja kustannuksia ottamalla huomioon muun muassa alueen 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden määrässä ja kansalaisuusryhmissä tapahtuneet muutokset.

Ehdotetaan, että pykälään lisättäisiin korvauksien saajiin hyvinvointialue, sillä jatkossa myös hyvinvointialueelle voi syntyä kustannuksia tulkittamisen käyttämisestä sen tarjotessa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita taikka ehkäisevään tai täydentävään toimeentulotukeen liittyviä toimenpiteitä kotoutumislain 2 §:n 2 ja 3 momentin mukaisille henkilöille taikka sen järjestäessä 27 ja 28 §:ssä tarkoitettuja palveluita alaikäisenä ilman huoltajaa tullee lapselle tai nuorelle.

Kuntien ja hyvinvointialueiden korvausten hakemista on tarkemmin kuvattu 54 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa.

49 §. Korvaus erityiskustannuksista. Pykälässä säädetään niistä kustannuksista, jotka voidaan korvata kunnalle 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden osalta. Ehdotetaan, että pykälään lisättäisiin korvauksien saajiin hyvinvointialue, sillä jatkossa myös hyvinvointialueelle voi syntyä kustannuksia alla kuvatuista palveluista, kun sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävät siirtyvät kunnilta hyvinvointialueille.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan kunnalle korvataan ilman huoltajaa olevan alaikäisen sijoittamisesta 28 §:n mukaiseen perheryhmäkotiin tai muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista, sosiaalihuollon palveluista sekä muista tukipalveluista kunnalle aiheutuneet kustannukset enintään siihen saakka kunnes nuori täyttää 25 vuotta.

Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulneiden lasten ja nuorten palvelujen tavoitteena on turvata kansainvälistä suojelua saavien ja pakolaislasten asuminen, päivittäinen kasvatus, hoito ja huolenpito oleskeluluvan myöntämisen jälkeen, kuten edellä on kuvattu.

Jatkossa perheryhmäkotiin, muuhun asuinyksikköön sijoittamisesta sekä perhehoidosta tehtävät ja kustannukset siirtyisivät hyvinvointialueelle. Asumisen tukipalveluilla tarkoitetaan sitä, että lähellä 18 vuotta olevia ei ole aina ollut tarkoituksenmukaista majoittaa perheryhmäkoteihin, vaan asuminen on voitu järjestää tuettuna asumisena tukiasumisyksikössä tai omassa asunnossa. Tukea on voitu tarjota 17-vuotiaille mutta myös täysi-ikäisille. Sosiaalihuoltolain 21 § toisessa momentissa avataan tuettua asumista: Tuetulla asumisella tarkoitetaan asumisen tukemista sosiaaliohjauksella ja muilla sosiaalipalveluilla. Myös muiden sosiaalihuollon palveluiden järjestämisvastuu on jatkossa hyvinvointialueella.

Tämän pykälän nojalla hyvinvointialue saisi täysimääräisenä korvaukset niistä kustannuksista, joita sille syntyisi alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren tuen, asumisen tai edustajan hakemisen eli 27, 28 tai 56 §:n nojalla.

Muiden tukipalveluiden kustannuksina voidaan korvata esimerkiksi terveydenhuollossa, päivähoidossa, opetuksessa ja nuorisotyössä annettava erityinen tuki silloin, kun lapsi ei ole lastensuojelun asiakkaana, mutta olisi pakolaisuudesta johtuvien olosuhteidensa vuoksi ilmeisesti kyseisten toimenpiteiden tai palvelujen tarpeessa. Hyvinvointialueelle kustannuksia voisi näistä syntyä lähinnä sosiaali- ja terveydenhuollossa annettavasta erityisestä tuesta. Kunnalle kustannuksia voisi syntyä puolestaan päivähoidossa, opetuksessa ja nuorisotyössä annettavasta erityisestä tuesta.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan kunnalle korvataan pykälässä tarkoitettun henkilön vammam tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä kunnalle aiheutuneet huomattavat kustannukset, jos henkilö on ollut huollon tai hoidon tarpeessa Suomeen saapuessaan. Nämä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen liittyvät tehtävät ovat jatkossa hyvinvointialueen järjestämisvastuulla, eivät kunnan.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädetään, että kunnalle korvataan erityisistä syistä muut kunnalle aiheutuneet kustannukset. Ehdotetaan, että myös 3 kohtaan lisättäisiin kunnan lisäksi hyvinvointialue, sillä myös sille voisi aiheutua erityisestä syystä muita kustannuksia.

Erityisistä syistä muut kunnalle aiheutuneet kustannukset ovat yleensä ennalta arvaamattomia ja aiheutuvat 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden sosiaali- tai terveydenhuollon tarpeesta. Erityisinä syinä voidaan ottaa huomioon myös kustannusten huomattavuus. Kunnan tai jatkossa hyvinvointialueen tulee toimittaa erityiskustannuskorvausta koskevaa sopimusta, eli jatkossa päätöstä, koskevan hakemuksen tueksi lääkärin tai sosiaalihuollon ammattihenkilön antama todistus tai lausunto. Erityisistä syistä korvattavina kustannuksina voidaan pitää esimerkiksi lastensuojelun kustannuksia sekä Suomessa syntyneen vammaisen tai sairaan lapsen huomattavia hoitokustannuksia. Näistä edellä kuvatuista esimerkeistä hyvinvointialueen tehtäviä ovat sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävät sekä vammaisen ja sairaan lapsen hoitokustannukset. Sen sijaan esimerkiksi vammaisen lapsen avustajasta aiheutuvia kustannuksia varhaiskasvatuksessa tai perusopetuksessa voidaan pitää erityisestä syystä kunnalle maksettavan korvauksen kohteena.

Pykälässä tarkoitettujen erityiskustannusten korvaamisen edellytyksenä on nykyisin lisäksi, että niiden korvaamisesta on erikseen sovittu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja kunnan kesken. Tähän liittyen ehdotetaan säädettäväksi sopimusten siirtymisestä uudessa 90 a §:ssä (koskee kohtia 1 ja 2). Sopimuksia ei tulisi uusia tai päivittää enää vuoden 2023 jälkeen, vaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tulisi muodostaa niistä jatkossa päätöksiä mahdollisten muutostarpeiden myötä. Myös uusista korvauksista esitetään, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekisi jatkossa päätöksen. Asiaa on kuvattu tarkemmin 47 a §:n perusteluissa.

Pykälän 3 momentissa säädetään, että pykälässä tarkoitettut kustannukset korvattaisiin enintään kymmeneltä vuodelta. Momenttiin esitetään täsmennys, että kymmenen vuoden aikamääre alkaa henkilön ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä.

Kuntien ja hyvinvointialueiden korvausten hakemista on tarkemmin kuvattu 54 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa.

51 §. *Entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevista henkilöistä aiheutuvien kustannusten korvaaminen.* Pykälässä säädetään niiden kustannusten korvaamisesta kunnalle, jotka sille aiheutuvat entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevista oleskeluluvan ulkomaalaislain 48 §:n tai 49 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella saaneista henkilöistä (pääosin paluumuuttajista). Ehdotetaan, että pykälään lisättäisiin korvauksien saajiin hyvinvointialue, sillä jatkossa myös hyvinvointialueelle voi syntyä kustannuksia alla kuvatuista palveluista, kun sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävät siirtyvät kunnilta hyvinvointialueille.

Ulkomaalaislain 48 § koskee entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevaa henkilöä, joka on kuulunut Inkerin siirtoväkeen, joka vuosina 1943 ja 1944 siirrettiin Suomeen ja sodan päätyttyä palautettiin Neuvostoliittoon; tai henkilöä, joka on palvellut Suomen armeijassa vuosien 1939–1945 aikana. Kyseisen oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on myös, että hakijalla on käytössään asunto Suomessa.

Ulkomaalaislain 49 §:n 1 momentti koskee puolestaan ulkomaalaista, joka on ollut Suomen kansalainen tai ainakin toinen hänen vanhemmistaan tai yksi hänen isovanhemmistaan on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen taikka joka on jo ennen Suomeen saapumistaan asunut vähintään kaksi vuotta yhdessä Suomessa asuvan aviopuolisonsa kanssa tai elänyt jatkuvasti vähintään kaksi vuotta yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa Suomessa asuvan henkilön kanssa. Kyseinen momentti koskee myös tilanteita, joissa työntekijän tai yrittäjän oleskeluluvan myöntämättä jättäminen Suomesta haettuna olisi ulkomaalaisen tai työnantajan kannalta perusteetonta taikka jos ulkomaalainen on Euroopan unionin sinisen kortin haltija, joka on ennen Suomeen saapumistaan oleskellut toisessa jäsenvaltiossa vähintään kahdeksantoista kuukauden ajan korkeaa pätevyyttä vaativaa työtä varten ja hakee Suomessa Euroopan unionin sinistä korttia jätettyään hakemuksen viimeistään kuukauden kuluttua maahan saapumisestaan tai on tällaisen henkilön perheenjäsen ja perhe on muodostettu ennen Suomeen tuloa, taikka jos oleskeluluvan epääminen olisi ilmeisen kohtuutonta.

Oleskelulupa myönnetään myös 1 momentissa tarkoitetun henkilön perheenjäsenelle sekä hänen huollettavanaan olevalle lapselle, joka ei ole täyttänyt kahdeksatoista vuotta ennen kuin hakijalle on myönnetty oleskelulupa 1 momentissa mainitulla perusteella.

Kunnalle korvataan tällaisen henkilön osalta kustannukset, jotka ovat aiheutuneet toimeentulotuesta annetun lain mukaisesta toimeentulotuesta taikka vamman tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä. Toimeentulotuesta aiheutuneet kustannukset korvataan enintään kuuden kuukauden ajalta. Pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä aiheutuneet huomattavat kustannukset korvataan puolestaan enintään viiden vuoden ajalta. Edellä 46 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa on kuvattu, että toimeentulotuki on sosiaalihuollon etuus, ja esityksessä on laajasti tuotu esiin, että sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä siirtyy kunnilta hyvinvointialueille. Myös edellä tarkoitettu vamman tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen on jatkossa hyvinvointialueen vastuulla ja siten sille korvattava kustannus.

Pykälän 2 momentissa säädetään kustannusten korvaamisesta niissä tilanteissa, joissa kunta järjestää henkilön toimeentulon sen vuoksi, että tämä ei maahanmuuttajana voi saada eläkettä tai muuta sosiaaliturvaetuutta. Tästä aiheutuneet kustannukset voitaisiin korvata kunnalle enintään viiden vuoden ajalta. Ehdotetaan, että myös tähän momenttiin lisätään hyvinvointialue, joka voi edellä kuvatuksi järjestää henkilön toimeentuloa ja jolle voi siten aiheutua korvattavia kustannuksia.

Käytännössä Suomessa korvausten piirissä on enää hyvin vähän tämän pykälän mukaisia henkilöitä, lähinnä ulkomaalaislain 49 §:n 1 momentin mukaan oleskeluluvan saaneita.

52 §. *Sodissa vapaaehtoisina palvelleista henkilöistä aiheutuvien kustannusten korvaaminen.* Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja kunta voivat sopia Suomen sodissa vuosina 1939–1945 vapaaehtoisina palvelleiden entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevien henkilöiden ja heidän aviopuolisoidensa terveydentilan tulotarkastuksesta, asumisesta, toimeentulon turvaamisesta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta. Hyvinvointialueen vastuulla on jatkossa terveydentilan tulotarkastus, toimeentulon turvaaminen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen. Asumisen järjestämisen sen sijaan on kunnan tehtävä jatkossakin. Ehdotetaan, että pykälään lisättäisiin korvauksien saajiin hyvinvointialue, sillä jatkossa myös hyvinvointialueelle voi syntyä kustannuksia edellä kuvatuista palveluista. Tältä osin ei ole tarvetta siirtyä päätösmenettelyyn, kuten 47 a § ja 49 §:n perusteluissa on kuvattu tehtävän, sillä korvausten kohteena olevien henkilöiden lukumäärä on hyvin marginaalinen ja uusien sopimusten todennäköisyys hyvin pieni.

Kustannukset korvataan pykälän 2 momentin mukaan koko siltä ajalta, jonka 1 momentissa tarkoitetut henkilöt asuvat Suomessa. Momenttiin ei esitetä muutoksia.

Käytännössä Suomessa asuu enää hyvin vähän tämän pykälän mukaisia henkilöitä, sillä Suomen sodissa palvelleet henkilöt ovat pääosin syntyneet 1900-luvun alkupuolella. On kuitenkin mahdollista, että heillä olisi nuorempia aviopuolisoita, jotka asuisivat edelleen Suomessa. Viime vuonna tämän pykälän nojalla korvauksia on maksettu neljästä henkilöstä.

Kuntien ja hyvinvointialueiden korvausten hakemista on tarkemmin kuvattu 54 §:n säännös-kohtaisissa perusteluissa. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja kunnan välisen sopimuksen edellytykseen liittyen ehdotetaan säädettäväksi sopimusten siirtymisestä uudessa 90 a §:ssä.

53 §. *Ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuvien kustannusten korvaaminen.* Pykälässä on erityissäännös kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011, jäljempänä *vastaanottolaki*) 4 luvussa tarkoitettulle ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuvien kustannusten korvaamisesta. Voimassa olevan vastaanottolain 38 b §:n mukaan Joutse- non vastaanottokeskus vastaa auttamistoimien järjestämisestä ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntalaissa tarkoitettua kotikuntaa Suomessa. Auttamistoimien järjestämisestä ihmiskaupan uhrille, jolla on kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta Suomessa, vastaa hänen kotikuntansa. Siltä osin, kun kyse on kunnan järjestämisvastuusta, kunnalle korvataan ihmiskaupan uhrin osalta kustannukset, jotka aiheutuvat ihmiskaupan uhrin asemasta johtuvien erityistarpeiden vuoksi järjestettävästä terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palvelusta, tulkitsemisesta, henkilön turvallisuuden takaamisesta sekä muusta uhriasemaan liittyvän erityistarpeen vuoksi järjestettävästä toimenpiteestä ja palvelusta. Ehdotetaan, että tähän momenttiin lisätään hyvinvointialue, jolle voi jatkossa aiheutua korvattavia kustannuksia sen järjestämistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista. Sisäministeriössä on parhaillaan valmisteilla ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmää koskevat vastaanottolain 4 luvun muutokset (SM003:00/2022). Auttamistoimien järjestämisvastuuta koskevaan vastaanottolain sääntelyyn on tarkoitus tehdä tarvittavat muutokset siltä osin kuin järjestämisvastuu siirtyy vuoden 2023 alussa kunnilta hyvinvointialueille.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on pykälän 2 momentin mukaan pyydettävä ihmiskaupan uhrien auttamisesta huolehtivan vastaanottokeskuksen johtajan lausunto siitä, ovatko korvattaviksi haetut kustannukset aiheutuneet ihmiskaupan uhrin asemasta johtuvien toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisestä. Momenttiin ei esitetä muutosta.

Kuntien ja hyvinvointialueiden korvausten hakemista on tarkemmin kuvattu 54 §:n säännös-kohtaisissa perusteluissa.

54 §. Korvauksen maksaminen. Kunnan on haettava pykälän 1 momentin mukaan 6 luvussa tarkoitettua korvausta sille aiheutuneista kustannuksista kehittämis- ja hallintokeskukselle osoitetulla hakemuksella. Kustannusten korvaamista on haettava viimeistään kahden vuoden kuluttua sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana tapahtuneesta toiminnasta korvausta haetaan.

Kustannuksia ei korvata, jos niiden korvaamista haetaan myöhemmin kuin kahden vuoden kuluttua. Kahta vuotta voidaan pitää riittävänä aikana korvauksen hakemiseen. Jotta korvaus voidaan maksaa, on hakemus yksilöitävä erittelemällä kustannukset, joista korvausta haetaan. Korvaushakemukseen tulee myös liittää kustannuksiin liittyvät tositteet tai muu riittävä selvitys kustannuksista aina, kun se on mahdollista. Kehittämis- ja hallintokeskus voi tarvittaessa tehdä tarkastuksia kustannusten todenmukaisuuden varmistamiseksi esimerkiksi pistokokein.

Kustannukset korvataan kunnalle arvonlisäveroineen, jos kunta hakee korvausta myös arvonlisäveron osuudesta. Jos arvonlisäveron korvaamista haetaan, kunnan on hakemuksessaan esitettävä selvitys palvelun arvonlisäverollisuudesta. Niissä tapauksissa, joissa kunta on jo saanut palvelun arvonlisäverollisesta osuudesta valtiolta arvonlisäverolain (1501/1993) mukaisen laskennallisen veron palautuksen, kunnan on vähennettävä kuluistaan arvonlisäveron osuus ennen korvauksen hakemista.

Kehittämis- ja hallintokeskus maksaa korvauksen kunnalle hakemuksen perusteella. Päätökseen saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Muutoksenhausta säädetään kotoutumislain 82 §:ssä.

Ehdotetaan, että 1 momenttiin lisätään hyvinvointialue, jotta sekin voisi hakea 6 luvun mukaisia korvauksia kehittämis- ja hallintokeskukselta. On tarkoituksenmukaista yhdenvertaisuuden sekä korvausjärjestelmän selkeyden vuoksi, että enimmäisaika korvausten hakemiselle on sama kaksi vuotta sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana tapahtuneesta toiminnasta korvausta haetaan. Edellä kuvatut korvausprosessia koskevat kohdat, kuten kunnan velvollisuus toimittaa tositteet ja kehittämis- ja hallintokeskuksen tarkastusmahdollisuudet ja arvonlisäveron korvausmahdollisuus, koskisivat myös hyvinvointialueita.

Tarkoituksena ei kuitenkaan ole poistaa edellä kuvatuista 6 luvun pykälistä (46 §, 47 §, uusi 47 a §, 48–50 § ja 51–53 §) mahdollisuutta korvata kunnalle aiheutuneita kustannuksia, sillä kunta voi 54 §:n 1 momentin mukaisesti hakea korvausta kehittämis- ja hallintokeskukselta viimeistään kahden vuoden kuluttua sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana tapahtuneesta toiminnasta korvausta haetaan. Kunta voisi hakea vuoden 2022 loppuun mennessä aiheutuneita kustannuksia vielä vuoden 2023 ja 2024 aikana, jolloin sosiaalihuoltoa koskevat tehtävät olisivat hyvinvointialueiden vastuulla ja siten korvauksia voitaisiin maksaa myös hyvinvointialueille. Hyvinvointialue voisi puolestaan hakea kehittämis- ja hallintokeskukselta korvauksia 1.1.2023 jälkeen syntyneisiin kustannuksiin, jotka ovat kotoutumislain 6 luvun mukaan ovat sille korvattavia.

Pykälän 2 momentin mukaan 45 §:ssä tarkoitettu laskennallinen korvaus voitaisiin maksaa kunnalle ja 45 a §:ssä tarkoitettu laskennallinen korvaus hyvinvointialueelle ilman erillistä hakemusta. Momenttiin on lisätty hyvinvointialue johtuen uudesta 45 a §:stä, jonka mukaan myös hyvinvointialueelle maksettaisiin jatkossa laskennallisia korvauksia.

55 §. Maksetun korvauksen palautusvelvollisuus. Pykälässä säädetään kunnalle maksetun korvauksen palautusvelvollisuudesta. Pykälän 1 momentin mukaan kehittämis- ja hallintokeskus voi säännöksen mukaan määrätä kunnan palauttamaan valtion maksaman korvauksen tai osan siitä, jos korvauksen suorittamista varten on annettu virheellisiä tai erehdyttäviä tietoja taikka

muutoin käy selville, että korvaus on suoritettu perusteettomasti. Ehdotetaan, että momenttiin lisättäisiin yhdenvertaisuuden ja korvausjärjestelmän selkeyden myös hyvinvointialue.

Palautettavalle määrälle on 2 momentin mukaan suoritettava korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukaan määräytyvän korkokannan suuruinen viivästyskorko. Momenttiin ei esitetä muutoksia.

Pykälän 3 momentissa säädetään, että kehittämis- ja hallintokeskuksen päätös kunnalle perusteettomasti maksetun korvauksen palauttamisesta on tehtävä viimeistään viidentenä kalenterivuonna sen toimintavuoden päättymisestä, jolta korvaus on maksettu. Ehdotetaan, että myös tähän momenttiin lisättäisiin yhdenvertaisuuden ja korvausjärjestelmän selkeyden myös hyvinvointialue. Päätökseen saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Muutoksenhausta säädetään 82 §:ssä.

56 §. Edustajan määrääminen. Pykälässä säädetään alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen, ihmiskaupan uhriksi joutuneen lapsen tai muun ilman huoltajaa maassa olevan lapsen edustajan määräämisestä. 1 ja 3 momentteihin ei esitetä muutosta. Ruotsinkielisen version 1 momentissa esitetään, että sana alaikäinen muutetaan sanaksi lapsi.

Pykälän 2 momentti koskee edustajan hakemista. Voimassa olevan lain mukaan hakemuksen edustajan määräämisestä tekee lapsen oleskelukunnan sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin. Kyseinen lakiviittaus on poistettava, sillä jatkossa hyvinvointialue voi itse määrittää hallinnolliset käytäntönsä ja edellä mainittu sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentti on ehdotettu kumottavaksi hallituksen esityksellä eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen lainsäädäntöön sekä eräihin muihin lakeihin tehtävistä muutoksista hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevasta lainsäädännöstä johtuen (HE 56/2021 vp). Tarkoituksenmukaisempaa olisi säätää hakemistehtävä hyvinvointialueelle. Tarkoituksena olisi, että hakemuksen tekisi sellainen taho tai henkilö, jolla on sosiaalihuollollista osaamista arvioida lapsen tilannetta ja etua riittävästi edustajan hakemiseen.

82 §. Muutoksenhaku. Pykälän 1 momentissa säädetään informatiivisesti muutoksenhausta eli valituksesta hallinto-oikeuteen. Säännöksen lakiviittaus on kuitenkin vanhentunut ja jälkimmäinen virke tarpeeton, joten kyseinen säännös päivitetäisiin. Sen mukaan muutoksenhausta tässä laissa tarkoitettuun päätökseen säädettäisiin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetulla lailla (808/2019), jollei muualla laissa toisin säädetä.

87 §. Tiedonsaantioikeus. Pykälän 4 momentti kumottaisiin, sillä tietojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan avulla viranomaisten välillä säädetään julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa (906/2019). Tällä viitataan erityisesti 22 ja 23 §ään, jotka koskevat tietojen luovuttamista sekä katseluyhteyden avaamista. Pykälän 1–3 momentteja ei muutettaisi.

87 a §. Kansaneläkelaitoksen velvollisuus luovuttaa tietoja kunnalle. Pykälän mukaan Kansaneläkelaitoksen on toimitettava 10 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa henkilön kotikuntalaisen mukaiselle kunnalle viipymättä, maksutta ja salassapitosäännösten estämättä tiedot maahanmuuttajasta, johon sovelletaan tätä lakia ja joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain mukaista toimeentulotukea. Pykälää ehdotetaan muutettavan teknisesti siten, että tietojen käyttötarkoituksesta olisi säädetty selkeämmin. Kotoutumislain 10 §:n 1 momentissa säädetään alkukartoituksesta. Esitetään, että tiedot tulisi luovuttaa kunnan 10 §:n 1 momentissa tarkoitetun alkukartoituksen käynnistämistä varten. Muotoilu olisi selkeämpi ja täsmällisempi kuin nykyinen tilanteisiin viittaava muotoilu. Alkukartoitusta seuraa 13 §:ssä tarkoitettu kotoutumissuunnitelma, jonka pohjalta kunta ohjaa maahanmuuttajan suunnitelmassa

sovittuihin palveluihin ja toimenpiteisiin. On maahanmuuttajan etu, että kunta saa jatkossakin tiedon hänestä ja voi siten tavoittaa hänet kunnan alkukartoitukseen ja kotoutumista edistäviin palveluihin.

Esitetään myös lainsäädännön tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden lisäämiseksi, että tiedot rajattaisiin vain välttämättömiin tietoihin. Jatkossa Kansaneläkelaitos toimittaisi kunnalle toimeentulotukea muuten kuin tilapäisesti saavan maahanmuuttajan osalta vain välttämättömät tiedot. Hänen tavoittamisensa kannalta keskeisintä olisi toimittaa maahanmuuttajan yksilöinti- ja yhteystiedot. Laajoja toimeentulotukeen ja henkilön sosiaali- ja terveydenhuollon tietoihin liittyviä tiedonsaantioikeuksia kunnalla ei olisi enää jatkossa, kun sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy hyvinvointialueelle. Tarkemmin tähän ja jäljempänä oleviin 87 b–f §:ään liittyvää tiedonsaantioikeutta on arvioitu henkilötietojen suojan kannalta luvussa 12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys.

Lisäksi poistettaisiin vanhentunut viittaus tekniseen käyttöyhteyteen. Tietojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan avulla viranomaisten välillä säädetään julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa (906/2019). Tällä viitataan erityisesti 22 ja 23 §:ään. Kansaneläkelaitos voisi esimerkiksi myöntää rajatuin katseluoikeuksin kunnalle tiedot KELMU-järjestelmänsä.

87 b §. *Monialaiseen alkukartoitukseen tai kotoutumissuunnitelmaan liittyvä tiedonsaanti.* Lakiehdotuksen 10, 13, 14, 17 ja 18 §:n muuttamista koskevilla ehdotuksilla mahdollistettaisiin hyvinvointialueen osallistumisen alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman laadintaan sekä siitä seuraavaan palveluihin ohjaamiseen ja kotoutumissuunnitelman seurantaan ja tarkistamiseen. Jo voimassa olevan kotoutumislain 16 §:n 3 momentin mukaan perheen kotoutumissuunnitelma laaditaan monialaisesti, mikä mahdollistaa myös hyvinvointialueen osallistumisen.

Ehdotetun 1 momentin mukaan kunnalla, työ- ja elinkeinotoimistolla ja hyvinvointialueella olisi oikeus saada toisiltaan välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta, jolle laaditaan alkukartoitus, kotoutumissuunnitelma tai perheen kotoutumissuunnitelma monialaisesti. Kuten 10 ja 13 §:n perusteluissa on kuvattu, monialaisuuden tarkoituksena on mahdollistaa eri viranomaisten järjestämisvastuulla olevien palveluiden yhteensovittaminen. Välttämättöminä tietoina tulisikin pitää maahanmuuttajan yksilöinti- ja yhteystietojen lisäksi ainakin tietoja hänen palvelutarpeestaan ja hänelle tarjotuista palveluista. Kunnan sekä työ- ja elinkeinotoimiston välisestä tiedonsaannista säädetään myös 87 §:ssä.

Ehdotetun 2 momentin mukaan Hyvinvointialueella olisi oikeus saada Maahanmuuttovirastolta, Digi- ja väestötietovirastolta, Kansaneläkelaitokselta tai kotoutumista tukevien toimenpiteiden ja palvelujen tuottajalta välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta, jolle laaditaan alkukartoitus, kotoutumissuunnitelma tai perheen kotoutumissuunnitelma monialaisesti. Tarkoituksena on mahdollistaa, että hyvinvointialue saisi tarvitsemansa tiedot henkilön oleskeluluvasta, kotikunnasta, etuuksista tai henkilölle järjestetyistä palveluista ja niiden etenemisestä. Kunnan sekä työ- ja elinkeinotoimiston vastaavasta tiedonsaannista säädetään myös 87 §:ssä.

Ehdotetut 3 ja 4 momentti olisivat 1 ja 2 momenttia vastaavia, mutta koskisivat alaikäisen kotoutumissuunnitelmaa. Ilman huoltajaa tulleen alaikäisen asumisen järjestäminen olisi hyvinvointialueen järjestämisvastuulla 28 §:n muutoksen myötä, joten olisi keskeistä, että kunta ja hyvinvointialue tekisivät heille yhdessä alaikäisen kotoutumissuunnitelmat.

87 c §. *Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen tietojen luovuttaminen.* Ehdotetaan säädettäväksi uusi pykälä, jonka 1 momentin mukaan hyvinvointialueella on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä Maahanmuuttovirastolta, vastaanottokeskukselta, elinkeino-, lii-

kenne- ja ympäristökeskukselta, kunnalta, Digi- ja väestötietovirastolta, Kansaneläkelaitokselta, 56 §:ssä tarkoitetun edustajalta sekä 2 luvussa tarkoitettulta oppilaitokselta tai muulta palveluntuottajalta sen 27 ja 28 §:ssä säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat välttämättömät tiedot. Esityksen mukaan 27–28 §:n mukainen tehtävä alaikäisten tuesta sekä perheryhmäkodeista ja muista asuinyksiköistä voitaisiin siirtää hyvinvointialueelle. Myös 56 §:n mukainen vastuu hakea alaikäiselle edustajaa on sosiaalihuollon tehtävä jo nykyisin ja myös jatkossa.

Jotta hyvinvointialue voi hoitaa näitä tehtäviä, on sen saatava välttämättömät tiedot keskeisiltä viranomaisilta ja muilta toimijoilta. Hyvinvointialue tarvitsee Maahanmuuttovirastolta tietoa erityisesti alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren oleskeluluvasta ja kansalaisuushakemuksista sekä kansalaisuudesta. Hyvinvointialue tarvitsee vastaanottokeskukselta tietoa kyseisestä lapsesta tai nuoresta ennen kuin hän siirtyy kuntaan ja perheryhmäkotiin. Hyvinvointialue tarvitsee elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta tietoa erityisesti nykyisistä perheryhmäkotisopimuksista sekä kustannusten korvaamiseen liittyvistä tiedoista. Hyvinvointialue tarvitsee kunnalta tietoa erityisesti alaikäiselle mahdollisesti tehdystä kotoutumissuunnitelmasta, kotoutumispalveluista sekä varhaiskasvatuksen ja koulutuksen järjestämisestä. Hyvinvointialue tarvitsee Digi- ja väestötietovirastolta tietoa erityisesti kyseisen lapsen tai nuoren kotikunnasta. Hyvinvointialue tarvitsee edustajalta tietoa lapsen asioiden hoitamisesta siltä osin, kun sillä on vaikutusta hyvinvointialueen tehtävien hoitamiseen, erityisesti perheryhmäkodissa asumiseen. Hyvinvointialue tarvitsee tietoa myös kotoutumislain 2 luvussa tarkoitetuilta oppilaitoksilta ja muilta palveluntuottajilta, mikäli alaikäinen osallistuu niiden järjestämään kotoutumiskoulutukseen tai muihin palveluihin.

Ensimmäisessä momentissa säädettäisiin siten siitä, mitä tietoja tiedonsaantioikeus koskee. Kyseessä olisi henkilötietoja. Lisäksi siinä säädettäisiin käyttötarkoituksesta (lakisääteiset tehtävät) ja siitä, keneltä kyseisiä tietoja olisi oikeus saada.

Kyseessä voi olla esimerkiksi seuraavat tiedot: nimet; syntymäaika ja -paikka sekä iän määrittämiseen liittyvät tiedot; henkilötunnus; äidinkieli ja asiantikieli; oleskelulupa-asioihin ja jatkolupiin liittyvät tiedot; kansalaisuus tai kansalaisuudettomuus ja kansallisuus; kuntapaikkaa koskevat tiedot; koti- ja asuinpaikkaa koskevat tiedot; perheenyhdistämiseen liittyvät tiedot; ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän asiakkuutta koskevat tiedot; sosiaalihuollon, lastensuojelun, vammaispalveluiden tai muiden vastaavien palveluiden asiakkuustiedot sekä terveys-tiedot; alkukartoituksen sekä kotoutumissuunnitelman tiedot; Kansaneläkelaitoksen ja muiden viranomaisten maksamia etuuksia koskevat tiedot; oppilaitosten ja opintojen tiedot sekä tuomio-istuin- ja rikosasioihin liittyvät tiedot.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 24 kohdan mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat asiakirjat, jotka koskevat kansainvälisen suojelun tarvetta, ulkomaalaisen maahantulon edellytyksiä ja maassa oleskeluoikeutta tai niiden perustetta taikka Suomen kansalaisuuden saamista tai menettämistä taikka kansalaisuus-aseman määrittämistä, jos ei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna asianosaisen tai hänen läheisensä turvallisuutta. 25 kohdan mukaan salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta tai työhallinnon henkilöasiakkaasta sekä tämän saamasta etuudesta tai tukitoimesta taikka sosiaalihuollon palvelusta tai työhallinnon henkilöasiakkaan palvelusta taikka tietoja henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta taikka hänen saamastaan terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelusta taikka tietoja henkilön seksuaalisesta käyttäytymisestä ja suuntautumisesta. 26 kohdan mukaan salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja rikoksesta epäillyn, asianomistajan tai muun rikosasiaan liittyvän henkilön yksityiselämään liittyvistä arkaluonteisista seikoista samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja rikoksen uhrista, jos tiedon antaminen loukkaisi rikoksen uhrin oikeuksia tai hänen

muistoaan tai läheisiään, jollei tiedon antaminen ole tarpeen viranomaisen tehtävän suorittamiseksi. Esimerkiksi näistä salassapitoperusteista poiketen hyvinvointialueella voi olla tarve saada tietoa alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren tiedoista.

Ehdotetun 2 momentin mukaan 56 §:ssä tarkoitetulle edustajalla on oikeus saada sen 57 §:ssä säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi hyvinvointialueelta alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat välttämättömät tiedot. 57 §:ssä säädetään edustajan kelpoisuudesta ja tehtävistä. Sen mukaan tämän lain nojalla määrättävän edustajan kelpoisuuteen ja tehtäviin sovelletaan, mitä kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain 40 ja 41 §:ssä säädetään. Kyseisen lain 40 §:ssä säädetään edustajan kelpoisuudesta ja 41 §:ssä tehtävistä. Kyseisen lain 41 §:n mukaan edustaja käyttää huoltajalle kuuluvaa puhevaltaa lapsen henkilöä ja varallisuutta koskevissa asioissa sekä hoitaa lapsen varallisuutta siten kuin oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 1 ja 2 §:ssä, hallintolain 14 §:ssä, oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 25 §:ssä sekä holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) säädetään. Ennen lapsen henkilöä tai varallisuutta koskevan päätöksen tekemistä lasta on kuultava tämän lain 5 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla. Edustajan tehtäviin ei kuulu lapsen päivittäinen hoito, kasvatus tai muu huolenpito. Edustajan on tehtävänsä päättyessä tehtävä tili siten kuin holhoustoimesta annetussa laissa säädetään.

Ehdotetun 3 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella olisi oikeus saada tietoja hyvinvointialueelta 28, 43 ja 49 §:ssä säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi ja hyvinvointialueella olisi velvollisuus toimittaa nämä tiedot maksutta ja salassapitosäännösten estämättä.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tarvitsee tietoja 28 §:ssä tarkoitetun sopimuksen laatimiseen. Pykälän 28 mukaan hyvinvointialue sopisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön perustamisesta, lasten ja nuorten sijoittamisesta näihin yksiköihin, kotoutumista edistävien palvelujen järjestämisestä sekä toimenpiteistä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta. Sopimus on edellytys 49 §:n mukaisille korvauksille. Lisäksi 28 §:n mukaan aineiden ja esineiden haltuun ottamisesta ja asukkaan käytössä olevien tilojen tarkastamisesta tehdystä pöytäkirjasta toimitetaan jäljennös kunnalle ja toimintaa valvovalle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Lain 43 §:n nojalla elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja kunta sopivat kuntaan osoittamisesta, jonka vuoksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi tarvita hyvinvointialueelta tietoja esimerkiksi perheryhmäkotiin sijoitettavasta alaikäisestä.

Ehdotetun 4 momentin mukaan kunnalla olisi oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 2 luvussa ja 43 §:ssä säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi hyvinvointialueelta alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat välttämättömät tiedot. 43 §:ää koskeva tiedonsaantioikeus liittyy alaikäisen kuntaan sijoittamiseen ja siitä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa sopimiseen.

Pykälässä on määritelty käyttötarkoitus ja yksilöity kuka luovuttaa mitäkin tietoja kenelle. Tiedot on rajattu välttämättömiin tietoihin. 1–4 momenteissa säädettäisiin siitä, mitä tietoja tiedonsaantioikeus koskee, mihin käyttötarkoitukseen tiedot tarvitaan (lakisääteiset tehtävät) ja siitä, keneltä hyvinvointialueella olisi oikeus kyseisiä tietoja.

Viranomaisten ja muiden toimijoiden tämän pykälän nojalla suorittamasta henkilötietojen käsittelystä säädetään luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelystä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus), jäljempänä tietosuoja-asetus, ja tietosuoja-laissa (1050/2018).

Tiedon käsittelyyn sovelletaan julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettua lakia (906/2019). Jollei muualla toisin säädetä, sovelletaan oikeuteen saada tieto ja muuhun henkilötietojen luovuttamiseen viranomaisen henkilörekisteristä, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta säädetään. Tämän pykälän mukaisten tehtävien hoitamista varten saadut tiedot ja asiakirjat on pidettävä salassa siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

Tietojen käsittelyn suhdetta henkilötietojen suojaan on käsitelty tarkemmin luvussa 12 suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys.

87 d §. Kuntaan osoittamisen tiedot. Esitetään säädettävän uusi pykälä, joka liittyy kuntaan osoittamista koskevaan 43 §:ään. Kuntaan osoittamista koskevan 43 §:n mukaan kunnan olisi kuultava hyvinvointialuetta ennen 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetun henkilön kuntaan osoittamisesta sopimista elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa, mikäli henkilöllä olisi ilmeisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun tarpeita. Lakiehdotuksen 43 §:n perusteluissa on kuvattu kuulemista tarkemmin. Jotta hyvinvointialueella olisi tosiasiallinen mahdollisuus tulla kuulluksi, sen tulisi voida saada kunnalta tiedot kyseessä olevasta henkilöstä.

Esitetäänkin, että kunnan olisi toimitettava hyvinvointialueelle maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 43 §:n 2 momentissa tarkoitetun kuulemisen toteuttamista varten välttämättömät tiedot 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetusta henkilöstä.

87 e §. Tietojen luovuttaminen hyvinvointialueelta kunnalle. Säädetäisiin uusi pykälä kunnan tiedonsaannista hyvinvointialueelta liittyen korvausten hakemiseen. Sen mukaan kunnalla olisi oikeus saada hyvinvointialueelta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä välttämättömät tiedot 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetusta henkilöstä, jolle tuotetusta palvelusta on aiheutunut vuoden 2022 aikana kunnalle sellaisia kustannuksia, joista kunta voi hakea 46–49 tai 51–53 §:ssä tarkoitettuja korvauksia. Täten kunta voisi hakea takautuvasti vuoden 2023 tai 2024 aikana korvauksia sille syntyneistä kustannuksista siten kuin 54 §:n 1 momentissa on säädetty.

87 f §. Hyvinvointialueen korvauksiin liittyvä tietojen luovuttaminen. Säädetäisiin uusi pykälä hyvinvointialueen tiedonsaantioikeudesta, joka mahdollistaisi hyvinvointialueelle korvausten hakemisen. Sen mukaan hyvinvointialueella olisi oikeus saada Maahanmuuttovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 46, 47, 48, 49 tai 51–52 §:ssä tarkoitettujen korvausten hakemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetusta henkilöstä. Hyvinvointialueella olisi oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 53 §:ssä tarkoitettujen korvausten hakemiseksi välttämättömät tiedot ihmiskaupan uhrista.

Ehdotettu 2 momentti koskisi hyvinvointialueen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen välistä tiedonsaantia. Se mahdollistaisi sen, että hyvinvointialue voisi hakea korvauksia 49 §:ssä tarkoitettujen erityiskustannuksista tai 53 §:ssä tarkoitettujen ihmiskaupan uhrin palveluista syntyneiden kustannuksista ja että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voisi tehdä näistä korvauksista päätöksen. Lisäksi se mahdollistaisi, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voisi sopia hyvinvointialueen kanssa 52 §:ssä tarkoitettulla tavalla sodissa vapaaehtoisina palvelleista henkilöistä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta.

Ehdotettu 3 momentti koskisi hyvinvointialueen ja kehittämis- ja hallintokeskuksen välistä tiedonsaantia. Se mahdollistaisi sen, että kehittämis- ja hallintokeskus voisi maksaa hyvinvointialueelle korvauksia 46, 47, 48, 49 ja 51–53 §:ssä tarkoitetuista kustannuksista.

Ehdotettu 4 momentti koskisi hyvinvointialueella tiedonsaantioikeutta Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta. Sen mahdollistaisi, että hyvinvointialue voisi tarkastella, miten sille on maksettu 45 a §:ssä tarkoitetut laskennalliset korvaukset.

87 g §. *Tietojen luovuttaminen Kansaneläkelaitoksesta hyvinvointialueella.* Säädetäisiin uusi pykälä, jonka mukaan Kansaneläkelaitoksen olisi toimitettava hyvinvointialueelle viipymättä, maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 6 §:ssä tarkoitettujen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämiseksi tieto maahanmuuttajasta, johon sovelletaan tätä lakia ja joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain mukaista toimeentulotukea. Lähtökohdaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin tavoittamista koskevasta tiedonsaantioikeudesta säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännössä. Kotoutuja-asiakkaiden erityisen haavoittuvan aseman vuoksi olisi kuitenkin syytä säätää kotoutumislaisista siitä, että hyvinvointialue saisi tiedon näistä maahanmuuttajista, ja saisi tarjottua heille alusta lähtien myös sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita.

Kotoutumislain 87 a §:n mukaan Kansaneläkelaitos toimittaa vastaavan tiedon kunnalle, jotta kunta saa toimeentulotukea muuten kuin tilapäisesti saavan maahanmuuttajan tavoitettua kotoutumislain mukaiseen alkukartoitukseen. Nykyisin osassa kuntia kotoutumispalveluita on toteutettu sosiaali- ja terveyspalveluiden yksiköiden alaisuudessa, jonka vuoksi tätä toimeentulotukitietoa on voitu hyödyntää myös näiden henkilöiden tavoittamiseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin, vaikka kotoutumislain 87 a §:n ensisijainen tarkoitus onkin ollut tavoittaa nämä henkilöt kotoutumislain mukaiseen alkukartoitukseen ja sitä kautta saada heille laadittua kotoutumissuunnitelma, jossa sovitaan kotoutumista edistävistä palveluista, esimerkiksi kieli- ja kotoutumiskoulutuksesta sekä työllistymistä edistävistä palveluista. On kuitenkin syytä säätää lisäksi vastaava tiedonsaantioikeus hyvinvointialueelle, joka jatkossa vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, jotta nämä kotoutujat saataisiin tavoitettua myös sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden ensi vaiheessa.

88 a §. *Lain soveltaminen Helsingin kaupunkiin.* Esitetään lisättäväksi uusi pykälä. Sen mukaan mitä tässä laissa säädetään hyvinvointialueesta, sovellettaisiin myös Helsingin kaupunkiin. Helsingin kaupunki ei muodosta omaa hyvinvointialuetta eikä se kuulu mihinkään hyvinvointialueeseen, joten se mitä tässä laissa säädetään hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain 2 § koskee soveltamisalaa ja eri lakien soveltamista. Sen 2 momentin mukaan ”Uudenmaan hyvinvointialueisiin ja Helsingin kaupunkiin sovelletaan lisäksi, mitä hyvinvointialueista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa (612/2021) tai muualla laissa, jollei tässä laissa toisin säädetä.” Selkeyden vuoksi tässä laissa säädettäisiin kuitenkin asiasta vielä erikseen. Tämä koskee esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, osallistumista monialaiseen alkukartoitukseen ja kotoutumissuunnitelmaan, perheryhmäkotitoimintaa, alaikäisen edustajan nimeämistä sekä korvauksia ja tiedonsaantia koskevaa sääntelyä.

Laskennallisten korvausten osalta on tarkoitus täsmentää 45 ja 45 a §:n nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella, kuinka Helsingin kaupungin osalta laskennalliset korvaukset maksettaisiin.

90 a §. *Sopimusten siirto hyvinvointialueelle.* Ehdotetaan säädettäväksi uusi pykälä, jonka 1 momentin mukaan, jos kunta toteuttaisi 27 tai 28 §:n mukaista toimintaa eli alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren tukea tai asumista, kyseinen tehtävä siirtyisi 1.1.2023 hyvinvointialueille. Esimerkiksi perheryhmäkodin perustaminen on kunnan vapaaehtoinen tehtävä, jonka vuoksi esitetään säädettäväksi yksiselitteisesti, että tehtävät siirtyisivät hyvinvointialueelle.

Lisäksi kunnan olisi siirrettävä hyvinvointialueelle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa tekemänsä 28 §:n mukaisen perheryhmäkotia koskevan sopimuksen sekä 52 §:ssä tarkoitettua korvausten edellytyksenä olevat sopimukset 1 päivästä tammikuuta 2023 alkaen. Lisäksi kunnan olisi siirrettävä hyvinvointialueelle 49 §:n 2 momentissa tarkoitettu korvauksia koskeva sopimus, siltä osin kuin sopimus koskee 49 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohtia koskevia kustannuksia, esimerkiksi perheryhmäkotitoimintaa tai sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuskorvauksia. Kunnan ei tulisi siirtää niitä 49 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuja sopimuksia, jotka koskevat kunnalle 2023 jälkeenkin syntyviä kustannuksia, esimerkiksi vammaisen lapsen avustajasta varhaiskasvatuksessa syntyviä kustannuksia. On mahdollista, että osa siirtyvistä sopimuksista sisältää sekä kunnan että hyvinvointialueen kustannuksia, joten sopimukset tulee jakaa tarkoituksenmukaisella tavalla tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tulee laatia sopimuksen tilanne sen korvaavat päätökset.

Edellä 28 §:n perusteluissa on kuvattu tarkemmin sitä, kuinka perheryhmäkotitoiminta siirtyisi hyvinvointialueiden vastuulle. Pykälän 49 1 momentissa säädetään korvauksista, joita voi hakea kustannuksiin, joita syntyy ilman huoltajaa olevan alaikäisen sijoittamisesta 28 §:n mukaiseen perheryhmäkotiin tai muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista, sosiaalihuollon palveluista sekä muista tukipalveluista kunnalle aiheutuneet kustannukset siihen saakka, kunnes nuori täyttää 25 vuotta. Tällä viitataan 27, 28 ja 56 §:n tehtäviin. Olisi tarkoituksenmukaista, että olemassa olevien perheryhmäkotien sekä muiden alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten kustannusten osalta sopimukset siirtyisivät vastuun mukana.

Mikäli kunta on yhtiöittänyt perheryhmäkotitoiminnan, siirtyisi kunnan ja yhtiön välinen sopimus osakekirjoineen kunnalta hyvinvointialueelle, mutta henkilöstö jäisi yhtiön palvelukseen eikä siirtyisi hyvinvointialueelle. Hyvinvointialueelle siirtyisivät siis myös kunnan omistamat, sellaisen osakeyhtiön osakkeet, joka liittyy perheryhmäkotitoimintaan.

Myös sopimuksen mukaiseen tehtävään liittyvät sopimukset siirtyisivät hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen. Tällä tarkoitetaan kunnan esimerkiksi perheryhmäkotitoiminnan järjestämiseen liittyvän palveluntuottajan kanssa tehdyn sopimuksen siirtymistä.

Ehdotetun 2 momentin mukaan hyvinvointialue voisi hakea korvauksia näiden 49 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdan tai 52 §:ssä tarkoitettujen sopimusten nojalla niiden kustannusten osalta, jotka syntyvät 1.1.2023 jälkeen. Muutoksella mahdollistettaisiin se, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ei olisi laadittava uutta sopimusta tai päätöstä kustakin maahanmuuttajasta, jonka osalta kunnalla ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella olisi jo laadittu sopimus.

Ehdotetun pykälän tarkoituksena on vähentää hallinnollista taakkaa liittyen sopimusten laatimiseen. Kun hyvinvointialueet aloittavat sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tarjoamisen 1.1.2023, on mahdollista, että hyvinvointialueen tulisi tarjota kotoutumislain 6 luvun mukaan sille korvattavaksi ehdotettuja kustannuksia aiheuttavia palveluita jo alkuvuodesta 2023. Ilman sopimusten siirtoa olisi mahdollista, että hyvinvointialue ei voisi hakea valtiolta korvauksia sille 49 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdan ja 52 §:n nojalla aiheutuneisiin kustannuksiin ennen kuin uusi sopimus olisi laadittu. Näitä sopimuksia ei kuitenkaan tule uusia tai päivittää enää sen jälkeen, kun ne siirtyvät hyvinvointialueille. Jatkossa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset tekevät päätöksiä siten kuin 47 a §:n perusteluissa on kuvattu. Myös mahdollisten 49 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettujen muiden erityiskorvausten osalta hyvinvointialueen on haettava päätöstä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta.

Pykälän 3 momentin mukaan kunta voisi hakea edellä 2 momentissa tarkoitetun siirretyn 49 tai 52 §:ssä tarkoitetun sopimuksen osalta korvauksia 31.12.2022 mennessä syntyneistä kustannuksista. Kunnan ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sopimus olisi ollut voimassa kustannusten syntyessä, joten kunnalta ei edellytettäisi uutta sopimusta sen siirrettyä 1.1.2023 sopimuksensa hyvinvointialueelle. Kunnan tiedonsaannista tähän liittyen säädettäisiin 87 e §:ssä.

90 b §. *Ilman huoltajaa maassa asuvien lasten ja nuorten tukea toteuttavan henkilöstön asema.* Esitetään säädettävän uusi pykälä, joka koskee perheryhmäkotien henkilöstöä ja tukitehtäviä hoitavaa henkilöstöä. Kuten edellä on kuvattu, perheryhmäkotien ja muuta ilman huoltajaa maassa asuvien lasten ja nuorten tukea toteuttavasta henkilöstöstä suurin osa on sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä. Esitetään säädettävän pykälä, joka vastaa sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannpanosta annetun lain 18 §:ää sanamuodoiltaan. Pykälä koskee myös tukihenkilöstöä, esimerkiksi mahdollista assistenttia tai kiinteistönhoitajaa.

7.3 Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta

14 a §. *Asiakastietojen käsittely työllistymistä edistävässä monialaisessa yhteispalvelussa.* Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, jolla tehtäisiin lakitekninen muutos siten, että kuntakokeiluihin kuuluvien kuntien asiakastietojen käsittelystä säädettäisiin työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain sijaan tässä laissa. Asiakastietojen käsittelyä koskevaan sääntelyyn ei tehtäisi sisällöllisiä muutoksia.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että kokeilualueen kuntaan sovelletaan, mitä työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain 9, 9 a ja 11 §:ssä säädetään työ- ja elinkeinotoimistosta. Mainitun lain 9 §:ssä säädetään työtöntä koskevista tiedoista ja niiden käyttö-tarkoituksesta, 9 a §:ssä monialaisen yhteispalvelun asiakastietoaineistosta ja -järjestelmästä ja 11 §:ssä salassa pidettävien tietojen saamisesta palvelun järjestämistä varten. Sääntely on tarkoituksenmukaista siirtää, koska sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuun siirron johdosta kunnalla ei olisi lakisääteistä roolia monialaisessa yhteispalvelussa sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäjänä, vaan kuntien rooli perustuisi työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetussa laissa säädettyyn tehtävään. Työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana olevat kunnat hoitavat eräitä työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetussa laissa tarkoitettuja tehtäviä työ- ja elinkeinotoimiston asemasta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että kokeilualueen kunta olisi työllistymistä edistävästä yhteispalvelusta annetun lain 9 b §:ssä tarkoitettujen tietojen yhteisrekisterinpitäjä tässä laissa tarkoitettuihin asiakasryhmiin kuuluvien asiakkaiden osalta. Kokeilualueen kunta vastaisi muista kuin työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain 9 b §:n 2 momentin mukaisista yleisessä tietosuojasetuksessa tarkoitetuista rekisterinpitäjän velvollisuuksista asiakkaidensa osalta. TYP-lain 9 b §:n 1 momentin mukaan muita yhteisrekisterinpitäjiä ovat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus, työ- ja elinkeinotoimistot, hyvinvointialueet ja Kansaneläkelaitos. Mainitun lain 9 b §:n 2 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus vastaa asiakastietojärjestelmän ja tietoaisteiston yleisen tietosuojasetuksen mukaisista tietoturvasuorituksista koskevista asioista.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain 7 §:n 3 momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin monialaisen yhteispalvelun johtoryhmän ja

ohjausryhmän asettamisesta, kokoonpanosta ja tehtävistä sekä monialaisen yhteispalvelun järjestämistä johtavan henkilön ja tämän varahenkilön nimeämisestä sekä tehtävistä.

Edellä mainituista asioista säädetään nykyisin valtioneuvoston asetuksella työllistymistä edistävistä monialaisesta yhteispalvelusta (1377/2014). Kyseisessä asetuksessa säädetään monialaisen työllistymissuunnitelman hyväksymisestä ja arkistoinnista, monialaisen johtoryhmän asettamisesta, monialaisen johtoryhmän tehtävistä, monialaisen yhteispalvelun järjestämistä johtavan henkilön nimeämisestä ja tehtävistä sekä monialaisen yhteispalvelun ohjausryhmästä.

Voimassa olevan työllistymistä edistävistä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain 7 §:n 3 momentin asetuksenantovaltuus säilyisi ennallaan. Asetukseen tehtäisiin sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisvastuun siirtymisestä johtuvat muutokset myöhemmin vuoden 2022 aikana siten, että muutokset tulisivat voimaan 1.1.2023 samanaikaisesti tämän esityksen lakiehdotusten kanssa.

Valtioneuvoston asetuksella kotoutumisen edistämiseen liittyvien kunnan kustannusten korvaamisesta valtion varoista (1393/2011) säädetään kunnalle maksettavan laskennallisen korvauksen määrästä. Asetusta on tarpeen muuttaa lakiehdotuksen myötä, jonka mukaan myös hyvinvointialueelle maksettaisiin jatkossa laskennallisia korvauksia. Asetus valmisteltaisiin vuoden 2022 aikana siten, että muutokset tulisivat voimaan 1.1.2023 samanaikaisesti tämän esityksen lakiehdotusten kanssa. Asetusluonnokset ovat tämän hallituksen esityksen liitteinä.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.1.2023.

10 Toimeenpano ja seuranta

Esityksen toimeenpano aiheuttaa muutoksia niihin kuntiin, joissa on perheryhmäkoteja tai muita alaikäisten ilman huoltajaa maassa asuvien asuinyksiköitä. Toiminta siirtyisi hyvinvointialueiden vastuulle vuoden 2023 alusta lukien.

Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön ohjetta valtion kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaisten kustannusten korvaamisesta kunnille on päivitettävä huomioimaan myös hyvinvointialueet.

Työ- ja elinkeinotoimiston on käynnistettävä hyvissä ajoin neuvottelut toimialueensa hyvinvointialueiden, kuntien ja Kansaneläkelaitoksen kanssa monialaisen yhteispalvelun johtoryhmien kokoonpanon päivittämiseksi. Koska johtoryhmän tehtäviin kuuluu myös monialaisen yhteispalvelun yhteistyösopimuksen laatiminen, neuvotteluissa on tarpeen keskustella myös voimassa olevien yhteistyösopimusten muutostarpeista.

11 Suhde muihin esityksiin

Eduskunta on hyväksynyt 3.5.2022 lain työllistymistä edistävistä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain muuttamisesta (339/2022). Kyseisen lain on tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian ja tässä esityksessä on otettu lähtökohdaksi, että kyseinen laki olisi voimassa ja sitä muutettaisiin tällä esityksellä.

Kotoutumislakia koskeva lakiehdotus on tarkoitus käsitellä eduskunnassa ennen kuin kotoutumislain kokonaisuudistusta koskeva hallituksen esitys annetaan eduskunnalle syksyllä 2022. Tämän esityksen mukaisella lakiehdotuksella muutettaisiin voimassa olevaa kotoutumislakia,

mutta kokonaisuudistuksessa laki olisi tarkoitus kumota ja antaa kokonaan uusi kotoutumista edistävä laki. Tämä ehdotus muuttaisi rahoitusta ja alaikäisten palveluita koskevaa sääntelyä ja kokonaisuudistus jatkaisi niiden kehittämistä edelleen.

Lisäksi esityksellä on liittyviä hallituksen esitykseen eduskunnalle toimeentulotuesta annetun lain sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta, joka on parhaillaan valmisteilla. Kyseisen esityksen tavoitteena on parantaa erityisesti sosiaalihuollon ja haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden asemaa toimeentulotuen hakijoina. Lisäksi kyseisessä esityksessä ehdotetaan muutoksia, jotka aiheutuvat siitä, että sosiaalihuollon järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille. Toimeentulotuen toimeenpano jakautuu Kansaneläkelaitoksen ja hyvinvointialueiden sosiaalihuollon kesken.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Esityksessä tehdään hyvinvointialueiden perustamista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta koskevasta lainsäädännöstä johtuvat pääosin tekniset muutokset. Näillä muutoksilla päivitetään lainsäädäntö vastaamaan uutta rakenteellista toimintakenttää ja järjestämisvastuuta. Edellä olevasta johtuen esitykseen liittyvä suhde perustuslakiin on arvioitu ja kuvattu pääosin hyvinvointialueiden perustamista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistusta koskevassa esityksessä (HE 241/2020 vp). Lisäksi alla on tarkasteltu tarkemmin erityisesti kotoutumislakiin liittyviä ehdotuksia.

Perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset ovat lailla säätäminen, lain täsmällisyys ja tarkkarajaisuus, rajoituksen hyväksyttävyys, rajoituksen suhteellisuus, perusoikeuden ydinalueen koskemattomuus, oikeusturvajärjestelyjen riittävyys ja ihmisoikeusvelvoitteiden noudattaminen. Lisäksi perustuslakivaliokunta on korostanut hallituksen esitysten valmistelun kehittämistä niin, että säätämisjärjestysperusteluissa tarkasteltaisiin ehdotuksia myös perustuslain 22 §:n mukaisen perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisvelvoitteen eikä ainoastaan perus- ja ihmisoikeusristiriitojen kannalta (PeVL 52/2014 vp, s. 3/I).

Esityksessä ehdotetaan muutettavan kotoutumisen edistämisestä annettua lakia. Esityksessä keskeisin muutos voimassa olevaan lakiin olisi se, että kotoutumista edistäviä palveluita järjestettäisiin jatkossa myös osana hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevia sosiaali- ja terveyspalveluita kunnan järjestämien palveluiden lisäksi. Lähtökohtana lain tarkoituksen toteuttamiseksi olisi edelleen perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Ehdotettuja säännöksiä onkin syytä tarkastella keskeisten perus- ja ihmisoikeuksien näkökulmasta. Esityksen kannalta merkittävimmät perustuslain säännöksiä ovat erityisesti 6, 9, 10, 15, 19 ja 121 §.

12.1 Yhdenvertaisuus

Kotoutumislain tavoitteena on myös maahanmuuttajien yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja tasa-arvon toteutumisen edistäminen. Ehdotetuilla lakimuutoksilla mahdollistetaan jatkossakin yhdenvertaiset ja laadukkaat palvelut kotoutumislain palveluiden parissa oleville maahanmuuttajille. Ehdotuksella edistetään eri viranomaisten välistä monialaista yhteistyötä, joka on keskeistä maahanmuuttajien palveluiden järjestämisessä. Lisäksi esitys varmistaisi alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten asumisen järjestämisen hyvinvointialueen toimesta jatkossa, joka olisi askel kohti heidän palveluidensa yhdenvertaista järjestämistä. Valmisteilla olevalla kotoutumislain kokonaisuudistuksella perheryhmäkotitoiminnasta on tarkoitus tehdä sosiaalihuoltolain mukaista palvelua, joka lisäisi näiden lasten yhdenvertaisuutta edelleen. Täten esitys edistää perustuslain 6 §:ssä tarkoitettua yhdenvertaisuutta.

Kuntakokeilukuntien ja kokeiluihin kuulumattomien kuntien erilainen asema TYP-lain mukaisien tehtävien hoidossa perustuu työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettuun lakiin (1269/2020 kuntakokeilulaki). Kuntakokeilulain mukaan eräitä valtion työ- ja elinkeinotoimistojen tehtäviä on siirretty kokeilun ajaksi kuntien tehtäväksi laissa tarkemmin määriteltyjen ja osittain vaikeasti työllistyvien asiakasryhmien osalta. Kokeilualueiden valikoimiseksi järjestettiin syksyllä 2019 kaikille kunnille avoin haku kokeilualueeksi. Kokeilut kohdistetaan yleensä rajattuun joukkoon, mistä syystä kokeilut ovat usein merkityksellisiä perustuslaissa turvatus yhdenvertaisuuden kannalta. Kuntakokeilujen suhde yhdenvertaisuuteen on arvioitu hallituksen esityksessä eduskunnalle työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta (HE 87/2020 vp) ja hallituksen esityksessä työllisyyden edistämisen kuntakokeilun voimassaolon jatkamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 17/2022 vp).

12.2 Liikkumisvapaus

Esityksellä on jossain määrin liittymäkohtaa perustuslain 9 §:n mukaiseen liikkumisvapauteen. Sen mukaan maassa laillisesti oleskelevalla ulkomaalaisella on vapaus liikkua maassa ja valita asuinpaikkansa. Jokaisella on myös oikeus lähteä maasta. Voimassa olevan lain 85 §:n nojalla maahanmuuttaja voi tietyn edellytyksin saada paluumuuttoavustusta kunnalta. Jatkossa voisi olla tilanteita, joissa hyvinvointialue maksaisi tämän avustuksen. Ehdotuksen voidaan katsoa edistävän vähäisissä määrin liikkumisvapautta mahdollistamalla hyvinvointialueelle valtion korvaus paluumuuton tukemiseen ehdotetun 47 §:n nojalla.

12.3 Henkilötietojen suoja

Kolmas liittymäkohta esityksellä on yksityiselämän suojaa koskevan perustuslain 10 §:ään. Perustuslain 10 §:n säännöksen yksityiselämän suojasta katsotaan sisältävän ainakin henkilökohdallisen identiteetin suojan, henkilötietojen suojan ja esimerkiksi moraalisen ja fyysisen koskemattomuuden suojan. Perustuslailla turvatus yksityiselämän suojan lähtökohtana on, että yksilöllä tulee olla oikeus elää omaa elämänsä ilman viranomaisten tai muiden tahojen aiheutonta puuttumista hänen yksityiselämäänsä.

TYP-lain osalta kyseessä on teknisluonteinen muutos siten, että henkilötietojen käsittelyn rekisterinpito, käyttötarkoitus tai määrä ei muutu. Muutos rekisterinpitäjän osalta on myös teknisluonteinen.

Esitetyssä 87 b §:ssä säädettäisiin tietojen luovuttamisesta hyvinvointialueen ja muiden viranomaisten välillä, jotta eri viranomaiset saisivat välttämättömät tiedot osallistua alkukartoituksen tai kotoutumissuunnitelman, alaikäisen kotoutumissuunnitelman tai perheen kotoutumissuunnitelman laadintaan taikka niihin liittyviin ohjaus- ja tarkistustehtäviin.

Esitetyssä 87 c §:ssä ja 87 g §:ssä säädettäisiin hyvinvointialueelle oikeus saada tietoa alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleista sekä toimeentulotukea muuten kuin tilapäisesti saavista maahanmuuttajista tieto Kansaneläkelaitokselta, jotta alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleelle saataisiin järjestettyä asumisen tai tuen palveluita sekä toimeentulotukea saava saataisiin tavoitettua sosiaalihuollon palvelutarpeen arviointiin ja hänelle saataisiin tarjottua sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita.

Esitetyssä 87 d §:ssä säädettäisiin kuntaan osoittamista koskevien tietojen luovuttamisesta kunnalta hyvinvointialueelle, jotta kunta voisi kuulla hyvinvointialuetta ennen kuin sopii kuntaan osoittamisesta elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskuksen kanssa.

Esitettyssä 87 e §:ssä säädettäisiin tietojen luovuttamisesta hyvinvointialueelta kunnalle, jotta kunta voisi hakea korvauksia tietyistä kustannuksista, joita sille on syntynyt vuoden 2022 loppuun mennessä. Esitettyssä 87 f §:ssä säädettäisiin puolestaan tietojen luovuttamisesta liittyen hyvinvointialueiden korvauksiin, siten että hyvinvointialue voisi hakea niitä, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus päättää tai sopia niistä ja kehittämis- ja hallintokeskus maksaa ne. Lisäksi hyvinvointialue saisi tarvittavat tiedot tarkastella sille maksettuja laskennallisia korvauksia.

Lailla säätämisen vaatimus

Hallituksen esitys on valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellinen erityisesti perustuslain 10 §:ssä turvun henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta on säädettävä lailla. Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa lisäksi se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa säännöksessä turvun yksityiselämän suojan piiriin (esimerkiksi PeVL 71/2014 vp, s. 2). Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut, että lainsäätäjän on turvattava henkilötietojen suoja tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa (esimerkiksi PeVL 18/2012 vp, s. 2 ja PeVL 71/2012, s. 2). Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut, että erityisesti rekisteröinnin tavoitteista, rekisteröitävien henkilötietojen sisällöstä, henkilötietojen sallituista käyttötarkoituksista, henkilötietojen luovutettavuudesta ja erityisesti teknisellä käyttöyhteydellä luovuttamisesta, henkilötietojen säilytysajoista sekä rekisteröidyn oikeusturvasta tulee säätää lain tasolla kattavasti ja yksityiskohtaisesti (esimerkiksi PeVL 12/2002 vp, s. 5, 19/2012 vp, s. 2 ja PeVL 71/2014 vp, s. 2). Nämä näkökohdat soveltuvat henkilötietojen käytön sääntelyyn laajemminkin (esimerkiksi PeVL 29/2016 vp, PeVL 13/2016 vp, s. 3–4, PeVL 14/2009 vp, s. 2, PeVL 11/2008 vp, s. 3/I ja PeVL 51/2002 vp, s. 1–2).

Ennen tietosuojauudistuksen voimaantuloa perustuslakivaliokunta piti käytännössään henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tuli tämän tulkintakäytännön mukaan lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista (esimerkiksi PeVL 14/1998 vp, s. 2 ja PeVL 1/2018 vp, s. 2).

Perustuslakivaliokunta on kuitenkin EU:n tietosuojauudistuksen voimaantulon myötä tarkistanut kantaansa henkilötietojen suojaa koskevan sääntelyn vaatimuksista. Enää henkilötietojen käsittelystä kansallisesti säädettäessä ei yleisen tietosuojasetuksen soveltamisalalla yleensä edellytetä edellä kuvatun kaltaista kattavaa ja yksityiskohtaista sääntelyä. Valiokunta on katsonut, että yleisen tietosuojasetuksen yksityiskohtainen sääntely, jota tulkitaan ja sovelletaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, muodostaa yleensä riittävän sääntö pohjan myös perustuslain 10 §:ssä turvun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta (PeVL 14/2018 vp, s. 4). Valiokunnan mukaan henkilötietojen suoja tulee näin ollen turvata ensisijaisesti EU:n yleisen tietosuojasetuksen ja kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee siten suhtautua pidättyvästi ja rajata se vain välttämättömään tietosuojasetuksen salliman kansallisen liikkumavaran puitteissa. (PeVL 14/2018 vp, s. 4–5).

Perustuslakivaliokunta on tietosuojalakia koskevassa lausunnossaan (PeVL 14/2018 vp) todennut, että henkilötietojen suojan toteuttaminen tulisi jatkossa ensisijaisesti taata yleisen tietosuojasetuksen ja säädettävän kansallisen yleislain nojalla. Tähän liittyen tulisi välttää kansallisen erityislainsäädännön säätämistä sekä varata sellaisen säätäminen vain tilanteisiin, joissa se

on yhtäältä sallittua tietosuoja-asetuksen kannalta ja toisaalta välttämätöntä henkilötietojen suojan toteuttamiseksi (PeVL 2/2018 vp, s. 5).

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 15/2018 vp) todennut lisäksi, että erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös tietosuoja-asetuksen edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä suurempi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn osalta (PeVL 14/2018 vp, s. 5). Perustuslakivaliokunnan tuoreen käytännön mukaan arkaluonteisten tietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on, tietosuoja-asetuksen mahdollistamissa puitteissa, edelleen syytä arvioida sääntelyn laintasoisuuden näkökulmasta.

Perustuslakivaliokunnan mielestä lähtökohtaisesti riittävää on, että henkilötietojen suojaa ja käsittelyä koskeva sääntely on yhteensopivaa tietosuoja-asetuksen kanssa. Valiokunnan käsityksen mukaan tietosuoja-asetuksen yksityiskohtainen sääntely mahdollistaa myös viranomaistoinnin sääntelyn osalta nykyistä kansallista sääntelymallia huomattavasti yleisemmän, henkilötietojen suojaa ja käsittelyn perusteita sääntelevän lakitasoisen sääntelyn. Valiokunta on arvioinut nykyisen henkilötietojen sääntelymallin varsin raskaaksi ja monimutkaiseksi ja viitannut siihen, että valiokunnan käytännön mukaan sääntelyn selkeyteen on syytä kiinnittää erityistä huomiota perusoikeuskytkentäisessä sääntelyssä, joka koskee luonnollisia henkilöitä heidän tavanomaiseen elämäänsä kuuluvissa toiminnoissa (PeVL 31/2017 vp, PeVL 45/2016 vp, s. 3 ja PeVL 41/2006 vp, s. 4/II). Myös sääntelyn selkeyden vuoksi kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee jatkossa suhtautua pidättyvästi ja rajata sellaisen säätäminen vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen antaman kansallisen liikkumavaran puitteissa. Perustuslakivaliokunta on myös lausunnossaan (PeVL 15/2018 vp) todennut, että valiokunnan mukaan on lähtökohtaisesti riittävää perustuslain 10 §:n 1 momentin kannalta, että sääntely täyttää EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa asetetut vaatimukset. Valiokunnan mukaan henkilötietojen suojaa tulee jatkossa turvata ensisijaisesti EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ja säädettävän kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee siten suhtautua pidättyvästi ja rajata sellainen vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen salliman kansallisen liikkumavaran puitteissa (PeVL 14/2018 vp, s. 4–5).

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (jatkossa *tietosuoja-asetus*) luo reunaehdot sille, mistä henkilötietojen käsittelystä voidaan kansallisesti säätää. Perustuslakivaliokunta on todennut, että henkilön sosiaalihuollon tarvetta tai hänen saamiaan sosiaalihuollon palveluja, tukitoimia ja muita sosiaalihuollon etuuksia kuvaavia tietoja ei tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdassa määritellä erityisiksi henkilötietoryhmiksi, joiden käsittely olisi kiellettyä, ellei tietty edellytys (esimerkiksi suostumus) täyty. Poissuljettua ei kuitenkaan ole, etteikö näihin tietoihin voisi sisältyä tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaisiin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, kuten esimerkiksi tietoja sosiaalihuollon asiakkaan terveydentilasta. Kotoutumislaisissa säädettävistä 87 a ja g §:n mukaisissa tiedonluovutuksissa on kyse vain henkilön tavoittamisesta, joten silloin kyseessä ei ole 9 artiklan mukainen tilanne.

Ehdotetun 87 b §:n 1 ja 3 momenteissa on kyse monialaisesti laadittavista alkukartoituksista, kotoutumissuunnitelmista ja alaikäisen tai perheen kotoutumissuunnitelmista. Niiden laadinnassa hyvinvointialue voi luovuttaa kunnalle tai työ- ja elinkeinotoimistolle myös 9 artiklassa tarkoitettuja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Lähtökohtaisesti maahanmuuttajalta voidaan pyytää suostumusta, käsitellä hänen tietojään monialaisessa yhteistyössä (9 artiklan 2 kohdan a alakohhta). Jos suostumusta ei saada, tällöin henkilötietojen käsittelyssä tulee olla vielä tarkempi ja rajatusti käsittelyä voidaan pitää tarpeen 9 artiklan 2 kohdan h alakohdan mukaisesti

terveys- tai sosiaalihuollollisen hoidon tai käsittelyn suorittamiseksi unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön perusteella tai terveydenhuollon ammattilaisen kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti ja noudattaen 3 kohdassa esitettyjä edellytyksiä ja suojatoimia. 9 artiklan 3 kohdan mukaan henkilötietoja voidaan käsitellä 2 kohdan h alakohdassa esitettyihin tarkoituksiin, kun kyseisiä tietoja käsittelee tai niiden käsittelystä vastaa ammattilainen, jolla on lakisääteinen salassapitovelvollisuus unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön perusteella tai kansallisten toimivaltaisten elinten vahvistamien sääntöjen perusteella, taikka toinen henkilö, jota niin ikään sitoo lakisääteinen salassapitovelvollisuus unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön tai kansallisten toimivaltaisten elinten vahvistamien sääntöjen perusteella. Sekä kunnan, työ- ja elinkeinotoimisto että hyvinvointialueen ammattihenkilöitä sitoo julkisuuslain mukainen virkavelvollisuus ja salassapitosääntely.

87 b §:n 2 ja 4 momentissa taikka 87 c §:n 1–3 momentissa ei ole kyse 9 artiklassa tarkoitetuista erityisistä henkilötietoryhmistä. Kotoutumislain 87 c §:n 4 momentissa säädettäisiin kunnan oikeudesta saada hyvinvointialueelta tietoja alaikäisestä 2 luvussa tai 43 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä varten. Alaikäisen terveystietoja voidaan käsitellä lähinnä 43 §:n mukaisessa kuntaan osoittamisessa, ja jotta kunta olisi kuullut hyvinvointialuetta, tulisi henkilöllä olla ilmeisiä tarpeita sosiaali- ja terveydenhuollolle, joten silloin kunnalla olisi jo etukäteen tieto henkilön terveys-tiedoista. Täten hyvinvointialue ei tosiasiallisesti toimittaisi kunnalle uutta tietoa, joten käsittely ei olisi 9 artiklan kannalta ongelmallista tämän momentin nojalla vaan tietojen antamisesta säädettäisiin 87 d §:ssä. Ehdotetussa 87 d §:ssä säädettäisiin tästä kuntaan osoittamista koskevasta kuulemisesta. Henkilötietojen käsittely olisi tarpeen 9 artiklan 2 kohdan h alakohdan toteuttamiseksi, jotta kunta hyvinvointialuetta kuulemalla voisi varmistaa, että kuntaan osoitettavalle henkilölle olisi saatavilla hänelle tarpeelliset hyvinvointialueen palvelut. Tällöin noudatettaisiin 9 artiklan 3 kohdan edellytyksiä, jotka on kuvattu tarkemmin edellä.

Ehdotetuissa 87 e ja f §:ssä tietojen käsittely liittyy korvausten hakemiseen. Tällöin käsittely on tarpeen 9 artiklan 2 kohdan h alakohdan perusteella, mutta syynä on edellisitä poiketen terveys- tai sosiaalihuollon palvelujen ja järjestelmien hallinto. Käsittelyssä noudatettaisiin 9 artiklan 3 kohdan edellytyksiä.

Sosiaalihuollon palveluita koskevat tiedot eivät sisälly myöskään henkilötietolailla implemen-toidun henkilötietodirektiivin 8 artiklan 1 kohdassa lueteltuihin tietoihin. Kyseisten tietojen rekisteröinnin on kuitenkin kansallisesti katsottu sisältävän tavanomaista suuremman riskin kansalaisten yksityisyydelle ja oikeusturvalle, minkä vuoksi tietoja on perusteltua pitää arkaluonteisina (PeVL 15/2018 vp, HE 96/1998 vp, s. 4/I).

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota sääntelytarpeeseen silloin, kun henkilö-tietoja käsittelee viranomainen (PeVL 15/2018 vp). Tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa sääde-tään käsittelyn lainmukaisuudesta. Sen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan käsittely on lainmukaista, jos käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudatta-miseksi. Artiklan e alakohdan mukaan käsittely on lainmukaista, jos se on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi (PeVL 14/2018 vp, s. 4). Vaikka perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan sanotut artiklan alakohdat eivät yleensä edellytä tai edes mahdollista sitä, että kaikkia yksittäisiä tiedonkäsitte-lytilanteita varten olisi olemassa erityislaki, muodostaa henkilön sosiaalihuollon tarvetta tai hä-nen saamiaan sosiaalihuollon palveluja, tukitoimia ja muita sosiaalihuollon etuuksia kuvaavien ja niihin rinnastuvien tietojen käsittely sellaisia riskejä ja uhkia yksityisen perusoikeuksille, että mainittujen tietojen käsittelystä on tietosuoja-asetuksen mahdollistamissa puitteissa säädettävä samanlaisella täsmällisyydellä ja tarkkuudella kuin muidenkin arkaluonteisten tietojen käsitte-lystä. Kansallista liikkumavaraa on kuvattu alla tarkemmin.

Silloin kun käsittely perustuu 6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohtaan, kansallista sääntelyä voidaan antaa 6 artiklan 2 tai 3 kohdan nojalla. Kunnan ja hyvinvointialueen oikeudet käsitellä tietoja perustuisivat kukin kotoutumislainsäädätyksen lakisääteisen velvoitteen noudattamiseen eli 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan. Tällöin kansallista erityissääntelyä tietojen luovuttamisesta voitaisiin antaa 6 artiklan 3 kohdan nojalla. Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaan käsittelyn perustasta on säädettävä joko unionin oikeudessa tai rekisterinpitäjään sovellettavassa jäsenvaltion lainsäädännössä. Käsittelyn tarkoitus määritellään kyseisessä käsittelyn oikeusperusteessa. Kyseinen käsittelyn oikeusperuste voi sisältää erityisiä säännöksiä, joilla mukautetaan tämän asetuksen sääntöjen soveltamista, muun muassa: yleisiä edellytyksiä, jotka koskevat rekisterinpitäjän suorittaman tietojenkäsittelyn lainmukaisuutta; käsiteltävien tietojen tyyppiä; asianomaisia rekisteröityjä, yhteisöjä joille ja tarkoituksia joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa; käyttötarkoituksidonnaisuutta; säilytysaikoja; sekä käsittelytoimia ja -menettelyjä, mukaan lukien laillisen ja asianmukaisen tietojenkäsittelyn varmistamiseen tarkoitetut toimenpiteet, kuten toimenpiteet muita erityisiä tietojenkäsittelytilanteita varten. Unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.

Esitetyssä sääntelyssä määriteltäisiin täsmällisesti tietojen käsittelyn tarkoitus, sillä jokaisessa 87 a–g §:ssä määriteltäisiin, mihin kotoutumislain säännöksessä tarkoitettua tehtävää toteuttamiseksi tiedot tarvittaisiin. Edellä kuvatuksi lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden. Kotoutumislakiehdotuksen tavoitteena on varmistaa henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus mahdollistamalla viranomaisten toimivaltaan kuuluvien lakisääteisten tehtävien hoitaminen. Viranomaisille näissä laeissa säädettyjä tehtäviä ei ole mahdollista toteuttaa ilman henkilötietojen käsittelyä, koska tehtävät liittyvät henkilöille myönnettäviin oikeuksiin, palveluihin ja velvoitteisiin. Henkilöiden yksilöiminen on paitsi välttämätöntä, myös henkilöiden itsensä edun mukaista. Voitanee katsoa olevan jopa yhteiskunnallisen edun mukaista, että maahanmuuttajat tavoitetaan jatkossakin kotoutumista edistäviin palveluihin, joissa edistetään heidän hyvinvointiaan ja osallisuuttaan, heille tarjotaan työllistymistä edistäviä palveluita ja joissa kiinnitetään huomioita myös perheen tilanteeseen. Maahanmuuttajien hyvinvoinnin, työllisyyden ja osallistumisasteen edistämällä on sosioekonomisen aseman periytymisen kautta myönteinen vaikutus myös heidän lastensa elinkaarituloihin. Henkilötietoja käsiteltäessä lähtökohtana ovat tietosuoja-asetuksen sisältämät henkilötietojen käsittelyä koskevat periaatteet. Tietosuoja-asetus edellyttää, että henkilötiedot on kerättävä tiettyä nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Tietojen käsittelyn hyväksyttävyyttä ja suhteellisuutta on kuvattu tarkemmin jäljempänä rajoituksen hyväksyttävyyttä ja suhteellisuus -väliotsikon alla.

Julkisuuslain 29 §:ssä säädetään salassa pidettävien tietojen antamisesta toiselle viranomaiselle. Sen 1 momentin 1 kohdan mukaan viranomainen voi antaa toiselle viranomaiselle tiedon salassa pidettävästä asiakirjasta, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty. Esityksen 87 a–g §:ssä säädettäisiin tietojen luovuttamisesta viranomaisille salassapitosäännösten estämättä.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 24 kohdan mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä, asiakirjat, jotka koskevat kansainvälisen suojelun tarvetta, ulkomaalaisen maahantulon edellytyksiä ja maassa oleskeluoikeutta tai niiden perustetta taikka Suomen kansalaisuuden saamista tai menettämistä taikka kansalaisuusaseman määrittämistä, jos ei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna asianosaisen tai hänen läheisensä turvallisuutta. Kotoutumisen edistämisen kannalta tällaiset tiedot, esimerkiksi tieto henkilön oleskeluvasta, ovat tarpeen kotoutumislain mukaisten palveluiden tarjoamiseksi sekä niistä saatavien kuntakorvauksien hakemiseksi ja tarkastelemiseksi.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan mukaan salassa pidettäviä ovat myös asiakirjat, jotka sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta tai työhallinnon henkilöasiakkaasta sekä tämän saamasta etuudesta tai tukitoimesta taikka sosiaalihuollon palvelusta tai työhallinnon henkilöasiakkaan palvelusta taikka tietoja henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta taikka hänen saamastaan terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelusta taikka tietoja henkilön seksuaalisesta käyttäytymisestä ja suuntautumisesta. Kotoutumista edistävien palveluiden tarjoamisen vuoksi jo nykyisin on tarpeen alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman laatimisen yhteydessä käsitellä tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta tai työhallinnon henkilöasiakkaasta siltä osin kuin niiden käsittely on välttämätöntä kotoutumislaisissa säädetyn tehtävän toteuttamiseksi. Esiityksen mukaan jatkossa alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma voitaisiin laatia myös monialaisesti yhdessä hyvinvointialueen kanssa silloin, kun maahanmuuttajan palvelutarpeen vuoksi olisi tarve yhteensovittaa laatijoina toimivien viranomaisien palveluita, ja tällöin eri viranomaisien tiedonsaannista säädetäisiin 87 b §:ssä. Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten palveluiden järjestämiseen liittyvistä tiedoista säädetäisiin 87 c §:ssä. Ehdotetun 87 d §:n myötä kunta voisi antaa hyvinvointialueelle ne välttämättömät tiedot, joita tarvittaisiin hyvinvointialueen kuulemiseen liittyen 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetun henkilön (esimerkiksi kansainvälistä suojelua saava tai hänen perheenjäsenensä) kuntaan osoittamisessa. Ehdotetut 87 e ja f § mahdollistaisivat kunnan ja hyvinvointialueiden tiettyihin kustannuksiin liittyvän korvausten hakemisen. Ehdotettu 87 g § mahdollistaisi maahanmuuttajille oikea-aikaisen pääsyn sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin.

Lailla henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa säädetään muun muassa oleskelulupiin liittyvien tietojen käsittelystä. Sen valmistelun yhteydessä perustuslakivaliokunta painotti toistuvasti, että erottelussa tietojen saamisen tai luovuttamisen tarpeellisuuden ja välttämättömyyden välillä on kyse tietosisältöjen laajuuden ohella myös siitä, että tietoihin oikeutettu viranomaisen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tiedot omaavaan viranomaiseen kohdistuvan salassapidon avulla suojataan (PeVL 7/2019 vp). Sekä sosiaalihuollon ja työhallinnon asiakkuutta koskevat tiedot että kansainvälistä suojelua koskeva tiedot ovat salassa pidettäviä tietoja. Salassapidon tarkoituksena on suojella yleistä tai yksityistä etua suhteessa tietojen julkisuuteen.

Maahanmuuttohallinnossa käsiteltävät tiedot koskevat usein arkaluonteisia henkilötietoja. Yksilön oikeuksien toteuttamiseksi sekä oikeusturvanäkökulmasta on välttämätöntä säätää henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa tietosuojasetusta ja tietosuojalakia täydentävästi ja ottaen huomioon myös perustuslakivaliokunnan aikaisempi lausuntokäytäntö.

Kotoutumislakia koskevalla lakiehdotuksella ei esitetäisi säädetävän uudesta tietovarannosta tai asiakastietojärjestelmistä. Laissa säädetäisiin vain tiedonsaannista tai luovuttamisesta. Kuntakin viranomaista koskee EU:n yleisen tietosuojasetuksen, tietosuojalain sekä sen viranomaisen mahdollinen oma tietosuojaa koskeva lainsäädäntö (esimerkiksi laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä). Tässä laissa tarkoitettujen tietojen osalta sovellettaisiinkin yleislainsäädännössä säädettyjä säännöksiä liittyen muun muassa tiedon käsittelyyn, säilyttämiseen, muuttamiseen, poistamiseen, käyttöoikeuksiin sekä asiakkaan oikeuteen saada tietoja itsestään. Parhailleen valmisteltavana olevan kotoutumislain kokonaisuudistuksen yhteydessä on tarkoitus säätää valmisteilla olevasta kotoutumisen edistämisen tietovarannosta ja asiakastietojärjestelmästä sekä tarkemmin myös edellä mainituista kysymyksistä.

Rajoituksen hyväksyttävyys ja suhteellisuus

Kunta tarvitsee jatkossakin tiedon maahanmuuttajasta, joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotukea, voidakseen laatia hänelle alkukartoituksen, jonka pohjalta hänelle laadittaisiin

kotoutumissuunnitelma ja hänet ohjattaisiin palveluihin (lakiehdotuksen 87 a §). Jos maahanmuuttajan palvelutarve edellyttäisi, että työ- ja elinkeinotoimiston tai kunnan sekä hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevia palveluita yhteensovitettaisiin, olisi maahanmuuttajan etu, jos hän saisi palvelut niin sanotusti yhden luukun -periaatteen kautta, ja hänelle laadittaisiin alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma monialaisesti. Tuolloin hänen palvelutarpeitaan arvioitaisiin kokonaisvaltaisemmin ja hän saisi yksilöllisesti hänelle tarpeellisia palveluja viranomaisyhteistyönä toteutetusti. Maahanmuuttajan, erityisesti kiintiöpakolaisen tai alaikäisen, kannalta voi olla hämmentävää tutustua suomalaiseen palvelujärjestelmään ja käydä samoja keskusteluja eri viranomaisten kanssa. Jo nykyinen kunta sekä työ- ja elinkeinotoimisto ovat voineet tehdä kotoutumissuunnitelman yhteistyössä. Kunnalla on tällöin voitu tarkoittaa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kanssa työskenteleviä kunnan ammattihenkilöitä. Ehdotetuilla 10 ja 13 §:llä mahdollistettaisiin, että tällainen monialainen yhteistyö olisi myös jatkossa mahdollista, vaikka sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy hyvinvointialueille. Tätä varten kunnan, työ- ja elinkeinotoimiston sekä hyvinvointialueen tulisi voida antaa toimenpiteen kohteena olevaa maahanmuuttajaa koskevia tietoja toisilleen ja hyvinvointialueen tulisi voida saada välttämättömiä tietoja myös muilta viranomaisilta (lakiehdotuksen 87 b §). Kunnan ja työ- ja elinkeinotoimiston tiedonsaantioikeudesta säädetään jo 87 §:ssä, joten sitä ei tarvitsisi toistaa. Tietojen jakaminen mahdollistaisi sen, että maahanmuuttajalle voitaisiin jatkossakin tehdä kotoutumissuunnitelmia, joissa on huomioitu sekä kunnan, työ- ja elinkeinotoimiston että hyvinvointialueen vastuulla olevien palveluiden yhteensovittaminen, mikä olisi maahanmuuttajan etu, silloin kun hänellä olisi monialainen palvelutarve. Muille kuin maahanmuuttajille, jotka ovat työvoimapaikoiden asiakkaita, voidaan laatia työllistymissuunnitelman sijaan monialainen työllistymissuunnitelma. Maahanmuuttajille tätä ei laadita, jos heille laaditaan kotoutumissuunnitelma. Esitetyllä muutoksella edistettäisiin yhdenvertaisuutta ja oikeutta sosiaaliturvaan.

Hyvinvointialue tarvitsee tiedot alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleista lapsista ja nuorista järjestääkseen heille asumista ja tukea (lakiehdotuksen 87 c §). Nykyisin nämä tiedot annetaan kunnalle 87 §:n nojalla, mutta kun tehtävä esitetään 28 §:n muutoksella siirrettävän hyvinvointialueelle, olisi sen saatava myös välttämättömät tiedot tehtävän hoitamiseen. Tällä edistettäisiin yhdenvertaisuutta sekä oikeutta sosiaaliturvaan. Ehdotetun 87 c §:n 2 momentin mukaan alaikäisen edustaja saisi tietoja hyvinvointialueelta. Edustajalla on salassapitovelvollisuus asiakkaidensa tietoihin. Edustajan tehtävien osalta viitataan muun muassa holhoustoimesta annetun lain (442/1999) säädöksiin. Holhoustoimesta annetun lain 92 § mukaan edunvalvoja, holhoustoimen edunvalvontapalvelun tuottajan palveluksessa oleva henkilö, luottamushenkilö ja holhoustoimen tehtävässä käytetty asiantuntija eivät ilman asianomaisen suostumusta saa ilmaista holhoustoimeen liittyvän tehtävän perusteella tietoon saamaansa asiaa, joka yksityisen taloudellisen edun tai yksityisyyden suojaamiseksi on pidettävä salassa. Edustaja ei saa ilman asianomaisen suostumusta ilmaista tehtävänsä perusteella tietoon saamaansa asiaa, joka yksityisen taloudellisen edun tai yksityisyyden suojaamiseksi on pidettävä salassa. Tästä poikkeus on kotoutumislainsäädäntöä säädetty tiedonantovelvollisuudet viranomaisten lakisääteisten tehtävien hoitamista varten.

Kunnan tulisi ehdotetun 43 §:n mukaan ennen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tekemää kuntaan osoittamista kuulla hyvinvointialuetta, jos kuntapaikalle ohjattavalla henkilöllä on ilmeisiä sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden tarpeita. Kunnan ja hyvinvointialueen on tehtävä yhteistyötä jo ennen kuntaan saapumista vastaanottotoimien suunnittelemiseksi ja yhteensovittamiseksi. Jotta kuuleminen voitaisiin toteuttaa, kunnan tulisi voida antaa hyvinvointialueelle välttämättömät tiedot kuntaan osoitettavaksi harkittavasta 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettusta henkilöstä (87 d §).

Lisäksi kunta ja hyvinvointialue tarvitsevat sellaisia henkilötietoja, jotka ovat välttämättömiä niille syntyneiden kustannusten korvauksien hakemiseen. Koska tietyt korvaukset, kuten erityiskustannuskorvaukset, maksetaan toteutuneiden kustannusten perusteella ja koska niistä nykyisin sovitaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa (jatkossa haetaan päätöstä, jonka elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekee), tarvitaan hakemuksiin myös henkilötietoja. Nämä korvaukset mahdollistavat sen, että kunta ja hyvinvointialue saavat valtiolta korvausta niille syntyneistä kustannuksista ja siten ne voivat tarjota jatkossakin tarpeellisia palveluita maahanmuuttajille. Täten 87 e ja f §:n muutoksilla välillisesti edistettäisiin yhdenvertaisuutta.

Hyvinvointialue tarvitsee tiedon myös toimeentulotukea saavista maahanmuuttajista saadakseen heille järjestettyä kotoutumislain 6 §:ssä tarkoitettuja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita. Tällä edistettäisiin erityisesti oikeutta sosiaaliturvaan.

Kotoutumislain tavoitteena on myös maahanmuuttajien yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja tasa-arvon toteutumisen edistäminen. Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan yksilöllistä prosessia, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa ja jonka aikana maahanmuuttajan yhdenvertaisuus ja tasa-arvo yhteiskunnassa sekä osallisuus työ- ja elinkeinoelämässä, koulutuksessa, järjestötoiminnassa tai muussa yhteiskunnan toiminnassa syvenee ja monipuolistuu. On siis maahanmuuttajan etu, että kunta, työ- ja elinkeinotoimisto sekä jatkossa myös hyvinvointialue saa hänet tavoitettua ja ohjattua palveluihinsa.

Tavallisella lailla säädettävien perusoikeusajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Perusoikeuden rajoitus on sallittu ainoastaan, jos tavoitetta ei voi saavuttaa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin. Rajoitus ei saa mennä pitemmälle kuin on perusteltua otettaessa huomioon rajoituksen taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään. Nykyisen kotoutumislain voimassa olon aikana on pyritty tavoittamaan työvoiman ulkopuolella olevia maahanmuuttajia myös muita kuin rekisteripohjaisia keinoja käyttäen. Tällaisia esimerkkejä ovat ohjaus neuvoloissa sekä jalkautuva työ, joiden kautta on pyritty kannustamaan maahanmuuttajia hakeutumaan kunnan kotoutumispalveluihin. On yritetty hyödyntää myös erilaisia ohjeistuksia ja neuvontaa. Kokemus on osoittanut, ettei tätä kautta ole saatu tavoitettua juurikaan maahanmuuttajia.

Suhteellisuusperiaatteen valossa voidaan todeta, että rekisteripohjainen ratkaisu on ainoa keino systemaattisesti tavoittaa työvoiman ulkopuolella olevia maahanmuuttajia kotoutumislain mukaisesti palveluihin. Lisäksi on huomioitava, että kyseessä on nimenomaan sen henkilön oikeus saada kotoutumiseen liittyviä palveluja, jonka yksityisyyden suojaamiseksi hänen tietojensa suojataan julkisuudelta eikä tietojen salassapitoa rikota tietojen luovuttamisen yhteydessä viranomaiselta toiselle. Salassapitoa ei ole säädetty sen turvaamiseksi, että vain sosiaalihuollon ammattihenkilöt voivat käsitellä kyseenomaisia tietoja. Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus koskee kaikkia salassa pidettäviä tietoja käsitteleviä, jotka toimivat myös tässä virkavastuulla. Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalouden järjestäjillä tosin olisi myös kyseisen alan ammattipätevyudet.

Yksityiselämän suojan ja edellä kuvattujen perusoikeuksien punninnan myötä voitaneen katsoa, ettei ole tarpeen muuttaa voimassa olevaa lakia siltä osin, etteikö kunta voisi saada tietoa toimeentulotukea saavista, kunhan muut perustuslain mukaisuuden ja tietosuojasääntelyn edellytykset täyttyvät.

Vastaavasti korvauksien hakemiseen liittyvät tiedonsaantioikeudet ovat välttämättömiä, jotta kunta ja hyvinvointialue saavat haettua kotoutumislain nojalla korvattavaksi säädettyjä tiettyjä kustannuksia, jotka ovat syntyneet tietojen kohteena olevalle henkilölle järjestetystä palvelusta.

Korvauksista sopimiseen tai jatkossa korvauspäätösten hakemiseen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta sekä kehittämis- ja hallintokeskukselle lähetettävien korvaushakemusten käsittely edellyttää tiettyjen henkilötietojen käsittelyä. Kussakin 87 a–g §:ssä on kyse siitä, että viranomaisen ei voi toteuttaa lakisääteisiä velvoitteitaan tai hakea niistä lakisääteisiä korvauksia valtiolta, mikäli viranomaisen ei saa välttämättömiä henkilötietoja.

Edellä mainitut seikat antavat oikeudellisen perusteen 87 a–g §:ssä tarkoitettujen henkilötietojen käsittelylle asetuksen 6 artiklan 1 kohdan (c) alakohdan mukaan. Kotoutumislaisissa säädetään käyttötarkoituksesta selvästi, eikä tietoja tulisi käyttää muihin käyttötarkoituksiin, kuten tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohtakin rajoittaa. Nimenomaan asiakkaan yksityinen etu puoltaa tietojen luovuttamista kotoutumisviranomaisille.

Täsmällisyys ja tarkkarajaisuus

Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen (PeVL 15/2018 vp).

Viranomaisten tietojensaantioikeus ja tietojen luovuttamismahdollisuudet ovat valiokunnan mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta ”tarpeellisiin tietoihin”, jos tarkoitetut tiedot on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus ”tietojen välttämättömyydestä” jonkin tarkoituksen kannalta (esimerkiksi PeVL 31/2017 vp s. 2, PeVL 42/2016 vp s. 2, PeVL 38/2016 vp s. 2, PeVL 71/2014 vp, s. 3 ja PeVL 7/2019 vp, s.6).

Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetulla lailla (616/2019) korvattiin valtakunnallisia tietojärjestelmiä ja muita poliisin henkilörekistereitä koskeva sääntely säännöksillä poliisilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisten henkilötietojen käsittelytarkoituksista ja käsiteltävien henkilötietojen sisällöstä. Perustuslakivaliokunnalla ei ollut huomauttamista tähän lähtökohtaan (PeVL 51/2018 vp), mikä osoittaa, että käyttötarkoituserusteisesti säätäminen on suositeltavaa henkilötietojen käsittelyssä. Myös hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi esitettiin sääntelyä käyttötarkoituksittain, mutta perustuslakivaliokunta kritisoi esityksen sisältämiä säännöksiä, joiden mukaan tietoa olisi voinut käsitellä myös muissa kuin alkuperäisissä käyttötarkoituksissa, koska esitetty sääntely oli puutteellista (PeVL 7/2019 vp).

Perustuslakivaliokunta on painottanut arkaluonteisten tietojen käsittelyn aiheuttamia uhkia (PeVL 15/2018 vp). Valiokunnan mielestä arkaluonteisia tietoja sisältäviin laajoihin tietokantoihin liittyy tietoturvaan ja tietojen väärinkäyttöön liittyviä vakavia riskejä, jotka voivat viime kädessä muodostaa uhan henkilön identiteetille (PeVL 13/2016 vp, s. 4, PeVL 14/2009 vp, s. 3/I). Valiokunta on tämän johdosta kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään (esimerkiksi PeVL 38/2016 vp, s. 3, PeVL 3/2017 vp, s. 5). Perustuslakivaliokunta on pitänyt lähtökohtaisesti arkaluonteisina tietoina myös ydinvoimalan työntekijän terveystietoihin liittyviä ilmoituksia, vaikka ilmoituksen sisältöä on rajattu niin, ettei ilmoitusoikeus oikeuta ilmaisemaan henkilön yksityiskohtaisia terveystietoja, vaan ainoastaan lausuman siitä, että henkilö ”ei mahdollisesti ole soveltuva tehtävänsä tai että hän voi olla vaaraksi ydin- tai säteilyturvallisuudelle” (PeVL 22/2020 vp).

Arkaluonteisten henkilötietojen osalta perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt hyvin väliä ja yksilöimättömiä tietojensaantioikeuksia perustuslain kannalta mahdollisina edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyyskriteeriin (esimerkiksi PeVL 12/2019 vp, s. 3–4 PeVL 15/2018 vp, s. 40, PeVL 3/2017 vp, s. 5, PeVL 71/2014 vp, s. 3/I, PeVL 62/2010 vp, s. 4/I ja PeVL 59/2010 vp, s. 4/I). Tietojen luovuttamista koskevat 87 a–g §:t on kuitenkin pyritty laatimaan täsmällisiksi ja tarkkarajaisiksi.

Sosiaalihuollon asiakastietojen luovuttamisesta valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen avulla säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa lain (784/2021.) 21 §:ssä. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain 22 §:ssä säädetään asiakastietojen välittämisestä valtakunnallisten tietojärjestelmäpalveluiden avulla sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolelle. Sen mukaan asiakirjoja saadaan salassapitosäännösten estämättä välittää sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuoliselle toimijalle asiakkaan pyynnön tai vastaanottajan lakiin perustuvan pyynnön taikka tiedon luovuttajan lakiin perustuvan tiedonantovelvollisuuden perusteella.

Lakiehdotuksessa esitetään, että 87 a §:ssä sanamuotoa täsmennettäisiin käyttötarkoituksen osalta ja että tiedot rajattaisiin nimenomaan välttämättömiin tietoihin. Henkilön tavoittamisen kannalta välttämättöminä on pidettävä yksilöinti- ja yhteystietoja. Laajoja toimeentulotukeen ja henkilön sosiaali- ja terveydenhuollon tietoihin liittyviä tiedonsaantioikeuksia kunnalla ei olisi enää jatkossa, kun sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy hyvinvointialueelle.

Lakiehdotuksen 87 b–g §:ssä tiedot olisi myös rajattu välttämättömiin tietoihin. Ehdotetun 87 b §:n kannalta monialaisen alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman laadinnassa välttämättöminä tietoina tulee pitää henkilön yksilöinti- ja yhteystietojen lisäksi sellaisia tietoja hänen saamistaan palveluistaan tai palvelutarpeista, jotka ovat välttämättömiä monialaisen arvioinnin ja kokonaisvaltaisen kotoutumissuunnitelman laatimiseen. Ehdotetun 87 c §:n kannalta välttämättöminä voidaan pitää lapsen tai nuoren yksilöinti- ja yhteystietojen lisäksi sellaisia tietoja hänen saamistaan palveluistaan tai palvelutarpeista, jotka ovat välttämättömiä hänen saamiensa palveluiden yhteensovittamiseen. Ehdotetun 87 d §:n kannalta välttämättöminä voidaan pitää yksilöinti- ja yhteystietojen lisäksi tietoja henkilön palvelutarpeista, jotka ovat kunnan tiedossa. Ehdotetun 87 e §:n kannalta välttämättöminä voidaan pitää yksilöinti- ja yhteystietojen lisäksi tietoja henkilön saamista palveluista, jotta kunta voi hakea niitä koskevia korvauksia. Ehdotetun 87 f §:n kannalta välttämättöminä voidaan pitää yksilöinti- ja yhteystietojen lisäksi esimerkiksi tietoja henkilön oleskeluluvasta ja kotikunnasta, jotta hyvinvointialue voi hakea heidän palveluitaan koskevia korvauksia. Ehdotetun 87 g §:n välttämättöminä voidaan pitää yksilöinti- ja yhteystietoja.

Esityksen 87 a §:ssä, 87 b §:n 1 momentissa, 87 c §:n 4 momentissa, 87 e §:ssä ja 87 f §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettu tiedonsaanti olisi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa lain 22 §:n mukaista tietojen luovuttamista, sillä kotoutumislain mukaisen alkukartoituksen tai kotoutumissuunnitelman laatiminen kunnan tai työ- ja elinkeinotoimiston toimesta, alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten asuminen perheryhmäkodeissa tai kotoutumislain mukainen nuorten täysi-ikäistymisen tuki 25-vuoteen asti, eivät ole sosiaalihuollon mukaista toimintaa. Lakiehdotuksen 87 e §:ssä tietojen luovutus koskee kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun aikana toteuttamista palveluista syntyneiden kustannusten korvauksiin liittyviä tietoja ja 87 f §:ssä on kyse hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten korvauksiin liittyvistä tiedoista. Lakiehdotuksen 87 g §:ssä tiedonsaanti olisi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa lain 21 §:n mukaista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annettua lakia koskevan hallituksen esityksen perustelujen mukaan tietoa luovuttava rekisterinpitäjä on vastuussa siitä, että tiedon saaja saa vain sen verran asiakas- tai potilastietoja kuin mitä tiedon saajalla olisi oikeus lain tai suostumuksen nojalla saada. Tiedon saajan oikeus saada tietoa on perustuttava lakiin tai asiakkaan antamaan suostumukseen. Tiedon luovuttaminen edellyttää aina luovuttavan rekisterinpitäjän harkintaa ja vain välttämätön asiakastieto voidaan luovuttaa. Asiakastietoa voidaan luovuttaa vain sen verran kuin, mitä tiedon saaja tarvitsee lakisääteisen tehtävänsä hoitamiseksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain 22 §:n perusteluissa mainitaan esimerkkeinä muun muassa poliisi, jolle annettaisiin lääkärinlausunto ajokorttia varten. Asiakastietoja käsittelevälle henkilölle annettaisiin jatkossakin käyttö-oikeus rajattuna vain niihin asiakastietoihin, joita hän työtehtävässään tarvitsee.

Kotoutumislain 87 a §:n mukaan Kansaneläkelaitoksen tulee toimittaa salassapitoa ja muiden tiedon antamista koskevien rajoitusten estämättä maksutta kunnalle tiedon maahanmuuttajasta, johon sovelletaan tätä lakia ja joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain mukaista toimeentulotukea. Tieto siitä, että henkilö saa toimeentulotukea on arkaluonteinen tieto. Kyseinen pykälä on rajattu tietoon kyseisen maahanmuuttajan toimeentulotukietuudestaan eikä sisällä tämän terveys- tai muitakaan tarkempia tietoja. Tiedonantovelvollisuus sisältää täten vain tavoittamisen kannalta välttämättömät tiedot. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain 22 §:n mukainen tietojen luovutus edellyttää rekisterinpitäjän (tässä yhteydessä Kansaneläkelaitos) harkintaa siitä, mikä on välttämätöntä, ja osaltaan varmistaa sen, että vain tämä välttämätön tieto luovutettaisiin kunnalle. Vastaavaa harkintaa tulee hyvinvointialueen harjoittaa sen luovuttaessa tietoja 87 b §:n 1 momentin, 87 c §:n 4 momentin, 87 e §:n tai 87 f §:n 2 ja 3 momentin nojalla.

Perusoikeuden ydinalueen koskemattomuus

Perustuslakivaliokunnan mukaan (PeVL 26/2018 vp, s. 3, PeVL 14/2018 vp, s. 7) perustuslain 10 §:ssä turvatut oikeudet saavat erityistä merkitystä korostuneen perusoikeusherkissä sääntelykonteksteissa. Perustuslakivaliokunta on arvioinut arkaluonteisten tietojen käsittelyä pitäen lähtökohtana, että yksityiselämän suojaan kohdistuvia rajoituksia on arvioitava kulloisessakin sääntely-yhteydessä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa (PeVL 42/2016 vp, s. 2–3 ja siinä viitatu lausunnot). Merkityksellistä on ollut, että valiokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa henkilötietojen käsittelystä säädettäessä erityisesti se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy perustuslain 10 §:n samassa momentissa turvatun yksityiselämän suojan piiriin. Lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa. Valiokunta on tämän vuoksi arvioinut erityisesti arkaluonteisten tietojen käsittelyn sallimisen koskevan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (PeVL 37/2013 vp, s. 2/I), minkä johdosta esimerkiksi tällaisia tietoja sisältävien rekisterien perustamista on arvioitava perusoikeuksien rajoitusedellytysten, erityisesti rajoitusten hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden, kannalta (PeVL 29/2016 vp, s. 4–5 ja esimerkiksi PeVL 21/2012 vp, PeVL 47/2010 vp sekä PeVL 14/2009 vp). Valiokunta on antanut merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina arvioidessaan tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevan sääntelyn kattavuutta, täsmällisyyttä ja sisältöä (esimerkiksi PeVL 38/2016 vp, s. 3, PeVL 7/2019 vp, s. 3).

Oikeusturvajärjestelyjen riittävyys

Kotoutumislain 82 §:ssä säädetään muutoksenhausta. Muutoksenhausta tässä laissa tarkoitettuun päätökseen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetulla lailla (808/2019), jollei

muualla laissa toisin säädetä. Muutoksenhausta työ- ja elinkeinotoimiston julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaiseen päätökseen säädetään julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 14 luvussa. Muutoksenhausta työttömyysetuutta koskevaan päätökseen säädetään työttömyysturvalain 12 luvussa. Muutoksenhausta toimeentulotukea koskevaan päätökseen säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 6 luvussa.

Perustuslakivaliokunta on käytännössään suhtautunut pidättyvästi erityissäännöksiin viranomaisen yleisestä muutoksenhakuoikeudesta (esimerkiksi PeVL 15/2011 vp, s. 5 ja siinä viitatus lausunnot). Valiokunta on toisaalta pitänyt viranomaisen muutoksenhakuoikeutta hyväksyttävänä, jos se on lailla rajoitettu esimerkiksi oikeuskäytännön yhtenäisyyden ylläpitoon liittyviin perusteisiin (PeVL 45/2006 vp, s. 3 ja siinä viitatus) taikka viranomaisen rajoitettua muutoksenhakuoikeutta voidaan asioiden laatu ja luonne huomioon ottaen pitää muutoin perusteltuna (PeVL 15/2011 vp, s. 5, PeVL 58/2006 vp, s. 9).

Ihmisoikeusvelvoitteiden noudattaminen

Perusoikeusrajoitukset eivät saa olla ristiriidassa Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa. Suomen perusoikeusjärjestelmä on sisällöltään läheisessä yhteydessä kansainvälisten ihmisoikeussopimusten määräyksiin. Suomea velvoittavaa kansainvälistä ihmisoikeussopimusta loukkaava rajoitus olisi ristiriidassa myös perustuslain perusoikeussääntelyn kanssa. Perus- ja ihmisoikeuksien tulkinnallista harmonisointia pidetään näistä syistä tärkeänä. Perusoikeusjärjestelmästä tosin voi johtua ihmisoikeussopimuksia pidemmälle meneviä vaatimuksia.

Suomi on sitoutunut noudattamaan YK:n vuoden 1951 Geneven pakolaissopimusta. Sopimukseen sisältyy palautuskielto maahan, jossa henkilöä uhkaa vaino. Suomen pakolaispolitiikkaan vaikuttavat myös muut kansainväliset sopimukset sekä EU-lainsäädäntö. Sitoutumalla pakolaisien vastaanottoon Suomi ja vastaanottavat kunnat tukevat osaltaan ihmisoikeuksien toteutumista sekä moninaista ja avointa yhteiskuntaa. Myös kotoutumislainsäädäntöön säädetään pakolaisista ja heidän kotoutumisen edistämisestä.

Yhteenvedoa

Esityksen 87 a–87 g §:ssä ehdotetuissa tiedonsaantioikeutta ja tiedon luovuttamista koskevassa säännöksessä on kyse yksityiselämän suojan kohdistuvasta rajoituksesta, jota on arvioitava perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa. Tiedonsaantioikeudesta on siten säädettävä laissa, sitä koskevan säännöksen on oltava täsmällinen ja tarkkarajainen, tiedonsaantioikeudelle on oltava perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta hyväksyttävä peruste, tiedonsaantioikeuden on oltava oikeasuhtainen sillä tavoiteltuun päämäärään nähden eikä tiedonsaantioikeus saa puuttua yksityiselämän suojan ytimeen. Lisäksi riittävä oikeusturva on turvattava eikä tiedonsaantioikeus saa olla Suomea sitovien ihmisoikeusvelvoitteiden vastainen (PeVM 25/1994 vp, s. 4–5).

Esitetyssä 87 a–87 g §:ssä säädetään täsmällisesti ja tarkkarajaisesti siitä, kenellä on oikeus saada henkilötietoja, keneltä niitä on oikeus saada ja että tällä taholla on myös tietojen luovuttamiseen velvollisuus sekä tietojen saamisen käyttötarkoituksista ja tietojen välttämättömyydestä. Ehdotettua säännöstä voidaan pitää perustuslakivaliokunnan edellä kuvatun käytännön valossa asianmukaisesti valmisteltuna.

12.4 Omaisuuden suoja

Perustuslain 15 §:ssä säädetään omaisuuden suojasta ja 10 §:ssä yksityisyyden suojasta. Niitä molempia koskevat voimassa olevan kotoutumislain 28 §:n 3 momentissa säädetty rajoitustoimenpiteet. Kyseessä on viittaus vastaanottolain 60–62 §:ään ja 63 §:n 1 momenttiin. Rajoitustoimenpiteissä on kyseessä lapsen perusoikeuksiin liittyvien toimintaperiaatteiden lainsäädännöstä ja mikäli voimassa olevaan lainsäädäntöön ehdotetaan muutoksia, on valmistelutyöhön varattava riittävästi aikaa. Eduskunnan tahtona on kotoutumislain edellisen uudistuksen yhteydessä vuonna 2010 ollut säätää lailla rajoitustoimenpiteiden käytöstä perheryhmäkodeissa. Ehdotettu sosiaalihuoltolain muotoilu säilyttäisi lainsäädännön nykytilan tämän ratkaisun osalta. Muutoksena ehdotetaan ainoastaan, että rajoitustoimenpiteistä laadittava pöytäkirja toimitettaisiin nykyisen kunnan sijaan hyvinvointialueelle, jotta lapsen omatyöntekijä saisi tiedon perheryhmäkodissa tehdyistä toimenpiteistä. Lisäksi pöytäkirja olisi toimitettava sen alueen aluehallintovirastoon, jonka alueella perheryhmäkotitoimii. Näin voitaisiin saada kattavaa ja koottua tietoa toimintayksiköiden arjesta ja toiminnasta.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on käynnissä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden ja potilaiden itsemääräämisoikeutta koskevan lainsäädännön uudistus (STM081:00/2021). Tavoitteena on uudistaa sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöä niin, että asiakkaiden ja potilaiden itsemääräämisoikeudesta ja sen rajoittamisesta on säädetty kattavasti. Eduskunnan tahtotilana on ollut, että tässä prosessissa arvioidaan kokonaisvaltaisesti myös lapsia koskevaa lainsäädäntöä. Siksi on perusteltua, että myös perheryhmäkotien toiminnassa sovellettavien rajoitustoimenpiteiden tarve ja säännöspohja arvioitaisiin osana tätä kokonaisuutta. Tässä prosessissa arvioidaan muun muassa lastensuojelulain 11 luvussa tarkoitettujen sijaishuollon rajoitusten muutostarpeita. Ehdotetulla perheryhmäkoteja koskevalla sääntelyllä turvattaisiin voimassa olevan lainsäädännön mukainen tilanne, kunnes lainsäädännön muutostarpeet ja niiden soveltamisen tarve perheryhmäkodeissa on huolellisesti selvitetty. Mikäli perheryhmäkotitoimintaa koskevasta rajoitustoimenpiteiden lainsäädännöstä luovuttaisiin kokonaan väliaikaisesti, riskinä olisi, että perheryhmäkotien kasvatuskäytännöistä tulisi lapsen perusoikeuksien näkökulmasta epäasianmukaisia, eikä toiminnalla olisi asianmukaista lainsäädäntöpohjaa.

Sosiaalihuollon asiakkaiden palvelut perustuvat pääsääntöisesti vapaaehtoisuuteen ja yhteisymmärrykseen. Tätä periaatetta tulisi noudattaa myös perheryhmäkodissa ja pyrkiä kaikin keinoin rakentamaan lasten kanssa keskustellen toimintayksikön yhteisiä toimintaperiaatteita. Lainvalmistelun yhteydessä perheryhmäkodeilta ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta pyydettiin tietoa rajoitustoimenpiteiden käytöstä. Saatujen tietojen perusteella rajoitustoimenpiteitä sovelletaan perheryhmäkodeissa harvoin, yksittäisessä perheryhmäkodissa arviolta muutaman kerran vuodessa ja joissakin perheryhmäkodeissa ei ollenkaan. Niissä perheryhmäkodeissa, joissa toimenpiteitä on käytetty, tavaroiden ja aineiden haltuunotot ovat koskeneet lähinnä tupakkatuotteita, teräaseita ja K-18-luokituksen pelejä. Esimerkiksi puhelimen käytöstä on pysytty sopimaan lapsen kanssa keskustellen. Osa perheryhmäkodeista on kuitenkin muissa yhteyksissä esittänyt, että lainsäädännön pitäisi mahdollistaa laajempien rajoitustoimenpiteiden käyttö. Asiakkaiden ja potilaiden itsemääräämisoikeutta koskevan lainsäädännön uudistuksen valmistelussa tulisi arvioida esimerkiksi sitä, mitkä rajoitustoimenpiteet perheryhmäkodeissa olisivat lapsen edun näkökulmasta välttämättömiä ja oikeasuhtaisia. Lisäksi tulisi määrittää myös eri tahojen toimivalta rajoitustoimenpiteisiin liittyvissä prosesseissa.

Vastaanottolakiin kyseiset 60–63 §:t säädettiin vuonna 2010, jolloin hallituksen esityksessä eduskunnalle laeiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (266/2010) tehtiin omaisuuden suoja sekä yksityisyyden suoja koskeva perusoikeuspunninta. Perustuslakivaliokunta on pohtinut edellä mainitun kaltaisten toimenpi-

teiden hyväksyttävyy-, tarkkarajaisuus- ja oikeasuhtaisuusvaatimusta lastensuojelulain yhteydessä (PeVL 5/2006 vp). Tällä esityksellä sääntelyyn ei esitetä muutoksia, paitsi edellä kuvattu raportointi toimenpiteiden käytöstä kunnan sijaan hyvinvointialueelle, joten esitys ei vaikuta henkilöiden perusoikeuksiin. Edellä kuvatussa kotoutumislain kokonaisuudistuksessa sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden ja potilaiden itsemääräämisoikeutta koskevan lainsäädännön uudistuksessa arvioidaan rajoitustoimenpiteitä koskevaa sääntelyä tarkemmin.

12.5 Oikeus sosiaaliturvaan

Viides liittymäkohta esityksellä, lähinnä kotoutumislakia koskevalla lakiehdotuksella, on sosiaaliturvaa koskevan perustuslain 19 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Säännös ei aseta maahanmuuttajia erityisasemaan muuhun väestön nähdessä. Käytännössä maahanmuuttajat saattavat keskimääräistä useammin olla tilanteessa, jossa kyseinen säännös tulee sovellettavaksi. Perustuslain 19 §:n 1 momentti koskee niin sanottua viimesijaista toimeentuloa; kun toimeentuloa ei saa mistään muusta lähteestä, astuu voimaan tämän pykälän mukainen velvoite, joka toimeentulon osalta hoidetaan käytännössä toimeentulotuella. Perustuslain 7 §:n 1 momentissa jokaiselle turvattu oikeus elämään kytkeytyy läheisesti 19 §:n 1 momenttiin.

Kun huomioon otetaan esimerkiksi omaisuus, sukulaisilta kuten vanhemmilta saatava tuki ja muut vastaavat seikat, on maahanmuuttajilla useimmissa tapauksissa vähemmän sellaista verkostoitumiseen perustuvaa tukea, joka tulisi otetuksi huomioon ennen toimeentulotukea. Lisäksi työllistymisen esteet muodostuvat useammin maahanmuuttajilla sellaisiksi, että toimeentulotuki astuu voimaan toimeentulon lähteenä. Välttämätön huolenpito koskenee myös keskimääräistä useammin maahanmuuttajia kuin kantaväestöä. Välttämätön huolenpito sisältää muun muassa kiireellisen laitoshoidon, lastensuojelun, vammaisuuteen tai vanhuuteen liittyvän välttämättömän huolenpidon sekä esimerkiksi asunnottomuuden. Maahanmuuttajia, varsinkin kansainvälistä suojelua saavien ja ihmiskaupan uhrien asema, on ainakin heidän oleskelunsa alkuvaiheessa sellainen, että perustuslain 19 §:n 1 momentin mukainen välttämätön huolenpito tulee sovellettavaksi. Jatkossa voisi olla tilanteita, joissa hyvinvointialueen tulisi maksaa alueellaan asuvalle maahanmuuttajalle toimeentulotukea. Ehdotus edistäisi vähäisissä määrin sosiaaliturvaa koskevaa oikeutta mahdollistamalla hyvinvointialueelle valtion korvaus toimeentulotuen maksamisesta aiheutuneista kustannuksista ehdotetun 46 §:n nojalla.

12.6 Kunnallinen ja muu alueellinen itsehallinto

Kuudes liittymäkohta esityksellä koskee perustuslain 121 §:ää, jossa säädetään kunnallisesta ja muusta alueellisesta itsehallinnosta. Pykälän 2 momentin mukaan kuntien hallinnon yleisistä perusteista ja kunnille annettavista tehtävistä säädetään lailla. Pykälän 4 momentin mukaan itsehallinnosta kuntia suuremmilla hallintoalueilla säädetään lailla. Perustuslakivaliokunta on käytännössään korostanut, että kunnille annettavista tehtävistä säädettäessä on huolehdittava kuntien tosiasiallisista edellytyksistä suoriutua velvoitteistaan (PeVL 41/2002 vp, s. 3/II, PeVL 50/2005 vp, s. 2/I). Voimassa olevaan kotouttamislakiin sisältyy jo nykyisellään kunnalle säädettyjä velvoitteita järjestää palveluja maahanmuuttajille. Hyvinvointialueita sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevalla lainsäädännöllä (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) sekä laki hyvinvointialueesta (611/2021) on siirretty kunnalta hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevia tehtäviä. Muutoksella on vaikutusta myös kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaisten palveluiden järjestämiseen.

Tällä esityksellä ei esitetä kunnille uusia tehtäviä. Kotoutumislakia koskevalla lakiehdotuksella hyvinvointialueille esitetään uutta tehtävää liittyen alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden

lasten ja nuorten tuen ja asumisen järjestämiseen. Lisäksi mahdollistetaan hyvinvointialueille oikeuksia hakea valtiolta korvauksia niistä kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaisista kustannuksista, joita jatkossa syntyy hyvinvointialueille ja joita nykyään kyseisen lain 6 luvun mukaan voidaan korvata kunnille. Perustuslakivaliokunnan edellä kuvatusta käytännöstä analogisesti voitaneen tulkita, että myös hyvinvointialueille annettavien tehtävien osalta on syytä huolehtia, että hyvinvointialueella on tosiasiallinen edellytys suoriutua velvoitteistaan. Tällä esityksellä mahdollistettaville valtion korvauksilla mahdollistetaan kotoutumislaisissa tarkoitettujen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen ja nuoren tukea ja asumista koskevien tehtävien aiheuttamien kustannusten korvaaminen.

Edellä kerrotun perusteella lakiehdotukset voidaan hallituksen käsityksen mukaan säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain (1369/2014) 1 §:n 1 momentti, 2, 3 §, 4 §:n 1 ja 2 momentti, 5 §:n 3 momentti, 6 §, 7 §:n 1 ja 2 momentti, 8 §, 9 §:n 1 momentti, 9 a §:n 2 ja 4 momentti, 9 b §:n 1 ja 3 momentti, 10 § ja 11 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 4 §:n 1 ja 2 momentti ja 5 §:n 3 momentti laissa 1383/2021 sekä 9 §:n 1 momentti, 9 a §:n 2 ja 4 momentti ja 9 b §:n 1 ja 3 momentti laissa 339/2022, ja lisätään lakiin uusi 11 a § seuraavasti:

1 §

Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu

Työllistymistä edistävällä monialaisella yhteispalvelulla tarkoitetaan yhteistoimintamallia, jossa työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos yhdessä arvioivat työttömien palvelutarpeet, suunnittelevat työttömien työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaiset palvelukokonaisuudet sekä vastaavat työttömien työllistymisprosessin etenemisestä ja seurannasta siten kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Ohjaus monialaiseen yhteispalveluun

Työttömällä on monialaisen yhteispalvelun tarve, jos hänen työllistymisensä edistäminen edellyttää työ- ja elinkeinotoimiston, hyvinvointialueen ja Kansaneläkelaitoksen järjestämistä vastuulle kuuluvien 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen palvelujen yhteensovittamista.

Työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue tai Kansaneläkelaitos arvioi, onko työttömällä monialaisen yhteispalvelun tarve, kun työtön on:

- 1) saanut työmarkkinatukea vähintään 300 päivää työttömyyden perusteella;
- 2) täyttänyt 25 vuotta ja hän on ollut julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) 1 luvun 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu työtön yhtäjaksoisesti 12 kuukautta; tai
- 3) alle 25-vuotias ja hän on ollut julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu työtön yhtäjaksoisesti kuusi kuukautta.

Työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue tai Kansaneläkelaitos ohjaa monialaiseen yhteispalveluun 2 momentissa säädetty edellytykset täyttävän työttömän, jolla on monialaisen yhteispalvelun tarve.

Kansaneläkelaitoksella on salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä oikeus antaa työ- ja elinkeinotoimistolle ja hyvinvointialueen sosiaalihuollon tehtäviä hoitavalle viranomaiselle monialaisen yhteispalvelun tarpeen arvioimiseksi tieto 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettulle työttömälle maksetuista työmarkkinatukipäivistä.

3 §

Kartoitusjakso

Työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue, Kansaneläkelaitos ja työtön arvioivat yhdessä työttömän palvelutarpeen kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun monialainen yhteispalvelu on alkanut (*kartoitusjakso*).

Kartoitusjakson aikana työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos selvittävät yhdessä työttömän kanssa tämän ammatillisen osaamisen sekä työllistymiseen vaikuttavan sosiaalisen tilanteen, terveydentilan ja työ- ja toimintakyvyn. Kartoitusjaksoon sisältyy ohjausta, jonka tavoitteena on motivoida ja sitouttaa työtön työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaisiin palveluihin.

4 §

Monialaisen työllistymissuunnitelman laatiminen, seuranta ja tarkistaminen

Työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue ja työtön laativat kartoitusjakson aikana yhdessä monialaisen työllistymissuunnitelman, jossa sovitaan työttömän palvelutarpeen mukaisista työvoima-, sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista ja niiden toteutumisen seurannasta. Lisäksi monialaiseen työllistymissuunnitelmaan voidaan tarvittaessa sisällyttää muita työttömän osaamista, työmarkkina- ja valmiuksia ja työ- ja toimintakykyä lisääviä palveluja ja työnhakuun liittyviä toimia. Työllistymissuunnitelman tulee sisältää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 3 luvussa tarkoitettu työnhakuvelvollisuus, ellei mainitun luvun 7 §:stä johdu muuta.

Työ- ja elinkeinotoimiston ja hyvinvointialueen on seurattava työllistymissuunnitelman toteutumista. Työ- ja elinkeinotoimiston on huolehdittava työllistymissuunnitelman tarkistamisesta työttömän palvelutarpeen edellyttämällä tavalla, kuitenkin vähintään kolmen kuukauden välein, sekä ellei se asiakkaan tilanne huomioon ottaen ole ilmeisen tarpeetonta, työttömän sitä erikseen pyytäessä. Hyvinvointialue osallistuu työllistymissuunnitelman tarkistamiseen työnhakijan palvelutarpeen edellyttämällä tavalla.

5 §

Monialaiseen työllistymissuunnitelmaan liittyvät velvollisuudet

Työ- ja elinkeinotoimisto ja hyvinvointialue ovat velvollisia selvittämään työttömälle hänen 1 momentissa säädetty velvollisuudet.

6 §

Monialaisen yhteispalvelun päätyminen

Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu päättyy, kun työ- ja elinkeinotoimiston, hyvinvointialueen ja Kansaneläkelaitoksen yhteisen arvion mukaan työttömällä ei ole enää monialaisen yhteispalvelun tarvetta.

7 §

Monialaisen yhteispalvelun järjestäminen ja valtakunnallinen ohjaus

Jokaisen työ- ja elinkeinotoimiston alueella on monialaisen yhteispalvelun järjestämistä varten tarvittava määrä monialaisen yhteispalvelun johtoryhmiä. Työ- ja elinkeinotoimisto asettaa johtoryhmän neuvoteltuaan toimialueeseensa kuuluvien hyvinvointialueiden ja kuntien sekä Kansaneläkelaitoksen kanssa. Työ- ja elinkeinotoimiston toimialueen kunnat nimeävät henkilöt, jotka johtavat monialaisen yhteispalvelun järjestämistä johtoryhmän asettamissa puitteissa. Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa ohjausryhmän monialaisen yhteispalvelun valtakunnallista ohjausta varten.

Työ- ja elinkeinotoimistolla, sen toimialueeseen kuuluvilla hyvinvointialueilla ja Kansaneläkelaitoksella on työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tarjoamiseksi vähintään yksi yhteinen toimipiste kullakin monialaisen yhteispalvelun johtoryhmään kuuluvien kuntien muodostamalla alueella. Työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos osoittavat monialaiseen yhteispalveluun palvelua tarvitsevien asiakkaiden määrä huomioon ottaen riittävän määrän henkilöstöä.

8 §

Monialaisesta yhteispalvelusta aiheutuvien kustannusten jakautuminen

Työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos vastaavat monialaiseen yhteispalveluun osallistuvan henkilöstönsä palkkaus- ja muista henkilöstökustannuksista.

Monialaisen yhteispalvelun yhteisen toimipisteen toimitila-, laite- ja tietoliikennekustannukset sekä muut monialaisesta yhteispalvelusta ja sen kehittämisestä aiheutuvat kustannukset jaetaan työ- ja elinkeinotoimiston ja sen toimialueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden kesken monialaiseen yhteispalveluun yhteisissä toimipisteissä osallistuvan henkilöstön määrän mukaisessa suhteessa. Kansaneläkelaitos osallistuu kustannuksiin työ- ja elinkeinotoimiston ja sen toimialueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden kanssa tekemässään sopimuksessa sovitulla tavalla.

9 §

Työtöntä koskevat tiedot ja niiden käyttötarkoitus

Työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos voivat käsitellä työtöntä henkilöä koskevia tietoja niille tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

9 a §

Monialaisen yhteispalvelun asiakastietoaineisto ja -järjestelmä

Työ- ja elinkeinotoimiston, hyvinvointialueen ja Kansaneläkelaitoksen on talletettava 9 §:ssä tarkoitetut tiedot monialaisen yhteispalvelun asiakastietojärjestelmällä asiakastietoaineistoon. Työttömän tietoja saa tallettaa tietoaineistoon sen jälkeen, kun monialainen yhteispalvelu on alkanut. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen on poistettava kaikki työtöntä koskevat tiedot, kun monialaisen yhteispalvelun päättymisestä on kulunut neljä vuotta. Tietoa ei kuitenkaan tarvitse poistaa, jos se on tarpeen säännöksiin perustuvan tehtävän hoitamiseksi tai vireillä olevan asian johdosta.

Asiakastietojärjestelmän käyttö edellyttää henkilökohtaista käyttöoikeutta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus

voi myöntää käyttöoikeuden työ- ja elinkeinotoimiston, hyvinvointialueen tai Kansaneläkelaitoksen hakemuksesta. Käyttöoikeus voidaan myöntää työ- ja elinkeinotoimiston, hyvinvointialueen tai Kansaneläkelaitoksen palveluksessa olevalle henkilölle, joka hoitaa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä.

9 b

Rekisterinpitäjät

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus, työ- ja elinkeinotoimistot, hyvinvointialueet ja Kansaneläkelaitos ovat 9 §:ssä tarkoitettujen tietojen yhteisrekisterinpitäjiä.

Työ- ja elinkeinotoimistot hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos vastaavat muista kuin 2 momentin mukaisista yleisessä tietosuojasetuksessa tarkoitetuista rekisterinpitäjän velvollisuuksista asiakastietoaaineistoon tallettamiensa tietojen osalta.

10 §

Työtöntä koskevien tietojen tallettaminen monialaiseen yhteispalveluun osallistuvan viranomaisen rekisteriin

Työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos tallettavat omiin rekistereihinsä tiedot asiakkaan monialaisen yhteispalvelun aikana saamista julkisista työvoimapalveluista ja sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista sekä palveluihin liittyvistä etuuksista siten kuin mainittuja palveluja ja etuuksia koskevissa laeissa säädetään.

Työ- ja elinkeinotoimiston, hyvinvointialueen ja Kansaneläkelaitoksen rekistereihin saadaan tallettaa 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tietoja siltä osin kuin ne ovat tarpeellisia viranomaisen järjestämistä edistävän monialaisen yhteispalvelun järjestämiseksi työttömälle.

11 §

Salassa pidettävien tietojen saaminen palvelun järjestämistä varten

Työttömän suostumuksesta riippumatta työ- ja elinkeinotoimistolla, hyvinvointialueella ja Kansaneläkelaitoksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada toisiltaan sekä tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi käyttää edellä 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuja työtöntä koskevia tietoja, jotka ovat välttämättömiä työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun järjestämiseksi työttömälle.

11 a §

Lain soveltaminen Helsingin kaupunkiin

Mitä tässä laissa säädetään hyvinvointialueesta, sovelletaan myös Helsingin kaupunkiin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

2.

Laki

kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 87 §:n 4 momentti,
muutetaan 2, 6, 10 ja 13–15 §, 17 §:n 1 ja 2 momentti, 18, 28, 31, 41 ja 43 §, 44 §:n otsikko ja 1–3 momentti, 46–49, 51–55 ja 56 §, 82 §:n 1 momentti ja 87 a §, sellaisina kuin niistä ovat 10 § osaksi laeissa 919/2012 ja 1382/2021, 13 ja 18 § osaksi laissa 919/2012, 14 § osaksi laissa 1382/2021, 44 §:n otsikko sekä 2 ja 3 momentti laissa 906/2014, 44 §:n 1 momentti ja 55 § laissa 1134/2014, 46 § laissa 1376/2014, 49 § osaksi laissa 564/2020, 51 § osaksi laissa 1376/2014, 54 § laeissa 1134/2014 ja 320/2016, 82 §:n 1 momentti laissa 1015/2015 sekä 87 a § laissa 1110/2016, ja

lisätään lakiin uusi 45 a, 47 a, 87 b–87 g, 88 a, 90 a ja 90 b § seuraavasti:

2 §

Sovellettamisala

Tätä lakia sovelletaan henkilöön, jolla on ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettu voimassa oleva oleskelulupa Suomessa. Lakia sovelletaan myös henkilöön, jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty oleskelukortti ulkomaalaislain mukaisesti.

Tämän lain 5 luvun säännöksiä kuntaan osoittamisesta ja 45, 45 a, 46, 47, 47 a, 48 ja 49 §:n säännöksiä kustannusten korvaamisesta sovelletaan henkilöön:

- 1) joka saa ulkomaalaislaissa tarkoitettua kansainvälistä suojelua;
- 2) jolle on hänen haettuaan kansainvälistä suojelua myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain 51, 52 tai 89 §:n perusteella;
- 3) joka on otettu Suomeen erityisellä humanitaarisella perusteella tai kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi ulkomaalaislain 93 §:n perusteella; ja
- 4) jolle on myönnetty jatkuva oleskelulupa ulkomaalaislain 52 a §:n 2 momentin tai 54 §:n 5 momentin perusteella.

Tämän lain 5 luvun ja 45, 45 a, 46, 47, 47 a, 48 ja 49 §:n säännöksiä sovelletaan lisäksi 2 momentissa tarkoitettun henkilön perheenjäsenen tai muuhun omaiseen, jos tällä on ollut perheside 2 momentissa tarkoitettuun henkilöön ennen tämän Suomeen tuloa.

6 §

Kotoutumista edistävien toimenpiteiden järjestäminen

Kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään osana kunnallisia peruspalveluja, työ- ja elinkeinohallinnon palveluja, hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä.

10 §

Alkukartoituksen järjestäminen

Työ- ja elinkeinotoimisto käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka on julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) tarkoitettu työtön työnhakija. Kunta käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaista toimeentulotukea. Työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta voi käynnistää alkukartoituksen myös sitä pyytäneelle muulle maahanmuuttajalle, jos tämän arvioidaan sitä tarvitsevan. Alkukartoitus käynnistetään kahden kuukauden kuluessa asiakkuuden alkamisesta tai alkukartoitusta koskevasta pyynnöstä.

Hyvinvointialue voi työ- ja elinkeinotoimiston tai kunnan pyynnöstä osallistua 1 momentissa tarkoitettuun alkukartoitukseen, jos maahanmuuttajan kotoutumisen edistäminen edellyttää työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan tai hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien 6 §:ssä tarkoitettujen palvelujen yhteensovittamista.

Alkukartoitukseen kuuluvia toimia voidaan järjestää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen täydentävien työnhakukeskustelujen sijasta. Työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta, joka on järjestänyt alkukartoituksen, ohjaa maahanmuuttajan tarvittaessa saamaan muun viranomaisen tai palvelujen järjestäjän palveluita. Ohjaamisessa on tehtävä yhteistyötä palvelujen järjestäjän kanssa.

Alkukartoituksen perusteella työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta arvioi, tarvitseeko maahanmuuttaja 11 §:ssä tarkoitetun kotoutumissuunnitelman. Kotoutumissuunnitelman tarvetta arvioidessa kiinnitetään huomiota siihen, tarvitseeko maahanmuuttaja kotoutumiskoulutusta, omaehtoista opiskelua tai muita tässä luvussa tarkoitettuja toimenpiteitä kotoutumisensa tueksi.

13 §

Kotoutumissuunnitelman laatiminen

Kunta ja työ- ja elinkeinotoimisto laativat kotoutumissuunnitelman yhdessä maahanmuuttajan kanssa. Perustellusta syystä kunta ja maahanmuuttaja tai työ- ja elinkeinotoimisto ja maahanmuuttaja voivat kuitenkin laatia kotoutumissuunnitelman keskenään.

Hyvinvointialue voi työ- ja elinkeinotoimiston tai kunnan pyynnöstä osallistua 1 momentissa tarkoitetun kotoutumissuunnitelman laatimiseen, jos maahanmuuttajan kotoutumisen edistäminen edellyttää työ- ja elinkeinotoimiston tai kunnan sekä hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien 6 §:ssä tarkoitettujen palvelujen yhteensovittamista.

Kunta tai työ- ja elinkeinotoimisto käynnistää alkukartoituksen perusteella kotoutumissuunnitelman laatimisen viimeistään kahden viikon kuluttua siitä, kun maahanmuuttajalle on tehty alkukartoitus.

Kotoutumissuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon maahanmuuttajan omat kotoutumista edistävät tavoitteet. Kotoutumissuunnitelma ja maahanmuuttajalle laaditut muut asiaan liittyvät suunnitelmat on sovittava yhteen. Kotoutumissuunnitelman mukaiset toimenpiteet toteutetaan tarvittaessa monialaisena yhteistyönä.

Kotoutumissuunnitelmaan, jonka laatimiseen työ- ja elinkeinotoimisto osallistuu, sovelletaan lisäksi, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 12 §:ssä säädetään.

14 §

Kotoutumissuunnitelman laativan viranomaisen tehtävät

Työ- ja elinkeinotoimisto sopii kotoutumissuunnitelmassa maahanmuuttajan kanssa koulutuksesta, työhausta ja sen tavoitteista sekä työnhakua tukevista ja työllistymistä edistävästä toimenpiteistä ja palveluista. Kotoutumissuunnitelman tulee sisältää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 3 luvussa tarkoitettu työnhakuvelvollisuus, ellei mainitun luvun 7 §:stä johdu muuta.

Kunta sopii kotoutumissuunnitelmassa maahanmuuttajan kanssa kotoutumista ja työllistymistä edistävistä kunnan palveluista tai muista toimenpiteistä, jos maahanmuuttaja ei terveydentilansa, ikänsä, perhesyiden taikka näihin rinnastettavien syiden vuoksi voi osallistua kotoutumista tukeviin työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin.

Jos kotoutumissuunnitelma laaditaan 13 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla monialaisesti, tämän pykälän 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen asioiden lisäksi maahanmuuttajan kanssa sovitetaan kotoutumista edistävistä hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevista palveluista.

Maahanmuuttaja ohjataan hakeutumaan yksilöllistä tarvettaan vastaavaan koulutukseen tai muuhun kotoutumista ja työllistymistä edistävään toimenpiteeseen kuukauden kuluessa kotoutumissuunnitelman laatimisesta.

15 §

Alaikäisen kotoutumissuunnitelma

Kunta laatii alaikäisen maahanmuuttajan kanssa kotoutumissuunnitelman, jos siihen on alaikäisen yksilöllisistä olosuhteista johtuva tarve. Alaikäiselle ilman huoltajaa saapuneelle ja oleskeluluvan saaneelle laaditaan aina kotoutumissuunnitelma yhdessä hyvinvointialueen kanssa.

Suunnitelman tarvetta arvioitaessa ja sitä laadittaessa on selvitettävä alaikäisen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon siten kuin 4 §:ssä säädetään. Suunnitelma sovitetaan yhteen perheen kotoutumissuunnitelman ja alaikäiselle laadittavien muiden asiaan liittyvien suunnitelmien kanssa.

Kotoutumissuunnitelma laaditaan yhdessä lapsen tai nuoren ja hänen huoltajansa tai 56 §:ssä tarkoitetun edustajansa kanssa. Puhevallan käyttämisestä alaikäisen puolesta säädetään tarkemmin hallintolaissa.

17 §

Kotoutumissuunnitelmasta ja sen laatimisesta aiheutuvat velvollisuudet

Kunnan, työ- ja elinkeinotoimiston tai hyvinvointialueen, joka laatii maahanmuuttajan kanssa kotoutumissuunnitelman, on selvitettävä maahanmuuttajalle suunnitelmasta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä aiheutuvat oikeudet ja velvollisuudet kirjallisesti ja maahanmuuttajan pyynnöstä suullisesti siten, että hän ne ymmärtää.

Kotoutumissuunnitelman laatineen kunnan, työ- ja elinkeinotoimiston tai hyvinvointialueen on aktiivisesti tarjottava maahanmuuttajalle tämän kotoutumissuunnitelmaan sisältyviä toimenpiteitä ja palveluja käytettäväksi osoitettujen määrärahojen rajoissa.

18 §

Kotoutumissuunnitelman seuranta ja tarkistaminen

Kunnan ja työ- ja elinkeinotoimiston sekä 13 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa myös hyvinvointialueen, on seurattava kotoutumissuunnitelman toteutumista.

Kunnan on tarkistettava kotoutumissuunnitelma maahanmuuttajan palvelutarpeen mukaisesti tai vähintään kerran vuodessa. Työ- ja elinkeinotoimiston on tarkistettava kotoutumissuunnitelma julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa säädetyllä tavalla. Suunnitelma voidaan tarkistaa myös osapuolten sitä erikseen pyytäessä. Hyvinvointialue voi osallistua suunnitelman tarkistamiseen, jos maahanmuuttajan kotoutumisen edistäminen edellyttää kunnan ja hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien 6 §:ssä tarkoitettujen palvelujen yhteensovittamista.

28 §

Perheryhmäkoti ja muu asuinyksikkö

Hyvinvointialue voi perustaa lapsille ja nuorille tarkoitetun perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön. Hyvinvointialue sopii elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön perustamisesta. Hyvinvointialue on kuultava kuntaa ennen perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön perustamista. Hyvinvointialue sopii kunnan ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa lasten ja nuorten sijoittamisesta näihin yksiköihin sekä kotoutumista edistävien palvelujen järjestämisestä.

Perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön toimitiloista ja kasvuoloista, yhdessä hoidettavien lasten ja nuorten määrästä ja henkilöstöstä sovelletaan, mitä lastensuojelulain 58–60 §:ssä säädetään.

Aineiden ja esineiden haltuunottoon ja asukkaan käytössä olevien tilojen tarkastamiseen perheryhmäkodissa tai muussa asuinyksikössä sovelletaan, mitä kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain 60–62 §:ssä ja 63 §:n 1–3 momentissa säädetään. Aineiden ja esineiden haltuun ottamisesta ja asukkaan käytössä olevien tilojen tarkastamisesta tehdystä pöytäkirjasta toimitetaan jäljennös hyvinvointialueelle ja toimintaa valvovalle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

31 §

Monialainen yhteistyö paikallistasolla

Paikallisten viranomaisten on kehitettävä kotouttamista monialaisena yhteistyönä. Yhteistyöhön osallistuvat kunta, työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue, Kansaneläkelaitos ja poliisi sekä kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestävät järjestöt, yhdistykset ja yhteisöt.

Kunta tai useampi kunta yhdessä voi asettaa yhteistyössä paikallisten työmarkkina-, yrittäjä- ja kansalaisjärjestöjen kanssa kotouttamisen suunnittelun ja toimeenpanon kehittämistä sekä etnisten suhteiden edistämistä varten paikallistason neuvottelukunnan.

Kunta, työ- ja elinkeinotoimisto ja hyvinvointialue vastaavat yhdessä kotoutumista edistävien ja tukevien toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisestä, niihin ohjaamisesta sekä niiden seurannasta. Ne voivat lisäksi laatia paikallisia tai seudullisia yhteistyösopimuksia toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisestä alueellaan.

41 §

Sopimus kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä

Kunta voi tehdä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa sopimuksen 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä.

Sopimus on monivuotinen ja sitä tarkistetaan vuosittain.

Kunnan on kuultava hyvinvointialuetta ennen sopimuksen laatimista tai tarkistamista.

43 §

Kuntaan osoittaminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus osoittaa 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetun henkilön kuntaan, jonka kanssa 41 §:ssä tarkoitettu sopimus on tehty.

Ennen kuntaan osoittamista elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on sovittava kuntaan osoittamisesta kunnan kanssa. Kunnan on kuultava hyvinvointialuetta ennen kuntaan osoittamista, jos henkilöllä on ilmeisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun tarpeita.

44 §

Valtion korvaus kunnalle tai hyvinvointialueelle

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus (*kehittämis- ja hallintokeskus*) korvaa kunnalle ja hyvinvointialueelle valtion talousarvion rajoissa tässä laissa tarkoitettujen toimenpiteiden järjestämisestä aiheutuvat kustannukset sen mukaan kuin tässä luvussa säädetään.

Kustannukset korvataan laskennallisen perusteen tai todellisten kustannusten mukaan.

Korvausta maksetaan siitä alkaen, kun henkilölle, jonka kunnassa asumisen tai hyvinvointialueelta palvelujen saamisen perusteella korvaus maksetaan, on rekisteröity ensimmäinen kotikunta väestötietojärjestelmään.

45 a §

Laskennallinen korvaus hyvinvointialueelle

Hyvinvointialueelle maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettun henkilön kotoutumista edistävien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä.

Korvausta maksetaan kolmen vuoden ajan 44 §:n 3 tai 4 momentissa säädetystä ajankohdasta. Ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitettussa pakolaiskiintiössä Suomeen otetusta henkilöstä laskennallista korvausta maksetaan kuitenkin neljän vuoden ajalta.

46 §

Korvaus kunnan tai hyvinvointialueen maksamasta toimeentulotuesta

Kunnalle tai hyvinvointialueelle korvataan 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettulle henkilölle maksetusta toimeentulotuesta annetun lain tai toimeentulotuesta annetun lain soveltamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annetun maakuntalain (Ålands författningssamling 66/1998) mukaisesta toimeentulotuesta aiheutuneet kustannukset enintään kolmen vuoden ajalta.

47 §

Korvaus paluumuuttoavustuksesta

Kunnalle ja hyvinvointialueelle korvataan 85 §:ssä tarkoitettun paluumuuton tukemisesta aiheutuneet kustannukset.

47 a §

Korvaus vastaanottoon varautumisesta

Kunnalle voidaan korvata ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitettussa pakolaiskiintiössä Suomeen otetun henkilön vastaanottoon varautumisesta aiheutuneita välttämättömiä kustannuksia enintään neljän kuukauden ajalta ennen henkilön Suomeen tuloa tai kuntaan muuttoa. Perustellusta syystä kustannukset voidaan korvata enintään kahdeksalta kuukaudelta.

Kunnalle maksettavien korvausten edellytyksenä on lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös kustannusten korvaamisesta.

48 §

Korvaus tulkitsemisen järjestämisestä

Kunnalle ja hyvinvointialueelle korvataan 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetuille henkilöille järjestetystä tulkitsemisesta aiheutuneet kustannukset.

49 §

Korvaus erityiskustannuksista

Kunnalle ja hyvinvointialueelle korvataan 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettun henkilön osalta:

1) ilman huoltajaa olevan alaikäisen sijoittamisesta 28 §:n mukaiseen perheryhmäkotiin tai muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista, sosiaalihuollon palveluista sekä muista tukipalveluista kunnalle tai hyvinvointialueelle aiheutuneet kustannukset siihen saakka, kunnes nuori täyttää 25 vuotta;

2) vamman tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä kunnalle tai hyvinvointialueelle aiheutuneet huomattavat kustannukset, jos henkilö on ollut huollon tai hoidon tarpeessa Suomeen saapuessaan;

3) erityisistä syistä muut kunnalle tai hyvinvointialueelle aiheutuneet kustannukset.

Korvaamisen edellytyksenä on lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös kustannusten korvaamisesta.

Tässä pykälässä tarkoitettut kustannukset korvataan enintään kymmeneltä vuodelta henkilön ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä.

51 §

Entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevista henkilöistä aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Kunnalle tai hyvinvointialueelle korvataan entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevan oleskeluluvan ulkomaalaislain 48 §:n tai 49 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella saaneen henkilön:

1) toimeentulotuesta annetun lain mukaisesta toimeentulotuesta aiheutuneet kustannukset enintään kuuden kuukauden ajalta;

2) vamman tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä kunnalle tai hyvinvointialueelle aiheutuvat huomattavat kustannukset enintään viiden vuoden ajalta.

Jos kunta tai hyvinvointialue järjestää henkilön toimeentulon sen vuoksi, että tämä ei maahanmuuttajana voi saada eläkettä tai muuta sosiaaliturvaetuutta, kunnalle tai hyvinvointialueelle voidaan korvata tästä aiheutuvat kustannukset enintään viiden vuoden ajalta.

52 §

Sodissa vapaaehtoisina palvelleista henkilöistä aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja kunta taikka elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja hyvinvointialue voivat sopia Suomen sodissa vuosina 1939–1945 vapaaehtoisina palvelleiden entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevien henkilöiden ja heidän aviopuolisoidensa terveydentilan tulotarkastuksesta, asumisesta, toimeentulon turvaamisesta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta.

Kustannukset korvataan koko siltä ajalta, jonka 1 momentissa tarkoitetut henkilöt asuvat Suomessa.

53 §

Ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuvien kustannusten korvaaminen

Kunnalle tai hyvinvointialueelle korvataan kustannukset, jotka aiheutuvat kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 4 luvussa tarkoitetulle ihmiskaupan uhrille tämän asemasta johtuvien erityistarpeiden vuoksi järjestettävästä terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palvelusta, tulkitsemisesta, henkilön turvallisuuden takaamisesta sekä muusta uhriasemaan liittyvän erityistarpeen vuoksi järjestettävästä toimenpiteestä ja palvelusta.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on pyydettävä ihmiskaupan uhrien auttamisesta huolehtivan vastaanottokeskuksen johtajan lausunto siitä, ovatko korvattaviksi haetut kustannukset aiheutuneet ihmiskaupan uhrin asemasta johtuvien toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisestä.

54 §

Korvauksen maksaminen

Kunnan tai hyvinvointialueen on haettava tässä luvussa tarkoitettua korvausta kehittämis- ja hallintokeskukselle osoitetulla hakemuksella viimeistään kahden vuoden kuluttua sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana tapahtuneesta toiminnasta korvausta haetaan.

Ilman erillistä hakemusta voidaan maksaa 45 §:ssä tarkoitettu laskennallinen korvaus kunnalle tai 45 a §:ssä tarkoitettu laskennallinen korvaus hyvinvointialueelle.

55 §

Maksetun korvauksen palautusvelvollisuus

Kehittämis- ja hallintokeskus voi määrätä kunnan tai hyvinvointialueen palauttamaan valtion maksaman korvauksen tai osan siitä, jos korvauksen suorittamista varten on annettu virheellisiä tai erehdyttäviä tietoja taikka muutoin käy selville, että korvaus on suoritettu perusteettomasti.

Palautettavalle määrälle on suoritettava korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukaan määräytyvän korkokannan suuruinen viivästyskorko.

Kehittämis- ja hallintokeskuksen päätös kunnalle tai hyvinvointialueelle perusteettomasti maksetun korvauksen palauttamisesta on tehtävä viimeistään viidentenä kalenterivuonna sen vuoden päättymisestä, jolta korvaus on maksettu.

56 §

Edustajan määrääminen

Oleskeluluvan pakolaiskiintiössä saaneelle lapselle ja sellaiselle ihmiskaupan uhriksi joutuneelle lapselle, jolla on oleskelulupa, määrätään edustaja viivytyksettä, jos hän on Suomessa ilman huoltajaa tai muuta laillista edustajaa. Myös muulle oleskeluluvan saaneelle lapselle, joka on Suomessa ilman huoltajaa tai muuta laillista edustajaa, voidaan määrätä edustaja.

Hakemuksen edustajan määräämisestä tekee se hyvinvointialue, jonka alueella lapsen kotikunta sijaitsee. Ennen hakemuksen tekemistä lasta on kuultava ja lapsen etu otettava huomioon 4 §:ssä säädetyllä tavalla.

Muutoin edustajan määräämiseen sovelletaan, mitä kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain 39 §:n 3 momentissa säädetään. Käräjäoikeuden ilmoitusvelvollisuuteen sovelletaan, mitä mainitun lain 44 §:ssä säädetään.

10 luku

Erinäiset säännökset

82 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta hallintoasioissa säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetulla lailla (808/2019), jollei muualla laissa toisin säädetä.

87 a §

Kansaneläkelaitoksen velvollisuus luovuttaa tietoja kunnalle

Kansaneläkelaitoksen on toimitettava henkilön kotikuntalain mukaiselle kunnalle maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 10 §:n 1 momentissa tarkoitetun alkukartoituksen käynnistämistä varten välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta, johon sovelletaan tätä lakia ja joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain mukaista toimeentulotukea.

87 b §

Monialaiseen alkukartoitukseen tai kotoutumissuunnitelmaan liittyvä tiedonsaanti

Kunnalla, työ- ja elinkeinotoimistolla ja hyvinvointialueella on oikeus saada toisiltaan maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 10 §:n 2 momentissa, 13 §:n 2 momentissa, 14 §:n 3 momentissa, 16 §:n 3 momentissa, 17 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 18 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta, jolle laaditaan alkukartoitus, kotoutumissuunnitelma tai perheen kotoutumissuunnitelma monialaisesti.

Hyvinvointialueella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta, Digi- ja väestötietovirastolta, Kansaneläkelaitokselta tai kotoutumista tukevien toimenpiteiden ja palvelujen tuottajalta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 10 §:n 2 momentissa, 13 §:n 2 momentissa, 14 §:n 3 momentissa, 16 §:n 3 momentissa, 17 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 18 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta, jolle laaditaan alkukartoitus, kotoutumissuunnitelma tai perheen kotoutumissuunnitelma monialaisesti.

Kunnalla ja hyvinvointialueella on oikeus saada toisiltaan maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 15 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta, jolle laaditaan alaikäisen kotoutumissuunnitelma.

Hyvinvointialueella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta, Digi- ja väestötietovirastolta, Kansaneläkelaitokselta tai ilman huoltajaa olevalle lapselle määrättyltä edustajalta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 15 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot alaikäisestä maahanmuuttajasta, jolle laaditaan alaikäisen kotoutumissuunnitelma.

87 c §

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen tietojen luovuttaminen

Hyvinvointialueella on oikeus maksutta ja salassapitosäännösten estämättä saada Maahanmuuttovirastolta, vastaanottokeskukselta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta, kunnalta, Digi- ja väestötietovirastolta, Kansaneläkelaitokselta, 56 §:ssä tarkoitettulta edustajalta sekä 2 luvussa tarkoitettulta oppilaitokselta ja muulta palveluntuottajalta sen 27 ja 28 §:ssä säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi välttämättömät alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat tiedot.

Edellä 56 §:ssä tarkoitettulla edustajalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 57 §:ssä säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi hyvinvointialueelta alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat välttämättömät tiedot.

Elinkeino- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 28, 43 ja 49 §:ssä säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi hyvinvointialueelta alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat välttämättömät tiedot.

Kunnalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 2 luvussa ja 43 §:ssä säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi hyvinvointialueelta alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat välttämättömät tiedot.

87 d §

Kuntaan osoittamisen tiedot

Kunnan on toimitettava hyvinvointialueelle maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 43 §:n 2 momentissa tarkoitetun kuulemisen toteuttamista varten välttämättömät tiedot 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettuun henkilöstä.

87 e §

Tietojen luovuttaminen hyvinvointialueelta kunnalle

Kunnalla on oikeus saada hyvinvointialueelta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 54 §:n 1 momentissa tarkoitetun tehtävän hoitamiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettuun henkilöstä, jolle tuotetusta palvelusta on aiheutunut kunnalle vuoden 2022 aikana kunnalle sellaisia kustannuksia, joista kunta voi hakea 46, 47, 48, 49 tai 51–53 §:ssä tarkoitettuja korvauksia.

87 f §

Hyvinvointialueen korvauksiin liittyvä tietojen luovuttaminen

Hyvinvointialueella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäynnösten estämättä 46, 47, 48, 49, 51 tai 52 §:ssä tarkoitettujen korvausten hakemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettua henkilöstä. Hyvinvointialueella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäynnösten estämättä 53 §:ssä tarkoitettujen korvausten hakemiseksi välttämättömät tiedot mainitussa pykälässä tarkoitettua ihmiskaupan uhrista.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella ja hyvinvointialueella on oikeus saada toisiltaan maksutta ja salassapitosäynnösten estämättä 49 §:n 2 momentissa, 52 §:n 1 momentissa tai 53 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 2 tai 3 momentissa, 52 tai 53 §:ssä tarkoitettua henkilöstä.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksella on oikeus saada hyvinvointialueelta maksutta ja salassapitosäynnösten estämättä 54 §:n 1 momentissa tai 55 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 2 tai 3 momentissa tai 51–53 §:ssä tarkoitettua henkilöstä.

Hyvinvointialueella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäynnösten estämättä 45 a §:ssä tarkoitettujen korvausten tarkastelunsa välttämättömät tiedot 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettua henkilöstä.

87 g §

Tietojen luovuttaminen Kansaneläkelaitoksesta hyvinvointialueelle

Kansaneläkelaitoksen on toimitettava hyvinvointialueelle viipymättä, maksutta ja salassapitosäynnösten estämättä 6 §:ssä tarkoitettujen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämiseksi tieto maahanmuuttajasta, johon sovelletaan tätä lakia ja joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain mukaista toimeentulotukea.

88 a §

Lain soveltaminen Helsingin kaupunkiin

Mitä tässä laissa säädetään hyvinvointialueesta, sovelletaan myös Helsingin kaupunkiin.

90 a §

Sopimusten siirto hyvinvointialueelle

Jos kunta on ylläpitänyt tai järjestänyt 27 tai 28 §:ssä tarkoitettua toimintaa 31 päivänä joulukuuta 2022, kyseinen tehtävä siirtyy hyvinvointialueelle 1 tammikuuta 2023. Kunnan on siirrettävä hyvinvointialueelle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa tekemänsä 28 ja 52 §:ssä tarkoitettut sopimukset ja sellaiset 49 §:n 2 momentissa tarkoitettut sopimukset, jotka koskevat 49 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettuja kustannuksia, sekä sopimuksen mukaiseen tehtävään liittyvät sopimukset 1 päivästä tammikuuta 2023.

Hyvinvointialue voi hakea korvauksia 49 tai 52 §:ssä tarkoitettujen sopimusten nojalla niiden kustannusten osalta, jotka aiheutuvat hyvinvointialueelle 1 päivänä tammikuuta 2023 tai sen jälkeen.

Kunta voi hakea 2 momentissa tarkoitettujen siirrettyjen sopimusten osalta korvauksia sille 31 päivänä joulukuuta 2022 tai sitä ennen syntyneistä kustannuksista myös tämän lain tultua voimaan.

90 b §

Ilman huoltajaa maassa asuvien lasten ja nuorten tukea toteuttavan henkilöstön asema

Perheryhmäkotien toimintaan sekä muuhun alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren tukeen tai asumisen järjestämiseen liittyviä tehtäviä hoitavan henkilöstön siirto kunnista ja kuntayhtymistä hyvinvointialueelle sekä hyvinvointiyhtymään katsotaan liikkeenluovutukseksi.

Liikkeenluovutukseksi katsotaan myös kunnan 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien tukitehtävien ja tehtäviä hoitavan henkilöstön siirrot, jos tehtävää hoitavan henkilön tosiasiallisista tehtävistä vähintään puolet on 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien tukitehtäviä.

Tämä laki tulee voimaan _____
päivänä kuuta 20 _____.

3.

Laki

työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettuun lakiin (1269/2020) uusi 14 a §
seuraavasti:

14 a §

Asiakastietojen käsittely työllistymistä edistävässä monialaisessa yhteispalvelussa

Kokeilun alueen kuntaan sovelletaan, mitä työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain 9, 9 a ja 11 §:ssä säädetään työ- ja elinkeinotoimistosta.

Kokeilun alueen kunta on työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain 9 b §:ssä tarkoitettujen tietojen yhteisrekisterinpitäjä tässä laissa tarkoitettuihin asiakasryhmiin kuuluvien asiakkaiden osalta. Kokeilun alueen kunta vastaa muista kuin työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain 9 b §:n mukaisista yleisessä tietosuojasetuksessa tarkoitetuista rekisterinpitäjän velvollisuuksista asiakkaidensa osalta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

Helsingissä 25.5.2022

Pääministeri

Sanna Marin

Työministeri Tuula Haatainen

1.

Laki**työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain (1369/2014)

1 §:n 1 momentti, 2, 3 §, 4 §:n 1 ja 2 momentti, 5 §:n 3 momentti, 6 §, 7 §:n 1 ja 2 momentti, 8 §, 9 §:n 1 momentti, 9 a §:n 2 ja 4 momentti, 9 b §:n 1 ja 3 momentti, 10 § ja 11 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 4 §:n 1 ja 2 momentti ja 5 §:n 3 momentti laissa 1383/2021 sekä 9 §:n 1 momentti, 9 a §:n 2 ja 4 momentti ja 9 b §:n 1 ja 3 momentti laissa 339/2022, ja

lisätään lakiin uusi 11 a § seuraavasti:*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

1 §

Työllistymistä edistävä monialainen yhteis-
*palvelu**Työllistymistä edistävä monialainen yhteis-*
palvelu

Työllistymistä edistävällä monialaisella yhteispalvelulla tarkoitetaan yhteistoimintamallia, jossa työ- ja elinkeinotoimisto, *kunta* ja Kansaneläkelaitos yhdessä arvioivat työttömien palvelutarpeet, suunnittelevat työttömien työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaiset palvelukokonaisuudet sekä vastaavat työttömien työllistymisprosessin etenemisestä ja seurannasta siten kuin tässä laissa säädetään.

Työllistymistä edistävällä monialaisella yhteispalvelulla tarkoitetaan yhteistoimintamallia, jossa työ- ja elinkeinotoimisto, *hyvinvointialue* ja Kansaneläkelaitos yhdessä arvioivat työttömien palvelutarpeet, suunnittelevat työttömien työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaiset palvelukokonaisuudet sekä vastaavat työttömien työllistymisprosessin etenemisestä ja seurannasta siten kuin tässä laissa säädetään.

2 §

2 §

*Ohjaus monialaiseen yhteispalveluun**Ohjaus monialaiseen yhteispalveluun*

Työttömällä on monialaisen yhteispalvelun tarve, jos hänen työllistymisensä edistäminen edellyttää työ- ja elinkeinotoimiston, *kunnan* ja Kansaneläkelaitoksen järjestämisvastuulle kuuluvien 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen palvelujen yhteensovittamista.

Työttömällä on monialaisen yhteispalvelun tarve, jos hänen työllistymisensä edistäminen edellyttää työ- ja elinkeinotoimiston, *hyvinvointialueen* ja Kansaneläkelaitoksen järjestämisvastuulle kuuluvien 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen palvelujen yhteensovittamista.

Voimassa oleva laki

Työ- ja elinkeinotoimisto, *kunta* tai Kansaneläkelaitos arvioi, onko työttömällä monialaisen yhteispalvelun tarve, kun työtön on:

- 1) saanut työmarkkinatukea vähintään 300 päivää työttömyyden perusteella;
- 2) täyttänyt 25 vuotta ja hän on ollut julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) 1 luvun 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu työtön yhtäjaksoisesti 12 kuukautta; tai
- 3) alle 25-vuotias ja hän on ollut julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu työtön yhtäjaksoisesti kuusi kuukautta.

Työ- ja elinkeinotoimisto, *kunta* tai Kansaneläkelaitos ohjaa monialaiseen yhteispalveluun 2 momentissa säädetty edellytykset täyttävän työttömän, jolla on monialaisen yhteis-

palvelun tarve. Kansaneläkelaitoksella on salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä oikeus antaa työ- ja elinkeinotoimistolle ja *kunnan* sosiaalihuollon tehtäviä hoitavalle viranomaiselle monialaisen yhteispalvelun tarpeen arvioimiseksi tieto 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettulle työttömälle maksetuista työmarkkinatukipäivistä. Kansaneläkelaitos voi luovuttaa tiedot kon-
kreettisessa muodossa tai teknisen käyttöyhteyden avulla.

3 §

Kartoitusjakso

Työ- ja elinkeinotoimisto, *kunta*, Kansaneläkelaitos ja työtön arvioivat yhdessä työttömän palvelutarpeen kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun monialainen yhteispalvelu on alkanut (*kartoitusjakso*).

Kartoitusjakson aikana työ- ja elinkeinotoimisto, *kunta* ja Kansaneläkelaitos selvittävät yhdessä työttömän kanssa tämän ammatillisen osaamisen sekä työllistymiseen vaikuttavan sosiaalisen tilanteen, terveydentilan ja työ- ja toimintakyvyn. Kartoitusjaksoon sisältyy oh-

Ehdotus

Työ- ja elinkeinotoimisto, *hyvinvointialue* tai Kansaneläkelaitos arvioi, onko työttömällä monialaisen yhteispalvelun tarve, kun työtön on:

- 1) saanut työmarkkinatukea vähintään 300 päivää työttömyyden perusteella;
- 2) täyttänyt 25 vuotta ja hän on ollut julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) 1 luvun 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu työtön yhtäjaksoisesti 12 kuukautta; tai
- 3) alle 25-vuotias ja hän on ollut julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu työtön yhtäjaksoisesti kuusi kuukautta.

Työ- ja elinkeinotoimisto, *hyvinvointialue* tai Kansaneläkelaitos ohjaa monialaiseen yhteispalveluun 2 momentissa säädetty edellytykset täyttävän työttömän, jolla on monialaisen yhteis-

palvelun tarve. Kansaneläkelaitoksella on salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä oikeus antaa työ- ja elinkeinotoimistolle ja *hyvinvointialueen* sosiaalihuollon tehtäviä hoitavalle viranomaiselle monialaisen yhteispalvelun tarpeen arvioimiseksi tieto 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettulle työttömälle maksetuista työmarkkinatukipäivistä.

3 §

Kartoitusjakso

Työ- ja elinkeinotoimisto, *hyvinvointialue*, Kansaneläkelaitos ja työtön arvioivat yhdessä työttömän palvelutarpeen kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun monialainen yhteispalvelu on alkanut (*kartoitusjakso*).

Kartoitusjakson aikana työ- ja elinkeinotoimisto, *hyvinvointialue* ja Kansaneläkelaitos selvittävät yhdessä työttömän kanssa tämän ammatillisen osaamisen sekä työllistymiseen vaikuttavan sosiaalisen tilanteen, terveydentilan ja työ- ja toimintakyvyn. Kartoitusjaksoon

Voimassa oleva laki

jausta, jonka tavoitteena on motivoida ja sitouttaa työtön työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaisiin palveluihin.

4 §

Monialaisen työllistymissuunnitelman laatiminen, seuranta ja tarkistaminen

Työ- ja elinkeinotoimisto, *kunta* ja työtön laativat 3 §:ssä tarkoitetun kartoitusjakson aikana yhdessä monialaisen työllistymissuunnitelman, jossa sovitaan työttömän palvelutarpeen mukaisista työvoima-, sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista ja niiden toteutumisen seurannasta. Työllistymissuunnitelman tulee sisältää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 3 luvussa tarkoitettu työnhakuvelvollisuus, ellei mainitun luvun 7 §:stä johdu muuta.

Työ- ja elinkeinotoimiston ja *kunnan* on seurattava työllistymissuunnitelman toteutumista. Työ- ja elinkeinotoimiston on huolehdittava työllistymissuunnitelman tarkistamisesta työttömän palvelutarpeen edellyttämällä tavalla, kuitenkin vähintään kolmen kuukauden välein, sekä ellei se asiakkaan tilanne huomioon ottaen ole ilmeisen tarpeetonta, työttömän sitä erikseen pyytäessä. *Kunta* osallistuu työllistymissuunnitelman tarkistamiseen työnhakijan palvelutarpeen edellyttämällä tavalla.

5 §

Monialaiseen työllistymissuunnitelmaan liittyvät velvollisuudet

Työ- ja elinkeinotoimisto ja *kunta* ovat velvollisia selvittämään työttömälle 1 momentissa tarkoitettut velvollisuudet.

Ehdotus

sisältyy ohjausta, jonka tavoitteena on motivoida ja sitouttaa työtön työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaisiin palveluihin.

4 §

Monialaisen työllistymissuunnitelman laatiminen, seuranta ja tarkistaminen

Työ- ja elinkeinotoimisto, *hyvinvointialue* ja työtön laativat kartoitusjakson aikana yhdessä monialaisen työllistymissuunnitelman, jossa sovitaan työttömän palvelutarpeen mukaisista työvoima-, sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista ja niiden toteutumisen seurannasta. *Lisäksi monialaiseen työllistymissuunnitelmaan voidaan tarvittaessa sisällyttää muita työttömän osaamista, työmarkkinavalmiuksia ja työ- ja toimintakykyä lisääviä palveluja ja työnhakuun liittyviä toimia.* Työllistymissuunnitelman tulee sisältää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 3 luvussa tarkoitettu työnhakuvelvollisuus, ellei mainitun luvun 7 §:stä johdu muuta.

Työ- ja elinkeinotoimiston ja *hyvinvointialueen* on seurattava työllistymissuunnitelman toteutumista. Työ- ja elinkeinotoimiston on huolehdittava työllistymissuunnitelman tarkistamisesta työttömän palvelutarpeen edellyttämällä tavalla, kuitenkin vähintään kolmen kuukauden välein, sekä ellei se asiakkaan tilanne huomioon ottaen ole ilmeisen tarpeetonta, työttömän sitä erikseen pyytäessä. *Hyvinvointialue* osallistuu työllistymissuunnitelman tarkistamiseen työnhakijan palvelutarpeen edellyttämällä tavalla.

5 §

Monialaiseen työllistymissuunnitelmaan liittyvät velvollisuudet

Työ- ja elinkeinotoimisto ja *hyvinvointialue* ovat velvollisia selvittämään työttömälle 1 momentissa tarkoitettut velvollisuudet

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

Monialaisen yhteispalvelun päättyminen

Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu päättyy, kun työ- ja elinkeinotoimiston, *kunnan* ja Kansaneläkelaitoksen yhteisen arvion mukaan työttömällä ei ole enää monialaisen yhteispalvelun tarvetta.

7 §

Monialaisen yhteispalvelun järjestäminen ja valtakunnallinen ohjaus

Jokaisen työ- ja elinkeinotoimiston alueella on monialaisen yhteispalvelun järjestämistä varten tarvittava määrä monialaisen yhteispalvelun johtoryhmiä. Työ- ja elinkeinotoimiston toimialueen kunnat nimeävät henkilöt, jotka johtavat monialaisen yhteispalvelun järjestämistä johtoryhmän asettamissa puitteissa. Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa ohjausryhmän monialaisen yhteispalvelun valtakunnallista ohjausta varten.

Työ- ja elinkeinotoimistolla, sen toimialueeseen kuuluvilla *kunnilla* ja Kansaneläkelaitoksella on työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tarjoamiseksi vähintään yksi yhteinen toimipiste kullakin monialaisen yhteispalvelun johtoryhmään kuuluvien kuntien muodostamalla alueella. Työ- ja elinkeinotoimisto, *kunnat* ja Kansaneläkelaitos osoittavat monialaiseen yhteispalveluun palvelua tarvitsevien asiakkaiden määrä huomioon ottaen riittävän määrän henkilöstöä.

6 §

Monialaisen yhteispalvelun päättyminen

Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu päättyy, kun työ- ja elinkeinotoimiston, *hyvinvointialueen* ja Kansaneläkelaitoksen yhteisen arvion mukaan työttömällä ei ole enää monialaisen yhteispalvelun tarvetta.

7 §

Monialaisen yhteispalvelun järjestäminen ja valtakunnallinen ohjaus

Jokaisen työ- ja elinkeinotoimiston alueella on monialaisen yhteispalvelun järjestämistä varten tarvittava määrä monialaisen yhteispalvelun johtoryhmiä. *Työ- ja elinkeinotoimisto asettaa johtoryhmän neuvoteltuaan toimialueeseensa kuuluvien hyvinvointialueiden ja kuntien sekä Kansaneläkelaitoksen kanssa.* Työ- ja elinkeinotoimiston toimialueen kunnat nimeävät henkilöt, jotka johtavat monialaisen yhteispalvelun järjestämistä johtoryhmän asettamissa puitteissa. Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa ohjausryhmän monialaisen yhteispalvelun valtakunnallista ohjausta varten.

Työ- ja elinkeinotoimistolla, sen toimialueeseen kuuluvilla *hyvinvointialueilla* ja Kansaneläkelaitoksella on työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tarjoamiseksi vähintään yksi yhteinen toimipiste kullakin monialaisen yhteispalvelun johtoryhmään kuuluvien kuntien muodostamalla alueella. Työ- ja elinkeinotoimisto, *hyvinvointialue* ja Kansaneläkelaitos osoittavat monialaiseen yhteispalveluun palvelua tarvitsevien asiakkaiden määrä huomioon ottaen riittävän määrän henkilöstöä.

8 §

8 §

*Voimassa oleva laki**Ehdotus**Monialaisesta yhteispalvelusta aiheutuvien
kustannusten jakautuminen**Monialaisesta yhteispalvelusta aiheutuvien
kustannusten jakautuminen*

Työ- ja elinkeinotoimisto, *kunnat* ja Kansaneläkelaitos vastaavat monialaiseen yhteispalveluun osallistuvan henkilöstönsä palkkaus- ja muista henkilöstökustannuksista.

Monialaisen yhteispalvelun yhteisen toimipisteen toimitila-, laite- ja tietoliikennekustannukset sekä muut monialaisesta yhteispalvelusta ja sen kehittämisestä aiheutuvat kustannukset jaetaan työ- ja elinkeinotoimiston ja sen toimialueeseen kuuluvien *kuntien* kesken monialaiseen yhteispalveluun yhteisissä toimipisteissä osallistuvan henkilöstön määrän mukaisessa suhteessa. Kansaneläkelaitos osallistuu kustannuksiin työ- ja elinkeinotoimiston ja sen toimialueeseen kuuluvien *kuntien* kanssa tekemässään sopimuksessa sovitulla tavalla.

Työ- ja elinkeinotoimisto, *hyvinvointialue* ja Kansaneläkelaitos vastaavat monialaiseen yhteispalveluun osallistuvan henkilöstönsä palkkaus- ja muista henkilöstökustannuksista.

Monialaisen yhteispalvelun yhteisen toimipisteen toimitila-, laite- ja tietoliikennekustannukset sekä muut monialaisesta yhteispalvelusta ja sen kehittämisestä aiheutuvat kustannukset jaetaan työ- ja elinkeinotoimiston ja sen toimialueeseen kuuluvien *hyvinvointialueiden* kesken monialaiseen yhteispalveluun yhteisissä toimipisteissä osallistuvan henkilöstön määrän mukaisessa suhteessa. Kansaneläkelaitos osallistuu kustannuksiin työ- ja elinkeinotoimiston ja sen toimialueeseen kuuluvien *hyvinvointialueiden* kanssa tekemässään sopimuksessa sovitulla tavalla.

9 §

9 §

*Työtöntä koskevat tiedot ja niiden
käyttötarkoitus**Työtöntä koskevat tiedot ja niiden
käyttötarkoitus*

Työ- ja elinkeinotoimisto, *kunta* ja Kansaneläkelaitos voivat käsitellä työtöntä henkilöä koskevia tietoja niille tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

Työ- ja elinkeinotoimisto, *hyvinvointialue*, ja Kansaneläkelaitos voivat käsitellä työtöntä henkilöä koskevia tietoja niille tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

9 a §

9 a §

*Monialaisen yhteispalvelun asiakastieto-
aineisto ja -järjestelmä**Monialaisen yhteispalvelun asiakastieto-
aineisto ja -järjestelmä*

Työ- ja elinkeinotoimiston, *kunnan* ja Kansaneläkelaitoksen on talletettava 9 §:ssä tarkoitettut tiedot monialaisen yhteispalvelun asiakastietojärjestelmällä asiakastietoineistoon. Työttömän tietoja saa tallettaa tietoineistoon sen jälkeen, kun monialainen yhteispalvelu on alkanut. Elinkeino-, liikenne- ja

Työ- ja elinkeinotoimiston, *hyvinvointialueen*, ja Kansaneläkelaitoksen on talletettava 9 §:ssä tarkoitettut tiedot monialaisen yhteispalvelun asiakastietojärjestelmällä asiakastietoineistoon. Työttömän tietoja saa tallettaa tietoineistoon sen jälkeen, kun monialainen yhteispalvelu on alkanut. Elinkeino-, liikenne- ja

Voimassa oleva laki

ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen on poistettava kaikki työtöntä koskevat tiedot, kun monialaisen yhteispalvelun päättymisestä on kulunut neljä vuotta. Tietoa ei kuitenkaan tarvitse poistaa, jos se on tarpeen säännöksiin perustuvan tehtävän hoitamiseksi tai vireillä olevan asian johdosta.

Asiakastietojärjestelmän käyttö edellyttää henkilökohtaista käyttöoikeutta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus voi myöntää käyttöoikeuden työ- ja elinkeinotoimiston, *kunnan, kuntayhtymän* tai Kansaneläkelaitoksen hakemuksesta. Käyttöoikeus voidaan myöntää työ- ja elinkeinotoimiston, *kunnan, kuntayhtymän* tai Kansaneläkelaitoksen palveluksessa olevalle henkilölle, joka hoitaa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä.

9 b

Rekisterinpitäjät

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus, työ- ja elinkeinotoimistot, *kunnat* ja Kansaneläkelaitos ovat 9 §:ssä tarkoitettujen tietojen yhteisrekisterinpitäjiä.

Työ- ja elinkeinotoimistot, *kunnat* ja Kansaneläkelaitos vastaavat muista kuin 2 momentin mukaisista yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitetuista rekisterinpitäjän velvollisuuksista asiakastietoaineistoon tallettamiensa tietojen osalta.

10 §

Työtöntä koskevien tietojen tallettaminen monialaiseen yhteispalveluun osallistuvan viranomaisen rekisteriin

Työ- ja elinkeinotoimisto, *kunta* ja Kansaneläkelaitos tallettavat omiin rekistereihinsä

Ehdotus

ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen on poistettava kaikki työtöntä koskevat tiedot, kun monialaisen yhteispalvelun päättymisestä on kulunut neljä vuotta. Tietoa ei kuitenkaan tarvitse poistaa, jos se on tarpeen säännöksiin perustuvan tehtävän hoitamiseksi tai vireillä olevan asian johdosta.

Asiakastietojärjestelmän käyttö edellyttää henkilökohtaista käyttöoikeutta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus voi myöntää käyttöoikeuden työ- ja elinkeinotoimiston, *hyvinvointialueen* tai Kansaneläkelaitoksen hakemuksesta. Käyttöoikeus voidaan myöntää työ- ja elinkeinotoimiston, *hyvinvointialueen* tai Kansaneläkelaitoksen palveluksessa olevalle henkilölle, joka hoitaa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä.

9 b §

Rekisterinpitäjät

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus, työ- ja elinkeinotoimistot, *hyvinvointialueet* ja Kansaneläkelaitos ovat 9 §:ssä tarkoitettujen tietojen yhteisrekisterinpitäjiä.

Työ- ja elinkeinotoimistot, *hyvinvointialue*, ja Kansaneläkelaitos vastaavat muista kuin 2 momentin mukaisista yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitetuista rekisterinpitäjän velvollisuuksista asiakastietoaineistoon tallettamiensa tietojen osalta.

10 §

Työtöntä koskevien tietojen tallettaminen monialaiseen yhteispalveluun osallistuvan viranomaisen rekisteriin

Voimassa oleva laki

tiedot asiakkaan monialaisen yhteispalvelun aikana saamista julkisista työvoimapalveluista ja sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista sekä palveluihin liittyvistä etuuksista siten kuin mainittuja palveluja ja etuuksia koskevilla laeissa säädetään.

Työ- ja elinkeinotoimiston, *kunnan* ja Kansaneläkelaitoksen rekistereihin saadaan tallettaa 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tietoja siltä osin kuin ne ovat tarpeellisia viranomaisen järjestämisvastuulla olevan palvelun tarjoamiseksi työttömälle.

11 §

Salassa pidettävien tietojen saaminen palvelun järjestämistä varten

Työttömän suostumuksesta riippumatta työ- ja elinkeinotoimistolla, *kunnalla* ja Kansaneläkelaitoksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada toisiltaan sekä tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi käyttää edellä 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuja työtöntä koskevia tietoja, jotka ovat välttämättömiä työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun järjestämiseksi työttömälle. Tiedot voidaan luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla.

(uusi §)

Ehdotus

Työ- ja elinkeinotoimisto, *hyvinvointialue* ja Kansaneläkelaitos tallettavat omiin rekistereihinsä tiedot asiakkaan monialaisen yhteispalvelun aikana saamista julkisista työvoimapalveluista ja sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista sekä palveluihin liittyvistä etuuksista siten kuin mainittuja palveluja ja etuuksia koskevilla laeissa säädetään.

Työ- ja elinkeinotoimiston, *hyvinvointialueen* ja Kansaneläkelaitoksen rekistereihin saadaan tallettaa 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tietoja siltä osin kuin ne ovat tarpeellisia viranomaisen järjestämisvastuulla olevan palvelun tarjoamiseksi työttömälle.

11 §

Salassa pidettävien tietojen saaminen palvelun järjestämistä varten

Työttömän suostumuksesta riippumatta työ- ja elinkeinotoimistolla, *hyvinvointialueella* ja Kansaneläkelaitoksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada toisiltaan sekä tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi käyttää edellä 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuja työtöntä koskevia tietoja, jotka ovat välttämättömiä työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun järjestämiseksi työttömälle.

11 a §

Lain soveltaminen Helsingin kaupunkiin

Mitä tässä laissa säädetään hyvinvointialueesta, sovelletaan myös Helsingin kaupunkiin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

2.

Laki**kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 87 §:n 4 momentti,
muutetaan 2, 6, 10 ja 13–15 §, 17 §:n 1 ja 2 momentti, 18, 28, 31, 41 ja 43 §, 44 §:n otsikko ja 1–3 momentti, 46–49, 51–55 ja 56 §, 82 §:n 1 momentti ja 87 a §, sellaisina kuin niistä ovat 10 § osaksi laeissa 919/2012 ja 1382/2021, 13 ja 18 § osaksi laissa 919/2012, 14 § osaksi laissa 1382/2021, 44 §:n otsikko sekä 2 ja 3 momentti laissa 906/2014, 44 §:n 1 momentti ja 55 § laissa 1134/2014, 46 § laissa 1376/2014, 49 § osaksi laissa 564/2020, 51 § osaksi laissa 1376/2014, 54 § laeissa 1134/2014 ja 320/2016, 82 §:n 1 momentti laissa 1015/2015 sekä 87 a § laissa 1110/2016, ja
lisätään lakiin uusi 45 a, 47 a, 87 b–87 g, 88 a, 90 a ja 90 b § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

2 §

2 §

*Soveltamisala**Soveltamisala*

Tätä lakia sovelletaan henkilöön, jolla on ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettu voimassa oleva oleskelulupa Suomessa. Lakia sovelletaan myös henkilöön, jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty oleskelukortti ulkomaalaislain mukaisesti.

Tämän lain 5 luvun säännöksiä kuntaan osoittamisesta ja 6 luvun 45–49 §:n säännöksiä kustannusten korvaamisesta sovelletaan henkilöön:

- 1) joka saa ulkomaalaislaissa tarkoitettua kansainvälistä suojelua;
- 2) jolle on hänen haettuaan kansainvälistä suojelua myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain 51, 52 tai 89 §:n perusteella;
- 3) joka on otettu Suomeen erityisellä humanitaarisella perusteella tai kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi ulkomaalaislain 93 §:n perusteella; ja
- 4) jolle on myönnetty jatkuva oleskelulupa ulkomaalaislain 52 a §:n 2 momentin tai 54 §:n 5 momentin perusteella.

Tätä lakia sovelletaan henkilöön, jolla on ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettu voimassa oleva oleskelulupa Suomessa. Lakia sovelletaan myös henkilöön, jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty oleskelukortti ulkomaalaislain mukaisesti.

Tämän lain 5 luvun säännöksiä kuntaan osoittamisesta ja 45, 45 a, 46, 47, 47 a, 48 ja 49 §:n säännöksiä kustannusten korvaamisesta sovelletaan henkilöön:

- 1) joka saa ulkomaalaislaissa tarkoitettua kansainvälistä suojelua;
- 2) jolle on hänen haettuaan kansainvälistä suojelua myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain 51, 52 tai 89 §:n perusteella;
- 3) joka on otettu Suomeen erityisellä humanitaarisella perusteella tai kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi ulkomaalaislain 93 §:n perusteella; ja
- 4) jolle on myönnetty jatkuva oleskelulupa ulkomaalaislain 52 a §:n 2 momentin tai 54 §:n 5 momentin perusteella.

Voimassa oleva laki

Tämän lain 5 luvun ja 6 luvun 45–49 §:n säännöksiä sovelletaan lisäksi 2 momentissa tarkoitetun henkilön perheenjäsenen tai muuhun omaiseen, jos tällä on ollut perheside 2 momentissa tarkoitettuun henkilöön ennen tämän Suomeen tuloa.

6 §

Kotoutumista edistävien toimenpiteiden järjestäminen

Kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään osana kunnallisia peruspalveluja ja työ- ja elinkeinohallinnon palveluja sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä.

10 §

Alkukartoituksen järjestäminen

Työ- ja elinkeinotoimisto käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka on julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettussa laissa (916/2012) tarkoitettu työtön työnhakija. Kunta käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaista toimeentulotukea. Työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta voi käynnistää alkukartoituksen myös sitä pyytäneelle muulle maahanmuuttajalle, jos tämän arvioidaan sitä tarvitsevan. Alkukartoitus käynnistetään kahden kuukauden kuluessa asiakkuuden alkamisesta tai alkukartoitusta koskevasta pyynnöstä.

(uusi mom.)

Ehdotus

Tämän lain 5 luvun ja 45, 45 a, 46, 47, 47 a, 48 ja 49 §:n säännöksiä sovelletaan lisäksi 2 momentissa tarkoitetun henkilön perheenjäsenen tai muuhun omaiseen, jos tällä on ollut perheside 2 momentissa tarkoitettuun henkilöön ennen tämän Suomeen tuloa.

6 §

Kotoutumista edistävien toimenpiteiden järjestäminen

Kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään osana kunnallisia peruspalveluja, työ- ja elinkeinohallinnon palveluja, hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä.

10 §

Alkukartoituksen järjestäminen

Työ- ja elinkeinotoimisto käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka on julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettussa laissa (916/2012) tarkoitettu työtön työnhakija. Kunta käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaista toimeentulotukea. Työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta voi käynnistää alkukartoituksen myös sitä pyytäneelle muulle maahanmuuttajalle, jos tämän arvioidaan sitä tarvitsevan. Alkukartoitus käynnistetään kahden kuukauden kuluessa asiakkuuden alkamisesta tai alkukartoitusta koskevasta pyynnöstä.

Hyvinvointialue voi työ- ja elinkeinotoimiston tai kunnan pyynnöstä osallistua 1 momentissa tarkoitettuun alkukartoitukseen, jos maahanmuuttajan kotoutumisen edistäminen edellyttää työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan tai hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien 6 §:ssä tarkoitettujen palvelujen yhteensovittamista.

Voimassa oleva laki

Alkukartoitukseen kuuluvia toimia voidaan järjestää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen täydentävien työnhakukeskustelujen sijasta. Työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta, joka on järjestänyt alkukartoituksen, ohjaa maahanmuuttajan tarvittaessa saamaan muun viranomaisen tai palvelujen järjestäjän palveluita. Ohjaamisessa on tehtävä yhteistyötä palvelujen järjestäjän kanssa.

Alkukartoituksen perusteella työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta arvioi, tarvitseeko maahanmuuttaja 11 §:ssä tarkoitetun kotoutumissuunnitelman. Kotoutumissuunnitelman tarvetta arvioitaessa kiinnitetään huomiota siihen, tarvitseeko maahanmuuttaja kotoutumiskoulutusta, omaehtoista opiskelua tai muita tässä luvussa tarkoitettuja toimenpiteitä kotoutumisensa tueksi.

13 §

Kotoutumissuunnitelman laatiminen

Kunta ja työ- ja elinkeinotoimisto laativat kotoutumissuunnitelman yhdessä maahanmuuttajan kanssa. Perustellusta syystä kunta ja maahanmuuttaja tai työ- ja elinkeinotoimisto ja maahanmuuttaja voivat kuitenkin laatia kotoutumissuunnitelman keskenään.

(uusi mom.)

Kunta tai työ- ja elinkeinotoimisto käynnistää alkukartoituksen perusteella kotoutumissuunnitelman laatimisen viimeistään kahden viikon kuluttua siitä, kun maahanmuuttajalle on tehty alkukartoitus.

Kotoutumissuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon maahanmuuttajan omat kotoutumista edistävät tavoitteet. Kotoutumissuunnitelma ja maahanmuuttajalle laaditut muut asiaan liittyvät suunnitelmat on sovittava

Ehdotus

Alkukartoitukseen kuuluvia toimia voidaan järjestää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen täydentävien työnhakukeskustelujen sijasta. Työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta, joka on järjestänyt alkukartoituksen, ohjaa maahanmuuttajan tarvittaessa saamaan muun viranomaisen tai palvelujen järjestäjän palveluita. Ohjaamisessa on tehtävä yhteistyötä palvelujen järjestäjän kanssa.

Alkukartoituksen perusteella työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta arvioi, tarvitseeko maahanmuuttaja 11 §:ssä tarkoitetun kotoutumissuunnitelman. Kotoutumissuunnitelman tarvetta arvioitaessa kiinnitetään huomiota siihen, tarvitseeko maahanmuuttaja kotoutumiskoulutusta, omaehtoista opiskelua tai muita tässä luvussa tarkoitettuja toimenpiteitä kotoutumisensa tueksi.

13 §

Kotoutumissuunnitelman laatiminen

Kunta ja työ- ja elinkeinotoimisto laativat kotoutumissuunnitelman yhdessä maahanmuuttajan kanssa. Perustellusta syystä kunta ja maahanmuuttaja tai työ- ja elinkeinotoimisto ja maahanmuuttaja voivat kuitenkin laatia kotoutumissuunnitelman keskenään.

Hyvinvointialue voi työ- ja elinkeinotoimiston tai kunnan pyynnöstä osallistua 1 momentissa tarkoitetun kotoutumissuunnitelman laatimiseen, jos maahanmuuttajan kotoutumisen edistäminen edellyttää työ- ja elinkeinotoimiston tai kunnan sekä hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien 6 §:ssä tarkoitettujen palvelujen yhteensovittamista.

Kunta tai työ- ja elinkeinotoimisto käynnistää alkukartoituksen perusteella kotoutumissuunnitelman laatimisen viimeistään kahden viikon kuluttua siitä, kun maahanmuuttajalle on tehty alkukartoitus.

Kotoutumissuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon maahanmuuttajan omat kotoutumista edistävät tavoitteet. Kotoutumissuunnitelma ja maahanmuuttajalle laaditut muut asiaan liittyvät suunnitelmat on sovittava

Voimassa oleva laki

yhteen. Kotoutumissuunnitelman mukaiset toimenpiteet toteutetaan tarvittaessa monialaisena yhteistyönä.

Kotoutumissuunnitelmaan, jonka laatimiseen työ- ja elinkeinotoimisto osallistuu, sovelletaan lisäksi, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 7 §:ssä säädetään.

14 §

Kotoutumissuunnitelman laativan viranomaisen tehtävät

Työ- ja elinkeinotoimisto sopii kotoutumissuunnitelmassa maahanmuuttajan kanssa koulutuksesta, työhauusta ja sen tavoitteista sekä työnhakua tukevista ja työllistymistä edistävistä toimenpiteistä ja palveluista. Kotoutumissuunnitelman tulee sisältää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 3 luvussa tarkoitettu työnhakuvelvollisuus, ellei mainitun luvun 7 §:stä johdu muuta.

Kunta sopii kotoutumissuunnitelmassa maahanmuuttajan kanssa kotoutumista ja työllistymistä edistävistä kunnan palveluista tai muista toimenpiteistä, jos maahanmuuttaja ei terveydentilansa, ikänsä, perhesyiden taikka näihin rinnastettavien syiden vuoksi voi osallistua kotoutumista tukeviin työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin.

(uusi mom.)

Maahanmuuttaja ohjataan hakeutumaan yksilöllistä tarvettaan vastaavaan koulutukseen tai muuhun kotoutumista ja työllistymistä edistävään toimenpiteeseen kuukauden kuluessa kotoutumissuunnitelman laatimisesta.

15 §

Ehdotus

yhteen. Kotoutumissuunnitelman mukaiset toimenpiteet toteutetaan tarvittaessa monialaisena yhteistyönä.

Kotoutumissuunnitelmaan, jonka laatimiseen työ- ja elinkeinotoimisto osallistuu, sovelletaan lisäksi, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 12 §:ssä säädetään.

14 §

Kotoutumissuunnitelman laativan viranomaisen tehtävät

Työ- ja elinkeinotoimisto sopii kotoutumissuunnitelmassa maahanmuuttajan kanssa koulutuksesta, työhauusta ja sen tavoitteista sekä työnhakua tukevista ja työllistymistä edistävistä toimenpiteistä ja palveluista. Kotoutumissuunnitelman tulee sisältää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 3 luvussa tarkoitettu työnhakuvelvollisuus, ellei mainitun luvun 7 §:stä johdu muuta.

Kunta sopii kotoutumissuunnitelmassa maahanmuuttajan kanssa kotoutumista ja työllistymistä edistävistä kunnan palveluista tai muista toimenpiteistä, jos maahanmuuttaja ei terveydentilansa, ikänsä, perhesyiden taikka näihin rinnastettavien syiden vuoksi voi osallistua kotoutumista tukeviin työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin.

Jos kotoutumissuunnitelma laaditaan 13 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla monialaisesti, tämän pykälän 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen asioiden lisäksi maahanmuuttajan kanssa sovitaan kotoutumista edistävistä hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevista palveluista.

Maahanmuuttaja ohjataan hakeutumaan yksilöllistä tarvettaan vastaavaan koulutukseen tai muuhun kotoutumista ja työllistymistä edistävään toimenpiteeseen kuukauden kuluessa kotoutumissuunnitelman laatimisesta.

15 §

Alaikäisen kotoutumissuunnitelma

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Alaikäisen kotoutumissuunnitelma

Kunta laatii alaikäisen maahanmuuttajan kanssa kotoutumissuunnitelman, jos siihen on alaikäisen yksilöllisistä olosuhteista johtuva tarve. Alaikäiselle ilman huoltajaa saapu-neelle ja oleskeluluvan saaneelle laaditaan aina kotoutumissuunnitelma.

Suunnitelman tarvetta arvioitaessa ja sitä laadittaessa on selvítettävä alaikäisen toivo-mukset ja mielipide sekä otettava ne huomi-oon siten kuin 4 §:ssä säädetään. Suunnitelma sovitetaan yhteen perheen kotoutumissuunni-telman ja alaikäiselle laadittavien muiden asi-aan liittyvien suunnitelmien kanssa.

Kotoutumissuunnitelma laaditaan yhdessä lapsen tai nuoren ja hänen huoltajansa tai edustajansa kanssa. *Huoltaja tai edustaja käyttää alaikäisen puhevaltaa siten kuin hal-lintolaissa tarkemmin säädetään.*

17 §

Kotoutumissuunnitelmasta ja sen laatimi-sesta aiheutuvat velvollisuudet

Kunnan tai työ- ja elinkeinotoimiston, joka laatii maahanmuuttajan kanssa kotoutumis-suunnitelman, on selvítettävä maahanmuutta-jalle suunnitelmasta ja siihen liittyvistä toi-menpiteistä aiheutuvat oikeudet ja velvolli-suudet kirjallisesti ja maahanmuuttajan pyyn-nöstä suullisesti siten, että hän ne ymmärtää.

Kotoutumissuunnitelman laatineen kunnan tai työ- ja elinkeinotoimiston on aktiivisesti tarjottava maahanmuuttajalle tämän kotoutu-missuunnitelmaan sisältyviä toimenpiteitä ja palveluja käytettäväksi osoitettujen määrära-hojen rajoissa.

18 §

Kunta laatii alaikäisen maahanmuuttajan kanssa kotoutumissuunnitelman, jos siihen on alaikäisen yksilöllisistä olosuhteista johtuva tarve. Alaikäiselle ilman huoltajaa saapu-neelle ja oleskeluluvan saaneelle laaditaan aina kotoutumissuunnitelma yhdessä hyvin-vointialueen kanssa.

Suunnitelman tarvetta arvioitaessa ja sitä laadittaessa on selvítettävä alaikäisen toivo-mukset ja mielipide sekä otettava ne huomi-oon siten kuin 4 §:ssä säädetään. Suunnitelma sovitetaan yhteen perheen kotoutumissuunni-telman ja alaikäiselle laadittavien muiden asi-aan liittyvien suunnitelmien kanssa.

Kotoutumissuunnitelma laaditaan yhdessä lapsen tai nuoren ja hänen huoltajansa tai 56 §:ssä tarkoitetun edustajansa kanssa. *Puhe-vallan käyttämisestä alaikäisen puolesta sää-detään tarkemmin hallintolaissa.*

17 §

Kotoutumissuunnitelmasta ja sen laatimi-sesta aiheutuvat velvollisuudet

Kunnan, työ- ja elinkeinotoimiston tai hy-vinvointialueen, joka laatii maahanmuuttajan kanssa kotoutumissuunnitelman, on selvitet-tävä maahanmuuttajalle suunnitelmasta ja sii-hen liittyvistä toimenpiteistä aiheutuvat oi-keudet ja velvollisuudet kirjallisesti ja maa-hanmuuttajan pyynnöstä suullisesti siten, että hän ne ymmärtää.

Kotoutumissuunnitelman laatineen kunnan, työ- ja elinkeinotoimiston tai hyvinvointialu-teen on aktiivisesti tarjottava maahanmuutta-jalle tämän kotoutumissuunnitelmaan sisälty-viä toimenpiteitä ja palveluja käytettäväksi osoitettujen määrärahojen rajoissa.

18 §

*Voimassa oleva laki**Ehdotus**Kotoutumissuunnitelman seuranta ja tarkistaminen**Kotoutumissuunnitelman seuranta ja tarkistaminen*

Kunnan ja työ- ja elinkeinotoimiston on seurattava kotoutumissuunnitelman toteutumista.

Kunnan ja työ- ja elinkeinotoimiston *sekä 13 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa myös hyvinvointialueen*, on seurattava kotoutumissuunnitelman toteutumista.

Kunnan on tarkistettava kotoutumissuunnitelma maahanmuuttajan palvelutarpeen mukaisesti tai vähintään kerran vuodessa. Työ- ja elinkeinotoimiston on tarkistettava kotoutumissuunnitelma julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa säädetyllä tavalla. Suunnitelma voidaan tarkistaa myös osapuolten sitä erikseen pyytäessä.

Kunnan on tarkistettava kotoutumissuunnitelma maahanmuuttajan palvelutarpeen mukaisesti tai vähintään kerran vuodessa. Työ- ja elinkeinotoimiston on tarkistettava kotoutumissuunnitelma julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa säädetyllä tavalla. Suunnitelma voidaan tarkistaa myös osapuolten sitä erikseen pyytäessä. *Hyvinvointialue voi osallistua suunnitelman tarkistamiseen, jos maahanmuuttajan kotoutumisen edistäminen edellyttää kunnan ja hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien 6 §:ssä tarkoitettujen palvelujen yhteensovittamista.*

28 §

28 §

*Perheryhmäkoti ja muu asuinyksikkö**Perheryhmäkoti ja muu asuinyksikkö*

Kunta voi perustaa lapsille ja nuorille tarkoitetun perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön. *Kunta* sopii elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön perustamisesta, lasten ja nuorten sijoittamisesta näihin yksiköihin, kotoutumista edistävien palvelujen järjestämisestä sekä toimenpiteistä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta.

Hyvinvointialue voi perustaa lapsille ja nuorille tarkoitetun perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön. *Hyvinvointialue* sopii elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön perustamisesta. *Hyvinvointialue on kuultava kuntaa ennen perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön perustamista. Hyvinvointialue sopii kunnan ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa lasten ja nuorten sijoittamisesta näihin yksiköihin sekä kotoutumista edistävien palvelujen järjestämisestä.*

Perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön toimitiloista ja kasvuoloista, yhdessä hoidettavien lasten ja nuorten määrästä ja henkilöstöstä on voimassa, mitä lastensuojelulain 58–60 §:ssä säädetään.

Perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön toimitiloista ja kasvuoloista, yhdessä hoidettavien lasten ja nuorten määrästä ja henkilöstöstä sovelletaan, mitä lastensuojelulain 58–60 §:ssä säädetään.

Aineiden ja esineiden haltuunottoon ja asukkaan käytössä olevien tilojen tarkastamiseen perheryhmäkodissa tai muussa asuinyksikössä sovelletaan, mitä kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain 60–62

Aineiden ja esineiden haltuunottoon ja asukkaan käytössä olevien tilojen tarkastamiseen perheryhmäkodissa tai muussa asuinyksikössä sovelletaan, mitä kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain 60–62

Voimassa oleva laki

§:ssä ja 63 §:n 1–3 momentissa säädetään. Aineiden ja esineiden haltuun ottamisesta ja asukkaan käytössä olevien tilojen tarkastamisesta tehdystä pöytäkirjasta toimitetaan jäljennös *kunnalle* ja toimintaa valvovalle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

31 §

Monialainen yhteistyö paikallistasolla

Paikallisten viranomaisten on kehitettävä kotouttamista monialaisena yhteistyönä. Yhteistyöhön osallistuvat kunta, työ- ja elinkeinotoimisto ja poliisi sekä kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestävät järjestöt, yhdistykset ja yhteisöt.

Kunta tai useampi kunta yhdessä voi asettaa yhteistyössä paikallisten työmarkkina-, yrittäjä- ja kansalaisjärjestöjen kanssa kotouttamisen suunnittelun ja toimeenpanon kehittämistä sekä etnisten suhteiden edistämistä varten paikallistason neuvottelukunnan.

Kunta ja työ- ja elinkeinotoimisto vastaavat yhdessä kotoutumista edistävien ja tukevien toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisestä, niihin ohjaamisesta sekä niiden seurannasta. Ne voivat lisäksi laatia paikallisia tai seudullisia yhteistyösopimuksia toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisestä alueellaan.

41 §

Sopimus kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä

Kunta voi tehdä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa sopimuksen 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä.

Sopimus on monivuotinen ja sitä tarkistetaan vuosittain.

Ehdotus

§:ssä ja 63 §:n 1–3 momentissa säädetään. Aineiden ja esineiden haltuun ottamisesta ja asukkaan käytössä olevien tilojen tarkastamisesta tehdystä pöytäkirjasta toimitetaan jäljennös *hyvinvointialueelle* ja toimintaa valvovalle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

31 §

Monialainen yhteistyö paikallistasolla

Paikallisten viranomaisten on kehitettävä kotouttamista monialaisena yhteistyönä. Yhteistyöhön osallistuvat kunta, työ- ja elinkeinotoimisto, *hyvinvointialue*, *Kansaneläkelaitos* ja poliisi sekä kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestävät järjestöt, yhdistykset ja yhteisöt.

Kunta tai useampi kunta yhdessä voi asettaa yhteistyössä paikallisten työmarkkina-, yrittäjä- ja kansalaisjärjestöjen kanssa kotouttamisen suunnittelun ja toimeenpanon kehittämistä sekä etnisten suhteiden edistämistä varten paikallistason neuvottelukunnan.

Kunta, työ- ja elinkeinotoimisto ja *hyvinvointialue* vastaavat yhdessä kotoutumista edistävien ja tukevien toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisestä, niihin ohjaamisesta sekä niiden seurannasta. Ne voivat lisäksi laatia paikallisia tai seudullisia yhteistyösopimuksia toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisestä alueellaan.

41 §

Sopimus kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä

Kunta voi tehdä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa sopimuksen 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä.

Sopimus on monivuotinen ja sitä tarkistetaan vuosittain.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

(uusi mom.)

Kunnan on kuultava hyvinvointialuetta ennen sopimuksen laatimista tai tarkistamista.

43 §

43 §

Kuntaan osoittaminen

Kuntaan osoittaminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus osoittaa 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetun henkilön kuntaan, jonka kanssa 41 §:ssä tarkoitettu sopimus on tehty.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus osoittaa 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetun henkilön kuntaan, jonka kanssa 41 §:ssä tarkoitettu sopimus on tehty.

(uusi mom.)

Ennen kuntaan osoittamista elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on sovittava kuntaan osoittamisesta kunnan kanssa. Kunnan on kuultava hyvinvointialuetta ennen kuntaan osoittamista, jos henkilöllä on ilmeisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun tarpeita.

44 §

44 §

Valtion korvaus kunnalle

*Valtion korvaus kunnalle **tai hyvinvointialueelle***

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus korvaa kunnalle valtion talousarvion rajoissa tässä laissa tarkoitettujen toimenpiteiden järjestämisestä aiheutuvat kustannukset sen mukaan kuin tässä luvussa säädetään.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus (**kehittämis- ja hallintokeskus**) korvaa kunnalle *ja hyvinvointialueelle* valtion talousarvion rajoissa tässä laissa tarkoitettujen toimenpiteiden järjestämisestä aiheutuvat kustannukset sen mukaan kuin tässä luvussa säädetään.

Kustannukset korvataan laskennallisen perusteen tai todellisten kustannusten mukaan.

Kustannukset korvataan laskennallisen perusteen tai todellisten kustannusten mukaan.

Korvausta maksetaan siitä alkaen, kun henkilölle, jonka kunnassa asumisen perusteella korvaus maksetaan, on rekisteröity ensimmäinen kotikunta väestötietojärjestelmään.

Korvausta maksetaan siitä alkaen, kun henkilölle, jonka kunnassa asumisen *tai hyvinvointialueelta palvelujen saamisen* perusteella korvaus maksetaan, on rekisteröity ensimmäinen kotikunta väestötietojärjestelmään.

(uusi §)

45 a §

Laskennallinen korvaus hyvinvointialueelle

Hyvinvointialueelle maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta 2 §:n 2 tai 3

Voimassa oleva laki

Ehdotus

momentissa tarkoitetun henkilön kotoutumista edistävien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä.

Korvausta maksetaan kolmen vuoden ajan 44 §:n 3 tai 4 momentissa säädetystä ajankohdasta. Ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitetussa pakolaiskiintiössä Suomeen otetusta henkilöstä laskennallista korvausta maksetaan kuitenkin neljän vuoden ajalta.

46 §

Korvaus kunnan maksamasta toimeentulotuesta

Kunnalle korvataan 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetulle henkilölle maksetusta toimeentulotuesta annetun lain tai toimeentulotuesta annetun lain soveltamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annetun maakuntalain (Ålands författningssamling 66/1998) mukaisesta toimeentulotuesta aiheutuneet kustannukset enintään kolmen vuoden ajalta.

46 §

*Korvaus kunnan **tai hyvinvointialueen** maksamasta toimeentulotuesta*

Kunnalle *tai hyvinvointialueelle* korvataan 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetulle henkilölle maksetusta toimeentulotuesta annetun lain tai toimeentulotuesta annetun lain soveltamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annetun maakuntalain (Ålands författningssamling 66/1998) mukaisesta toimeentulotuesta aiheutuneet kustannukset enintään kolmen vuoden ajalta.

47 §

Korvaus paluumuuttoavustuksesta

Kunnalle korvataan 85 §:ssä tarkoitetun paluumuuton tukemisesta aiheutuneet kustannukset.

47 §

Korvaus paluumuuttoavustuksesta

Kunnalle *tai hyvinvointialueelle* korvataan 85 §:ssä tarkoitetun paluumuuton tukemisesta aiheutuneet kustannukset.

(uusi §)

47 a §

Korvaus vastaanottoon varautumisesta

Kunnalle voidaan korvata ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitetussa pakolaiskiintiössä Suomeen otetun henkilön vastaanottoon varautumisesta aiheutuneita välttämättömiä kustannuksia enintään neljän kuukauden ajalta ennen henkilön Suomeen tuloa tai kuntaan muuttoa. Perustellusta syystä kustannukset voidaan korvata enintään kahdeksalta kuukaudelta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Kunnalle maksettavien korvausten edellytyksenä on lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös kustannusten korvaamisesta.

48 §

Korvaus tulkitsemisen järjestämisestä

Kunnalle korvataan 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuille henkilöille järjestetystä tulkitsemisestä aiheutuneet kustannukset.

49 §

Korvaus erityiskustannuksista

Kunnalle korvataan 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden osalta:

1) ilman huoltajaa olevan alaikäisen sijoittamisesta 28 §:n mukaiseen perheryhmäkotiin tai muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista, sosiaalihuollon palveluista sekä muista tukipalveluista kunnalle aiheutuneet kustannukset siihen saakka, kunnes nuori täyttää 25 vuotta;

2) vamman tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä kunnalle aiheutuneet huomattavat kustannukset, jos henkilö on ollut huollon tai hoidon tarpeessa Suomeen saapuessaan;

3) erityisistä syistä muut kunnalle aiheutuneet kustannukset.

Korvaamisen edellytyksenä on lisäksi, että siitä on erikseen sovittu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja kunnan kesken.

Tässä pykälässä tarkoitettut kustannukset korvataan enintään kymmeneltä vuodelta.

51 §

48 §

Korvaus tulkitsemisen järjestämisestä

Kunnalle ja hyvinvointialueelle korvataan 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetuille henkilöille järjestetystä tulkitsemisestä aiheutuneet kustannukset.

49 §

Korvaus erityiskustannuksista

Kunnalle ja hyvinvointialueelle korvataan 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetun henkilön osalta:

1) ilman huoltajaa olevan alaikäisen sijoittamisesta 28 §:n mukaiseen perheryhmäkotiin tai muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista, sosiaalihuollon palveluista sekä muista tukipalveluista kunnalle tai hyvinvointialueelle aiheutuneet kustannukset siihen saakka, kunnes nuori täyttää 25 vuotta;

2) vamman tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä kunnalle tai hyvinvointialueelle aiheutuneet huomattavat kustannukset, jos henkilö on ollut huollon tai hoidon tarpeessa Suomeen saapuessaan;

3) erityisistä syistä muut kunnalle tai hyvinvointialueelle aiheutuneet kustannukset.

Korvaamisen edellytyksenä on lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös kustannusten korvaamisesta.

Tässä pykälässä tarkoitettut kustannukset korvataan enintään kymmeneltä vuodelta henkilön ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä.

51 §

*Voimassa oleva laki**Ehdotus**Entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevista henkilöistä aiheutuvien kustannusten korvaaminen**Entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevista henkilöistä aiheutuvien kustannusten korvaaminen*

Kunnalle korvataan entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevan oleskeluluvan ulkomaalaislain 48 §:n tai 49 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella saaneen henkilön:

Kunnalle *tai hyvinvointialueelle* korvataan entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevan oleskeluluvan ulkomaalaislain 48 §:n tai 49 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella saaneen henkilön:

1) toimeentulotuesta annetun lain mukaisesta toimeentulotuesta aiheutuneet kustannukset enintään kuuden kuukauden ajalta;

1) toimeentulotuesta annetun lain mukaisesta toimeentulotuesta aiheutuneet kustannukset enintään kuuden kuukauden ajalta;

2) vamman tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä kunnalle aiheutuvat huomattavat kustannukset enintään viiden vuoden ajalta.

2) vamman tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä kunnalle *tai hyvinvointialueelle* aiheutuvat huomattavat kustannukset enintään viiden vuoden ajalta.

Jos kunta järjestää henkilön toimeentulon sen vuoksi, että tämä ei maahanmuuttajana voi saada eläkettä tai muuta sosiaaliturvaetuutta, kunnalle voidaan korvata tästä aiheutuvat kustannukset enintään viiden vuoden ajalta.

Jos kunta *tai hyvinvointialue* järjestää henkilön toimeentulon sen vuoksi, että tämä ei maahanmuuttajana voi saada eläkettä tai muuta sosiaaliturvaetuutta, kunnalle *tai hyvinvointialueelle* voidaan korvata tästä aiheutuvat kustannukset enintään viiden vuoden ajalta.

52 §

52 §

*Sodissa vapaaehtoisina palvelleista henkilöistä aiheutuvien kustannusten korvaaminen**Sodissa vapaaehtoisina palvelleista henkilöistä aiheutuvien kustannusten korvaaminen*

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja kunta voivat sopia Suomen sodissa vuosina 1939–1945 vapaaehtoisina palvelleiden entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevien henkilöiden ja heidän aviopuolisoidensa terveydentilan tulotarkastuksesta, asumisesta, toimeentulon turvaamisesta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja *kunta taikka elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja hyvinvointialue* voivat sopia Suomen sodissa vuosina 1939–1945 vapaaehtoisina palvelleiden entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevien henkilöiden ja heidän aviopuolisoidensa terveydentilan tulotarkastuksesta, asumisesta, toimeentulon turvaamisesta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta.

Kustannukset korvataan koko siltä ajalta, jonka 1 momentissa tarkoitetut henkilöt asuvat Suomessa.

Kustannukset korvataan koko siltä ajalta, jonka 1 momentissa tarkoitetut henkilöt asuvat Suomessa.

53 §

53 §

*Voimassa oleva laki**Ehdotus**Ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuvien kustannusten korvaaminen**Ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuvien kustannusten korvaaminen*

Kunnalle korvataan kustannukset, jotka aiheutuvat kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain 4 luvussa tarkoitetulle ihmiskaupan uhrille tämän asemasta johtuvien erityistarpeiden vuoksi järjestettävästä terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palvelusta, tulkitsemisesta, henkilön turvallisuuden takaamisesta sekä muusta uhriasemaan liittyvän erityistarpeen vuoksi järjestettävästä toimenpiteestä ja palvelusta.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on pyydettävä ihmiskaupan uhrien auttamisesta huolehtivan vastaanottokeskuksen johtajan lausunto siitä, ovatko korvattaviksi haetut kustannukset aiheutuneet ihmiskaupan uhrin asemasta johtuvien toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisestä.

Kunnalle *tai hyvinvointialueelle* korvataan kustannukset, jotka aiheutuvat kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta *sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta* annetun lain 4 luvussa tarkoitetulle ihmiskaupan uhrille tämän asemasta johtuvien erityistarpeiden vuoksi järjestettävästä terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palvelusta, tulkitsemisesta, henkilön turvallisuuden takaamisesta sekä muusta uhriasemaan liittyvän erityistarpeen vuoksi järjestettävästä toimenpiteestä ja palvelusta.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on pyydettävä ihmiskaupan uhrien auttamisesta huolehtivan vastaanottokeskuksen johtajan lausunto siitä, ovatko korvattaviksi haetut kustannukset aiheutuneet ihmiskaupan uhrin asemasta johtuvien toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisestä.

54 §

54 §

*Korvauksen maksaminen**Korvauksen maksaminen*

Kunnan on haettava tässä luvussa tarkoitettua korvausta kehittämis- ja hallintokeskukselle osoitetulla hakemuksella viimeistään kahden vuoden kuluttua sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana tapahtuneesta toiminnasta korvausta haetaan.

Edellä 45 §:ssä tarkoitettu laskennallinen korvaus voidaan maksaa kunnalle ilman erillistä hakemusta.

Kunnan *tai hyvinvointialueen* on haettava tässä luvussa tarkoitettua korvausta kehittämis- ja hallintokeskukselle osoitetulla hakemuksella viimeistään kahden vuoden kuluttua sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana tapahtuneesta toiminnasta korvausta haetaan.

Ilman erillistä hakemusta voidaan maksaa 45 §:ssä tarkoitettu laskennallinen korvaus kunnalle tai 45 a §:ssä tarkoitettu laskennallinen korvaus hyvinvointialueelle.

55 §

55 §

*Maksetun korvauksen palautusvelvollisuus**Maksetun korvauksen palautusvelvollisuus*

Kehittämis- ja hallintokeskus voi määrätä kunnan *tai hyvinvointialueen* palauttamaan

Voimassa oleva laki

Kehittämisen ja hallintokeskus voi määrätä kunnan palauttamaan valtion maksaman korvauksen tai osan siitä, jos korvauksen suorittamista varten on annettu virheellisiä tai erehdyttäviä tietoja taikka muutoin käy selville, että korvaus on suoritettu perusteettomasti.

Palautettavalle määrälle on suoritettava korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukaan määräytyvän korkokannan suuruinen viivästyskorko.

Kehittämisen ja hallintokeskuksen päätös kunnalle perusteettomasti maksetun korvauksen palauttamisesta on tehtävä viimeistään viidentenä kalenterivuonna sen vuoden päättymisestä, jolta korvaus on maksettu.

56 §

Edustajan määrääminen

Oleskeluluvan pakolaishiinnoissa saaneelle lapselle ja sellaiselle ihmiskaupan uhriksi joutuneelle lapselle, jolla on oleskelulupa, määrätään edustaja viivytyksestä, jos hän on Suomessa ilman huoltajaa tai muuta laillista edustajaa. Myös muulle oleskeluluvan saaneelle lapselle, joka on Suomessa ilman huoltajaa tai muuta laillista edustajaa, voidaan määrätä edustaja.

Hakemuksen edustajan määräämisestä tekee *lapsen oleskelukunnan sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin*. Ennen hakemuksen tekemistä lasta on kuultava ja lapsen etu otettava huomioon 4 §:ssä säädettyllä tavalla.

Muutoin edustajan määräämiseen sovelletaan, mitä kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain 39 §:n 3 momentissa säädetään. Käräjäoikeuden ilmoitusvelvollisuuteen sovelletaan, mitä mainitun lain 44 §:ssä säädetään.

10 luku

Erinäiset säännökset*Ehdotus*

valtion maksaman korvauksen tai osan siitä, jos korvauksen suorittamista varten on annettu virheellisiä tai erehdyttäviä tietoja taikka muutoin käy selville, että korvaus on suoritettu perusteettomasti.

Palautettavalle määrälle on suoritettava korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukaan määräytyvän korkokannan suuruinen viivästyskorko.

Kehittämisen ja hallintokeskuksen päätös kunnalle tai hyvinvointialueelle perusteettomasti maksetun korvauksen palauttamisesta on tehtävä viimeistään viidentenä kalenterivuonna sen vuoden päättymisestä, jolta korvaus on maksettu.

56 §

Edustajan määrääminen

Oleskeluluvan pakolaishiinnoissa saaneelle lapselle ja sellaiselle ihmiskaupan uhriksi joutuneelle lapselle, jolla on oleskelulupa, määrätään edustaja viivytyksestä, jos hän on Suomessa ilman huoltajaa tai muuta laillista edustajaa. Myös muulle oleskeluluvan saaneelle lapselle, joka on Suomessa ilman huoltajaa tai muuta laillista edustajaa, voidaan määrätä edustaja.

Hakemuksen edustajan määräämisestä tekee *se hyvinvointialue, jonka alueella lapsen kotikunta sijaitsee*. Ennen hakemuksen tekemistä lasta on kuultava ja lapsen etu otettava huomioon 4 §:ssä säädettyllä tavalla.

Muutoin edustajan määräämiseen sovelletaan, mitä kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain 39 §:n 3 momentissa säädetään. Käräjäoikeuden ilmoitusvelvollisuuteen sovelletaan, mitä mainitun lain 44 §:ssä säädetään.

10 luku

Erinäiset säännökset

Voimassa oleva laki

Ehdotus

82 §

82 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhaku

Jollei muualla laissa toisin säädetä, tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Muutoksenhausta hallintoasioissa säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetulla lailla (808/2019), jollei muualla laissa toisin säädetä.

87 §

87 §

Tiedonsaantioikeus

Tiedonsaantioikeus

Tiedot voidaan luovuttaa myös konekielissä muodossa tai teknisen käyttöyhteyden avulla.

(kumotaan)

87 a §

87 a §

Tietojen luovuttaminen Kansaneläkelaitoksesta kuntaan

Kansaneläkelaitoksen velvollisuus luovuttaa tietoja kunnalle

Kansaneläkelaitoksen tulee toimittaa 10 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa viipymättä salassapitoa ja muiden tiedon antamista koskevien rajoitusten estämättä maksutta henkilön kotikuntalain mukaiselle kunnalle tiedon maahanmuuttajasta, johon sovelletaan tätä lakia ja joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain mukaista toimeentulotukea. Kansaneläkelaitos voi luovuttaa tiedot kuntaan teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista kunnan on esitettävä selvitys siitä, että tietojen suojaamisesta huolehditaan asianmukaisesti.

Kansaneläkelaitoksen on toimitettava henkilön kotikuntalain mukaiselle kunnalle maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 10 §:n 1 momentissa tarkoitettua alkukartoituksen käynnistämistä varten välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta, johon sovelletaan tätä lakia ja joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain mukaista toimeentulotukea.

(uusi §)

87 b §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Monialaiseen alkukartoitukseen tai kotoutumissuunnitelmaan liittyvä tiedonsaanti

Kunnalla, työ- ja elinkeinotoimistolla ja hyvinvointialueella on oikeus saada toisiltaan maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 10 §:n 2 momentissa, 13 §:n 2 momentissa, 14 §:n 3 momentissa, 16 §:n 3 momentissa, 17 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 18 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta, jolle laaditaan alkukartoitus, kotoutumissuunnitelma tai perheen kotoutumissuunnitelma monialaisesti.

Hyvinvointialueella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta, Digi- ja väestötietovirastolta, Kansaneläkelaitokselta tai kotoutumista tukevien toimenpiteiden ja palvelujen tuottajalta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 10 §:n 2 momentissa, 13 §:n 2 momentissa, 14 §:n 3 momentissa, 16 §:n 3 momentissa, 17 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 18 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta, jolle laaditaan alkukartoitus, kotoutumissuunnitelma tai perheen kotoutumissuunnitelma monialaisesti.

Kunnalla ja hyvinvointialueella on oikeus saada toisiltaan maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 15 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot maahanmuuttajasta, jolle laaditaan alaikäisen kotoutumissuunnitelma.

Hyvinvointialueella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta, Digi- ja väestötietovirastolta, Kansaneläkelaitokselta tai ilman huoltajaa olevalle lapselle määrättyä edustajalta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 15 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot alaikäisestä maahanmuuttajasta, jolle laaditaan alaikäisen kotoutumissuunnitelma.

87 c §

(uusi §)

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen tietojen luovuttaminen

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Hyvinvointialueella on oikeus maksutta ja salassapitosäännösten estämättä saada Maahanmuuttovirastolta, vastaanottokeskukselta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta, kunnalta, Digi- ja väestötietovirastolta, Kansaneläkelaitokselta, 56 §:ssä tarkoitettulta edustajalta sekä 2 luvussa tarkoitettulta oppilaitokselta ja muulta palveluntuottajalta sen 27 ja 28 §:ssä säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi välttämättömät alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat tiedot.

Edellä 56 §:ssä tarkoitettulla edustajalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 57 §:ssä säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi hyvinvointialueelta alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat välttämättömät tiedot.

Elinkeino- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 28, 43 ja 49 §:ssä säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi hyvinvointialueelta alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat välttämättömät tiedot.

Kunnalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 2 luvussa ja 43 §:ssä säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi hyvinvointialueelta alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullutta lasta tai nuorta koskevat välttämättömät tiedot.

(uusi §)

87 d §

Kuntaan osoittamisen tiedot

Kunnan on toimitettava hyvinvointialueelle maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 43 §:n 2 momentissa tarkoitetun kuulemisen toteuttamista varten välttämättömät tiedot 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetusta henkilöstä.

(uusi §)

87 e §

Tietojen luovuttaminen hyvinvointialueelta kunnalle

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

Kunnalla on oikeus saada hyvinvointialueelta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 54 §:n 1 momentissa tarkoitetun tehtävän hoitamiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetusta henkilöstä, jolle tuotetusta palvelusta on aiheutunut kunnalle vuoden 2022 aikana kunnalle sellaisia kustannuksia, joista kunta voi hakea 46, 47, 48, 49 tai 51–53 §:ssä tarkoitettuja korvauksia.

(uusi §)

87 f §

Hyvinvointialueen korvauksiin liittyvä tietojen luovuttaminen

Hyvinvointialueella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 46, 47, 48, 49, 51 tai 52 §:ssä tarkoitettujen korvausten hakemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetusta henkilöstä. Hyvinvointialueella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 53 §:ssä tarkoitettujen korvausten hakemiseksi välttämättömät tiedot mainitussa pykälässä tarkoitetusta ihmiskaupan uhrista.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella ja hyvinvointialueella on oikeus saada toisiltaan maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 49 §:n 2 momentissa, 52 §:n 1 momentissa tai 53 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 2 tai 3 momentissa, 52 tai 53 §:ssä tarkoitettusta henkilöstä.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksella on oikeus saada hyvinvointialueelta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 54 §:n 1 momentissa tai 55 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 2 tai 3 momentissa, 52 tai 53 §:ssä tarkoitettusta henkilöstä.

Hyvinvointialueella on oikeus saada Maahanmuuttovirastolta ja Digi- ja väestötietovirastolta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 45 a §:ssä tarkoitettujen korvausten

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tarkastelemiseksi välttämättömät tiedot 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettusta henkilöstä.

(uusi §)

87 g §

Tietojen luovuttaminen Kansaneläkelaitoksesta hyvinvointialueelle

Kansaneläkelaitoksen on toimitettava hyvinvointialueelle viipymättä, maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 6 §:ssä tarkoitettujen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämiseksi tieto maahanmuuttajasta, johon sovelletaan tätä lakia ja joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain mukaista toimeentulotukea.

(uusi §)

88 a §

Lain soveltaminen Helsingin kaupunkiin

Mitä tässä laissa säädetään hyvinvointialueesta, sovelletaan myös Helsingin kaupunkiin.

(uusi §)

90 a §

Sopimusten siirto hyvinvointialueelle

Jos kunta on ylläpitänyt tai järjestänyt 27 tai 28 §:ssä tarkoitettua toimintaa 31 päivänä joulukuuta 2022, kyseinen tehtävä siirtyy hyvinvointialueelle 1 tammikuuta 2023. Kunnan on siirrettävä hyvinvointialueelle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa tekemänsä 28 ja 52 §:ssä tarkoitettut sopimukset ja sellaiset 49 §:n 2 momentissa tarkoitettut sopimukset, jotka koskevat 49 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettuja kustannuksia, sekä sopimuksen mukaiseen tehtävään liittyvät sopimukset 1 päivästä tammikuuta 2023.

Hyvinvointialue voi hakea korvauksia 49 tai 52 §:ssä tarkoitettujen sopimusten nojalla niiden kustannusten osalta, jotka aiheutuvat hyvinvointialueelle 1 päivänä tammikuuta 2023 tai sen jälkeen.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Kunta voi hakea 2 momentissa tarkoitetun siirretyn sopimuksen osalta korvauksia sille 31 päivänä joulukuuta 2022 tai sitä ennen syntyneistä kustannuksista myös tämän lain tultua voimaan.

(uusi §)

90 b §

Ilman huoltajaa maassa asuvien lasten ja nuorten tukea toteuttavan henkilöstön asema

Perheryhmäkotien toimintaan sekä muuhun alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren tukeen tai asumisen järjestämiseen liittyviä tehtäviä hoitavan henkilöstön siirto kunnista ja kuntayhtymistä hyvinvointialueelle sekä hyvinvointiyhtymään katsotaan liikkeenluovutukseksi.

Liikkeenluovutukseksi katsotaan myös kunnan 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien tukitehtävien ja tehtäviä hoitavan henkilöstön siirrot, jos tehtävää hoitavan henkilön tosiasiallisista tehtävistä vähintään puolet on 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien tukitehtäviä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20____.

3.

Laki

työllisyyden kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettuun lakiin (1269/2020) uusi 14 a §
seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

(uusi §)

14 a §

*Asiakastietojen käsittely työllistymistä edistä-
vässä monialaisessa yhteispalvelussa*

Kokeilun alueen kuntaan sovelletaan, mitä
työllistymistä edistävästä monialaisesta yh-
teispalvelusta annetun lain 9, 9 a ja 11 §:ssä
säädetään työ- ja elinkeinotoimistosta.

Kokeilun alueen kunta on työllistymistä edis-
tävästä monialaisesta yhteispalvelusta anne-
tun lain 9 b §:ssä tarkoitettujen tietojen yhteis-
rekisterinpitäjä tässä laissa tarkoitettuihin
asiakasryhmiin kuuluvien asiakkaiden osalta.
Kokeilun alueen kunta vastaa muista kuin työl-
listymistä edistävästä monialaisesta yhteispal-
velusta annetun lain 9 b §:n mukaisista yleis-
sessä tietosuojasäätöksessä tarkoitetuista re-
kisterinpitäjän velvollisuuksista asiak-
kaidensa osalta.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta
20__.*

Valtioneuvoston asetus

työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti
kumotaan monialaisesta yhteispalvelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (1377/2014) 5 §:n 2 momentti, ja
muutetaan 2 §, 3 §:n 1 momentti ja 5 §:n 3 momentti seuraavasti:

2 §

Monialaisen yhteispalvelun johtoryhmä asettaminen

Työ- ja elinkeinotoimisto neuvottelee toimialueeseensa kuuluvien hyvinvointialueiden, kuntien ja Kansaneläkelaitoksen kanssa johtoryhmien lukumäärästä ja toimialueesta ja asettaa kolmeksi vuodeksi kerrallaan yhden tai useamman monialaisen yhteispalvelun johtoryhmän.

Johtoryhmän jäseninä ovat työ- ja elinkeinotoimiston, sen toimialueeseen kuuluvien kuntien, hyvinvointialueiden ja Kansaneläkelaitoksen nimeämät henkilöt. Jokaiselle jäsenelle nimetään henkilökohtainen varajäsen. Jos työ- ja elinkeinotoimiston toimialueelle asetetaan useampi kuin yksi johtoryhmä, kunnat ja hyvinvointialueet nimeävät jäsenet ja varajäsenet siihen johtoryhmään, jonka toimialueeseen ne kuuluvat.

Johtoryhmässä edustettuina olevat kunnat nimeävät keskuudestaan johtoryhmän puheenjohtajan ja hyvinvointialueet varapuheenjohtajan.

3 §

Monialaisen yhteispalvelun johtoryhmän tehtävät

Monialaisen yhteispalvelun johtoryhmä tekee yhteistyösopimuksen työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun järjestämisestä johtoryhmän toimialueella. Yhteistyösopimuksessa sovitaan:

- 1) työ- ja elinkeinotoimiston, hyvinvointialueiden ja Kansaneläkelaitoksen yhteisistä toimipisteistä monialaisen yhteispalvelun tarjoamiseksi;
- 2) monialaisen yhteispalvelun tarjoamisesta muualla kuin yhteisissä toimipisteissä;
- 3) työ- ja elinkeinotoimiston, hyvinvointialueiden ja Kansaneläkelaitoksen monialaiseen yhteispalveluun osoittamasta henkilöstöstä;
- 4) työttömille monialaisen yhteispalvelun yhteisissä toimipisteissä ja muualla kuin yhteisissä toimipisteissä tarjottavista palveluista.

5 §

Monialaisen yhteispalvelun ohjausryhmä

Ohjausryhmän jäseninä ovat työ- ja elinkeinoministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön, Kansaneläkelaitoksen, Suomen Kuntaliitto ry:n, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja työ- ja elinkeinotoimistojen nimeämät henkilöt.

Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

Valtioneuvoston asetus

kotoutumisen edistämiseen liittyvien kunnan kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun valtioneuvoston asetuksen nimikkeen ja 1 §:n muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti
muutetaan kotoutumisen edistämiseen liittyvien kunnan kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun valtioneuvoston asetuksen (1393/2011) nimike ja 1 § seuraavasti:

Valtioneuvoston asetus kotoutumisen edistämiseen liittyvien kunnan ja hyvinvointialueen kustannusten korvaamisesta valtion varoista

1 §

Laskennallisen korvauksen määrä

Valtion varoista maksetaan laskennallista korvausta kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 45 §:ssä tarkoitetun toiminnan järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista:

1) Muulle kuin Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla, mukaan lukien Helsingin kaupunki, seitsemän vuotta täyttäneestä henkilöstä 1 610 euroa ja tätä nuoremmasta 6 503 euroa vuodessa; ja

2) Ahvenanmaan maakunnan kunnalle seitsemän vuotta täyttäneestä henkilöstä 2 300 euroa ja tätä nuoremmasta 6 845 euroa vuodessa.

Valtion varoista maksetaan hyvinvointialueelle ja Helsingin kaupungille laskennallista korvausta kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 45 a §:ssä tarkoitetun toiminnan järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista seitsemän vuotta täyttäneestä henkilöstä 690 euroa ja tätä nuoremmasta 342 euroa vuodessa.

Tämä asetus tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20__.